Biblioteca Judeteana ASTRA
P31509
BIBLIOTECA CENTRALA a „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

ANUL . -SERIA- a. - No 526

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 4 Ianuarie 1931

Adevĕrul Literar şi Artistic

NDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Anul literar

Dei răzbıcoace literatura noastră s'a îmbogăţit cu oere deıcontestabilă valoare. Au fost zece ani de connuă etie şi de trainică desvoltare. Ne-am obişnuisă fac la fiecare sfârşit de an, bilanţuri satisfăcătare. Cecare carte bună apărută (au fost şi destule ărţi pste, dar acestea nu ne preocupă pentru momen încrea în literatura noastră a sporit. Ne-am expimat, lecâte ori am avut prilejul, această încredere — tot cum nu ne-am sfiit să semnalăm şi fructeleıutreau nu destul de coapte, florile degenerate sauofilitainte de vreme — care cresc, fatal, în orice litratur

Bilaţul ı an literar ar trebui făcut la sfârşitul primăveii, lchiderea sezonului literar, înaintea lunilor devaca Sfârşitul anului solar nu coincide deloc cu încheınului literar. Sfârşitul anului cel obişnuit cad tocıând activitatea literară e în toiu. Editurile auıncesă-şi lanseze noutăţile şi surprizele încă dela fârşlui Octombrie.

Acesı billa mijlocul sezonului literar, este incomod şi dirǎ pricină. Intre producţia literară de primăvan şi de toamnă e prăpastia de uitare a vacanţei. In vaele de vară se citeşte, probabil, mult. Dar în aclap se uită mult. Pe urmă, mai este ceva: Un sezon litse prezintă ca o epocă bine definită, cu o carateă bine limitată în timp. Caracteristică determinaă evenimente literare care variază dela an la an: oemorare, un premiu celebru, debutul unui mar or. Insfârşit un sezon literar formează un tot, care oate fi fragmentat după plac. Poate să fie, pentru carul literar, numai o dorinţă de simetrie, de sitzare, sau, pur şi simplu, o dorinţă de a-şi uşura na, depunând un efort mai mic. Să zicem că e ışr, oricum, e mai natural — şi mai util — să tragi ezii la sfârşitul unui sezon literar, nu la mijlocul lui

Aşadaı vire înapoi, dealungul acestui an 1930.

Am aııprimăvară o „Săptămână a poeziei". Timp de omână, dela o duminică la altă duminică, toate mibrării au oferit cu mărinimie o vitrină poeţilorătorii care obişnuesc să se oprească în faţa vitrine cărţi (sunt şi de aceştia!) au putut observa cărţiuri ciudate şi nume de autori de care, probabil, nu auziseră vorbindu-se până atunci: cărţi de venume de poeţi. Mărturisesc că nu prea am văzut ncestei săptămâni a poeziei. A avut de scop, probă trezească în publicul cititor pofta de a citi versu prea cred că numărul cititorilor de versuri a su acest prilej. Cei o sută de cititori suplimentari aţi în săptămâna poeziei nu înseamnă mare lucrui, care erau ignoraţi înainte de această binecuvântbtămână au rămas ignoraţi şi după ea. Acelaş lucu cei citiţi. Săptămâna poeziei nu ia făcut mai ecât erau.

Fără ultat practic apreciabil, săptămâna poeziei a fost întreprindere interesantă. A fost o experienţă. Amai ales un omagiu adus versului. E destul pent'o considera o întreprindere ratată.

Premibnal a fost acordat anul acesta d-lui I. A. Bassarapentru proză şi d-lui N. Crainic pentru poezie.

D. I. Arabescu este unul din primii noştri nuvelişti real minuţios simţ de observaţie îl caracterizează. stil sobru, precis, limpede. A isbutit admirabil ăvirea micii noastre burghezii provinciale. Atitului faţă de viaţa măruntă şi banală pe care o deste totodată îngăduitoare şi ironică. Are un humor pe alocurea o uşoară intenţie satirică. D. I. A. Baescu este un artist. Scrie cizelat, cu grijă, căutânısind întotdeauna) epitetul cel mai adequat, şi fră mai concisă. Opera d-sale este, din acest punctlere, un bun exemplu — foarte util în epoca noaısubiectivism exagerat şi prolix.

Acadeıpremiat romanul „Intunecare" al lui Cezar Petr fost o alegere deosebit de fericită. „Intunecare", cel mai bun roman al lui Cezar Petrescu, este şiul mare roman al epocei războiului. E cronica cecomplectă şi mai cuprinzătoare a anilor de frân care au precedat şi au urmat războiul.

Editurtura Naţională" a început publicarea operelor ce ale lui Caragiale, sub îngrijirea d-lui Paul Zarif excelentă întreprindere.

La Ci apărut ediţia Poeziilor lui Eminescu, îngrijită d Ibrăileanu. D. Ibrăileanu este cel mai bun emincal nostru. Prefaţa pe care a pus-o în fruntea edeziilor lui Eminescu, e plină de puncte de vedere le interpretări adânci şi originale. Este un studiu nportanţă capitală pentru înţelegerea poeziei luiscu.

Anul ost bogat în comemorări. Să pomenim numai de rul Romantismului — în special al romantismulcez. S'ar fi căzut să fie comemorat şi la noi acenar. Influenţa romantismului francez asupra litınoastre din prima jumătate a secolului trecut ovârşitoare.

Alt ceal naşterii lui Mistral, a stârnit mai mult interpricina lui Alecsandri şi a „Gintei latine".

Dar sa la producţia literară a anului.

Sadovupă romanul istoric „Zodia Cancerului" din iaută, a publicat în toamna asta un nou roman „B. Acţiunea, deşi se petrece în zilele noastre, etă în atâta poezie încât ai impresia că e o legentă arta lui Sadoveanu păstrează acest parfum dă, de trecut. Personagiile „Baltagului" sunt din astre. Sufletul lor — al eroinei în special — arare şi o asprime primitivă. Femeia aceea care să găsească pe ucigaşul bărbatului ei, îl descopericinueşte moartea, este demnă să stea alături dee tragediilor antice.

In priGib. I. Mihăescu şi-a publicat primul lui roman „Bıdromedei". Gib. Mihăescu se afirmase unul din cei mai talentaţi nuvelişti de după războiu. Calităţile de analiză, patetismul tragic şi puterea de viaţă de care dăduse dovadă în volumele lui de nuvele, se regăsesc, amplificate, în „Braţul Andromedei". Literatura noastră numără încă un romancier de valoare.

G. Topîrceanu a publicat primul său volum de proză: „Scrisori fără adresă", cuprinzând bucăţi cu caracter diferit, în care se regăsesc calităţile de humor din poezile lui.

Cezar Petrescu a dat la iveală, unul după altul, la interval de abia câteva săptămâni, două romane: „Calea Victoriei" şi „La Paradis general". Două romane: două oraşe şi două epoci. Primul: Bucureştii de astăzi. „La Paradis general": Iaşul patriarhal, chefliu şi pitoresc dinainte de războiu. In descrierea prezentului ca şi în evocarea trecutului Cezar Petrescu păstrează aceleaşi calităţi de observaţie, acelaş meşteşug şi aceeaşi ştiinţă a efectului care stau la baza talentului lui.

Un nou prim roman al unui nuvelist, acum de curând: „Roxana" a lui Gala Galaction. Dela „Bisericuţa din răzoare" Galaction nu mai dăduse o carte atât de plină, atât de sugestivă ca „Roxana". Opera lui începuse să aibă prea mult un caracter fragmentar. Galaction este, printre scriitorii noştri, o excepţie .Literatura lui e un pretext pentru punerea şi rezolvarea de probleme spirituale. De aici caracterul cam discursiv, cam demonstrativ care apare în „Roxana". Noroc că artistul Galaction uită câteodată de moralistul Galaction.

Camil Petrescu: „Ultima noapte de dragoste, prima noapte de războiu". Două volume. Prima parte cam confuză, dar străbătută, pe alocurea, de revelaţii interesante. Sigure calităţi de analiză. Şovăeli în compoziţie. A doua parte, a războiului: minunată. Realism, o pasionată dragoste pentru lucrul trăit şi simţit, o limpede viziune a războiului nostru.

„Cîntec de comoară" a Otiliei Cazimir este singurul volum de versuri care merită să fie cetit din producţia poetică a acestui an.

„Poarta Neagră" a lui Tudor Arghezi. Arghezi care, timp de douăzeci şi cinci de ani nu publicase încă nici un volum, a publicat în ultimii patru ani trei volume: „Cuvinte potrivite", „Icoane de lemn" anul trecut, şi, în toamna asta „Poarta Neagră". O carte de senzaţie. Impresii din închisoare. Un subiect minunat pentru verva muşcătoare şi pentru cruda şi nemiloasa viziune de viaţă a lui Arghezi. Sunt pagini în „Poarta Neagră" înfiorătoare, de o îndrăzneală de expresie uimitoare, şi în acelaş timp de un efect artistic admirabil. Acesta este secretul — unul din secretele — artei magistrale a lui Arghezi. Ştie, cu un meşteşug care îi aparţine exclusiv, să exprime lucrurile cele mai abjecte în fraze, ritmuri şi imagini atât de surprinzătoare şi de noi încât cetitorul nu mai vede abjecţiunea subiectului, furat de strălucirea expresiei. Arghezi simte o deosebită plăcere la acest joc. A ajuns să exprime într'adevăr *orice*, literalmente. E o virtuozitate unică.

Am hotărît să facem din acest bilanţ o antologie de menţiuni bune. N'am pomenit nici de toate cărţile apărute, cum n'am pomenit nici de toate fiţuicile zise reviste literare, care apar şi dispar în fiecare lună. Polemicile şi răfuelile diverse le păstrăm pentru sfârşitul „sezonului" literar actual.

Suntem la mijlocul lui. Ni se anunţă surprize mari. Aducându-ne aminte de cărţile bune din anul trecut, le aşteptăm cu multă curiozitate şi cu încredere pe acelea care au să vie.

AL. A. PHILIPPIDE

M. Ulea-Paşcanu — **Nuduri**

Moaca

de OTILIA CAZIMIR

Pe Moaca am cunoscut-o într'o tânără şi albă zi de iarnă. In casă mirosea a Crăciun: a ceară, a migdale prăjite şi a apă de flori.

De dimineaţă, a venit părintele Veniamin. Mic şi înfoiat în antereie, a intrat izbind portiţa cu umărul, măturând omătul cu patrafirul coclit şi împrăştiind aburi fumurii, de parcă barba căruntă şi pletele zburlite i-se risipeau în ger. In urma lui, dascălul Petrache călca măruntel, privind în pământ şi tipărind omătul cu picioarele, ca şi cum n'ar fi avut altă treabă decât să astupe urmele lăsate de bocancii mari şi potcoviţi ai părintelui.

Pe cerdac aşteptau, spăsiţi, copiii cei mari. Băiatul avea în ochi toată bucuria nouă a vacanţei, şi nasturii tunicuţei de licean sclipeau a sărbătoare. Lângă el se frământa pe loc Margareta, — „Ghiavolul", cum o botezase a doua oară, cu nume alintat şi păgân, părintele Veniamin. Margareta era năltuţă, slabă şi neagră, avea mânile prea lungi, nasul ascuţit şi ochii albaştri şi fără astâmpăr. Ca totdeauna, îmbrăcămintea ei era neisprăvită: îşi rătăcise pe nu ştiu unde guleraşul de la rochie şi-şi pieptănase numai una din cele două codiţe galbene din care făcea câte-un culbec la fiecare ureche.

Iar în casă, la geamul aburit aştepta, cu inima mititică bătând repede subt rochiţa nouă, fetiţa care eram eu, — care trăeşte încă şi a cărei inimă o simt bătând uneori cu aceiaşi grabă neliniştită, cu aceiaşi bucurie care doare puţin.

Părintele Veniamin a intrat în casă, s'a închinat la icoane, a întins tuturor o mână albăstrie şi rece, apoi a adulmecat, cu nasul lui mic şi mobil, aerul călduţ al odăii:

— Pui ramaşag c'ai făcut şi cu fisticuri, cucoană Catia!

— Am făcut oleacă, anume pentru sfinţia-ta, a răspuns mama ferindu-şi zâmbetul.

In fiecare an, părintele Veniamin blagoslovea şi gusta „turtele". Gusta câte o farfurie din fiecare fel, risipind pe patrafir fărâmituri străvezii, nucă pisată şi mărgele de sirop. După ce blagoslovea şi vinul, gustându-l cu răbdare şi măsură, se ridica urnindu-şi cu greu de pe scaun colecţia de antereie şi-şi controla catarama curelei. Atunci, se făcea linişte. Toată lumea ştia ce-o să spuie părintele Veniamin.

— Şi de Sfântu-Ioan, cucoană Catia, nu uita să trimiţi la biserică o colivioară, de sufletul lui conu' Ionică, Dumnezeu să-l ierte...

Ca 'n fiecare an, dascălul Petrache şi-a dus repede mâna la gură, strângând amarnic ochii.

— Părinte, a răspuns mama, domol, — iar ai uitat. Pe tata îl chema Alexandru, nu Ion...

Părintele şi-a înălţat încet, cu mirare, pămătufurile sure ale sprincenelor. Pe urmă s'a luminat:

— Că bine zici, taică! Conu' Ionică era socrul lui conu' Vasilică Bogdan... Mai uit şi eu... Dă, bătrâneţele!

Părintele Veniamin s'a dus. In urma lui, a început să ningă. Poate că sus în cer, dincolo de văzduhul de câlţi, îngeri mărunţei şi harnici tăiau cu forfecuţe de argint şi aşezau pe farfurii foile subţiri de „turte" pentru ziua cea mare, — şi fărâmiturile albe cădeau peste ograda noastră, încet, ostenite, că vin de departe.

Şi prin ninsoarea aceia de sărbătoare, a sosit un oaspete străin. Nu era Moş-Crăciun, — Moş-Crăciun nu umblă ziua mare. Dar aducea daruri. Il chema Panaite Havrici. Purta cojocel cu faţă roşie, căciulă miţoasă şi cizme scurte cu carâmbul răsfrânt, cum poartă încă unii „mazili" de prin ţinutul Romanului. Tata i-a întins mâna, i-a zis „bade Panaite" şi l-a poftit în casă. Omul şi-a netezit pletele lungi, despărţite cu cărare la mijloc, s'a închinat la icoane şi a vorbit rar:

— Sărut mâna, duducuţă, şi mulţumesc pentru cinste, cucoane Iorgule. Dară eu n'am când zăbovi. Am venit de mi-am luat feciorul de la seminar. Am stat de vorbă cu părintele director ş'am aflat că Gheorghieş al meu are purtări frumoase. Şi de asta mă vedeţi acuma cu inima uşoară. Pe fecior l-am mânat deadreptul la gară cu buclucurile lui, şi eu am venit să vă aduc nişte lucruşoare de la cucoana Casandra, bunica dumneavoastră. Şi pe urmă oiu grăbi şi eu la gară, să nu prăpădim *trinu*, s'apuce Gheorghieş desară colindele'n sat...

Omul s'a aplecat asupra traistei pe care o aşezase cu grijă lângă uşorul uşii.

— Ce face bunicuţa? a întrebat mama cu glas schimbat, micşorat şi dulce.

— Apoi, sănătoasă... numa' cât nu vede. Şi de astâmpărat tot nu se astâmpără, şi nici somnul nu se prinde de dumneaei... Şi mi-o spus să păzesc ca pe mare lucru

(Continuare în pagina a II-a).

Cântec de pescar

„De-ai goni fie norocul
Fie idealurile"...

EMINESCU

In amurg străjerul
Depe 'nalt catarg,
A zărit cum cerul
S'a surpat în larg.

Şi-au pornit pescarii,
Indrăzneţi şi teferi,
Pe-ale mării arii
La vânat luceferi.
Cu năvoade grele
Pe subt neguri rele,
Spintecând zăgazuri —
Trec prin vijelia
Ce din mari talazuri
Şi-a stârnit mânia.

„Hei! Vegheaţi năeri —
Şi cu noi puteri
Urmăriţi misterul,
Căci din bezna groasă,
S'ar putea tot cerul
Să vă cadă 'n plasă!"

Norii dau asalt,
Peste cornul lunii.
Ţipă din înalt
Pasărea furtunii.
Un catarg, ca sârma,
Sfredeleşte largul.
A rupt marea cârma
Şi s'a frânt catargul.
Braţele vânjoase
Trag odgoane groase.
Vin vâltori asupra,
Pânzele s'au rupt,
Noapte e deasupra,
Noapte dedesupt,

Urlă uraganul...

Râde căpitanul:
— „Ce-mi priviţi în zare?
Ţărmul e departe.
Pe pământ sau mare,
Moartea nu-i tot moarte?
Să gonim spre maluri
Biciuiţi de valuri?
Lasă-le în horă
Volbura să-şi sbiere...
Tu, cel dela proră,
Ce te-a prins, muere,
De-ţi propteşti de gratii
Tremurul şi plânsul?
Hei! Matrozii tatii,
Peste bord cu dânsul!

„Inodaţi, voinici,
Cântecul luminii,
Ce-i dacă pe-aici
Ne pândesc richinii?
Dorul de pământ,
Pentru ce ne-ar bate?
Sloboziţi în vânt
Tunurile toate!

„Tu, cel cu scufia
Pe-o sprinceană trasă,
Ce înfrunţi tăria
Şi de vânt nu-ţi pasă,
Vino lângă mine,
Nu privi sponciş,
Să te văd mai bine
Şi să bem, cruciş,
Infrăţiţi de mare
După vechiul chip,
Din rachiul tare
Cel din urmă şip".

Geme uraganul...

Strigă căpitanul:
— „Ce, din goana sorţii,
V'a prins spaima morţii?
Vă bociţi, pe faţă,
Teama de sfârşit
Şi-aţi pornit spre viaţă —
Pentru ce-aţi pornit?
Firavi şi pitici,
V'a făcut ţărâna.
Hai, scăpaţi de-aici,
Dacă vă dă mâna!

„Numai eu rămân
Tot pescar bătrân.
Nu sunteţi voi teferi,
Să vânaţi luceferi...
Râd de-a mării trâmbă,
Scuip pe soarta strâmbă,
Ard, printre primejdii,
Flacăra nădejdii,
Trăsnetele 'nfrunt,
Să mă văd că sunt.
Pentru ce mi-aş teme
Pieritoarea vreme?
Ce mi-i, dacă vântul
Vrea să-mi prade-avântul
Şi rânjind petrece
Moartea în năhlap?
Nici prin gând nu-mi trece
Pielea să mi-o scap".

Dar, cu trosnet, vasul
De pescari s'a frânt
Şi s'a frânt şi glasul
Auit de vânt,
Bezna se dărâmă,
Valuri isbucnesc,
Cresc şi să sfărâmă,
Sfărâmate — cresc.

Râde uraganul...

„Unde-i căpitanul
Ce 'nfrunta vecia?
Unde i-s năerii,
Ce-au vânat misterul
Stelelor puzderii?"

Râde vijelia,
Apele şi cerul...

GEORGE LESNEA

31509.

cutia asta, că-i pentru duduița cea mititică. Ci-că să nu se sfărme *moaca* din nuntru...

* * *

Singură în odaie, am desfăcut cutia cu „moaca". Lăcrița de carton era învălită în jurnale multe, și peste fiecare jurnal era legată cu altă sfoară înodată cu străș-nicie. Am ridicat capacul cu vicleană zăbavă, ca să-mi prelungesc neliniștea vinovată a așteptării. Pe o saltea albastră dormea cu ochii închiși, o păpușă blondă. Obrazul de porțelan, cu zâmbet abia înmugurit, era așa de alb, încât păpușa părea bolnavă. Am strigat-o încetișor, să n'o sperii:

— Moaca...

Păpușa s'a ridicat în picioare și a deschis ochii. Ne-am uitat una la alta râzând stângaci și dulce, cum fac fetele mici când se văd întâia oară. Moaca avea ochii verzi ca frunzele măgheranului din fereastră. Mi-a arătat costumul ei tirolez, pestelcuța brodată, pălăria cu pană de cucoș și ghetele cu șnururi. Mi-a arătat și rufăria, dela care nu lipsia nici un bumb. I-am arătat și eu rochia cea nouă și pantofii pe care trebuia să-i încalț a doua zi. In punga de mușama trecută cu curelușă peste umăr, am descoperit un bănuț de aur. Moaca mi-a spus că mi l-a trimis bunicuța. Știam asta și fără să mi-o spue ea. Ne-am ghemuit amândouă în fundul patului și am vorbit despre bătrână.

Bunicuța mi-era străbunică. Bunica murise, tânără încă, dreaptă și frumoasă. La moartea ei, bătrâna orbise. Trăia acum singură în casa pustie de la țară. Era mititică, abia adusă din spate, iar obrazul alb și ochii morți care-și alunecau privirea cenușie pe deasupra lucrurilor, o făceau să pară puțin artificială, — ca o păpușă care ar fi îmbătrânit. Purta, decând o știu, o rochie de rips verde, cu jacheta croită în clini mulți și tivită cu catifeluțe negre încrețite în „ruche" la gât și la mâneci. Fusta, creață și rigidă, părea c'o ține în picioare cu sila. Iar peste părul alb, ușor ruginit, purta o dantelă neagră în trei colțuri.

In fiecare vară ne duceam s'o vedem. Când auzea trăsura, bunicuța ieșea în capul scărilor cu mâinile întinse. Pe rând, ne pipăia obrazul cu degete subțiri și uscate, de hârtie, — ca să ne „vadă".

— Aista-i Eugen, o mai crescut... Asta-i Mărgărinta, s'o mai îngrășat... Asta-i mititica...

Și ne apropia râzând de polcuța ei care mirosea a paciuli — și subt care nu-i simțeam bătaia inimii bătrâne.

Am întrebat-o pe Moaca:

— Tot așa râde bunicuța, mărunțel-mărunțel?

— Tot... a răspuns ea cu zâmbetul.

— Și tot așa de bune plăcinte cu poale 'n brâu face baba Laia?

— Tot...

* * *

Sara, toată lumea s'a dus de-acasă. Am rămas singură cu Tasia. Femeia a ferecat poarta, a încuiat ușile și a stâns luminile. Odaia dădea cu ferestrele spre livadă. Rar răzbea până la noi zvon de colindă. Lătrau câni, pe-aproape. Apoi se făcea iar liniște.

Lângă mine, îmbrăcată cu cămașă nouă de noapte, Moaca adormise înaintea mea. Pe un scăueș în fața focului, Tasia ronțăia semințe de floarea-soarelui și se gândea. Rumeneala focului o bătea în obraz, — parcă râdea. Dar ochii cu albastrul decolorat, de lipovancă, priveau încremenit și aspru, ca într'o întunecime.

Moti, cotoiul cenușiu și gras, torcea cu întreruperi pe perna lui de lângă sobă. Ținea isonul unui cântec pe care mi-l cântam singură în gând.

In bătaia focului, odaia creștea și se micșora, și iar creștea. Lucrurile erau când departe, când aproape, să le pot atinge cu mâna... Am adormit.

M'am trezit odată, târziu. Tasia era tot în fața focului. Isprăvise semințele, dar se uita dealungul aceluiaș gând, — departe înainte ori departe 'n urmă. Odaia era albă, încremenită. Pe covor, parcă ninsese. Luna își lipise obrazul de geam și se uita prin perdele la Moaca. Am acoperit cu mâna ochii păpușii: când li se uită luna 'n față, copiii visează urât...

* * *

Când m'am trezit a doua zi, Moaca nu mai era lângă mine. Nu mai era nicăeri. Jos, pe scânduri, trupul de sac îmi întindea din gulerașul cămășii o sârmă de aramă cu cârlig. Imprejur, cioburi mărunțele de porțelan. De subpat și de lângă piciorul mesei am cules în palmă, plângând, mărgelele intacte ale ochilor. Erau reci. Și în privirea lor despărechiată, păstrau ceva din surâsul trist al fetiței de porțelan.

OTILIA CAZIMIR

Saloanele „Sindicatului Ziariștilor"
Bu'evardul Carol No. 7

Marți, 6 Ianuarie 1931
Deschiderea Carnavalului

MARE BAL

al Soc. Pers. Adm. al

Presei Române

Cel mai frumos bal al anului. Mari surprize, Saloanele feeric decorate. Expoziție de țesături și covoare: d-na D. Slănină. 2 orchestre. Salon oriental: „Pașa-Șișmanian". — Tombola 1.000 numere toate câștigătoare: Aparate de radio, patefoane, etc.

Jazz Paulmann

Intrarea generală 200 lei. — Loja 3.000 lei.
Biletele la „Feder" și „Ipcar" calea Victoriei.

GUVERN DE PERSONALITĂȚI

Iată termenul la modă, este — după cei mai competenți politiciani, — singura soluție pentru asanarea economiei naționale și a creditului nostru extern.

CARE SUNT CELE MAI IMPORTANTE 20 PERSOANE DIN ROMÂNIA?

S'a instituit un concurs dotat cu un premiu de

Lei 5000

la care poate participa oricare cetățean.
Concursul este publicat în
„REALITATEA ILUSTRATĂ"

Comoara lui Mimiș

In modesta locuință a profesorului Teodor Vișan, se încinse între cei câțiva musafiri o discuție împrejurul goanei după comori. Nu se știe care adusese vorba. Poate unul care cetise vre-un fapt divers în ziar ori vre-un roman senzațional.

Avocatul Cataloi, vrând să închidă discuția, aruncă vorba: „Ce-i o comoară? Res nullius, lucrul nimănui! Nu face să ne oprim prea mult"...

— Ei, dar câte efecte! — exclamă profesorul Vișan și continuă:

— Iată, dacă n'ar fi fost chestia de-o comoară, eu n'aș fi aici. Nici această casă, așa mică cum e, n'ar fi a mea și, de sigur, noi toți câți suntem aci adunați la a patra aniversare a băețelului meu, n'am fi fost aici în acest moment. Și multe altele n'ar fi fost...

Avocatul Cataloi și ceilalți musafiri, ba chiar și d-na Vișan privirä mirați și întrebători.

— Nu e secret, nici cine știe ce minunăție, dar povestea poate fi totuși un exemplu de ce mare putere are obsesiunea comorilor, chiar asupra unui om ca mine. E un fel de credință și, ca și ea, izvor de norme, de sentimente exteriorizate, de fapte...

— Să revenim la comoara d-tale! — strigă Cataloi.

— Să revenim...

Și Vișan urmă:

— Pe când eram licean, tatăl meu, văzându-mă silabisând și cercând să cetesc scrierea chirilică, mi-aduse din cămară, dintr'o ladă unde-și păstra hârtiile, o carte cu aspect bisericesc, cu scoarțe de lemn îmbrăcate'n marochin, cu catarame albe — coclite, — o Alfavita sufletească.

La sfârșitul cărții erau mai multe zeci de pagini scrise de mână cu chirilice, scriere veche, pitorească, cu inițiale înflorite cu roșu, cu unele litere sau grupe aruncate pe deasupra cuvintelor din rânduri, ca niște păsări sburătoare sau ca niște pale de fân spulberate de vânt din brazde.

„Citește și tu ce scrie aici un străbun. Vei afla cum a rătăcit unul din neamul nostru, apoi cum în urmă tot la Grădiștea noastră s'a întors și bine a făcut; că de nu era el, nu era nici bunicul bunicului meu, nici eu, nici tu. Dela el avem numele...

Așa mi-a zis tata.

Grădiștea, de care-i vorba, e satul meu, sat mare din Râmnic, într'un cot înalt al râului Buzău, unde pe vremuri a fost o cetate mică și căpitănie de spătărei — călărime — până după Brâncoveanu.

Incet-încet, în câteva zile, am reușit să cetesc paginile. Era un fel de autobiografie, în care Vișan Herghea, — așa se numea străbunul, — își povestea rătăcirile și întâmplările vieții sale.

Ca să ajung la comoara ce ne interesează, vă spun pe scurt: el scria povestind cum un pașă din Cetatea Brăilei, Mimiș, căruia-i scăpase viața în bătălia dela Zărnești, unde Herghea luptase în ceata sa de spătărei alături cu turcii, — l-a smomit și l-a luat în armata turcească dându-i grad, apoi după vreo zece ani și după ce s'a bătut prin Asia și Egipt, ajungând acel pașă beglerbeg al Timișoarei, adică mare guvernator militar, — a ajuns și credinciosul său Vișan Herghea, capidan-baș.

Iar după multe peripeții s'a întâmplat că pe la Sânta-Maria, în anul dela facerea lumii 7224, fiind în oastea Sultanului cea bătută la Petruvorodin de a Chesarului, — beglerbegul Mimiș l-a trimis pe credinciosul său capidan-baș Vișan Herghea la Cetatea Timișoarei, să-i scoată din cetate cadânele, copiii și sandâcurile cu aurării, scumpeturi și bani. Dar familia negreșit s'o scoată, iar averea de n'o putea-o duce, în tiană s'o îngroape acolo în cetate, în hruba ce se găsește sub casa din mijlocul liniei dintre cele două geamii.

Și așa a făcut. Că văzând sandâcurile și greutatea lor de patru-cinci mii de ocale și pe care nu le-ar fi putut duce decât cu zece harabale și cincizeci de slujitori, un alaiu întreg, — lucru greu în vreme turbure, — a îngropat sandâcurile în zisa hrubă cu toată taina. Iar familia — cadânele și coconii lui Mimiș — pe drumuri ferite și cu multe ocoluri, Vișan Herghea a dus-o la Belgrad și a dat încredințare de cele făcute mai marelui său Mimiș. Și ca să fie crezut și mai bine, alături de Vișan, a dat încredințare că s'au îngropat acolo sandâcurile și băiatul cel mai mare al beglerbegului Mimiș, pe care Vișan l-a adus să fie față anume, ca să știe unde e comoara părintească.

Cât despre Cetatea Timișoarei, a căzut la vreo două luni bătută de oastea Chesarului.

Ce lămurit arată Vișan Herghea locurile!

El scria acolo: „Țiu minte ca azi, și orb de-ași fi, ași merge fără ochi unde-am îngropat comoara: intri în cetatea cea mai mare pe podul și pe poarta dinspre moară, iar dela cea dintâi geamie din cale mai mergi ca 400 de pași..."

— Dar unde-i podul, unde-i moara, unde a fost prima geamie, unde a doua? — întrebă grăbit avocatul Cataloi...

— Aceasta mă preocupă și pe mine, — răspunse surâzător profesorul. Știu ceva, dar nu destul, — iar ce știu, e secretul meu...

Toți îl privirä cu interes, gata să prindă orice amănunt, pe când profesorul urmă:

Acest Vișan Herghea descria cu așa înflăcărare comorile și văeta cu atâta duioșie pe Mimiș și neamul lui, — că s'a stins tot de ciumă, fără să mai apuce a scoate comoara, — că de când am citit povestea lui, am rămas cu gândul la comoara beglerbegului...

— Cam la cât evaluezi tu în lei de-ai noștri comoara, după datele ce ai?

— Apoi socotește, să zicem, patru mii de ocale aur și vezi câtă puzderie de lei... Mai pune pietre scumpe, măestria și vechimea făuririi aurului, căci pot fi vase asiatice și egiptene, bijuterii, pe lângă bănet... Cred că nu greșesc dacă aș spune: peste un miliard!

Cum spuneam, de atunci am învățat și am pățit multe; multe m'au atras, dar ideia că eu voiu afla odată comoara lui Mimiș, cea îngropată de străbunul meu Vișan Herghea, nu m'a părăsit.

Am venit și am petrecut des vacanțele în Timișoara, am studiat orașul cu diversele lui așezări din trecut, cercând a fixa punctele de reper date de străbun pentru a trasa linia la mijlocul căreia...

— Comoara! exclamară toți.

— Da!

Și profesorul Vișan urmă, simplu:

Apoi am stăruit, tocmai în vederea acestor studii, să obțin catedra în Timișoara...

— Nici eu nu zic că e o specialitate!...

— Și umblând după comoara lui Mimiș ai dat peste mine! — exclamă doamna Vișan.

— Tocmai! Și mă felicit... — aprobă senin soțul. Râdeți, râd și eu, dar mențin ideia mea: prin studiile mele sunt pe urmele comorii. Dacă nu o voi găsi eu, voi lăsa, ca acel străbun Vișan Herghea, însemnări din cele reconstituite și fixate prin studiile mele pentru cei ce vor veni după mine. Am convingerea că unul din neamul lui Vișan Herghea o va găsi. N'a scris el pe Alfavita sufletească în zadar!...

— In locul tău lăsam și catedră, și însurătoare, și tot, ca să n'am altă preocupare, — zise cu convingere Cataloi.

— Nu, n'am vrut să mă stăpânească comoara... Orice stăpân abuzează, chiar ideia... Am luat-o numai ca pe o rază, ce arată spre drumul norocului...

— Ce-ar fi s'o găsim? — suspină d-na Vișan.

Și fiecare din cei de față privi împrejur, în modesta locuință a profesorului Vișan, și se visă o clipă într'un palat ca musafir al... „marelui, savantului profesor", — căci cine are palat nu mai poate fi un simplu profesor.

D. STOICESCU

COPIII

să citească

Cartea cea frumoasă IROZII

Minunate ilustrațiuni și hârtie velină

PREȚUL 20 LEI

Jertfa Lilianei

Roman pentru copii și tineret

PREȚUL 60 LEI

Familia Chiț-Chiț

Piesă de teatru pentru copii și tineret

PREȚUL 50 LEI

A doua călătorie în lumea basmelor

CELE MAI FRUMOASE POVEȘTI

de SELMA LAGERLOFF

Un volum mare, cu numeroase clișee în culori

PREȚUL 120 LEI

Cărticica păsărilor și animalelor

O frumoasă descriere a vietuitoarelor pentru copii

PREȚUL 30 LEI

Povești cu noroc

MINUNATA CARTE PENTR COPII

de ALI-BABA

PREȚUL 80 LEI

Inelul pierdut

ROMAN

de N. BATZARIA

PREȚUL 40 LEI

Povestiri pentru copii

de LEON TOLSTOI

Cu numeroase tablouri în culori

PREȚUL 100 LEI

Glume pentru copii

PREȚUL 30 LEI

URSULICA

Roman pentru copii cu numeroase ilustrațiuni

PREȚUL 40 LEI

Haplea la București

de N. BATZARIA

PREȚUL 60 LEI

ORI CE MAMĂ trebue să citească negreșit

Știi să-ți crești copiii?

Minunata „CARTE-SFĂTUITOR"
de marele pedagog german
HEINRICH LHOTZKI
Trad. de A. Toma

Tolstoi și Rusia țaristă

Tolstoi a fost un mare stăpânitor de suflete. Până și editorul revistei reacționare de tristă faimă „Nowoje Wremja", Suvarin, remarcă despre Tolstoi, în mintirile sale:

„Doi țari avem: pe Nicolaie al II și pe Tolstoi. Care dintre ei e cel mai puternic? Nicolaie nu se poate atinge de puterea lui Tolstoi, în timp ce Tolstoi a zdruncinat, fără îndoială, tronul țarului și dinastie sale".

Cât de departe a mers respectul față geniului și autorității lui Tolstoi, se poate deduce din rezoluția pusă de țarul Alexandru al III-lea pe un raport al ministrului de interne: „Rog ca nimeni să se atigă de Lew Tolstoi. Eu n'am deloc dorința să fac din însul un martir, pentru a atrage asupra mea indignarea întregii Rusii. Dacă dreptatea nu e de partea lui, cu atât mai rău pentru dânsul", — hotărî, în felul acest, țarul autocrat, de altfel mic la suflet, redus la inteligență și pătruns de atotputernicia sa, — când ministrul său de interne îl făcu atent asupra pericolului propagandei lui Tolstoi.

Cum birocrația știe să spuie întotdeauna ultimul cuvânt, chiar în fața unui domnitor neînfrânat în puterile sale, siguranța generală a statului trimise o adresă tuturor secțiunilor poliției politice din imperiu, cu următorul conținut: „Deoarece contele Tolstoi conform unui înalt ordin, trebuie să rămână neatins, urmăriți de aproape pe răspânditorii operelor sale interzise și trimiteți-i în fața justiției".

Această adresă a siguranței avu ca rezultat urmărirea, închiderea și exilarea admiratorilor lui Tolstoi, care, îndurerat de soarta cetitorilor săi adresă printr'o scrisoare țarului și lumii, cerând toate măsurile îndreptate contra persoanelor a căror vină nu constă decât în faptul că citesc cărți scrise de el, și le dau mai departe cunoscuților și prietenilor, să fie îndreptate asupra sa.

Acest joc față de produsul genialității și puterii de creațiune, care își găsiseră întruparea în Lew Tolstoi, era un fenomen caracteristic pur rusesc.

Până și cei doi purtători ai coroanei ruseşti subt a căror domnie scrisese Tolstoi, erau tot mândri de acest gânditor care a adus numelui rus mai multă glorie nemuritoare, decât înseși faptele.

Și amândoi, atât Alexandru al III-lea cât și Nicolaie al II-lea, l-au luat pe Tolstoi sub scutul lor, chiar în fața birocrației, deși știau prea bine că fiecare cuvânt al lui Tolstoi era menit să submineze situațiunea lor de autocrați, — atât de mare a fost puterea geniului.

Când cenzura interzise lucrările dramatice ale lui Tolstoi „Puterea întunerecului" și „Roadele culturii" Alexandru al III-lea însuși salvă prima lucrare, permițând reprezentarea ei.

Comedia „Roadele culturii", socotită de cenzură „un pamflet la adresa societății aristocratice", reprezentată la început într'un cerc închis, pe ajunge, un an mai târziu, pe scena teatrelor imperiale din Petesburg și Moscova.

Aceiași soartă o împărtăși și „Sonata Kreuzer". Drama fu interzisă pe motivul că „critica căsătoria bisericească și morala societății înalte".

Când cenzura voi să confiște volumul al XIII-lea al operelor complecte ale lui Tolstoi, „Sonata Kreuzer" fiind tipărită în acest volum, contesa Tolstoi interveni direct la țar, și Alexandru al III-lea opri confiscarea.

In anul 1899, după ce Tolstoi renunța la dreptul de proprietate asupra operelor sale, „Sonata Kreutzer" apăru în două edituri și fu din nou interzisă de cenzură.

De data asta, Nicolaie al II-lea opri cenzura, în contra tuturor obiecțiunilor lui Pobjedonoszews, căruia îi dădea altfel în toate ocaziunile ascultare.

Nu numai viața și creațiunea lui Tolstoi neliniășteau autoritățile, ci și gândul la moartea lui.

Când Tolstoi se îmbolnăvi în anul 1902 în Gursuf, acelaș Pobjedonaszews, în calitate de procurator al sfântului Sinod, scrise preoților din Crimeea ca imediat după moartea lui Tolstoi să intre unul din ei în casa în care zăcea scriitorul și să declare publicului la ieșire, că Tolstoi s'a pocăit înainte de moarte și a primit sfintele taine.

Familia lui Tolstoi hotărî atunci ca să facă cunoscut telegrafic moartea lui Tolstoi în ziarele din străinătate și numai în urmă autorităților.

De asemenea ministrul de interne Sipiagin comunică autorităților din 5 gubernii, până în cele mai mici detalii modul în care avea să urmeze înmormântarea lui Tolstoi.

Trenul cu rămășițele pământești ale scriitorului trebuia să se oprească în cât mai puține gări; librăriilor trebuia să le fie interzis de a expune portretul lui Tolstoi; parastasuri nu trebuiau să aibă loc ș. a. m. d.

„Acești oameni, scria atunci Suvarin în jurnalul său, vor să devină dintr'odată model de ...".

Și acelaș Suvarin, care practica în timpul zilei meseria de călău, murdărind cu noroiul său fructele cele mai frumoase și mai prețioase ale literaturii rusești, stătea noaptea în fața tribunalului conștiinței sale, denumindu-se „prostituatul", care își vinde zilnic sufletul în schimbul unor avantagii materiale, — acest Suvarin ale cărui memorii publicate după moartea sa au stârnit senzație, scrie mai departe: „Adevăr, proști nemuritori sunt acești oameni, căci mai mari decât ei nu vor exista".

La moartea lui Gogol, Turghenief a fost arestat pentru că numise pe acest satiric genial... Gogol e învățat acum în toate școlile rusești, pretutindeni i s'au ridicat statui.

Nu vor trece nici 50 de ani și pretutindeni vor fi ridicate statui în amintirea lui Tolstoi, în timp ce Sipjagin va purta stigmatul prostiei p...

ISDITSCH

Citiți azi:
LECTURA 308
FLOAREA LITERATURII STRĂINE
RICHARD VS
SIRENA PUSTIULUI

Tablete

Altă scrisoare, de Crăciun şi Anul Nou

Ia să ne uăm niţel în traistele şi în săniile lui Moş Crăciun. M'amsperiat ce am găsit în ele, fără să mai pomenesc de pădrea de brazi cu lumânările pregătite'n vârfuri, asupracărora în noaptea de Crăciun însuş Luceafărul se scoară din ceruri ca să le dea lumina din oglindirile spiclui de argint. O sută de sănii mari s'au oprit pe Bărăgn, pline cu ce crezi? Cu păpuşi din acelea, care închid ocli şi îi deschid, frumoase şi nemuritoare însă până intr'(zi, când cad pe pardoseală şi se rup. Moş Crăciun le-a fhut din acelaş porţelan, din care Chinezii cu ochi de mîţişi Japonii cu pleoape măslinii au frământat bliduri străzii şi ceşti ca foaia de pergament de subţiri. Am văzut ipuşi trandafirii bălane, cu cosiţa ca mustaţa porumbuluisau şi mai roşcovană, şi păpuşi negre şi oacheşe ca niş ţigănci ispititoare de pe la Benarès sau din Cirenaica.

Am văzut jucărie mergând pe roate mici: o păpuşă mică ciupea stmele unei ghitare şi juca o pisică pe două labe. A! şi amvăzut urşi de ăia mari, nişte dulăi de urşi fioroşi, înscu căutătura blajină de fetiţă, uitându-se cu gămălii de iclă la Dumnezeu. Pe luna lui Decembrie ei au renunţ la toate apucăturile lor rele şi au lepădat şi blana asră şi răşinoasă, îmbrăcându-se cu catifea, unii din e căzuţi chiar în stare de fantezie şi în modă şi purtâı până şi catifea cu păr verde şi galben. Lângă urşi, fă să le facă nimic, stăteau, încălzindu-se în cojocul lor e sezon, mieii, oile, căprioarele, viţeii cu buzele roze, ca, pe luna lui Decembrie şi ca să se joace odată bine cu copiii, au primit să fie strămutaţi în mucava, în papier-macl şi în bumbac.

Ia te uită,e tobe, câtă mai trâmbiţele şi coşcogea caii! Căruţele re le poartă sunt pentru băeţi. Tot pentru ei sunt puştileari fac pac! şi săbiile care nu taie de loc, ca să se înveţede prunci, cum să le învârtească pe cele tăioase.

Mingile, ce stau bine la toate vîrstele, sosiseră pe Dunăre şi se scărcau, noaptea, într'o câmpie. Vaporul în care fuseseiîncărcate era slujit de marinari pitici, de o şchioapă, comdaţi de un căpitan de vapor cât degetul mic, cu unghiea tot — pitici făcuţi după chipul şi asemănarea lui Moş răciun şi a lui Dumnezeu: mai multă barbă decât carneCând întindeau piciorul, ei călcau pe poalele bărbii, căau de-a berbeleaca şi se ridicau câte o mie odată, cume şi răsturnau. Mai rău a fost atunci când a început descarea mingilor, care, noi şi proaspete, săreau în sute stoluri şi trebuiau să muncească ceasuri întregi piticii să le prindă şi să le aducă îndărăt. Căpitanul vaporuluipe care l-am pus într'un buzunar, ca să se încălzeascăni-a spus că din pricina mingilor, sărind mereu, de la ioarele Dunării până la Calafat, vaporul a jucat necontit şi i-a făcut poftă să danseze şi personalului pitic. Fvaporul cu mingi, care acum s'a întors gol acasă, n'arıntâlnit însă nici o piticărească, nici o piticuţă, nici o pcă — nu ştiu cum să le zic — din pricină că piticii nu su însuraţi; ei se nasc călugări, rămân călugări şi nu mmor niciodată, înmulţindu-se mereu din prafuri cereştiDespre obiceiurile şi viaţa piticilor voi vorbi însă altătă, căci e mult de spus, mai ales că aceste furnici ceneşti n'au fost studiate bine niciodată.

Ştiu bine tobele, muzicile, harmonicele de gură şi hamurile cu cloţei o să ne împuie urechile de Crăciun şi că mai plăcut fi fost ca Moş Crăciun să născocească alte jucării, maezgomotoase. Dar nu putem schimba jucăriile lui Dmezeu: e păcat: Le lăsăm mai bine să se spargă, cum sparg toate jucăriile de Crăciun şi până la Anul Nou se d la pod.

Am uitat spui ce am văzut în nişte aeroplane mari, cu altfel scule. Ascultă: trenuri cu locomotivă, care suflă şi flră, cu şine adevărate, cu şef de gară, cu telegrafişti şi felinare. Trenul avea tunel şi poduri şi tot ce-i trebuiCui o să-i dea Moş Crăciun o asemenea instalaţie comctă, cu motor? O să vedem. Apoi, automobile, camioe, camionete, cu şofer de tinichea, pentru ca, în caz de ident, să nu se îmbolnăvească. Nu mai vorbesc de mnile de cusut, de maşinile de călcat, de băile cu apă dă şi apă rece, pentru girafe; şi n'am spus nici o vă de cocoşi, de găini, de pui galbeni cu ciocul roşu, dâinii care fac: ham! ham! O să mai stăm de vorbă dupe-o trece Moş Crăciun şi după ce vom afla cu de-amăntul ce mai avea în săniile lui, pe care nu le-a desvelit.

Dar până Crăciun, în timpul Crăciunului şi, după aceea, până laşti şi după Paşti, copiii se joacă seara, la culcare, şi ă amiază, cu vorbele; nişte păpuşi fără fiinţă, dar carduc pe dinaintea lor frumuseţi mai uşoare şi totodată mmari decât jucăriile fabricate cu metal, cu cauciuc, cumn şi cu pâslă. E jucăria cea mai plăcută şi bătilor şi flăcăilor: povestirea. Vorbele au acest har nemntâlnit, că fac tărîmuri noi, că deschid comorile, că duie cerul şi pământul şi poartă'n ele laolaltă lumina ror frumuseţilor adevărate şi ale frumuseţilor mai ri, închipuite. In grădinile închipuirii se coc pe de-a'ntul toate poamele care rămân pe ramurile vieţii crucAcolo se desăvârşesc dorinţele înfrânte de teamă şi orii i s'a dat această avere, pe care o nesocoteşte. De-pra vieţii simţită în toate zilele, bate ca o flamură albă fără sfârşit, altă viaţă, la care nu ne uităm niciodatecât de Crăciun, când ea intră în fabula veacurilor intrpiii noştri, fiinţe de închipuire şi de vis. Dacă oamenii naşte bătrâni, nici atât n'am cunoaşte— şi n'am fi avu Moş Crăciun, mântuitorul seriozităţilor noastre ge şi nu totdeauna utile, şi nici jucăriile lui.

Darul pe e îl poate aduce părinţilor Moş Crăciun este o stare siească de copii, o inocenţă fragedă, o visare pentru ve, păpuşa închipuirii. Ea închide ochii când o culci şileschide când o ridici din legănarea iluziei...

La începuiost cuvântul, a fost închipuirea: el este şi azi: de ce em mai ales peste icoanele închipuirii, covârşiţi de răţi trecătoare? Moş Crăciun o să le aducă fetiţelor şieţilor jucării: dacă ar avea gândul bun să le aducă şirinţilor câteva cărţi, jucării care nu se strică niciodate ar sluji închipuirei şi unora şi celorlalţi. Cartea cu pove mai plină de zmei, de cai năzdrăvani, de împărătesee, de gângănii de aur vorbitoare, decât săniile fermecului Moş Crăciun de minuni articulate...

T. ARGHEZI

P. Iorgulescu-Yor — Peisaj industrial

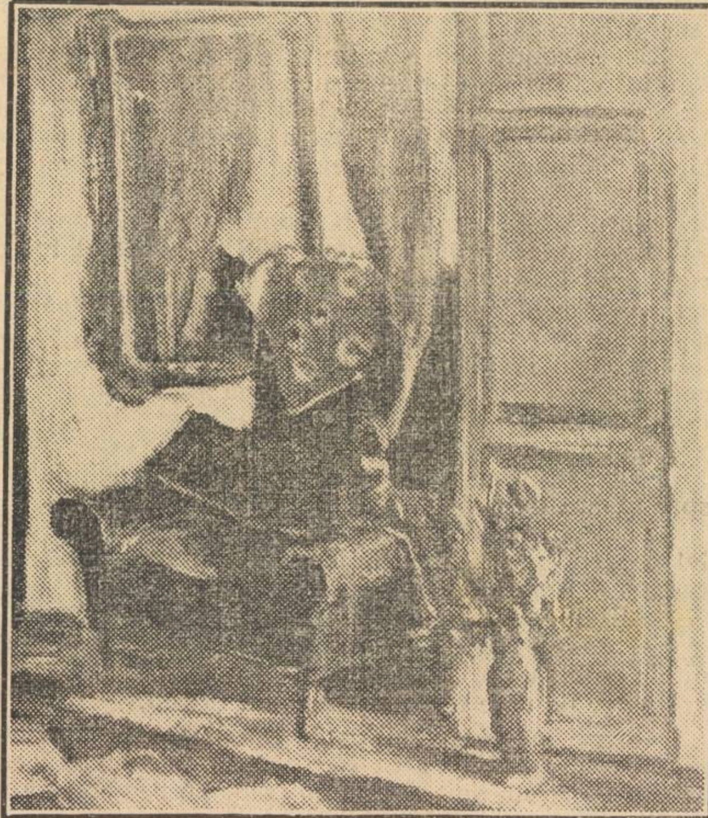
PLASTICA

O gazetă din Paris ne-a adus vestea, pe cât de interesantă pe atât de ciudată, că muzeele din München vor instala în glyptoteci şi pinacoteci nişte fonografe automate menite să informeze pe cercetătorii curioşi asupra operei şi artistului care-i interesează.

Cel ce va dori să aibă relatări exacte asupra lui „Paris" al lui Canova sau asupra lui „Pietro Aretino" al lui Tizian, va introduce un jeton în aparatul care se află lângă lucrarea respectivă şi, după două secunde, un glas puternic timbrat şi articulat va face istoricul operei, va povesti viaţa artistului, fixând cu autoritate gradul de admiraţie până la care poate să meargă cercetătorul şi analizând, fără a-i îngădui vreo contrazicere, cauzele oficiale şi licite ale emoţiei sale.

Desigur, socotim şi noi, ca şi ziaristul parizian, că această invenţie bizară nu este exclus să aibă oarecare virtuţi educative. Textele elaborate de funcţionarii competenţi ai muzeului vor fi, de bună seamă, mai puţin absurde decât discursurile hilare ale gardienilor şi ciceronilor.

Dar neajunsul va fi altul. Lumea, cuprinsă de o explicabilă inclinaţie barocă, va prefera să afle povestea „Salomeii" lui Andrea del Sarto, şi a „Bacantei" lui

P. Iorgulescu-Yor — Colţ de interior

Poussin, a „Giocondei" lui Lionardo da Vinci sau a nudurilor lui Rubens şi nu va consulta deloc „aparatul" peisagiştilor flamanzi şi olandezi, portretistica întunecată a lui Rembrandt, sau „Cina cea de taină" a lui Veronese, — acestea devenind lucrări care nu vor mai putea pasiona pe un spectator modern.

Floarea, peisajul, natura moartă, portretul şi compoziţiile fără nuduri în genere, cu excepţia câtorva opere celebre, nu vor mai izbuti să atragă pe nimeni.

Când vizitatorul va trebui să-şi plătească în muzeu fiecare audiţie *plastică* de cască, va prefera să... *audă* numai acele opere care-l interesează în deosebi: povestea unei femei frumoase, a unui nud de Goya sau a păcatului originar. Celelalte tablouri vor rămânea *mute*, ca şi pân 'acum, şi conservatorii muzeelor le vor înzestra degeaba cu fonografe müncheneze.

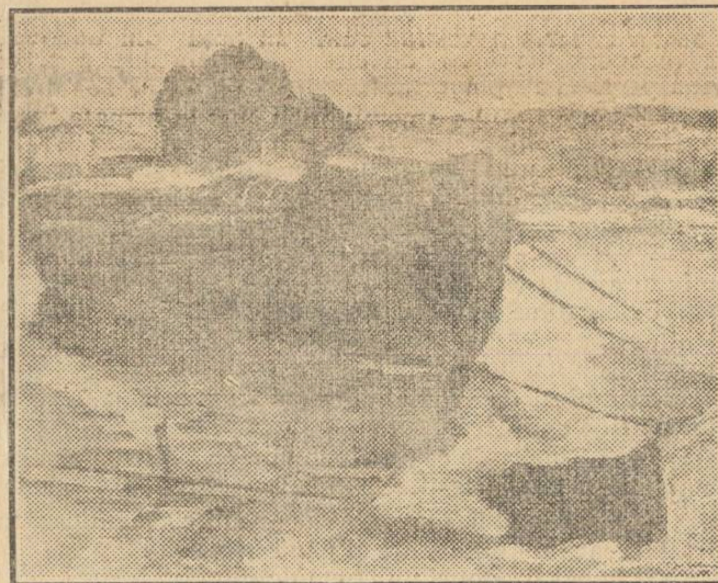
Numai că, deocamdată cel puţin, nu e nici-o teamă că ideia aceasta va găsi prea mulţi imitatori.

* * *

Ceiace nu vor izbuti să facă tablourile vorbitoare, o fac cu deplin suces lucrările de informaţie artistică, prezentările sau monografiile artiştilor de seamă.

Imbucurător pentru epoca noastră e faptul că şi oficialitatea românească a început să se intereseze de acest „lux inutil" care e arta.

Cu încurajarea şi sprijinul Direcţiei Presei şi Informaţiunilor de pe lângă presidenţia Consiliului de Miniştri, s'a putut înjgheba „Colecţia Apollo" de „artă românească modernă", dirijată de criticul competent şi de mult gust, domnul Al. Busuioceanu.

P. Iorgulescu-Yor — Barcă

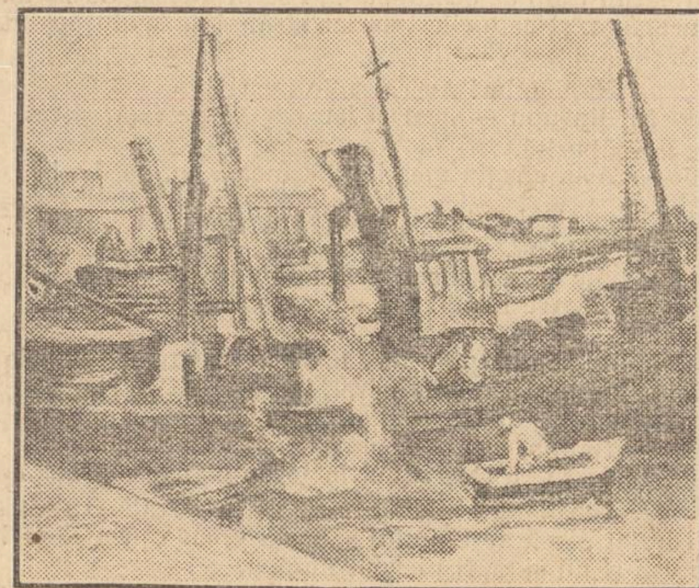
Colecţia aceasta a dat la iveală o carte despre sculptorul Han, datorită d-lui Tudor Vianu şi o prezentare a pictorului Iser, semnată de domnul Al. Busuioceanu.

Asupra acestei colecţii ne credem datori să revenim în chip special. N'am vrut însă să trecem cu vederea momentul apariţiei pe care-l socotim vrednic de o deosebită luare aminte.

* * *

Pentru întâia zi a anului ce-şi vesteşte zorile, galeria de artă „Hasefer" şi-a împodobit pereţii cu pânzele pictorului P. Iorgulescu-Yor, unul dintre cei mai talentaţi şi mai originali reprezentanţi ai generaţiei tinere.

Pictura d-lui Iorgulescu-Yor se sprijină pe studiul atent al materiei, al liniei şi al formei. In tablourile d-sale nu veţi întâlni niciodată ceiace se numeşte deobiceiu „efect de lumină". Pentrucă Domnul Iorgulescu nu caută motivul cu echivalenţe sonore, ci emoţia pentru ea însăşi.

P. Iorgulescu-Yor — In port

Aceasta explică şi frecventa schimbare de stil întâlnită în evoluţia d-sale. Nu o schimbare de nesiguranţă, de dibuire, — ci una de sentiment.

Este, desigur, şi oarecare raţionament, oarecare calcul în arta acestui pictor al priveliştilor dinamice, dar tocmai în dinamismul peisajelor sale şi în ritmul neobişnuit al valorilor stă şi posibilitatea apropiată a determinării stilului propriu, a găsirii drumului unic şi nou.

Cu însuşirile preţioase din ultimele d-sale manifestări, domnul Iorgulescu-Yor se dovedeşte în plină ascensiune.

H. BLAZIAN

Amintiri

(Fragment dintr'un volum ce va apărea în curând)

In „Adevărul Literar" No. 494 din 25 Mai 1930 am publicat un fragment din amintirile mele despre C. Dobrogeanu-Gherea.

Cititorii au putut vedea că în volumul al 2-lea al criticilor lui Gherea lipseşte o parte din studiul ce el a publicat mai înainte în „Contimporanul", şi anume partea care a supărat grozav pe Maiorescu, deoarece Gherea îl făcuse **avocat în literatură, pledând diferite cauze literare întocmai ca în pricinile dela bara justiţiei.**

Şi fiindcă nu mulţi au în bibliotecile lor „Contmporanul", ca să poată găsi frazele care au supărat pe Maiorescu, cred util pentru generaţia actuală să redau aci partea care lipseşte din volum.

Iată acea parte pe care o transcriu cu ortografia ei cum a fost publicată în „Contimporanul" din Iulie 1886, pag. 55—56:

„Dar de o cam dată facem o singură întrebare: De unde vine că domnul Maiorescu, căruia nu-i negăm logică şi cunoştinţele literare, de unde vine că scrie ast-feliu de articole şi mai ales că se contrazice aşa de grozav? După noi ieste numai un singur respuns: D-l Maiorescu, rar se arată ca critic, dar se îndeletniceşte mult cu advocăţiea şi-i foarte minunat advocat. Apoi d-sa, de vreme ce-i şi critic, fiind „din fire transparent" în articolele sale literare îşi reproduce natura de advocat. D-l Maiorescu n'a scris două articole, ci a îmfăţoşat două apărări: una pentru clientul d-sale, d-l Caragiali şi alta pentru alt client, pentru dl. Alexandri. A fost oare silit dl. Maiorescu se fie consequent în amândouă apărările? Dar cine va cere serios ca un advocat să remiie consequent în argumente în toate procesele cîte le apără? Advocatul n'are alt scop de cît să cîştige procesul, cît despre argumente, acestea joacă rol cu totul de mîna a doua şi le întrebuinţează cum îi vine la socoteală, alegând pe cele mai potrivite cu scopul ce urmăreşte, fără să-şi bată capul dacă ieri sau alaltă ieri n'a întrebuinţat cu totul altele, chiar nepotrivite cu cele de a-zi. In adevăr ce caleidoscop ar alcătui toate tezele şi argumentele unui jurist în lunga-i carieră: ba ca procuror, ba ca advocat, ba ca apărătoriu, ba ca învinuitoriu! Aşa dar repetăm, d-l Maiorescu a avut de apărat doi clienţi, în două procese deosebite, pentru învinovăţiri deosebite şi deaceea nici apărările nu se potrivesc. Ieată pentru ce în apărarea di'ntăiu artistul trebue să fie cuprins de inspirare personală, — în a doua trebue să fie impersonal; în cea di'ntăiu artistul trebue să fie obiectiv, — în a doua „nu poate fi de cît părtenitor"; în cea di'ntăiu artistul, sub pedeapsă de a pierde acest titlu, ie datoriu să ne ducă „înlumea curată a ficţiunilor", şi interesele zilnice „ori cît de mari ar fi în alte priviri", n'au ce căuta în artă, — iear în a doua apărare între inspirările poetice ale lui Victor Hugo, „încarnarea geniului frances", se numără „desrobirea de sub jugul politic", lupta celor miseri contra celor puternici"; în cea di'ntăiu ni se zice că patriotismul, cu toate interesele lumei zilnice n'are ce căuta în artă, — în a doua „valoarea lui Alexandri" stă între altele în faptul că a întrupat şovinismul gintei latine şi că reprezintă un interes zilnic, mîrşav, ura în potriva Evreilor. Ie uşor de înţeles toate aceste contraziceri, îndată ce nu uităm că avem înainte-ne apărări advocăţeşti. Remine numai de ştiut: „Trebue să fie asemănătoare lucrarea unui advocat cu a criticului literar, ori poate ceea ce se poate în advocăţie nu se îngădue în literatură? Credem că d-l Maiorescu înţelege aceste lucruri mai bine decât ori cine şi că ne va desluşi deosebirea în „Convorbiri literare". Putem pune rămăşag de pe acum că una dintre neasemănări va fi că unii sînt impersonali şi transparenţi, iear ceilalţi personali şi refractari; cari anume sînt aşa şi cari alt-feliu, ie, se înţelege, tot una. Iar despre cetitori să n'aibă grija d-l Maiorescu, se vor găsi unii care vor ceti şi, nepricepînd nemică, vor născoci că articolul ie tare adînc, iear ziarele vor scrie: „In No. cutare al „Convorbirilor literare" a apărut un articol foarte însemnat. Această lucrare a d-lui Maiorescu, „Avocaţi şi critici", o reproducem etc."... Dar până ce va apărea credem că toţi cetitorii noştri vor fi încredinţaţi că nu se îngădue în literatura critică, tot ce se trece cu vederea în advocăţie".

I. NEGREANU

Vino!

Te-am dus la gară cu zâmbiri şi flori,
Te-am ridicat în tren de subţiori,
Şi ne-am promis la geam corespondenţă.
Dar eu doream prelunga ta absenţă.

Voiam în ochii mei să te răsfiri,
Ca funigeii unei amintiri;
Vroiam să-mi fii aproape şi departe —
Ca trandafirul veşted dintr'o carte.

Dar astăzi, cum stau singur în birou
Trecutul creşte iar dintr'un ecou,
Din gestul mânii tale de faianţă,
Ca un parfum subtil, ca o romanţă...

In gură ai o vişină cu rom...
Şi parcă sufletul mi-i *Stephans Dom*,
Iar orga sfarmă liniştea opacă —
Pe când la patefon rulezi o placă.

Tu îmi ridici privirea de pe cărţi
Şi mă domini, plecată'n alte părţi.
Ca să-mi desfaci oribila cătuşă, —
Intoarce-te şi bate-mi lin la uşă.

YACASSA

Insemnări ştiinţifice

Soarele are o energie de 265 miliarde cai putere. Această energie ar topi în fiecare an ghiaţa ce ar acoperi pământul pe o grosime de 40 m. Pământul nu primeşte decât 2 milionimi din această energie. Restul se pierde în spaţiul interstelar. Ce regenerează această energie a soarelui, care de când îl cunoaşte omenirea, nu dă semne, că şi-ar fi micşorat puterea? După părerea unora această regenerare s'ar datora contracţiei lui progresive, de aproape 150 m., din diametrul său de 1.391.000 km. Materiile dela suprafaţa lui, răcite, cad către centru şi ar face să se contracte soarele cu 1/10 milioana parte din valoarea diametrului său. Cu acest procent ar trebui 30.000 ani, pentru ca diametrul soarelui să se micşoreze apreciabil pentru noi. Incă 8 milioane de ani soarele ne poate trimete lumina, înainte ca densitatea lui să devie atât de mare încât să nu se mai poată contracta.

A doua ipoteză ar fi regenerarea prin desintegrarea radiului. Radiul emite spontan şi fără încetare căldură. Un gram de radiu într'o oră face să fiarbă 1 gram de apă. E de ajuns să fie două grame de radiu la o tonă în soare, pentru a regenera toată energia, pe care o pierde soarele. Şi este radiu în soare, pentru că s'a găsit în el heliu, care este un produs de desintegrare a radiului.

Eddington a găsit 20 milioane atmosfere presiune în soare şi aceasta ar fi suficient ca să regenereze indefinit corpurile radioactive, dacă această presiune lucrează asupra elementelor mai uşoare, care cad dela suprafaţa sa. In acest caz mai de grabă prin căldură ar sfârşi viaţa pe pământ, căci dincolo de 200 grade nu mai trăeşte nici o fiinţă organizată.

* * *

Soarele se găseşte la 23.439 raze pământeşti sau 15.000.000 km., de noi, luna numai la 60 de raze pământeşti sau 385.000 km. Ea este cel mai apropiat dintre toate corpurile cereşti şi ar trebui să fie cea mai bine cunoscută. Cu toate acestea tot felul de erori s'au acreditat pe seama ei. **Pickering,** astronom american, a crezut că găseşte şi urme de viaţă în ea. Datorită însă mijloacelor moderne de investigaţie, toate aceste erori au fost înlăturate şi astăzi cunoaştem suprafaţa lunii mai bine ca suprafaţa pământului. Geografia lunei se numeşte **selenografie.** Putem spune că ea este un pământ născut mort. A trecut în câteva milioane de secole prin toate fazele de evoluţie a astrelor. S'a născut ca şi pământul din aceiaşi materie primitivă dar fiind mai mică s'a răcit mult mai repede ca el. Intr'însa citim ca într'o zodie soarta pământului. Când luna este la primul cadran se observă în partea care desparte zona luminată de cea întunecată, numită **terminator** că cele mai mici asperităţi ale solului lunar proectează în depărtare umbrele lor. Aceste umbre proectate sunt ca tăiate cu cuţitul şi mai drepte ca ale peisajelor de pe pământ pentru următoarele motive: mai întâi, aerul şi apa dispărând de pe lună, opera de erosiune şi de atenuare a unghiurilor şi asperităţilor, ce se face pe pământ datorită acestor agenţi, acolo a încetat. Apoi lipseşte şi atmosfera, care face să se difuzeze lumina. Lipsa atmosferei lunare a fost demonstrată prin spectroscopie, căci lipsesc dungile de absorpţie (întunecoase). Se mai arată şi cu ajutorul ocultaţiilor de stele. Când luna trece prin dreptul unei stele o astupă şi n'o mai vedem — o ocultează. Această astupare se face însă repede, dintr'o dată, nu treptat cum ar trebui să se facă, dacă luna ar avea o atmosferă. După ideile peripatetice sau ale şcolii lui Aristotel şi pe care în vremea lui Galileu le mai susţinea încă un învăţat **Cremonini,** luna ar trebui să fie un glob luminos prin el însuşi, perfect circular şi alcătuit din o substanţă eterică numită **„quintesenţă"**, adică a cincea esenţă, deosebită cu totul de cele patru esenţe, ce se găsesc pe pământ: focul, aerul, apa şi pământul. Luneta ne arată însă, cum a arătat prima dată şi lui Galileu, că luna este un corp opac, ce primeşte lumina dela soare, cu o suprafaţă mai accidentată şi mai vulcanică, ca pământul. Dacă o privim în timpul fazelor sale din primul şi ultimul patrar atunci partea întunecoasă are o mulţime de puncte luminoase, care nu sunt altceva decât vârfurile munţilor, luminaţi de soare. Acelaşi lucru se petrece şi pe pământ, când răsare soarele. Vârfurile se luminează mai întâi, în timp ce văile rămân încă în întunerec. Toate acestea au fost observate şi de Galileu, de îndată ce a inventat luneta şi au fost cele mai solide argumente contra lui Cremonini. El însă a refuzat să se uite prin lunetă cât a trăit. Era un mod de a înţelege ştiinţa pe vremea aceea. Munţii lunari ating înălţimi mai mari ca cei de pe pământ. Muntele Leibniz, cel mai înalt, are 8200 m., iar craterul Coperine are o adâncime de 3650 m., şi un diametru de 90 km. Se găsesc zeci de mii de cratere, botezate cu nume de savanţi, nu totdeauna dintre cei mai mari. Aşa că a avut dreptate un astronom să spună, că privind o hartă a lunii, te crezi pe pământ unde ierarhia meritelor e tot aşa de neglijată ca şi pe lună. După **Puiseaux** origina acestor cratere ar fi datorită presiunii interioare, care a ridicat suprafaţa lunii în unele locuri puţin rezistente şi apoi s'a rupt formând aceste mari pâlnii.

OCTAV HALUNGA

Asta e soţia mea

Familia refugiaţilor Paciulin descinsese într'una din capitalele europene.

Nicolae Petrovici, capul familiei, ocupa un post într'o bancă mică, căpătând o leafă mizerabilă.

Soţia lui, Elena Alexandrovna, sau cum o numiau acasă Lialeşca, o femeie drăguţă, de 28 de ani, se îndeletnicia, neobosită, cu menajul.

Fiul lor, micuţul Pavlic, care nu de mult pornise la şcoală, era admirat de părinţii lui pentru succesele lui neobişnuite.

Nicolae Petrovici era încântat de soţia sa.

— In vremea noastră nu poţi găsi o femeie atât de modestă şi patriarhală, — spunea el cunoscuţilor săi.

Lialeşca avea o singură slăbiciune :

Ii plăcea să se îmbrace după modă. Dar şi asta nu era o nenorocire.

Elena Alexandrovna cânta la pian şi Nicolae Petrovici îi îngăduia să dea lecţii de muzică.

— Las' să câştige, săraca... Ne mai uşurează viaţa...

Şi în fiecare zi, dela opt până la zece seara, Lialeşca dispărea de acasă, alergând la lecţii. Iar când se înapoia, îi aducea lui Pavlic jucării frumoase şi soţului ei — ţigări de foi.

In felul acesta, familia Paciulin trăia modest, liniştit şi fără griji.

Intr'o zi, pe când se înapoia dela birou, Nicolae Petrovici întâlni pe un prieten al său, un fost coleg de universitate.

— Parcă-s suta de ani de când nu ne-am văzut.

S'au îmbrăţişat. S'au sărutat.

— Ce mai faci, cum o duci, Nicolae ?

—Mulţumesc lui Dumnezeu, binişor...

Schimbară câteva vorbe despre amărăciunile vieţii de refugiaţi şi intrară într'un restaurant.

Şi la un pahar de vin îşi amintiră de trecut. Fără să bage de seamă, au rămas laolaltă până seară, chirchilindu-se deabinelea.

— Ia s'o facem lată, ca odinioară, — zise prietenul, făcând cu ochiul. Ştiu într'un loc nişte femei, număru' unu...

Paciulin făcu feţe-feţe şi se uită la prietenul său.

— Aoleo, da' am uitat, că eşti însurat... dar totuşi, aşa... de companie nu e păcat ! Mergem să vedem ce o mai fi pe acolo.

Paciulin stătea pe gânduri. Beţia şi prietenia veche îl făcură să cedeze.

— Mare ticălos mai eşti !

— E hai, mai las'o !

— Dar nu sufli niciun cuvânt...

— Fii liniştit.

Se urcară într'un taxi şi porniră.

O clădire măreaţă, izolată, înconjurată cu o grădină cu umbre adânci. Tufe de flori bogate, fântâni cu revărsări de apă, multicolore. O balustradă şi rânduri de frescă antică..

— Ia uite-te al naibii, parcă e un palat ! — zise admirativ, Paciulin.

Prietenul plăti şoferului şi porni, alergând în sus, pe scara de marmoră...

Paciulin mergea în urmă, privind curios, împrejur.

In clipa în care prietenii intrau în salon, îi întâmpină o doamnă elegantă..

Colegul de universitate al lui Paciulin începu să-i vorbească ceva grăbit, în franţuzeşte.

Doamna dispăru şi se întoarse cu un album în mâini.

— Poftim, uitaţi-vă !— zise ea, — aici sunt cele mai frumoase.

Şi prietenii începură să se uite la portrete.

Dintr'odată Paciulin tresări. Se îngălbeni la faţă... Şi [illegible]

Prietenul privia adâncit al doilea album... Paciulin îşi acoperi, nervos, ochii cu mâna şi înfipse apoi din nou privirea în portret.

— Daţi-mi voie, — zise el cu vocea tremurândă. Aş putea să văd imediat pe dama asta ?

— Cum nu ! O puteţi avea pentru o sută de franci.

Paciulin zâmbi crispat... Obrazul stâng i se strâmbă nervos.

— A, te-au apucat căldurile! — râse prietenul. — Dar mi-am ales şi eu o contesă !

Prietenii se retraseră în două camere deosebite. Paciulin simţia că-l scutură febra. In capul lui vâjâia o furtună de gânduri grele.

Işi aminti de Pavlic, micuţ şi trandafiriu... şi vocea lui atât de subţirică...

— „Tăticule, de ce nu vine mămica ? Mi-a spus că-mi cumpără astăzi poveşti.

— Vine îndată, puiule, — doar ştii că mămica noastră lucrează de dimineaţă şi până 'n seară !"

Şi în gât îi se opri un ghem de plumb.

Paciulin se apucă de cap şi se prăbuşi în pat, cu trupul scuturat de plânsete.

Buzele-i şopteau :

„Lialeşca, Lialeşca"....

Undeva, jos, se auziră voci.

Paciulin tăcu şi-şi şterse faţa, udă de lacrimi.

Se auziră paşi. Se întoarse cu faţa spre fereastră, bărobănind cu degete nervoase pe fotografiile din album. Capul îi era încins de flacări. Se deschise uşa.

— Uite aici, madame ! — rosti doamna cea elegantă.

Paciulin se întoarse.

— Ni-co....

Dama, care intrase, nu putu să rostească numele până la sfârşit, şi ochii larg deschişi, privind faţa strâmbată a lui Paciulin, îngălbenind se clătină şi căzu pe duşumea.

— Madame ! Madame ! — începu, turburată, doamna cea elegantă. — Domnule, ajutor ! Nu cumva aţi cunoscut-o mai nainte ?

Paciulin păru pironit pe loc. Zâmbia şiret cu ochiul drept, în timp ce ochiul stâng i se prefăcuse de sticlă. Ii juca faţa, şi colţurile buzelor strânse se scuturau înfrigurate.

— Ha, ha, ha! Asta e soţia mea!

Şi din nou — acelaşi joc nervos pe faţă, şi aceiaşi voce înăbuşită.

— Asta e soţia mea ! Soţia mea... ha, ha, ha !

Trecură de atunci câţiva ani. Lialeşca se trase la faţă, îmbătrâni.

Pavlic crescu şi se înscrise la universitate.

In fiecare Duminecă mama şi fiul vizitau casa de nebuni.

Când se apropiau de ea, din fereastră se uitau la ei doi ochi, unul zâmbind şiret, iar celălalt — sticlos. Şi o voce slabă se auzia şoptind de acolo :

— Ha, ha, ha ! Asta e soţia mea !... Soţia mea !

Lialeşca îşi lăsa capul în jos şi plângea încet...

— Nu plânge, mamă, tu nu eşti vinovată. Tata te-ar fi iertat ,dacă ar fi putut suporta groaza primelor impresii şi nu şi-ar fi pierdut mintea.

Mama se uita cu dragoste la ochii negri ai fiului şi de ruşine îşi ascundea capul încărunţit la pieptul lui tânăr.

Iar din fereastră, zburau spre ei, ca pe nişte aripi uşoare, cele trei cuvinte de groază, deabea auzite :

— Ha, ha, ha! Asta e soţia mea. Asta e soţia mea ! Ha, ha, ha !

C. SCOPOVSCHI

CONINGSBY DAWSON

Bethleemul în tranşeia şrapnelelor

Era ajunul Crăciunului al treilea din războiu. Batalionul meu era în tranşeia poreclită „a şrapnelelor" — un şanţ noroios, de nimica toată — dar care fusese de atâtea ori cucerit şi pierdut, încât oamenii care au pierit acolo, dacă ar fi fost aşezaţi umăr lângă umăr, cu greu s'ar fi găsit o sală în care să încapă.

De două zile un viscol turbat zugrăvise cu alb pământul şi aruncase un linţoliu pe feţele morţilor. Tranşeele păreau căptuşite cu puf. Drumul spre primejdioasa noastră poziţie fusese astupat pentru câtva timp. Ni se tăiase orice comunicaţie cu restul lumii şi eram izolaţi ca nişte exploratori ai regiunilor polare.

In seara aceia, însă, cerul era curat şi senin. Sentinelele puteau crede că erau într'adevăr pe câmpia pe care îngerii au găsit pe păstori. Noi cei ce vegheam, stăteam gata de atac. Cu cât părea mai adormit duşmanul, cu atât ne dădea mai mult de bănuit. Alegerea tocmai a nopţii de Crăciun pentru a pune la cale cine ştie ce drăcovenie, era un fel de petrecere la care ne aşteptam după doi ani şi jumătate de experienţă în acest omor cu premeditare.

Dar noi cei de pe linia întâi furăm lăsaţi într'o linişte enervantă; artileria inamică îşi luase ca ţintă răscrucea drumurilor din spatele poziţiei noastre.

Din această cauză, nu numai curierul, dar ori şi ce aprovizionare devenise imposibilă. Dacă nu se ivea vreo minune, urma să petrecem Crăciunul cu fiertură de carne de vacă şi pesmeţi tari, să-i tai cu toporul. Apoi şi provizia noastră de cărbuni era pe sfârşite.

Colonelul nostru, bătrân, dar om de sport, care îndura totul, alături de oamenii săi, se întoarse către mine:

— Nu lua seama la toate astea, Jack. Cu cât e mai aproape pacea, cu atât urlă mai tare iadul. Ne-a nins ca pe nişte iepuri! Crezi că drept chiolhan mai plănuesc Hunii vre-un atac?

— Nu cred să se 'ncumete a trece prin nămeţi, d-le Colonel!

— Atunci care-i părerea d-tale?

— Cred că pun la cale să ne lase flămânzi de Crăciun.

— Atunci să ne rugăm Celui de Sus să ne puie câte ceva în papuci!

Colonelul se plecă să cerceteze harta desfăşurată înaintea lui. Apoi luă telefonul şi ceru brigada.

— Pe linie linişte, — mormăi el.

Apoi, băgând de seamă că lumânarea pâlpâie:

— Cum stăm cu lumina?

— Mai avem câte puţin din toate, d-le Colonel.

El îşi scărpină fruntea sbârcită:

— Ei, atunci să stăm pitiţi aci ca nişte cotoi rebegiţi? Duşmanii trebue să creadă că ne-au îngropat de istov. Ia dă ordin să dezlege căţeaua! Câte-un foc zdravăn de mitralieră din cinci în cinci minute!

Când am eşit din înfundăturile vâscoase ale lămpilor cu gaz, m'am trezit într'o lume fantastică de lumină stelară şi ţurţuri de ghiaţă. Indărăt tunau obuzele; acolo unde eram eu nu se auzea decât clinchetul ţurţurilor ca nişte clopoţei. Din tranşee venea un miros de oaie: „Nişte păstori stăteau afară în câmp şi făceau de strajă noaptea în jurul turmei lor". Dar explicaţia adevărată era lipsită de orice poezie. Trupele noastre îmbrăcaseră cojoacele.

Am dat parola şi s'a apropiat de mine caporalul de gardă, căruia i-am transmis ordinul colonelului.

— Moşulică crede că ar fi vremea să mai facem ceva gălăgie.

— Hei, are dreptate, — răspunse caporalul. Fulgerele lor de dincolo de „Ţara nimănui" fac ce pot să ne şteargă căminul de pe faţa pământului. Staţi, d-le locotenent, colea lângă foc şi trageţi din lulea.

Spectacolul ce se oferi privirii mele îmi tăie răsuflarea: Valuri de o albeaţă nepătată păreau că poartă un sat strălucitor clădit din cristal. Era reflexul pălălaei care juca veselă pe linia frontului inamic. Dar ceiace te umplea de mirare era un pom de Crăciun care se înălţa plin de luminiţe.

Un grup de nemţi cântau colinde de Crăciun.

Şoapta înăbuşită a caporalului şi ghiontul lui mă readuseră la realitate.

— Aceasta e colinda copilului Isus din partea prea gentililor Huni. Intre exploziile obuzelor şi pe deasupra lor au ei grijă să ne dea această reprezentaţie în fiecare seară de ajun. Asta nu-i bună pentru disciplină, d-le locotenent.

— Unde vrei să ajungi, camarade?

— Să trimitem vre-o câteva bile într'o salvă de puşti spre pomul de Crăciun.

Pusesem mâna pe trăgaciul puştii, când un om se ivi pe neaşteptate lângă mine. Era un curier dela brigadă, cel dintâi care ajunsese la noi de când pornise viscolul. Rătăcise drumul şi ajunsese pe linia frontului.

— Hai cu mine, — îi zisei eu. — Nu trebue să facem nimic care să stârnească inamicul acum. Poate stricăm ordinelor pe care ni le aduce omul acesta.

Coborîrăm spre batalion. Mişcările omului meu erau pline de precauţii. Părea că adăposteşte în haină ceva fraged şi strâns lipit de pieptul său. La zgomotul apropierii noastre, colonelul ridică ochii.

— Un curier dela brigadă, — anunţai eu.

— Iute, omule, ordinul! — zice colonelul plecându-se spre el.

Desfăcând cu grijă o foaie udă de hârtie, mi-o trecu mie: Aveam ordin să ne ţinem pe poziţii cu orice preţ. Trupe de întărire îşi sapă drumul spre noi. Salvarea noastră e în ofensiva care trebuie să dea inamicului credinţa că avem mai multă putere decât aceea pe care ne-o ştiau.

După ce am citit, colonelul puse mai multe întrebări, la care curierul răspundea bâlbâind şi cu o mutră ciudată.

— Spune-mi cu cuvintele d-tale ce este, — îl încurajă colonelul.

Curierul începu să povestească: In drumul dela brigadă i s'a întâmplat ceva foarte ciudat. La „Colţul Morţii", unde încep tranşeele, a intrat să se adăpostească în căsuţa de ţară pe care o credeam părăsită. In întunericul acestei ascunzători a auzit un glas de fată tânără. Coliba fusese dărâmată şi fata lovită de moarte.

Lovind cu palma peste pachetul de sub cojocul lui, el adăogă:

— Când am văzut un prunc în ieslele Crăciunului şi că nu era nimeni care să se îngrijească de el, l-am luat eu, domnule colonel".

Colonelul fu decepţionat. Nădăjduise până atunci să găsească în pachet un dar de lumnări sau în cazul cel mai rău, puţin alcool.

— Câinii găsiţi pe terenul luptor trebuie să fie împuşcaţi. Aşa sună ordinul pe arma. Femeia era desigur o spioană şi se servea de animl pentru a căpăta informaţii asupra duşmanului.

— Dar nu e câine. — bâlbâi bietl curier.

Şi desfăcându-şi haina scoase la umină un copilaş gol, goluţ.

Colonelul sări dela masa lui:

— Doamne, Dumnezeule!

— Dela Domnul de sus, asta e şiredinţa mea.

Curierul zâmbea acum triumfăto

— Dar, Doamne Sfinte, ce ne facm acum cu el? — întrebă colonelul.

— Numai Cel de sus ştie!

Şi curierul devenind mai încrezăr, zise:

— Daţi-i lapte condensat.

— Dar ce crezi d-ta că eşti la Ri?

Şi humorul colonelului se redeştă.

— Cât să aibă de când s'a născ? Voi ce credeţi?

Dar nimeni dintre noi nu era exrt în acest fel de materie. Mie mi se învârteau minţil Ne dăduse ordin să atacăm. Dar dacă nu dădeam numdecât hrană copilului, murea. Şi iată cum laptele codensat luă pentru noi proporţiile celei mai importante eocupări. Ce-ar fi dacă am da o raită la Huni? Dacă f petreceri, trebue să aibă şi lapte condensat.

Dar deodată auzirăm paşi grăbi pe scări şi, spre marea noastră mirare, un ofiţer germn intră sub escortă armată, având şi el ca şi curierunostru un pachet mare sub tunică. Ofiţerul salută şi poralul dădu raportul:

— Cum a plecat d-l Locotenentgânsacul acesta a început a înota prin „Ţara Nimănui"ridicând un steag alb ca să nu-l curăţim. Şi când l-a putut auzi, ne-a spus că e un fel de trimis cu daru de Crăciun dela comandantul lor pentru comandant nostru.

Ofiţerul german îl întrerupse. E un camarad tânăr, blond şi rumăn, foarte simpati

— Imi daţi voie să vorbesc, donule colonel? Am fost ales fiindcă vorbesc englezeşte. m fost student la Rhodes. Suntem în războiu şi probabile vom omorî unii pe alţii mâine, dar e naşterea lui Ct, şi ni s'a părut că sunteţi strâmtoraţi. Aşa, — zise el scoase pachetul, — mi-a trecut prin cap ideia fantacă să vă aducem un curcan.

— Vino'ncoace, răspunse colonl, plecând capul spre tunica lui descheiată. Ai vre-cunoştinţă despre nouii născuţi?

— Nu mă speriu de ei, răspunseiţerul.

— Camaradul, — urmă colonel arătând pe curier, — ne spune că nu mănâncă de lapte condensat. Noi am terminat toate din cauza volului şi a masacrului vostru îndărătul poziţiei. Nu se pare drept ca să moară această biată creatură pen că două guverne ne-au poruncit să ne batem.

— Şi ce-aţi dori?, — întrebă neaţul.

— Ni l-a adus curierul — smintl de el — care nu are unde să-şi pue capul.

— Pot să vă fiu de vre-un ajul? La noi ca şi la d-voastră pruncii sunt o... raritate.

— Ai putea să-i dai ceva să sug — zise colonelul.

Deodată se auziră paşi pe scă erau soldaţii cu căştile în cap, murdari şi neraşi. bă cum am aflat apoi, vestea s'a răspândit ca o scânte „Colonelul a căpătat un prunc", îşi comunicau soldi unii altora vestea. Nu am idee ce vor fi crezut ei ore un eveniment atât de neobişnuit. Poate că zăpa strălucirea stelelor şi legendara noapte a minunilci va fi făcut şi pe ei mai creduli. Unul dintre ei a vecu cererea să fie şi ei lăsaţi să contemple pe copilul ciunului.

— După lapte! — zise coloneluărui grijă se trezi din nou când zgomotul paşilor nevedi că „adorarea pruncului" se săvârşise.

— Ia!, — răspunse neamţul caipnotizat. Numai timpul cât să ajung în partea noas. Ei vor fi crezut că m'aţi făcut prizonier. Pot să vă dlapte dacă merge cineva cu mine.

Caporalul se rugă să fie trimis

Rămaşi singuri, colonelul şi cu ne ne privirăm unul pe altul. Ni se părea că însuşiuncul sfânt Isus, avea grijă de noi. Dar nimeni nu-şnpărtăşea gândurile. Eram soldaţi şi trebuia să fimactici.

Colonelul rupse tăcerea.

— Am îmbătrânit. Dar dacă sccu viaţă, îl adoptez. Nu am copii.

Poate să fi trecut o oră până să întoarcă sergentul care sosi cu preţiosul lapte, dau o faţă îngrijorată.

— Se hotărâse un atac, domnuolonel. Ordinul a sosit acolo tocmai când ofiţerul gern se scoborâse să caute lapte pentru pruncul nostruolonelul lor mi-a spus să vă dau de ştire că vă va f cât se poate mai puţine stricăciuni. Mai avem o juate de oră ca să ne facem pregătirile.

Năvălind în tranşee, poruncii: s cu toţii". Când m'am întors în adăpost să dau rapl că totul e gata, colonelul încălzea lapte deasupra ânării:

— Bietul mititel! e mort de fe! Văd că mi-am greşit cariera; abia acum îmi daumă că eram bun de doică! Vrai să ceri soldaţilor săgăduiască pentru orice întâmplare că vor evacua pul cu prima ambulanţă?

— In cinci minute trebue să căm, domnule colonel!

Inveli copilul, puse revolverul oc şi mă urmă pe scară.

Ajunserăm la timp. *Bum!* pri zbor de obuze se abătu urlând. In faţa pufurilor depadă zărirăm chipurile albe ca varul ale celor ce macau.

Când s'a potolit învălmăşeala convinserăm că inamicul se ţinuse de vorbă: făc cât se poate de puţine stricăciuni. In linia roşie azontului de iarnă recunoscurăm figuri noi, sosiserăpe de întărire. Aflarăm însă că fusese zdrobit brastâng al colonelului şi că se prăbuşise.

— Nu uita ce ai făgăduit: cuma ambulanţă...

Ochii i se închiseră.

— Prea bătrân pentru războihgână el.

Dar când pusei pruncul pe bardă, lângă el, şi aşezăi braţul teafăr deasupra copii, ochii i se deschiseră şi murmură:

— Copilul din noaptea sfântăce şi Bună învoire printre oameni!...

Din ezeşte de I. S.

A. AVERCENKO

După paravan

I.

— Desi r, acum nimeni nu mă bagă în seamă, dar deseară cân voi fi mort, o să plângă toți. Poate dac'ar ști ce am nuit, m'ar împiedeca, și-ar cere iertare... Dar mai bi nu... Lasă să vină moartea... Sunt prea plictisitoare veșnicele lor dojeni, înjosirile pentru câte un măr ște elit, pentru câte o ceașcă spartă. Adio! Vă veți aminti tr'o zi de robul lui Dumnezeu, Mihail. Prea puțin am tr t în lume, — în totul opt ani.

Planul i Mișca era următorul: să se strecoare în dosul parav nului de lângă soba din odaia mătușei Asia și să mo ă acolo.

Această trașnică hotărîre se înfipsese cu îndărătnicie în cap lui Mișca.

Viața u-i era trandafirie. In ajun, îl lăsaseră fără peltea in pricina ceștei sparte, iar astăzi mama îl îmbrâncis fiindcă vărsase parfumul din flaconul de aur. El sbur e cu cinci pași înapoi. De fapt, mama abea îl atinsese, r — e atât de plăcut să suferi... El se pusese dinadi cu putere în mișcare, își luase singur avânt, se aru ase peste dulap, se lovise la cap, căzuse pe spate și măsese lungit pe jos. Cugetă:

— Lasă mă omoare!

Acest gâd făcu să-i fie milă de el însuși, mila aduse un nod în g, iar nodul se schimbă într'un plâns răgușit cu suspi, plin de spaima și de durerea premergătoare agoni

— Ia te g nu te mai preface, — îi strigă mama supărată. — Că-te de aci!

Il apuc de mână și neluând în seamă că el se sbătea din toat puterile, se agăța de fotoliu, de masă, de pragul ușii, târî în odaia cealaltă.

Obidit înjosit, Mișca stătu multă vreme pe divan, închipuind cele mai aspre pedepse pentru asprii lui părinți.

Iată, le de casa. Mama aleargă pe stradă, își frânge mâinile și igă: „Parfumurile, parfumurile! Scăpați-mi parfu rile străine din flaconul de aur". Mișca știe cum să alveze aceste scumpeturi, dar n'o face. Dimpotrivă, și încrucișează brațele, nu se mișcă din loc și izbuc te într'un râs neînduplecat și ironic:

„Parfu rile tale! Dar când eu am vărsat o jumătate de stic numai decât m'ai îmbrâncit!

Sau ar mai potrivit dac'ar avea un animal domesticit, un le rd sau o panteră... Când cineva îl jignește sau îl ba pe Mișca, pantera să se arunce asupra agresorului să-l sfâșie. Iar Mișca să stea să se uite, rece ca o stân .. Sau ce-ar fi dacă i-ar crește peste noapte lui Mișca iște ace ca ale ariciului?... Când îl lăsau în pace să se vadă, dar când vor să-l bată, acele să se ridice și ac!... Atunci s'ar învăța mama minte să-l mai bată... pentru ce? Pentru ce? Nu fusese el totdeauna un bun? Nu alerga niciodată prin odaie numai într'o tă, fiindcă asta ar putea aduce moartea mamei. Nu vea niciodată de la spate pe surioara lui mai mică p ru ca să nu devină sașie. Puțin făcuse el pentru ferica casei? Și acum iată...

Ar fi bi de știut ce vor zice toți când vor găsi în odaia mătu cadavrul cel mic. O să se audă țipete, suspine, pl te... O să alerge mama: „Lăsați-mă lângă el, eu sunt ovată!" „Acum e prea târziu!" va gândi trupul lui a și va muri pentru totdeauna.

Mișca s culă și intră în odaia întunecoasă a mătușei Asia, a să se sfârșească de spaimă și de desnădejde.

Se duse se ghemui în dosul paravanului, dar găsi imediat că astă ținută nu era potrivită pentru un mort. Se cul pe covor. Era în amurg.

Deodată fulgeră în minte un gând încurcat și nelămurit:

— La t vorbind din ce pricină se moare? Așa din nimic, eni nu moare... Se moare dintr'o boală.

Își apă stomacul cu pumnul. Acolo ghiorăi ceva.

— Aha! gândi Mișca, am oftică. — Fie! Fie! Acum e tot u

In ce fe ebuiau să-l găsească? Ceva plin de efect, ceva pictura Își aminti o ilustrație din revista „Câmpul", care a un zaporog omorît în stepă. Zaporogul zăcea cu er le brațe larg desfăcute, cu picioarele întinse. Avea ul puțin aplecat într'o parte, și ochii închiși.

Poziția găsită.

Mișca s ngi pe spate, își întinse în cruce mâinile, picioarele și epu să moară încetul cu încetul...

II.

Dar fu anjat.

Se auzi pași, vocea mătușei Asia și a cunoscutului ofițer C d Grigorovici.

—Nu un minut, — spunea mătușa Asia intrând. — In ă imediat o să te gonesc.

— Nasta Petrovna! Zece minute. Te văd așa de rar și totdea de față cu alții... Voi înnebuni...

Mișca în ță de frică în dosul paravanului. Ofițerul va înneb ! Asta o să fie ceva îngrozitor. Când cineva își pie mințile, începe să sară prin odaie, să rupă cărți, s târască pe jos, să muște pe toți de picioare. Ce s întâmpla dacă nebunul îl va găsi pe Mișca?

— Vorb copilării, Conrad Grigorovici, — spuse mătușa foar liștită, spre marea mirare a lui Mișca. — Nu înțeleg d o să înebunșeti.

— Vai! tasia Petrovna!... Ești o femee rea și crudă.

— Oho! ândi Mișca. — Ea e rea? Dac'ai încerca tu cu mama r arăta ea.

— De ce t rea? Nu pricep.

— Nu p i? Dar să sfâșii inima omului, să-l chinuești, la ast pricepi?

— Cum hinuește?

Mișca n țelesese aceste cuvinte, deoarece totul în odae era tit; nu auzi nici strigăte, nici sgomote, nici vaete, a tovarăși nedespărțiți ai chinurilor.

Privi în or prin partea de jos a paravanului, dar nu văzu ic deosebit. Nimenea nu chinuia... Mătușa ședea li tă pe scaunul lung, iar ofițerul stătea lângă ea, cu l aplecat și împingea cu mâna un borcănaș de pe etă.

— O să jos borcănașul și o să-ți dea ea ție! — gândi cu ră Mișca, amintindu-și întâmplarea cu flaconul.

— Eu te uesc? Cum te chinuesc, Conrad Grigorovici?

— Cum? Nu ghicești oare?

Mătușa luă o oglinjoară, o atârnă de lănțișorul ei cel lung și începu s'o învârească cu dibăcie în așa fel încât atât lănțișorul cât și oglinjoara se împreunară într'un singur cerc strălucitor.

—Bravo! Bravo! — cugetă Mișca. Va trebui să încerc și eu pe urmă.

Incepuse să uite puțin de moarte. Alte planuri îi încolțiră în minte. Poți să iei cutioara de nasturi, s'o legi de o sforicică și s'o învârtești mai repede decât tanti chiar.

III.

Spre marea lui mirare însă, ofițerul nu luă de loc în seamă îndemânarea mătușei. El pronunță în șoaptă:

— Și nu ghicești?

— Nu, — spuse mătușa, punând oglinjoara în poală.

— Află atunci că te iubesc mai mult decât orice pe lume.

— Hait!... A început să înnebunească, — se înspăimântă Mișca. A căzut în genunchi. Ce-o vrea?

— Ziua și noaptea mă gândesc numai la dumneata. Obrazul acesta drag îmi stă tot timpul înainte. Spune-mi... Dar tu... Dar tu? Mă iubești?

— Poftim! — se încruntă Mișca în dosul paravanului. — Acum vorbește cu tu. Dar ce, îi este servitoare să-i spună tu?

— Am să te duc pe brațe, n'am să las un fir de praf să te atingă...

— Ce-i asta? — se întrebă Mișca. Ce are de gând să facă?

— Spune-mi: mă iubești? Un singur cuvânt... Da?

— Da, — murmură mătușa, acoperindu-și obrazul cu mâinile.

— Numai pe mine? — stărui ofițerul, luându-i mâna. — Numai pe mine? Pe nimeni altul?

Mișca, din colțul lui, nu-și credea urechilor.

—Numai pe el? Ei, la asta te așteptai?... Dar pe el, pe Mișca, pe tata, pe mama?... Frumos... Să poftească acum să mai vină după sărutări... Știu c'o s'o gonească.

— Și acum du-te, — spuse mătușa ridicându-se. — Așa și așa am stat prea mult împreună. Nu șade bine.

— Nastia, — spuse ofițerul, punându-și mâna pe inimă, — comoara mea! Sunt gata să-mi jertfesc viața pentru tine.

Aceste vorbe fură pe gustul lui Mișca. Lui îi plăcea grozav tot ce era eroic, tot ce mirosea a sânge, iar cuvintele ofițerului zugrăviră foarte limpede în cugetul lui următorul tablou: lui Conrad Grigorovici i se leagă mânile la spate, el stă în genunchi în fața casei; călăul, îmbrăcat în roșu, vine cu toporul. „Nastia", spune cu bărbăție ofițerul, „chiar acum îmi voi jertfi viața pentru tine." ...Mătușa plânge. „Ei, haide, fie, jertfește-o, ce putem face?..." Pac! Capul cade de pe umeri, Călăul, potrivit părerei lui Mișca, râde batjocoritor ca de obicei în astfel de împrejurări.

Mișca era băiat cumsecade și bun, dar nu-și putea închipui altfel soarta viitoare a ofițerului.

— Ah! — grăi mătușa, — mi-e așa de rușine... E cu putință ca odată să-ți devin soție?

— Ah! — vorbi ofițerul. — ce fericire! Gândește-te, noi căsătoriți, vom avea copii.

— Hm! — gândi Mișca încremenit. — Copii... E ciudat, mătușa n'are copii... Dar ce e mai curios e că Mișca nu observase încă acest lucru... Mama are copii, nevasta colonelului dela etajul întâi are copii, numai mătușa n'are. Așa e, dacă nu-i bărbat, n'are cine să-i hrănească.

— Du-te, du-te, dragule.

— Mă duc! O! Fericirea mea! Dă-mi o singură sărutare!

— Nu, nu, pentru nimic în lume.

— Numai una singură, pe urmă plec...

— Nu, nu, Doamne ferește!

— Ce face atâtea mofturi? — gândi Mișca. — Să-l sărute și gata... Pe surioara mea Trușca o linge toată ziua.

—O singură sărutare. Te implor.Ași da pentru ea jumătate din viață.

Mișca văzu: ofițerul întinse mâinile și o apucă pe mătușe de ceafă, ea își lăsă capul pe spate și începură să se sărute.

Mișca se simțea puțin stingherit. Dracu știe ce-i asta. Se sărută parc'ar fi copii mici. Ce-ar fi să-i sperie în glumă? Să scoată capul după paravan și să strige cu glasul gros al portarului:

— Ce faceți voi acolo?

Dar mătușa se și despărțise de ofițer și o luase la goană.

IV.

Rămas singur, Mișca cel sortit morții, se ridică de pe jos și ascultă sgomotele din odaia vecină.

— Se aude clinchetul linguriților. Beau ceai. Desigur, pe mine nu mă chiamă. N'am decât să mor de foame.

— Mișa!... — răsună vocea mamei. — Mișa! Unde ești? Vino să bei ceai.

Mișca ieși în coridor, își luă o față jignită și se apropie de mamă-sa, privind într'o parte ca un pui de lup.

— Acum o să-și ceară iertare! — socoti el.

— Unde ai fost, Mișca? Vino să bei ceai. Vrei cu lapte?

— Ei, — gândi mărinimosul Mișca, — Fie! Dac'a uitat ea, voi uita și eu. La urma urmei îmi dă de mâncare, mă îmbracă, mă încalță.

Rămase pe gânduri, apoi, pe neașteptate, spuse tare:

— Mamă, sărută-mă.

— Ah! Ce mai pupăcios! Haide, vino încoa.

După ce fu sărutat, Mișca se înapoe la locul lui, dând cu nedumerire din umeri.

— Ce-i în asta așa grozăvie? Nu înțeleg... Jumătate de viață... Adevărat, — îți vine să mori de râs.

Din rusește de OLGA MONTA

Amintirile Caterinei State

de CONSTANȚA MARINO-MOSCU

— *Intrevedere* —

...Aceiași viață, regretul ce-l simțeam gândindu-mă la hotărârea Leontinei [1]) de a pleca în scurt timp și fața, nouă, ce prevedeam că va lua existența mea la Vascani, — îmi măreau dorința de a părăsi și locul și părinții, înlăturând o nenorocire pe care, din crâmpeele unor idei ale mamei, o simțeam amenințându-mă tot mai mult. Ca să stabilesc și să pun bază mai sigură planurilor mele, atât de îndrăznețe în timpul și împrejurările în care le urzeam, înmulții numărul orelor de studiu și cerui Leontinei să mă inițieze în lecții practice de învățământ. Ceteam toată ziua și ceasurile târzii din noapte mă prindeau ades asupra unei compoziții, când nu mă chinuiam să transpun o bucată muzicală, în alt ton.

Ocupația aceasta mă ținea cu totul izolată; și mama, ne mai împiedecându-se de mine, nu mai găsea motiv de sfadă. Leafa Leontinei era plătită fără murmurul ce preceda ori când operația aceasta și „trăsura duducăi", în care nu ne suiam decât la zile mari, era de un timp la dispoziția noastră. Iar moșului Gavril — vizitiul — nu i se mai ordona să 'ntoarcă trăsura dela scară, atunci când vedea mama, că de o plimbare, frumoasă și proiectată în grabă, ne bucuram prea mult.

Nu puteam înțelege motivul acestei acalmii, și, cu toate că m'așteptam ca mama să 'ncerce într'o zi a-și înfăptui gândurile, — nu-mi închipuiam putința aceasta, atât cât Leontina avea să mai stea în casă și cât nimic din purtarea părinților și a străinilor, ce ne veneau în vizită, nu mă 'ndemna s'o bănuesc. Eram școlărița de care Leontina, singură, se ocupa și care nu era pusă 'n evidență, decât atunci când vre-un muzicant, venit de aiurea, îmi cerea să cânt, ori când din quartetul cu coarde, al Nemților, funcționari la gară, venea să mă secundeze vre-un element bun.

O întâmplare mă lumină, mai iute decât m'așteptam, asupra intențiilor mamei; și, din ziua aceia, prinsei capătul firului ascuns într'un ghem încâlcit. Văzusem, ades, un grec pe care tata îl primea în cancelarie sau în sofragerie. Ii dădea un pahar de vin și vorbeau, oricând, de calitatea grâului, de urcarea ori scăderea prețurilor și întotdeauna de „mițisitate di imidiata vinzari".

Acest grec bătu, într'o dimineață, la ușa salonului și, cum știam ce-l aducea la noi, îi spusei: „Tata e pe câmp, îl puteți vedea la dejun sau astă seară".

— Astăzi n'am venit la domnul State; cu dumnivostra aș ave țivă di vurbit, — îmi răspunse Stavropol, surâzând șiret.

— Cu mine?

— Da, dudui. Se intiriseaza ținiva di dumnivostra și pirsoana ațeia dureste sa va fi prizintat, — lămuri el, înaintând spre interiorul camerei în care mă văzui obligată să-l invit.

— Cine dorește și de ce dorește să-mi fie prezintat? E vre-un muzicant?

— Nu, dudui...

—Atunci?

— Domnul ațela e un armatoro di la Galați. El vre si transeze cu domnul State, vinzare di greu si eu i-am spus di onorabila familie, di cum traiți aiți si cât de fromos cantați dumnivostra la piano si... ar dori sa va cunosca.

— Domnul armator dela Galați n'ar avea nici un profit ascultându-mă. Eu învăț și n'am nici timp și nici gust să mă produc.

— Parca e vorba di timpo? Cu ocazie când vine pentru afațere ațeia, daca v'ar fațe o vizita nu l-ați primi?

— Eu nu pot dispune, într'un fel sau altul. Nu sunt stăpână aici. In ce mă privește însă, v'am spus părerea și n'o schimb.

Trecură multe zile, fără ca nimic nou să intervină în mersul vieții noastre, și cu atât mai mult eram încredințată și mă bucuram — cu cât căutând chiar să surprind urmarea vre-unei convorbiri ori a unei înțelegeri a grecului cu tata, mă convinsesem că Stavropol, inteligent cum era, renunțase să pornească pe alt drum spre țel...

Totuși, cunoscând firea mamei și puterea ei de a-și ascunde gândul, — mă îngrijoram de câte ori o surprindeam privindu-mă persistent, observându-mi ținuta ori comparându-mă cu tipul fetei pe care l-ar fi visat... Și, ca să m'asigur că n'are intenții ascunse, o rugai într'o zi să mai prelungească șederea Leontinei la Vascani.

— N'ai decât s'o ții până la primăvară. E bine, ca o fată să-și desbrace rochia de școlăriță și s'o îmbrace pe acea de mireasă. Mi se pare că are să ni se prezinte o partidă bună.

Cu toate că bănuisem, de mult, dorința mamei să se despartă de mine, fui totuși surprinsă de graba ei și, crezând-o într'unul din desele-i momente de inconștiență — în care numai alcoolul revela toate gândurile-i ascunse — alergai la Leontina să-i mărturisesc îngrijorarea mea.

Aceasta, fără a încerca să-mi spulbere bănuiala, căută să mă liniștească, stabilind imutabile principii și făcându-mi o paralelă între viața din casa părinților și liniștea — relativă — ce mi-ar fi dat-o abnegația mea. (Recitind ce-am scris atunci și amintindu-mi, viu, de clipa aceia, — am iluzia, auditivă, a glasului ei tremurat).

„Da, ai tot dreptul să speri și s'aștepți ceia ce simți că ți se cuvine — ceia ce natura însăși a voit să-ți hotărască. Dar, cum mult timp încă nu vei mai putea înfrânge voia mamei tale — prevăd că, fără a răsturna stânci de preconcepții și interes particular, nu vei putea ieși din strâmtoarea lor.

Și, la urma urmei, e mai bine să-ți poți spune, cu tot curajul ce-l dă judecata și voința: „Primesc să-mi leg viața de aceia a cutărui om" (care ar merita-o până la un punct), decât exasperarea, isvorâtă din multe lipsuri sufletești, să-ți stoarcă dureroasa consimțire a fetelor neînțelese și neiubite de părinții lor: *Acesta sau un altul mi-i tot una*".

Lacrimile mă înnecau și de abia îi putui răspunde: „După toate prevederile și dorințele dumnitale, pentru viitorul meu, îmi mai poți ține acest discurs?"

A doua zi, aflai dela Leontina că armatorul din Galați, trecând prin gară, mă văzuse pe peron, că se interesa să găsească un intermediar și numai întâmplarea îi pusese 'n cale pe Stavropol, misitul de cereale, și în sfârșit, că vizita domnului Zervos era așteptată în cursul săptămânii. Simții îndată că Leontina îndemnată de mama, mă pregătea pentru întrevedere, recomandându-mi când în treacăt, când insistent, să fiu amabilă „chiar dacă omul acela, prin concepția lui, nu o merita".

Potolirea, prea grabnică, a tuturor ambițiilor ei, pentru viitorul meu, mă încredință că intervenția mamei fusese hotărâtoare; și întâia dată decând o aveam pe Leontina în apropierea mea, nu putui înăbuși gândul rău ce-mi trezise purtarea ei și-i spusei.

„S'ar putea crede că și dumneata, domnișoară Steininger, te întovărășești la vânzarea mea, la care, cum vezi, a fost nevoie și de un misit".

Mâhnirea mea o mișcă și, fără umbra unei supărări de învinuirea ce-i aduceam, veni în odaia mea și-mi făgădui că va încerca „tout ce qui est humainement possible" ca să împiedice neomeneasca concepție, pornită din ură și interes.

Și, pe când în mare haz, făceam cu Leontina repetiția primirii armatorului dela Galați, mama — preocupată cum n'o mai văzusem de multă vreme — supraveghia scuturatul și curățirea casei, până 'n pod.

Intr'o după amiază, tata veni în salon, proaspăt ras și îmbrăcat în haina pe care n'o punea decât atunci când pleca la Iași. Se așeză pe un jilț, își întinse palmele pe genunchi și, prin luciul capacului dela piano, îl văzui că se uită la mine persistent. Stătu astfel câteva clipe, apoi pufni — un semn al lui de nemulțumire — și ieși, tăcut, în sală. Madama Roza, văitându-se de „șelile mei" mai frecă, în dimineața aceia, a nu știu câtea oară, marginea lustruită a podelei. Iar mama, roșie și emoționată, umbla prin toată casa, venea până la biroul pe care scriam — prefăcându-mă că nu observ nimic și, neîndrăsnind parcă să-și spună gândul ce o aducea, își găsea, vorbind singură, motiv de îndepărtare — ca, după câteva momente, să se reîntoarcă și să-mi spună ceva banal și silit.

Dar, văzându-mă cu totul preocupată de lucrul meu și pierzând răbdarea, îmi zise hotărât, aruncând în scrumieră mucul de țigară, stins, ce-i rămăsese lipit de buza de jos:

— Hai, du-te de-ți schimbă pieptănătura; asta-i prea copilărească; cu părul ridicat pari a fi de douăzeci de ani...

— Da' de ce să mă pieptăn altfel?

— Ce, nu ți-a spus Nemțoaica de vizita pe care o așteptăm?

— Da, mi-a spus, acum câteva zile, că vi s'au anunțat musafiri.

— Numai atât?

— Numai...

— Hm, nu-i convine. Ar vrea dumneaei să mai stea vre-o zece ani la noi, — murmură mama cașicând ar fi vrut să nu fie auzită. Hai, grăbește-te că-i târziu și tatu-tău s'a dus să-l aștepte la gară.

— Da' cine vine?

— Cum, nu știi, nu ți-am spus că are să vină un Grec, Zervos, armator din Galați? Are o afacere cu Costache și Stavropol ne-a spus că grecul e de familie bună și foarte bogat. M'am gândit că, după ce-o isprăvi vorba cu tatu-tău, să-l mai opresc la noi până la ora trenului.

— Și pentru că are armatorul afaceri cu tata, eu trebuie să mă piepten altfel?

— Adică ce-ar fi dacă ți-ai scoate șorțul, te-ai îmbrăca cu rochia ceialaltă, te-ai purta politicos și i-ai plăcea. Ce-ar fi? Te-ar lua de pe capul meu, te-ar duce în străinătate, ți-ar cumpăra cărți și un piano cu coadă...

— N'ar fi nimic, îi putui răspunde; și de grijă să nu provoc scena pe care din glasul mamei o simțeam apropiindu-se, îmi strânseiu părul și, sub ochii ei, trebuii să-mi schimb și rochia și pantofii...

Sigură cum eram de ajutorul Leontinei nu mai vedeam, în tot, decât o nostimă schimbare în monotonia vieții noastre și mă distram.

Trăsura se oprise în fața scării și mama, neîmbrăcată și foarte preocupată de aparența mea, mă mai învârtea, ca pe un manechin, recomandându-mi: „să te porți frumos, că altfel"...

Prin perdeaua de dantelă văd pe tata scoborându-se și întinzând mâna unui domn, gras și negru, ce pășea hotărît și cu siguranța ce-o dă apropiata realizare a unui gând. Dar, îndată ce trecu pragul salonului și ne fu prezintat, mie și Leontinei, domnul Zervos, armatorul din Galați, își pierdu cumpătul și fu atât de timid și stângaciu, în vorbă și 'n mișcări, că — neputându-mi stăpâni râsul — desprind o amuletă dela brățară, o arunc pe podea și mă reped s'o caut în altă parte... Ca ridicat de un resort, Zervos sare de pe fotoliu, își rotește ochii pe jos, vede boaba de argint, lângă piano și triumfător, îngenunchie și se sprijină de marginea scaunului care lunecă departe și Grecul cade și se 'ntinde ca o broască lățită de roata unui car. Uluit, încearcă să se ridice, tata îi vine în ajutor, dar ghetele de lac cu talpă nouă, patinează pe covor. D. Zervos scapă mâna tatei, se sbate ca înecatul în valuri; și, într'o încordare supremă, se prinde de piciorul clavirului de care, în saltul ridicării, se lovește drept în cap.

„Nu fațe nimic, nu fațe nimic; o ușora luvitura la capu", — se grăbește să ne asigure, Grecul, din dosul perdelei de matasă, ce-și întinde pe fața brobonată de sudoare.

In emoția ce-i dă scopul vizitei și uluiala situației comice în care fusese, Zervos uită că Leontina i-a fost prezintată de tata ca „profesoara fetei mele", și, cum n'avusese timp s'o audă vorbind, i se adresează, în stricata-i românească, cu totul convins că vorbește mamei mele.

— Musia dumnivostra are u incantatore puzisia si anu asta ați avuto fromosa ricolta, — urmează Grecul așteptând parcă răspunsul tatei, care, în vorbă, se așezase lângă mine.

— A fost un an agricol bun, răspund eu, ca să prelungesc neînțelegerea.

— Eh, musia e u lutaria din a carei castig noi, armatore, trazem prufit, fera s'avem grizi pi care le aveți dumnivostra agricultore", — mai spune Grecul uitându-se în ochii Leontinei care, înțelegând confuzia, se întoarce spre mine cu o expresie atât de comică, încât îmi stârnește un râs convulsiv aproape și exagerat de nevoia ce era să-l ascund lui Zervos și tatei care, neobservându-mă, vorbea cu musafirul.

Ușa se deschise lin și mama, îmbrăcată mai modest ca altădată, intră în salon. Fără a îngădui tatei să facă prezintările, mormăi două cuvinte — două nume — dintre care numai unul se aude și acela e al domnului Zervos...

1) Leontina Steininger, profesoara Caterinei State

El se înclină stingherit; şi, într'un târziu, după ce-şi mai spuse părerile asupra timpului şi preţului „stabil ori schimbător", după ce mai vorbi de calitatea cerealelor „scăzute definitiv", impunându-şi cu greu gestul, se întoarse spre mama şi, cu vădită condescendenţă, o întreabă ca'n treacăt:

— Va plaţe la ţara românesca?

Mama îşi mută iute privirea dela mine la Leontina; pare a înţelege şi răspunde, scurt, surâzând:

— De sigur că-mi place, e doar ţara mea.

— Ma înţelego; dumnivostra nu sunteţi di la Zirmanie.

— Nu, domnule Zervos, sunt de aici, din judeţul Suceava.

— Asssaa? Ma asi pote crede că sunteţi Românca; da' acolo, la Suţeva sa vorbeşti romanesti ca aiţi la ţara; stio, am avuto multe marinare, di la Suţeva, pi vaporo nostro.

Un hohot de râs, general, zăpăci o clipă pe grec; până ce tata, interveni serios:

— Imi pare, domnule Zervos, că faceţi o confuzie; doamna cu care vorbiţi e nevasta mea şi domnişoara Steininger e profesoara fetei noastre — lămuri el, desemnând, cu privirea, pe Leontina care-şi înoadă lanţul ceasului, nu mai poate vorbi şi îndreaptă, cu mâna, faldul covorului, ca să-şi ascundă faţa strâmbată de râs.

Perdeaua de mătasă, gălbue, acopere iar obrazul, lat şi gras, al lui Zervos şi, dintre cutele-i, strânse 'n pumn, porneşte un şuvoiu de scuze.

„Va rogo, va rogo, sa scuzaţi! a fost u mica grisala; n'am auzito, prè bine, nume si credem că domna (se uită spre Leontina) aşa di batrin si imbracat în rochia di matasa, la moda veche, trebuie sa fie mama şi domna, mai tenera şi simpla la imbracamintea, credeam sa fi guvirnanta la domnisora... va rog să scuzaţi grisala!"

De astă dată nu-mi pot înăbuşi râsul şi, grăbită, mă scol şi vreau să fug; când, uitându-mă la Leontina, o văd aplecându-se spre mine şi o aud întrebându-mă în surdină:

„Qu'a-t-il dit? qu'il m'a pris pour votre mère, parce que j'étais beaucoup plus agée et habillée à l'ancienne?[2]).

Fără să-i pot răspunde, părăsii salonul şi când mă reîntorsei, în urma madamei Roza, care aducea ceaiul, râsul se potolise şi conversaţia era în toiu.

(Sfârşitul în No. viitor)

CONSTANŢA MARINO-MOSCU

2) Ce-a spus? că m'a luat drept mama dumitale pentru că-s mult mai bătrână şi îmbrăcată de moda veche?

Cronica cinematografică

„Dreyfus" şi filmul „cultural"

Suntem informaţi că „Ufa" are intenţia să lanseze o seamă de filme pe care le numeşte „culturale". Ştim ce trebue să înţelegem prin asta, căci am asistat la reprezentarea privată a unui film intitulat „Dreyfus", care urmează să se dea în Bucureşti — dacă, fireşte, comisia de cenzură o va îngădui. Căci să nu uităm: am fost, suntem şi trebue să fim francofili, adică mai francezi decât francezii. In Franţa filmul acesta a rulat şi a avut mare succes. Dar noi suntem datori, ca francofili, să nu tolerăm erorile făcute şi recunoscute de Francezi....

Oricum, dacă „Dreyfus" va fi interzis, va fi cu siguranţă o mare pagubă culturală pentru publicul românesc. Căci filmul e excelent. Şi cu acest prilej voi încerca să analizez acest gen cinematografic curios care ţine de opotrivă de filmul estetic şi de jurnalul informativ.

Alături de cinematograful pur-artistic mai există unul care poartă nume diverse: documentar, instructiv, educator, ştiinţific, cultural, etc., e greu de ales cuvântul. Pe de altă parte elementul artă nu-i niciodată absent din asemenea filme, sau în tot cazul autorii lor urmăresc — cu sau fără succes — efecte de frumuseţe.

Ca să ne dăm seama de cât de greu e de definit acest gen, să ne gândim de pildă la un film ca „Dreyfus", (jucat de Körtner), unde avem, reconstituită până în cele mai mici detalii, senzaţionala afacere care a pasionat Europa atâţia ani. Casa Ufa, autoarea filmului, îl numeşte, cum spuneam, film „cultural". Dar ce deosebire este între o asemenea bucată şi filmul istoric, reconstituirile gen Ana Boleyn (Jannings), sau Bonaparte (Abel Gance)? Se va spune oare că acestea din urmă urmăresc în pricipal să obţină efecte artistice, elementul istoric fiind doar un pretext, iar exactitatea faptelor fiind adeseaori sacrificată unui interes de frumuseţe? Dar în „Dreyfus" preocuparea estetică este permanentă. Capetele lui Zola, Clemenceau, Esterhazy, Henri, al cumnatului lui Dreyfus, al soţiei sale, al gardianului închisorii, — însfârşit toate figurile sunt nu numai exacte în raport cu portretele şi fotografiile timpului, dar mai sunt şi artisticeşte foarte sugestive. Acel care a pus în scenă personagiile n'a urmărit să facă un panopticum de păpuşi vii redând, cu fidelitate de muzeu etnografic, costumele şi modele timpului; autorii filmului au căutat să evoce anumite sentimente pe căile normale ale artei, ale emoţiei estetice. Dacă n'am şti că e vorba de ceva care s'a întâmplat în realitate, am avea dreptul să fim tot atât de mişcaţi ca la un spectacol dramatic jucat bunioară de Greta Garbo. Dar ştim că ficţiunea de pe ecran este în acelaş timp adevăr istoric. Ceiace schimbă complect atitudinea privitorului.

Pe de altă parte, nici aci adevărul istoric nu poate fi absolut. Ori cât de fidel ar fi textul filmului faţă de documentele reale ale afacerii, o mulţime de lucruri sunt puse doar aşa, ca să legě episoadele între ele.

Pe de altă parte chiar filmul istoric propriu zis ţine seama şi el, într'o mare măsură, de izvoarele timpului. Intre asemenea filme şi filmul „cultural" Dreyfus nu există deci decât deosebiri de grad?

Insfârşit, dacă ne gândim bine, orice film care e „tras" dintr'un roman sau dintr'o nuvelă procedează exact la fel. Selectează din poveste tot ce e jucabil cinematograficeşte, iar aceste piese izolate le sudează între ele prin scene interpretative care dau sens, coherenţă şi mişcare ansamblului. Aşa încât deosebirea dintre filmul cultural şi cel artistic, deja redusă la modestele proporţii ale unei simple deosebiri de grad, se atenuează încă mai mult dacă împingem mai departe analiza.

Şi totuş deosebirea există. O simţim bine. Ne dăm seama în mod cert că avem aface cu o deosebire de natură, cu două genuri calitativ diferite. In ce constă diferenţa?

In primul rând, în atitudinea spectatorului. Acesta ştie că i se face o **lecţie.** Ştie că evenimentele sunt riguros veridice. Ştie că autorii filmului **n'au avut voie să dreagă** nimic, chiar dacă interesul artistic ar fi cerut-o. Spectatorul simte clar că autorul filmului a lucrat cu o libertate foarte restrânsă; că în permanenţă era readus la realitate de o temă fixă; că acea „mână liberă" pe care artistul o are când creiază — chiar când inspiraţia lui pleacă dela un fapt realmente petrecut sau dela o temă preconcepută — că aşa dar o asemenea „mână liberă" nu există aci.

Pentru toate aceste motive, oricât de abil artisticeşte ar fi un film „cultural", oricât de evocator ar fi fiecare detaliu, îi lipseşte nu ştiu ce avânt general, îi lipseşte ca să zicem aşa **suflul,** suflul creator, acel elan înaripat care îl avem atunci când pornim însufleţiţi, încă dela început, de imaginea întregii întreprinderi, cu toate etapele ei, inclusiv şi mai ales sfârşitul. Artistul care crează cu adevărat vede à priori şi sintetic toată operaţia, înainte chiar de a o începe, întocmai ca uliul care încă înainte de a se svârli în văzduh şi-a fotografiat pe retină momentul culminant când prada se va găsi solid apucată în cioc şi în ghiare.

Or, o asemenea viziune a ansamblului tocmai lipseşte în filme ca „Dreyfus". Căci avântul autorului a fost îmbucătăţit în episoade izolate; suflul nu putea fi continuu, căci ascultarea servilă de documente a exercitat o permanentă atracţie spre pământ, a pus sistematic plumb în suflul creator.

Şi spectatorul simte aceasta. Simte că autorului i-a lipsit tot timpul acea libertate de creaţie caracteristică a artei. Fiecare bucată poate fi desăvârşit evocatoare. Dar rămâne simplă bucata. Cimentul lipseşte. La fiecare trecere dela un episod la altul simţim inerţia deplasării dela un decor la alt decor; avem un sentiment de materialitate şi de dificultate incomplect învinsă.

Este aci un fenomen foarte curios. In mintea spectatorului două puncte de vedere lucrează simultan: punctul de vedere al consumatorului de frumuseţe, şi acel al consumatorului de cultură. Ne simţim uşor seduşi şi în acelaş timp scolăreşte informaţi. Artă şi instrucţie se găsesc aliate, fără a fi amestecate.

Fără a fi amestecate. Este aci o condiţie esenţială de reuşită a unui film când se serveşte o poveste de pură imaginaţie (ca în Umbre albe, sau ca în Aur) neîncetat tăiată cu lecţiuni de geografie, amănunte de technologie şi piese de muzeu etnografic, — avem o impresie generală de **confuzie** a două puncte de vedere, de confuzie a două metode: metoda ştiinţei, care explică şi raţionează, şi metoda artei, care sugerează şi simbolizează.

Filmul cultural se deosebeşte de asemenea filme ratate prin aceea că într'însul nu avem o confuzie, ci o alăturare a celor două procedee, o colaborare, fiecare lucrând pe cont propriu. Dar preţul cu care se plăteşte această alianţă este o scădere a avântului general. Filmul nu ne mai apare ca un tot, ca un bloc, ca un elan unic pentru a realiza o idee unitară, — ci ca o succesiune artificială de bucăţi rupte, de fragmente autonome, de episoade izolate.

Aceasta e impresia generală care se degajează din excelentul film documentar şi cultural „Dreyfus". Acum putem înţelege un adevăr fundamental: preocuparea artistică nu trebue să fie absentă din astfel de producţiuni. Este chiar indispensabilă. Căci redarea unui fenomen în scurtul interval al câtorva ore de film presupune o **alegere** Trebue ca, din faptele istorice despre care avem să informăm publicul, să **selectăm** pe cele jucabile cinematograficeşte, şi încă nu pe toate, ci pe cele mai caracteristice din punct de vedere al temei. Aşa dar un **dublu triaj,** pornit din două criterii deosebite: acel al cerinţelor technice ale ecranului, şi acel al importanţei istorice a evenimentelor.

Decât, de îndată ce intervine operaţia alegerii, a selecţiei, — ne aflăm în plină artă. Căutarea „caracteristicului" este de esenţă pur estetică.

Aceasta explică de ce autorul de filme documentare trebue neapărat să fie şi el un artist. Chiar autorii de **jurnale** cinematografice, ca acele ale caselor Fox, Gaumont, etc. Şi aci — unde în aparenţă scopul urmărit e doar informarea — punctul de vedere al frumuseţii este extrem de important. Dacă faptele jurnalului nu-s artisticeşte prezentate, revista devine plicticoasă, oricât de însemnate ar fi istoriceşte evenimentele relatate. Aceasta face superioritatea unor jurnale totodată magistral compuse, ca acel de pildă al casei Fox. Este o întreagă artă în alcătuirea unor astfel de filme, şi, într'o cronică viitoare, chiar ne propunem să vorbim special despre ele. Pentru moment să revenim la subiect.

Filmul cultural samănă cu un jurnal. E compus din fragmente. Ii lipseşte acel elan unic al operelor de artă propriu zise. In schimb, înlăuntrul fiecărui moment al filmului, spectatorul poate încerca autentice emoţiuni estetice. Intocmai ca în filmul-jurnal, frate bun cu filmul „cultural" gen „Dreyfus". D. I. SUCHIANU

Toţi acei care iubesc arta şi frumosul, toţi acei cari caută senzaţiile emotive în lectură ca şi cele vizuale să-şi procure din vreme

ALMANAHUL CALENDAR al REVISTEI „Realitatea Ilustrată"

care este o comoară în orice casă; cel mai elegant şi mai perfect reuşit album de fotografii de pretutindeni şi în sfârşit depozitarul celor mai interesante şi reale statistici în toate domeniile.

Nu trebue să lipsească deci din casa nimănui, căci reportagiile, nuvelele de senzaţie, schiţele humoristice şi colecţia anecdotelor celebre publicate în acest almanah constitue cea mai superioară delectare sufletească.

De vânzare pretutindeni. Preţul 50 lei

A APARUT

Almanahul ziarelor „Adeverul" şi „Dimineaţa" pe anul 1931

320 pagini cu un bogat material literar, artistic şi ştiinţific.

Toate evenimentele importante ale anului sunt trecute în revistă. Cronici documentate oglindesc mişcarea literară, culturală, teatrală, muzicală, sportivă, feminină, politică a anului 1930.

Numeroase clişee ilustrează textul. O frumoasă copertă în culori de pictorul G. Murnu şi 16 planşe de artă, colorate, pe hârtie cromo, dau un aspeect luxos acestei publicaţii.

Versuri şi proză semnate de: **I. A. Bassarabescu, Marin Simionescu Rimniceanu, dr. N. Lupu, Const. Graur, Ioan Teodorescu, Gib. Mihăescu, Andrei Dănescu, Dem. Theodorescu, Ştefan Petică, Ing. Şerban, Iuliu Cezar Săvescu, I. Negreanu, I. Pas, Mister Walk, I. St. Ioachimescu, F. Brunea-Fox, Sym, Veturia-Mileva Marcovici, Suzana Munte, H. Blazian, Vero, George Lesnea, Julieta Lupaşcu-Blazian, Bogdan Varvara A. Vogel, T. Teodorescu-Branişte şi A. Munte.**

PREŢUL UNUI EXEMPLAR Lei 40

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 344

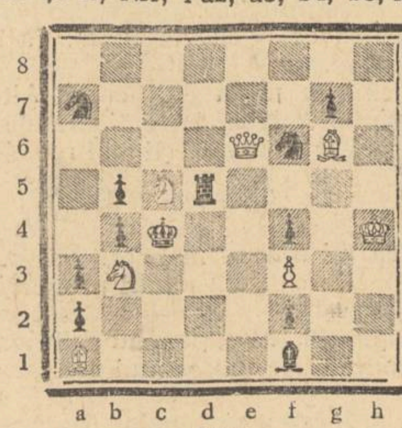
— Din concursul nostru de probleme —

Motto : „Bremen"

(inedită)

Negru:

Rc4, Td5, Ca7 şi f6, Nf1, Pa2, a3, b4, b5, f2, f4 şi g7 (12).

Alb:

Rh4, Dé6, Cb3 şi c5, Na1 şi g6, Pf3 (7).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 345

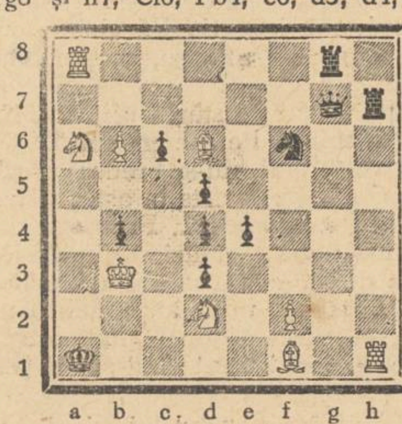
— Din concursul nostru de probleme —

Mottto : „Meissen"

(inedită)

Negru:

Ra1, Dg7, Tg8 şi h7, Cf6, Pb4, c6, d3, d4, d5 şi é4 (11).

Alb :

Rb3, Ta8 şi h1, Ca6 şi d2, Nd6 şi f1, Pb6 şi f2 (9)

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 150

Jucată la concursul pentru campionatul Parisului în Decembrie 1930.

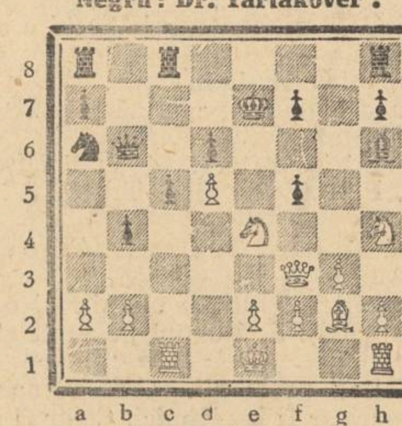
Alb : I. Zukermann **Negru : Dr. S. Tartakover**

Apărarea Nimzovici

1. d2—d4, Cg8—f6 ; 2. Cg1—f3, b7—b6 ; 3. c2—c4' Nc8—b7 ; 4. g2—g3, c7—c5 ; 5. d4—d5, é7—é6 ; Cb1—c3' é6×d5 ; 7. c4×d5, b6—b5 ; 8. Nc1—g5 !, b5—b4 ; 9. Cc3—é4, d7—d6 ? ; 10. Ng5×f6, g7×f6 ; 11. Dd1—a4+, Ré8—é7 ; la Cd7 ar fi urmat Nh3 !. 12. Cf3—h4 !, Nb4—c8 ? ; mai bine ar fi fost poate Dc8. 13. Nf1—g2 ! ameninţând C×c5, d×c ; d6+ urmat de N×c8. 13...... Dd8—b6 ; mai bine ar fi fost Ca6. 14. Ta1—c1 !, Cb8—a6 ; 15. Da4—b3, Nf8—h6 ; 16. Db3—f3 !, f6—f5 ?

Situaţia partidei după a 16-a mutare a negrului

Negru : Dr. Tartakover .

Alb : Zuckermann.

17. Tc1—c4 ! o frumoasă combinaţie a tânărului maestru parizian. 17...., f5×é4 ; 18. Tc4×é4+, Ré7—f8 ; 19. Df3—f6, Nh6—g7 ; 20. Df6—é7+, Rf8—g8 ; 21. Dé7—é8+, Ng7—f8 ; 22. Té4—é7, poarta finală a frumoasei combinaţii. Mutarea acestui turn a1—c—c1, a4—é4—é7 este demnă de admirat, 22...., Nc8—é6 ; 23. d5×é6, mai elegant decât D×c8. 23...., Ta8×é8 ; 24. é6×g7+. Rg8—g7 ; f7×é8D+ şi negru abandonează, căci matul în câteva mutări e inevitabil : Rh6 ; T×h7+ urmat de Dg6 mat.

ŞTIRI

In ziua de Sâmbătă 20 Decembrie 1930 a început concursul pentru campionatul de şah al Capitalei pe 1931. Concursul a fost organizat de cercul de şah C. F. R. şi se ţine în sala mare a direcţiei de exploare a C. F. R. strada G-ral Berthelot No. 8.

La acest concurs iau parte d-nii căp. I. Gudju, S. Herland, ing. L. Loewenton, I. Mendelssohn, ing. H. Taubmann şi M. Wechsler din partea cercului de şah, Camera de Comerţ, Alexandru Balla, E. Nagruţac şi Sandu Ungureanu din partea cercului de şah C. F. R., Const. Gheorghiu din partea cercului de şah „Dacia" şi G. Alexandrescu.

Vor fi 5 premii, premii de frumuseţe, premiul pentru cel mai bun rezultat faţă de premianţi şi un premiu special pentru jucătorul care va câştiga cele mai multe partide ca negru.

Ca arbitri funcţionează d-nii ing. Kery, ing. Dragoş, Dr. S. Bobeş şi d. căp. A. Bibescu, iar ca supra-arbitru d. ing. Liviu Ciulley, preşedintele „Federaţiei Române de Şah".

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Citiţi azi **Realitatea No. 205**

:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::

5 culori — 10 lei

Curiozităţi

O dramă într'un mormânt de acum 4.000 ani

Arheologul Schleesinger din Austria de Jos a descoperit un tumul preistoric: sicriul de piatră, închis ermetic, ascunde o dramă petrecută cel puţin acum 4.000 de ani. Două schelete s'au păstrat perfect şi poziţia lor permite reconstituirea tuturor amănuntelor dramei.

Scheletul bărbătesc aparţine unui localnic, înmormântat aci împreună cu văduva lui, care fusese coborâtă încă vie alături de dânsul.

Bărbatul era legat de mâini şi de picioare, pentruca, mort fiind, să nu îndrăsnească să se scoale din mormânt. Capul femeii poartă semnele loviturii primite cu o piatră pusă apoi tot aci, în sicriu. Se vede însă că femeia şi-a revenit în fire, fiind numai rănită şi a făcut sforţări disperate ca să scape din sarcofagu-i destul de spaţios. Poziţia nenaturală a scheletului şi degetele strivite între dinţi — arată toată grozăvia ultimelor clipe de luptă cu tragicu-i destin.

Parastas pentru cei executaţi

Din vremuri de demult, la Marsilia, încea din urmă Duminică din Noembrie, în fiecare an, congregaţia ordinului călugăresc „Frăţia Pocăiţilor Negri" oficiază un parastas pentru toţi executaţii de pe pământ.

Această ceremonie neobişnuită are un caracter pur medieval. Bisericuţa ordinului se află într'o veche şi îngustă stradelă numită „Bon Jésus".

In zorii zilei când are loc ceremonia, biserica se umple de credincioşi şi de curioşi, doritori să asiste la slujba simbolică şi tradiţională cu care „Frăţia" pomeneşte pe cei executaţi.

In mijlocul bisericii e aşezată o raclă acoperită cu postav negru, pe care se află brodată o mare cruce albă. In acest sicriu, „Fraţii Pocăiţi" transportă la cimitirul Marsiliei rămăşiţele pământeşti ale locuitorilor executaţi; acest obiceiu a durat timp de şeapte veacuri până în anul 1878, când această activitate mistică a fost interzisă de guvernul Republicii Franceze.

Şease mari lumânări de ceară sunt aprinse deasupra sicriului. Orga şi fraţii pe balconul corului intonează imnuri funerare. Abatele ţine o cuvântare arătând cum cei condamnaţi la moarte erau petrecuţi spre locul de execuţie, de către călugării acelui ordin. Din evul mediu „Fraţii Pocăiţi" au înţeles voia ultimei consolări pentru aceşti „morituri"; ei aşau la execuţie şi apoi duceau la cimitir trupurile neînsufleţite, spălate şi unse cu mir, în amintirea trupului lui Hristos.

In 1521 un grup de cucernici catolici ceru Arhiepiscopului Provensal să oficieze odată pe an un parastas pentru odihnirea sufletelor tuturor păcătoşilor executaţi. Aceasta e origina actualului ritual.

După această predică intervine momentul cel mai solemn al ceremoniei. Luminile se sting în tot interiorul bisericii, şi numai sicriul rămâne luminat de cele şease lumânări.

„Pocăiţii Negri", cu glugile trase pe ochi, coboară în biserică, ţinând în mâni torţe aprinse şi înconjură sicriul tuturor executaţilor. Intr'o tăcere înmormântală, Arhiepiscopul pronunţă iertarea păcatelor lor executaţi. Apoi patru „Fraţi Negri" ridică sicriul, încet încet din capelă şi îl duc prin stradela „Bunului Isus", la mânăstirea ordinului, unde stă până la sfârşitul lui Noembrie anul viitor.

„Aş vrea să ştiu"

M. GOLDENBERG-KRUPPI-Fălticeni.

Care sunt punctele de asemănare şi deosebire între critica ştiinţifică a lui Taine şi aceea a lui Gherea?

Atât Taine cât şi Gherea consideră caracterul operei de artă ca determinat într'o mare măsură de factori din afara lui. Spre deosebire de critica estetică şi impresionistă, Taine şi Gherea atribue spontaneităţii şi inspiraţiei artistice creatoare un rol secundar şi subordonat elementelor obiective. Şi unul şi altul explică într'o anumită măsură **predetermină,** ca un rezultat necesar, atât apariţia unei anumite opere în anumite condiţii cât şi caracterul probabil al acestei opere. Considerând fenomenul creaţiei artistice ca supus la legi bine determinate, cu o înlănţuire strânsă între cauză şi efect şi nu ca un rezultat al hazardului orb, Taine şi Gherea introduc un criteriu de critică ştiinţifică şi pozitivă într'un domeniu socotit multă vreme ca absolut inaccesibil unei asemenea metode de cercetare.

Se ştie că după Taine cei trei factori esenţiali şi determinanţi ai operei de artă sunt: rasa, locul şi momentul. Pentru Gherea însă aceşti factori nu sunt singurii şi cei mai importanţi.

Partizan convins al concepţiei materialiste a istoriei, Gherea vede toate fenomenele reductibile în ultima analiză la factori economici.

Elementul natural, rasa, el îl subordonează condiţiilor de producţie economică. Mediul şi momentul influenţează şi după Gherea, natura operei de artă, însă nu direct, ci indirect prin intervenţia elementului economic specific.

In acest sens, în studiile lui critice Gherea analizează în adâncime opera lui Eminescu, Caragiale, Coşbuc, Vlahuţă etc., în primul rând ca un produs al unor anumite stări economico-sociale, rezultate din transformarea statului românesc, din quasi feudal, într'o organizaţie cu o economie burghezo-capitalistă.

In rezumat, Taine şi Gherea se aseamănă între ei prin faptul că admit o determinare obiectivă a operei de artă şi se deosebesc, prin aceea că primul reduce factorii determinanţi la elemente mai ales naturale iar cel de-al doilea la elemente mai ales economice.

A APĂRUT

MAGAZINUL

No. 2, în 132 pagini pe hârtie cromo cu numeroase ilustraţiuni clişee fotografice în 6 culori

Materie bogată, cuprins extraordinar.

PREŢUL 40 LEI

Cărţi şi Reviste

Almanahul „Adevĕrul" şi „Dimineaţa"

Almanahul ziarelor „Adevĕrul" şi „Dimineaţa" pe anul 1931 aduce un bogat material informativ şi un mare număr de pagini de literatură aleasă.

Din opera lui Ştefan Petică şi a lui Iuliu Cezar Săvescu, se publică nişte versuri de o rară sensibilitate, reamintindu-se cetitorilor figura acestor poeţi nedreptăţiţi de istoriile literare şi de antologiile curente. Tânărul poet George Lesnea, dă o poezie ce se desfăşură în tr'o fermecătoare atmosferă arhaică.

D. I. A. Bassarabescu, laureatul de anul trecut al premiului naţional pentru proză, publică schiţa „Serafima", o desăvârşită creaţie de artă, plină de viaţă şi de umor. D. Gib. I. Mihăescu, în „Anunţul mortuar", zugrăveşte cu o adâncă pătrundere, o întreagă gamă de stări sufeltești. D. Dr. N. Lupu prezintă impresiile unei călătorii în munţi. D. I. Negreanu ne împărtăşeşte din sacul d-sale de amintiri, câteva momente de un real interes documentar.

Din literatura dramatică a anului trecut se publică fragmentar „Satele lui Potemkin" de Andrei Dănescu.

Literatura străină e reprezentată prin sguduitoarea povestire „Casa plăcerilor". E un fragment din romanul cu acelaşi titlu al lui Ivan Bjarne, înfăţişat într'o perfectă traducere.

O preţioasă contribuţie la istoria literaturii şi a mentalităţii noastre dela sfârşitul secolului al 19-lea, ne aduce d. Const. Graur în articolul „Eminescu pensionar al statului".

D. I. Teodorescu scrie „despre literatura proastă din prezent şi trecut", un articol spiritual şi plin de observaţii juste.

D-l Dem. Teodorescu închină câteva pagini lui Théophraste Renaudot, care acum trei sute de ani crea presa, scoţând „Gazette de France".

Foarte interesante sunt reportajele documentare şi pline de pitoresc ale d-lui Fox: „Imagini din Maramureş şi din Basarabia". De asemenea zugrăvirea celor mai frumoase colţuri din Bucureşti, parcurile, şi a celei mai animate străzi, calea Victoriei.

Istoria politică, literară, artistică a anului trecut e rezumată în câteva excelente articole, dintre care citām: „Anul Literar" de d. T. Teodorescu-Branişte, „Teatrul în 1930" de d. A. Munte, „Plastica anului 1930" de d. H. Blazian, „Anul muzical" de d. Sym.

Un loc deosebit ocupă aci expunerea plină de amănunte a întoarcerii regelui Carol II în ţară.

„Mişcarea feminină mondială" e prezentată în cele mai caracteristice manifestări de d-na Veturia Mileva-Marcovici.

D. Marin Simionescu-Râmniceanu se ocupă de atenţiunea ce trebue să se acorde esteticii oraşelor, în articolul „Despre urbanism".

Progresele efectuate în diversele domenii ale ştiinţei sunt înfăţişate de d. Ing. I. Şerban: „Anul ştiinţific 1930". Alături de articolul d-sale, mai întâlnim interesantul studiu de psihologie la animale: „Animalele ca spectatoare la cinematograf". Ce este televiziunea" şi „Ce este hipnotismul" cuprind răspunsuri precise la cele mai de actualitate probleme.

Capitolul humorului e bogat reprezentat prin tot felul de anecdote, cele mai multe ilustrate, anecdote despre Clemenceau şi alte figuri istorice.

Numeroase ilustraţiuni împodobesc paginile acestui almanah: reproduceri după tablouri şi sculpturi de N. N. Tonitza, Iser, Luchian, Teodorescu-Sion, Tătărăscu, Maria Pană-Buescu, Papatriandafil, Fritz Storck, Jalea, Miliţa Pătraşcu, Céline Emilian, Ross, etc.; fotografii îngrijit executate de d. Berman cu vederi din ţară; portretele oamenilor politici, ale literaţilor, artiştilor, etc.

Laturea tehnică a almanahului merită să fie relevată. Litera clară, hârtia fină şi îngrijita reproducere grafică, contribue la desăvârşirea acestei lucrări care poate împodobi orice bibliotecă. — *Bk.*

„Viaţa Romîneasca"

In ultimul număr al revistei „Viaţa Romînească", Gala Galaction şi Pr. Vasile Radu publică un interesant şi foarte documentat articol „în jurul Sfintelor Scripturi". E vorba aci de o problemă care pare a fi fost soluţionată de autorii acestui studiu în chip foarte judicios, şi anume de problema traducerii în româneşte a Bibliei.

Până la traducerea „Noului Testament", de către Gala Galaction, şi a „Psalmilor", de către acelaşi în colaborare cu Pr. Vasile Radu, noi nu am avut texte biblice într'o românească modernă şi literară. Dar îndată după apariţia acestor două traduceri, autorii lor s'au văzut nu numai felicitaţi pentru o lăudabilă osteneală, ci şi aspru criticaţi. Li se reproşează, anume, de unii că — în ceiace priveşte bunăoară, Psaltirea — ei se depărtează de vechea traducere (Septuaginta), că traducerea nouă nu e bună şi că ea poate fi citită numai de snobii religioşi. Aceşti critici mai afirmă că nu mai era nevoie de o traducere a Bibliei, şi încă după textul ebraic, ci numai de o revizuire a vechii traduceri. Iată ce răspund la această critică Gala Galaction şi Pr. Vasile Radu.

„Orice traducere, — scriu autorii studiului, — pe lângă redarea exactă a sensului textului original, mai trebue să fie făcută după geniul limbii în care se traduce, adică traducerea — în cazul nostru — să fie românească, pe cât se poate de românească. Vocabularul să nu fie neglijat, toate cuvintele care pot intra în traducere să fie puse, stilul să fie îngrijit şi cursiv. Ceiace a făcut ca traducerea lui Luther să fie apreciată, n'a fost — pe vremea lui — exactitatea traducerii, ci tocmai limba. Traducerea a fost corectată, şi va mai fi, dar limba a rămas aceiaşi, plină de armonie şi de cursivitate".

Iar mai departe: „Ce va înţelege cetitorul laic din expresiuni ca acestea pe care le găsim în traducerea românească a Psaltirii: *glasul tunetului tău în roată; înălţările Domnului în gâtlejul lor; făcutu-m'am ca un foale în brumă; nu întru puterea calului va voi, nici în pulpele bărbatului bine îi va plăcea*, etc., fraze fără înţeles, de care e plină Psaltirea românească, ca şi textul grecesc".

Autorii traducerii moderne recunosc că s'au depărtat de Septuaginta, căci nu şi-au propus să traducă Septuaginta ci textul original, Septuaginta fiind şi ea o traducere după textul ebraic. De ce au preferat ei originalul ebraic? „Textul grecesc, aşa cum e el astăzi cu variantele lui, oferă cetitorilor înţelesuri obscure şi inferioare textului original în sute de locuri... Şi între cele două texte, unul încâlcit de foarte multe ori, iar altul clar şi posibil de a fi clarificat, prin înţelesuri nouă date cuvintelor după progresul continuu al filologiei semitice comparate — noi preferăm pe cel clar, textul mazoretic, care ne pune în mână o armă puternică în lupta noastră cu sectanţii."

Pentru ilustrarea superiorităţii traducerii lor, Gala Galaction şi Pr. Vasile Radu pun faţă în faţă câteva pasaje din traducerea revizuită de Sf. Sinod şi traducerea făcută după textul original.

Citām şi noi următoarele versete din ediţia Sf. Sinod:

„Nu s'a ascuns osul meu dela tine, care l-ai făcut într'ascuns şi statul meu în cele mai de jos ale pământului. Cel nelucra l-au văzut ochii tăi; şi în cartea ta toţi se vor scri; zile se vor zidi şi nici una întru dânşii. Iară mie foarte sunt cinstiţi prietenii tăi, Dumnezeule, foarte s'au întărit stăpâniile lor. Număra-voiu pre dânşii şi mai mult decât nisipul se vor înmulţi; sculatu-m'am şi încă sunt cu tine". (Psalm 138, 1-417).

Acelaşi pasaj apare în versiunea Gala Galaction-Pr. V. Radu sub această formă plină de înţeles şi de farmec literar:

„Nu-ţi era ascunsă fiinţa mea, când am fost urzit în adâncurile cele mai de jos ale pământului. Ochii tăi mă vedeau abia când eram în zămislire şi scrise erau în cartea ta toate zilele hărăzite mie, mai nainte ca să se fi înfiripat vre-una. Şi pentru mine, Dumnezeule, cât sunt de nepreţuite gândurile tale şi cât de urias este numărul lor! Dacă aşi sta să le socotesc, sunt mai numeroase decât grăunţii de nisip; mă deştept (din adâncirea mea) şi sunt tot lângă tine." — *J. Byck*

Nouvelles littéraires

Ultimul număr cuprinde un articol al d-lui Edmond Jaloux despre „Malaisie", de Henri Fauconnier, laureat al Academiei Goncourt pe anul acesta. „Alegerea Academiei Goncourt — spune Jaloux — a fost anul acesta foarte fericită"... „Malaisie" nu este un roman ci o serie de scene din viaţa cultivatorilor europeni din Polinezia. Cu tot acest caracter documentar, cartea lui Henri Fauconnier are mari calităţi de stil. „Pe lângă asta **Malaisie** expune o serie de probleme psihologice care depăşesc cu mult simplele reportagii". Fauconnier este un scriitor veritabil. Cartea este scrisă sub formă de memorii. Dar personajul principal nu e povestitorul. Un prieten al povestitorului Rolain, om „enigmatic şi profund", este adevăratul erou.

„Malaisie" este o documentată expunere a unei lumi până acum destul de puţin cunoscută. Cunoşteam ceva din această lume, datorită lui Somerset Maugham, romancierul englez foarte cetit în ultimul timp în Anglia şi în Franţa. Dar Somerset Maugham descrie mai mult desagregarea morală a coloniştilor englezi din Malaesia. Fauconnier n'are nici un **parti-pris.** Cartea lui are valoare de reportaj riguros exact, însă cu daruri de evocare minunată, care fac din „Malaisie" o operă literară de mare valoare. Astfel este pasajul în care descrie „Amokul", o formă de nebunie specială Malaeziei, care se manifestă la indigeni ca şi la europeni. Tot astfel paginile privitoare la poezia malaeză sunt pline de surprinzătoare revelaţii. Pantumul este poezia preferită a Malaezilor. Henri Fauconnier mărturiseşte că Malaezii sunt greu de înţeles şi de cunoscut. Poezia lor, însă, este acesibilă Europenilor. Jaloux citează din cartea lui Fouconnier delicioase exemple de **pantumuri,** care pot sta alături de cea mai bună poezie europeană. — P.

I. SIMIONESCU: Calendarul gospodarilor pe 1931

Ca în toţi anii pe vremea aceasta, de zece pe al unsprezecelea an, Calendarul gospodarilor apare în publicistica noastră regulat şi precis ca un ac pe ceasornicul vremei şi ca un simbol al stăruinţii şi statorniciei unui om în calea unei vieţi. Volumele se înşiră unul după altul pe raftul cu cărţi al oamenilor de orice condiţie socială, al omului de oraş ca şi al omului de ţară. Ele sunt vechi şi buni prieteni, rând pe rând sfătoşi, înţelepţi, veseli, gravi, glumeţi, trişti sau mucaliţi după locul unde deschizi cartea la întâmplare:

„*Zodia Fecioarei* aduce femei cu vină'ncoa, sfiicioase. Sunt soţii credincioase, mame bune şi gospodine neîntrecute.

Bărbaţii sunt veseli, cu faţa luminoasă. Şi ei sunt buni soţi, buni gospodari. Au un cusur: lesne sunt traşi pe sfoară, fiind de bună credinţă".

Iar omul ce s'a născut în această zodie, reflectează şi caută să-şi ajusteze masca şi să îndrepteze ce nu se potriveşte — râde pe propria-i socoteală, crede pe jumătate şi cine ştie dacă nu trage un folos!

Deschid la întâmplare, pagina 24—25: „Ingerul" o gingaşă şi încântătoare povestire de Andersen, tradusă de Natalia Negru, cu multă grijă şi meşteşug. Apoi un cântec din cartea „*Scântei*" a lui Gheorghe din Moldova. De mult l'am uitat pe spiritualul şi duiosul nostru cântăreţ moldovan. A fost numai o scânteie şi viaţa şi arta lui. Calendarul gospodarilor ni-l aminteşte şi ne îndeamnă să punem pe raft şi aceste versuri care să ne moaie inima şi să ne descreţească fruntea în clipele de odihnă şi să scoată din uitare această figură mică, dar fină şi strălucitoare.

Iată pe pagina 25, chiar jos, şi un joc de umbre. Părinţii, mai ales la noi în ţară, nu prea găsesc timp să se recreeze în familii cu copiii. Noi suntem popor oriental, iubim viaţa de stradă şi de cafenea. Discret, Calendarul gospodarilor ne trage de mânecă. Şi poate să avem o remuşcare, să mai întoarcem alte file, să mai găsim alte mijloace de a ne recrea. Cine ştie câţi părinţi nu vor încerca să petreacă sărbătorile şi în modul acesta sănătos, curat şi fericit, cu copiii lor.

Fie, deci, bine venit, printre noi, acest vestitor trimis de omul ce de ani de zile se străduește să împrăştie lumina. — *I.*

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karageorghevici) aminteşte cititorilor „Adevĕrului literar" din Capitală şi din provincie că e singura în măsură să răspundă cerinţelor iubitorilor de cărţi frumoase, atât pentru copii şi tineret, cât şi pentru adulţi.

Continuăm spicuirea cărţilor din vitrinele librăriei „Hasefer":

Premiul Nobel: Lewis Sinclair: Babbit (în franceză, în engleză sau în germană), deasemenea Elmer Gantry, Sam Doodsworth, Dr. Arrowsmith, Mantrap, Der Mann der den Praesidenten Kannte (toate în limba germană sau în englezeşte). Din premiaţii „Nobel" anteriori: *Sigrid Undset:* Christin Lawran, Olaf, Frühling, Frau Hjelde, Gymnadenia, Jenny (toate în l. germană). In franţuzeşte: Jenny; L'âge heureux, Maternité. Din *Knut Hamsun* recomandăm: Rosa (ultimul roman tradus în franţuzeşte); Benoni, La faim, Victoria, Au pays des contes. Rêveurs, Un vagabond joue en sourdine; In limba germană; August der Weltumsegler (ultimul tradus), Landstreicher.

Cel mai frumos dar de Crăciun!
5 plăci de gramofon: 100 Lei

20 lei o placă de patefon, care nu se sparge, se poate îndoi şi cânta de sute de ori cu acelaş ac. Ultima invenţie: placa „Tombild WECO", ultimele noutăţi cu 20 lei placa.
De vânzare la toate magazinele şi librăriile. Trimiteţi 100 lei şi primiţi imediat 5 plăci!

Depozitul general şi Reprezentanţa pentru România
„NOVITAS" Bucureşti IV, Str. D. Onciul 11

DE SARBATORI
Cel mai frumos dar
ESTE
O CARTE!

Drama din Mayerling
de CLAUDE ANET
Cel mai pasionant roman.
PREŢUL 70 LEI

CATACLISMUL
ROMAN DIN ANUL 2000
de UPTON SINCLAIR
PREŢUL 70 LEI

Literatură şi Ştiinţă
400 PAGINI CU 20 CLIŞEE
de H. SANIELEVICI
PREŢUL 120 LEI

ARIEL sau viaţa lui SHELLEY
Viaţa pitorească a unui om de geniu
de ANDRE MAUROIS
PREŢUL 60 LEI

Regină un an
Romanul unui concurs de frumuseţe
PREŢUL 50 LEI

Ştii să-ţi creşti copii?
Traducere de A. TOMA
PREŢUL 60 LEI

Documentări şi lămuriri politice
de C. STERE
PREŢUL 120 LEI

Cea mai bună carte apărută în 1930

E în tradiţia ziarelor streine să întreprindă, la sfârşit de an, o anchetă cu caracter literar pentru a afla care lucrare beletristică sau ştiinţifică a avut cel mai mare succes printre cetitori. Aceste anchete nu sunt numai interesante, ci şi folositoare.

Redăm aici rezultatele anchetei întreprinse de marele cotidian cehoslovac **„Lidove Noviny",** fiindcă aduce multe informaţii ce pot interesa şi pe cetitorii noştri.

Din literatura şi proza cehoslovacă, opera cea mai citată e romanul **„Irrsal"** — roman istoric al cărui erou principal e Wallenstein — de scriitorul **Iaroslav Durych.**

In favoarea acestui roman se pronunţă — şi asta-i partea instructivă a anchetei — nu numai scriitori şi artişti cunoscuţi, ci şi un general, un advocat de seamă, un mare industriaş şi primul ministru al republicei cehoslovace.

In paranteză: îmi închipui figura cancelarului nostru, dacă am îndrăzni să-l întrebăm: care operă românească, apărută în cursul anului, i-a plăcut mai mult?....

Multe voturi au întrunit, deasemenea, esseurile lui **Otokar Fischer — „Seele und Wort",** precum şi romanul de război **„Abende auf dem Strohsack"** de **Jaromir John.**

Primul volum din marea biografie a lui Masaryk, de **Zdenek Nejedly** este foarte des recomandată de cetitori.

Cunoscutul scriitor cehoslovac Iosif Capek recomandă călduros însemnările exploratorului polar cehoslovac **Jan Welzl.**

Dintre liricii cehoslovaci cele mai multe laude le-au întrunit: Victor Dyk, Iosef Hora şi Vitezslav Nezval.

Dintre romancierii streini au fost menţionaţi în primul rând: Sinclair Lewis, Theodore Dreiser şi Georges Duhamel.

Scriitorii germani continuă să fie cetiţi cu predilecţie în Cehoslovacia. Rezultatul anchetei ... broks", deşi apărut cu mult înainte de război continuă să fie cetit cu mult interes. Menţionarea lui se explică, probabil, prin faptul că a apărut într'o ediţie nouă frumos tipărită şi destul de ieftină); **Franz Werfel — „Barbara"; Arnold Zweig — „Grischa"** (roman de război); **L. Frank — „Bruder und Schwester"; I. Wassermann — „Fall Mauritius"** (apărut şi în traducere românească) şi **„Columbus" Stefan Zweig — „Fouché"; Max Brod — „Tschechisches Dienstmaedchen"; Emil Ludwig — „Napoleon"** şi alţii, între care, în primul rând, S. Freud şi Magnus Hirschfeld.

Un specialist pentru istoria literară a jugoslavilor afirmă că cea mai interesantă carte pe care a citit'o în cursul anului curent e **„Literatura serbo-croată"** a slavistului german din Praga, prof. **G. Gesemann.**

Nu mai puţin instructiv e răspunsul la ancheta ministrului german din guvernul cehoslovac, prof. Franz Spina care consideră traducerile recente în limba cehoslovacă a operelor lui Goethe — **„Faust"** şi **„Pandora"** ca o dovadă a desvoltării extraordinare a limbii literare cehoslovace şi ca un simbol îmbucurător pentru apropierea sufletească între cele două naţiuni vecine.

* * *

O anchetă analoagă a întreprins printre conducătorii vieţii intelectuale a Germaniei şi cunoscuta revistă berlineză **„Das Tagebuch".**

Romancierul **Hermann Hesse** menţionează: — **„Li Gi",** cartea Moralei tradusă din chineză de Richard Wilhelm. (Ed. Eugen Dietrichs).

— **„Anbetung Mir"** — traducere din limba sanscrită de prof. H. Zimmer. O carte de sinteză a culturii brahmaniste.

— **„Scrisorile lui Rilke"** (Ed. Insel); romanul lui **Hans Carossa — „Die Schieksale Dr. Buergers"** (Ed. Insel) şi romanul tânărului scriitor **Ioachim Maass — „Bohème ohne Mimi"** (Ed. S. Fischer). De asemenea operele lui André Gide în traducere germană (Deutsche Verlagsanstalt) ...

1) **Bert Brecht — „Versuche".**
2) **Ludwig Renn — „Nachkrieg".**

* * *

Subtila scriitoare **Mechtilde Lichnowski,** văduva fostului ambasador german la Londra, recomandă:

— **Hendrik van Loon — „R. v. R.** (Viaţa lui Rembrand şi mediul în care a trăit).

O carte vie, pasionantă, tristă şi frumoasă, tot atât de spirituală şi nedisciplinată ca viaţa însăşi.

— **Mary Webb — „Precious Bane".** Incă o carte de care nu te poţi despărţi, — scrie Mechtilde Lichnowski.— Eroina, frumoasă, analfabetă, conduce gospodăria unei moşii, învaţă să citească şi să scrie şi reuşeşte să scrie o carte minunată despre viaţa ei. Autoarea a murit la vârsta de 36 de ani şi ne-a lăsat o operă de neobicinuită putere şi gingăşie în care se reflectă o profundă cunoştinţă de oameni. (Volumul a apărut în traducere franceză).

* * *

Emil Ludwig răspunde:

— **„Geliebter Sohn"** — scrisorile părinţilor către fiii lor cari au devenit celebri.

— **Morus — „Das Geld in der Politik".**

— **Wolfskehl und Sueskind—„Das Buch vom Wein"** şi

— **„Die Pflanze als Lebewesen".** 200 de fotografii. „Mai frumoasă decât toate romanele laolaltă".

* * *

Thomas Mann atrage atenţia asupra romanului **„Glueckliche Menschen"** al tânărului scriitor **Hermann Kesten** care împreună cu Felix Bertaux editează colecţia **„Neue franzoesische Erzaehler".**

Dintre scriitorii străini l'a impresionat pe Th. Mann volumul contelui Carlo Sforza — **„Gestalten und Gestalter des heutigen Europa"** (Ed. S. Fischer) apărut dăunăzi şi în traducere franceză. Th. Mann scrie: „o carte binefăcătoare, instructivă şi superioară, nobilă şi democrată, ...

— **„A farewell to arms"** apărut în traducere germană cu titlul de **„In einem andern Land".** Mann consideră acest roman un cap-de-operă de un gen cu totul nou.

* * *

Gabriele Reuter menţionează:

— **„Frankreich, die franzoesische Kultur, Staat und Wirtschaft"** de **Curtius** şi **Bergstraesser.**

Cu o putere de adaptare posibilă, poate, numai unui german, — scrie Gabriele Reuter — Curtius pătrunde până în cutele cele mai intime ale sufletului francez. Această carte conţine o sumedenie fenomenală de observaţii fine şi ingenioase. Bergstraesser o complectează cu o descriere amănunţită a statului şi gospodăriei franceze.

* * *

Frank Thiess citează:

— **„America"** de contele **Hermann Keyserling** şi

— **„Die Aufgaben unserer Zeit"** de Ortega y Gasset.

Prof. **Karl Vossler** din Muenchen atrage atenţia asupra cărţilor cu caracter ştiinţific şi politic:

— **„Die wirkliche Wirtschaft"** de L. Reiner.

— **„Die Geschichte des Liberalismus în Europa",** de **Guido de Ruggiero,** o carte apărută de mai de mult în italieneşte şi care a apărut acum şi într'o ediţie germană.

Profesorul muenchenez mai recomandă conferinţa lui Benedeto Croce despre **„Anti-historismul actual",** ţinută la 3 Septembrie 1930, la congresul internaţional de filosofie dela Oxford.

* * *

Arnold Zweig. scoate în evidenţă importanţa studiului **„Biblia"** de **Buber** şi **Rosenzweig,** în care „doi scriitori foarte dotaţi şi instruiţi arată concis ceiace se găseşte şi ceiace nu se găseşte în Biblie".

Despre **„Les Conquérants"** a lui **Malraux,** Zweig scrie că este „opera puternică a unui individ care a stat înfipt până'n gât în revoluţia chineză, dar ...

INSEMNĂRI

C. Z. Buzdugan

Sărăcia şi boala au împins pe un intelectual la sinucidere: Cunoscutul advocat şi scriitor C. Z. Buzdugan a fost găsit spânzurat în locuinţa sa la Galaţi.

Un om care a muncit o viaţă întreagă ajunsese, în ultimul timp, să trăiască dintr'o pensie mizeră de 2000 de lei.

In tinereţă, Buzdugan a fost poetul mişcării socialiste. A colaborat la „Adevărul", „Tribuna Liberală", „Votul Universal", „Convorbiri Literare" şi alte reviste.

Buzdugan a fost şi un bun traducător. A tradus din Baudelaire, Verlaine şi Dante. Fragmente traduse de el din „Divina Comedie" au apărut în „Adevĕrul Literar".

Din volumul „Cântări de luptă şi de biruinţă" cităm acest admirabil imn închinat *Ceahlăului:*

CEAHLAUL

Bun frate cu norii, se 'nalţă Ceahlăul:
Privirea-i străbate cu dor depărtarea,
Cu umeri de criţă el sprijină hăul,
Pleşuvul său creştet ameninţă zarea.

Pe culme se 'nşiră zigzaguri de stâncă,
— Gigantice semne, fantastice slove, —
In el stă 'nchisă o taină adâncă:
A falnicei Dacii şi-a mândrei Moldove.

Aici împietrită stă Dochia pază
De veacuri uitată cu oile sale
Veghează într'una Domniţa, veghează,
Iar slovele cele de stânci, par semnale,

Văzut-aţi pe cerul Ardealului falnic
Cum slovele stranii apar proectate?
Ceahlăul atuncea vueşte năvalnic
Şi stâncile sale lucesc sângerate.

Un fulger s'asvârle din culmile goale,
Văzduhul se umple de strigăt, de larmă,
Se mişcă sălbatec din culmi până'n poale
Bătrânii săi codri în sgomot de-alarmă.

Trufaş se ridică spre ceruri tot bradul,
Simbol fiecare de veche bravură,
Se pare 'n furtună că colcăe iadul,
Că iadul cuprinde întreagă natură.

Un nor — nimb fantastic — acum încunună
Pe culmea-i pleşuvă titanul, — Ceahlăul;
Din nor îşi ia drumul în goană nebună
Prin stânci şi prin codri la vale, Durăul.

El duce cu sine divina poruncă
Şi-aleargă lunatec, s'asvârle şi cade,
S'abate 'n vârtejuri şi iarăşi s'aruncă
In repezi şivoaie, în limpezi cascade.

La Bistriţa iată-l ajuns: o sărută
Şi'n unda-i grăbită şi-amsetecă dorul.
Şi iată: plutaşii pe fiece plută
Ascultă cuvântul vrăjit ce-a spus norul.

Plutaşii îl cântă în doina pribeagă,
L-învaţă copiii pe ţărm şi brădetul,
Şi valea 'nflorită, şi lumea întreagă...
Şi, sprinten, îl duce 'nnainte Siretul.

Şi iată minune: că Dunăre, Mare,
In spume se umflă gigantul să-l vadă:
Pe ceruri el scrie un semn de 'ntrebare,
Iar apele 'ngână eterna-i baladă.

Şi lumea admiră: jos hora de ape,
De munţi şi de codri, — sus, hora de nori,
Departe... departe... aproape... aproape...
In cântec de vânturi, în zâmbet de flori.

Şi'n mijloc stă strajă Ceahlăul, — Pionul
Carpaţilor mândri şi-al mândrei Moldove, —
Stă strajă, şi-aşteaptă un semn, să dea svonul.
Ce taină i-ascunsă'n bătrânele-i slove.

„Pardon, madame"

Teatrul Regina Maria a reprezentat „Pardon, madame" de André Rivoire şi Romains Coolus, comedie spirituală, cu situaţii pline de umor, care satirizează moravurile politice din Franţa.

V. Maximilian

Defectele şi slăbiciunile ironizate de autori se potrivesc de minune cu ale noastre. Parc'ar fi vorba de oameni pe care-i cunoaştem cu toţii. De-aci şi primirea foarte călduroasă pe care a făcut-o publicul românesc

De bună seamă, succesul comediei „Pardon, madame" se datoreşte în mare parte şi interpretării.

Domnul V. Maximilian a jucat cu vervă, vioiciune şi antren rolul ministrului, punând la contribuţie întreaga d-sale fantazie comică, — iar domnul Tony Bulandra a înfăptuit o creaţie desăvârşită în rolul şefului de cabinet. — *h.*

Krishnamurti

In prezenţa M. Sale Reginei Maria, a A. S. R. Prinţesei Ileana şi a unui public în majoritate feminin, poetul şi filosoful indian Krishnamurti a conferenţiat la Ateneul Român despre „perfecţiunea omenească".

Krishnamurti

Krishnamurti a început prin a vorbi despre natură, pe care o consideră perfectă. In comparaţie cu omul, care e imperfect şi limitat, natura prezintă aspectul pur al unei perfecte unităţi.

Până să ajungă la unire cu viaţa — omul trece prin faze de căutare, de posesiuni materiale, emoţionale şi mentale.

Toate aceste fenomene se petrec în lumea irealului şi nu dau satisfacţii omului care începe să caute în sine ceiace este în afară de spaţiu şi de timp. Aici îl aşteaptă ultima şi cea mai mare deziluzie, când toate resursele sufleteşti şi materiale dispar, şi omul devine o negaţie.

In această negaţie e cuprins sbuciumul neputinţei de a cunoaşte şi pătrunde adevărul.

Omul izbuteşte să cunoască adevărul numai prin depresiune şi depersonalizare. El distruge pereţele izolării, care e numai o iluzie — şi devine o *existenţă pură.* „Arta de a fi" este singura artă adevărată şi durabilă.

Krishnamurti numeşte această creaţie fără formă *acţiune pură.*

Până a ajunge la existenţa pură, omul reacţionează. Cuvintele sunt numai o punte, o trecere către fapte. Şi cunoaşterea adevărată se câştigă prin lacrimi şi veselie.

In deobşte, omul este îngrozit de viitor, de trecut, de tradiţie — şi e prizonierul lor.

Poate deveni liber numai desvoltând iubirea impersonală; iubind fără deosebire, ca un far care-şi răspândeşte lumina şi îndrumarea fără să ştie pe cine orientează pe drumul adevărat.

Adevărul nu trebuie discutat, ci trăit. *Când eşti mulţumit, nu cauţi; când suferi doreşti să descoperi.* Cauţi eternul Şi eternul pâlpâie în orice lucru. — *h.*

Premiile Nobel

Se împlinesc anul acesta treizeci de ani de când Alfred Nobel şi-a instituit premiile care-i poartă numele şi care au importanţă şi valoare mondială. Ele s'au acordat începând cu anul 1901, după cum urmează:

1. *Laureaţii pentru Literatură:* 1901, Sully Prudhomme; 1902, Theodor Mommsen; 1903, Björnstjerne Biörnson; 1904, Frideric Mistral; 1904, José Echegary; 1905, Henryk Sienkiewicz; 1906, Giosué Carduci; 1907, Rudyard Kipling; 1908, Rudolf Eucken; 1909, Selma Lagerlöf; 1910, Paul Heyse; 1911, Maurice Maeterlinck; 1912, Gerhardt Hauptmann; 1913, Rabindranath Tagore; 1915, Romain Rolland: 1916, Verner von Heidenstam; 1917, Karl Gjellerup; 1917, Henrick Pontoppidan; 1919, Karl Spitteler; 1920, Knut Hamsun; 1921, Anatole France; 1922, Giacinto Benavente; 1923, William Butler Yeats; 1924, Wladislaw Reymont; 1925, Bernard Shaw; 1926, Grazia Deledda; 1927, Henri Bergson; 1928, Sigrid Undset; 1929, Thomas Mann; 1930, Upton Sinclair.

2. *Laureaţii pentru pace:* 1901, Jean Henry Dunant; 1901, Frédéric Passy; 1902, Elie Ducommun; 1902, Charles Gobat; 1903, William Randal Cremer; 1904, Institut für Internationales Recht in Genf; 1905, Bertha Baronin von Suttner; 1906, Theodore Roosevelt; 1907, Ernesto Theodore Moneta: 1907, Louis Renault: 1908, Klas Pontus Arnodson; 1908, Frederik Bajer; 1909, Auguste Beernaer; 1909, Paul Baron d'Estournelles; 1910, Internationales Friedensamt in Bern; 1911, Tobias Asser; 1911, Alfred Fried; 1912, Elihm Root; 1913, Henri la Fontaine; 1917, Internationales Kommitee vom Roten Kreuz in Genz; 1919, Woodrow Wilson; 1920, Léon Bourgeois; 1921, Karl Hjalmar Branting; 1921, Christian Lange; 1921, Fridjof Nansen; 1925, Sir Joseph Austen Chamberlain; 1925, Charles Gates Dawes; 1926, Aristide Briand; 1926, Gustav Stresemann; 1927, Ferdinand Edouard Buisson; 1927, Ludwig Quidde.

3. *Laureaţii pentru fizică:* 1901, Wilhelm Konard Roentgen; 1902, Hendrick Anton Lorentz; 1902, Pieter Zeeman; 1903, Henri Becquerel; 1903, Pierre Curie şi Marie Curie; 1904, Lord Rayleigh; 1915, Philipp Lenard; 1906, Sir Joseph John Thomson; 1907, Albert A. Michelson; 1908, Gabriel Lippmann; 1909, Guglielmo Marconi; 1909, Ferdinand Braun; 1910, Johannes Diderit von der Waals; 1911, Wilhelm Wien; 1912, Gustav Dalén; 1913, Heicke Kamerlingh Onnes; 1914, Max von Lane; 1915, William Henry Brogg; 1915, William Lawrence Brogg; 1917, Charles Glover Barkla; 1918, Max Planck; 1919, Johannes Starck; 1920, Charles Edouard Guilleaume; 1921, Albert Einstein; 1922, Niels Bohr; 1923, Robert Andrews Millikan; 1924, Manne Siegbahn; 1925, James Franck; 1925, Gustav Hertz; 1926, Jean Perrin; 1927, Arthur Holly Compton; 1927, Charles Wilson; 1928, Owen William Richardson; 1929, Herzog Victor de Broglie.

4. *Laureaţii pentru chimie:* 1901, Jakob Van't Hoff; 1902, Emil Fischer; 1903, Sveante Arhenius; 1904, Sir William Ramsay; 1905, Adolf Baeyer; 1906, Henri Moissan; 1907, Edouard Buchner; 1908, Sir Ernest Rutherford; 1909, Wilhelm Ostwald; 1910, Otto Wallach; 1911, Marie Curie; 1912, Victor Grignard; 1912, Paul Sabatier; 1913, Alfred Werner; 1914, Theodore William Richards; 1915, Richard Willstätter; 1918, Fritz Haber; 1920, Walther Nernst; 1921, Frederick Soddy; 1922 Francis William Aston; 1923, Fritz Pregl; 1925, Richard Zsigmondy; 1926, Theodor Svedberg; 1927, Heinrich Wielandi; 1928, Adolf Windhaus; 1929, Arthur Harden; 1929, Hans von Euler-Chelpin.

5. *Laureaţii pentru Fiziologie şi Medicină:* 1901, Emil von Behring; 1902, Sir Ronald Ross; 1903, Niels Ryberg Finsen; 1904, Iwan Petrowitsch Pawlow; 1905, Robert Koch; 1906, Camillo Golgi; 1906, Santiago Ramon y Cajal; 1907, Charles Louis Alphonse Laveran; 1908, Paul Ehrlich; 1908, Elie Metschnikoff; 1909, Theodor Kocher; 1910, Albrecht Kossel; 1911, Alvar Gullstrand; 1912, Alexis Carrel; 1913, Charles Richet; 1914, Robert Barany; 1919, Jules Bordet; 1920, August Krogh; 1922, Archibald Hill; 1922, Otto Meyerhof; 1923, Frederic Banting; 1923, John Macleod; 1924, Willem Einthoven; 1926, Johannes Fibiger; 1927, Julius Wagner-Jauregg; 1928, Charles Nicolle; 1929, Christian Eijkman; 1929, Sir Frederick Hopkins. — *G. B.*

Richard Voss

Dramaturg viguros, romancier şi nuvelist de primul rang, Richard Voss s'a născut în 1851 în Pomerania, ca fiu al unui moşier. Studiase agronomia, dar nu se putuse mulţumi cu această carieră şi, în timpul unor lungi călătorii în străinătate, dete ascultare chemării lui lăuntrice spre activitatea literară. In războiul din 1870 a fost împuşcat în picior. După întoarcerea lui, a studiat filosofia la Iena şi München şi s'a aşezat la vila sa din Berchtesgaden, întreprinzând repetate călătorii în Italia. In 1884 e numit bibliotecar la Wartburg. Mereu suferind, trece între anii 1888—94, printr'o lungă şi grea boală de nervi, pe care însfârşit o birue. Poetul trăeşte de atunci când la Berchtesgaden când la Frascati lângă Roma.

Voss ca dramaturg şi romancier e un artist plin de temperament, care cucereşte prin avântul inspuiraţiei, prin puterea pasiunilor şi prin poezia nobilă şi elocventă a graiului său. Din frământările pesimiste ale primelor lui scrieri s'a smuls, în creaţiunile lui mature, ridicându-se la un neoromantism iluminat de bucuria frumosului.

In numeroasele lui romane şi nuvele, şi-a luat subiectele de preferinţă din ţările cu orizontul auriu şi cald, — din Italia, pe care o priveşte ca a doua sa patrie, din Egipt, etc. Pe ţărmul Nilului se petrece şi acţiunea romanului: „Sirena Pustiului", plin de suflul arzător al marei pasiuni şi de fiorul înaltei poezii, pe care ni-l aduce — ca număr special de Anul-nou — „Lectura, floarea literaturilor străine".

Mărunte

— Se anunţă că în curând vor apărea nouă cărţi despre Emile Zola: *Zola povestit de fiica sa,* de d-na Denise Le Blond-Zola; *Emile Zola şi Provenţa,* de Camille Ferdy; *Zola şi Manet,* de Fernand Vallon; *Amintirile* muzicantului Alfred Bruneau asupra colaboratorului şi amicului său; *„Istoria publicării „Assomoir*-ului" de Léon Deffoux; un *Zola,* de Henry Barbusse; altul de Marcel Batilliat şi al treilea de Bertrand de Jouvenel; însfârşit *Adevărata Nana* de Guy Vauzat.

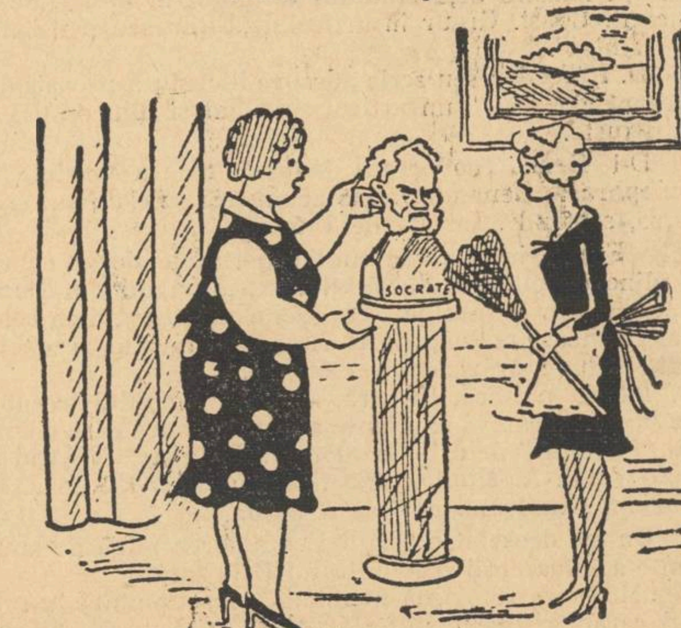

Un număr de circ

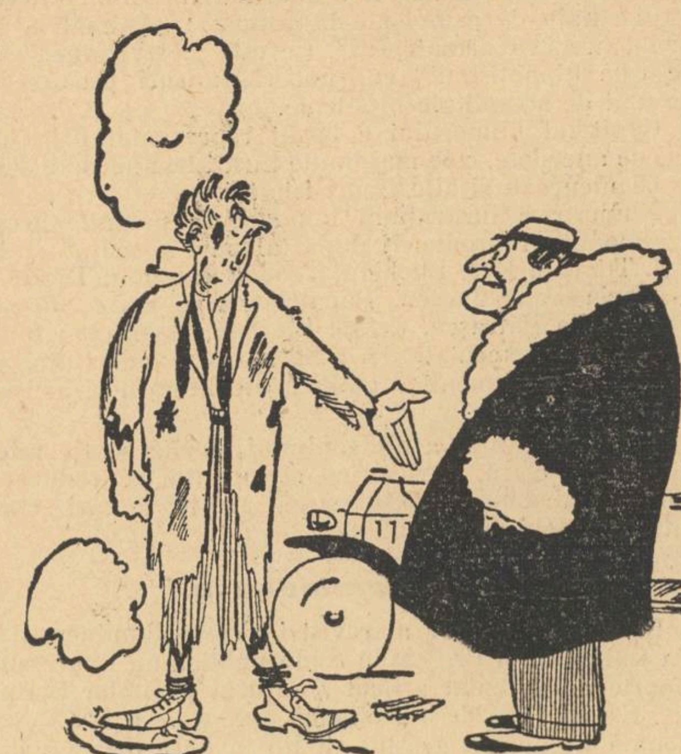
Trăgătorul la ţintă „fără rival", la exerciţiile de tragere ale regimentului.

Educaţie

Stăpâna (mamă a şase copii). — Şi nu uita să-l ştergi pe după urechi.

Judicios

— De ce n'ai claxonat?
— Ba am claxonat!...
— Atunci,... nu mai am nici o pretenţie!

Din prevedere

Directorul circului (către atlet). — Ascultă, dragă, eşti bun să-i spui boxerului că-l concediez.

ANUL X. - SERIA II-a. - No 527

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 11 Ianuarie 1931

BIBLIOTECA CENTR. „ASOCIAŢIUNII"

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: | AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Campionul

In sala plină de fum de ţigare până sus şi de oameni din tavan până jos, toate sgomotele aveau puterea unui „crochet" peste ureche.

Până atunci lupta fusese înceată, amândoi boxeurii încercând numai loviturile sigure. Cel mai bătrân, celebrul Turbiger, poreclit „pumn de stele verzi", părea înfipt cu amândouă picioarele in podeaua „ring"-ului. Puţin aplecat înainte, în atenţie încordată, ca să prindă jocul celuilalt, oprea loviturile cu atâta măestrie şi repeziciune încât părea nemişcat. In trupul lui scurt şi spătos, cu muşchii mari, se simţea strânsă atâta rezistenţă, în destinderile lui atâta putere, încât părea de neînvins.

Gongul sună încetarea roundului al treilea. Turbiger se îndreptă către colţul lui cu pas obicinuit, cum ar fi înaintat pe stradă. Avea puţină sudoare pe frunte şi simţind că una din loviturile care-i trecuseră pe deasupra capului îi ridicase câteva fire de păr, le aşeză la loc, apăsându-le cu mănuşa. Un prieten, din colonia germană, îi făcu, de departe, semne de admiraţie; şi el, după ce-i zâmbi, se întinse cu mulţumire pe scaun, subt apa ţâşnită din vaporizatoare. Când se ridică, pentru reînceperea luptei mişcările lui se făcură mai repezi. Se simţea în ele gândul de atac şi sub fruntea grea, de taur, neînfrântă voinţă de-a învinge. Pumnii lui găsiră drum spre trupul adversarului şi loviră cu preciziune de automat.

De aci începu îngrijorarea lui Turbiger. Pumnul lui pleca la timp, cu repeziciunea şi exactitatea care-l făcuse faimos, dar nu ajungea la ţel. O eschivă pe neaşteptate, o paradă uşoară dar îndestulătoare ca să-i scoboare lovitura, mişcări făcute'n ultimul moment şi parcă subt imboldul unei inspiraţii, îl împiedicau să isbească'n plin, cu sunetul mat al mănuşii care arată că pumnul a turtit în drumul său. Incepu să simtă că luptă'n gol. Greutatea mare era să se poată stăpâni spre a căuta o altă tactică. Incepuse atacul prea devreme. Dar muşchii lui erau deslănţuiţi. Intregul trup, făcut pentru violenţă, pornise ca o maşină scăpată de subt control. Turbiger îşi dădu seama că, dacă nu se poate opri numaidecât, este pierdut. Incercă, făcând un pas înapoi, să se depărteze puţin, dar mănuşile din faţa lui, în dosul cărora se ascundeau ochii adversarului, rămaseră tot atât de apropiate. Tactica, totuşi, avu rezultat. Unul dintre pumnii din faţă porni spre el. Un pas la dreapta, pentru eschivă, şi ţâşnind din umăr, braţul lui Turbiger se întinse spre falca descoperită. Dar nici de data aceasta nu ajunse la timp. Mănuşa deabea atinse şi Turbiger trebui să facă încă un pas înapoi, mai repede decât întâia dată, ca să nu fie lovit.

Incurajările de violenţă, care i se dedeau, trădau neliniştea din sală:

— Incă una, mai tare.

— Striveşte-i botul, strigă din fund, de lângă tavan, un lucrător de fabrică.

— Nu-l vezi că ţine pumnii prea sus? De teamă că dacă-l loveşti peste mutră nu mai place la femei.

— Ruhe! mormăi un domn gros, din primele rânduri.

Turbiger ştia că glasul mulţimii îl întărâtă şi că nu trebue să-l asculte. Aştepta cu încordare singurul sgomot care-l putea scăpa de mânia primejdioasă ridicată'n el: gongul.

Greutatea era să nu se descopere prea mult până atunci. Adversarul înţelesese ce se petrecea? Putea el ghici că în adâncurile trupului acela şi mai puternic parcă decât înainte, în fibrele muşchilor uriaşi ai lui Turbiger şi subt fruntea lui de piatră, se strecurase frica? Ar fi dorit să-şi stingă gândul ca o flacără şi să nu mai rămână'n el decât voinţa, grea, de a învinge. Cel puţin loviturile primite să fi avut puterea loviturilor englezului Swan, căruia el, Turbiger, îi luase titlul de campion al Europei. Dar loviturile astea uşoare, aproape toate cu mâna dreaptă şi date la suprafaţă! E adevărat că-l atinsese peste ochiul stâng cu care nu mai vedea bine, dar să fi dat el nu se mai scula adversarul nici după 30 de minute!

— Dă şi tu mai tărişor, moldoveanule, strigă un polonez tânăr, cu veselie. Nu-l vezi cum se gâdilă?

— Ruhe! mormăi iar domnul gros, cu havana în gură.

— In sală s'a băgat de seamă că mi-am pierdut cumpătul, se gândi Turbiger, care'nţelesese vorbele polonezului. Dar omul din faţa mea n'a simţit încă şi acum e prea târziu Are să sune gongul şi, după odihnă, când inima nu va mai bate atât de repede, va fi o glumă să-l culc la pământ. Făcu o paradă care opri numai pe jumătate lovitura îndreptată spre nasul său turtit şi se minună de ameţeala care-l stăpâni, o clipă. N'o mai simţise de mult, de când nu mai era nimeni, în toată Europa, de talia lui. Işi încleştă maxilarele cu mânie. Trebuia să isprăvească. Numai din vina lui se prelungise atâta vreme lupta. Dacă nu i-ar fi fost teamă şi ar fi atacat deschis, ca pe toţi adversarii de până acum, s'ar fi isprăvit de mult. Putea primi fără primejdie lovituri care pe alţii i-ar arunca peste frânghii şi un singur pumn de-al lui, ajuns în plin, nu putea fi suferit de nimeni.

Se repezi cu furie nouă. Două lovituri repezi, asvârlite ca pietrele, îl isbiră peste faţă. Nu erau destul de tari ca să-l oprească. Dă de departe, se gândi el, de teamă să nu-l lovesc şi eu. Incă odată pumnul lui Turbiger isbi cu toată puterea, dar nu atinse decât în treacăt.

— A dat în gol, se veseliră polonezii.

Printre Germani se răspândi neliniştea. Veniseră, mulţi, bucuroşi dinainte de isbânda uşoară a campionului lor. Făcuseră şi rămăşaguri mari, până la unu contra zece, cu Polonezi care avuseseră încredere în omul sosit din România, în „Moldovean", cum îl numeau ei. Banii, să-i ia dracu. Dar bucuria polonezilor, râsetele lor, care se prelungesc atât de plicticos.

Domnul cu havana în gură trebui s'o scoată, ca să strige „Tăcere" din toate puterile. Glasul lui ar fi fost neputincios să acopere sgomotul. Dar sunetul metalic al gongului anunţă sfârşitul reprizei.

Turbiger se îndreptă spre scaunul lui încet. Căută să aibă aceiaşi înfăţişare liniştită ca înainte. Dar pasul, mai greoi, şi umerii ridicaţi, arătau că trupul lui e încordat şi că-şi pierduse respiraţia. Pe când îi făcea vânt, antrenorul îi atrase atenţia, cu mare grije, ştiindu-l supărăcios, asupra felului greşit în care luptase:

— Voronca e repede, Turbiger, mai repede decât tine. Dar e mult mai puţin puternic. Lasă-l pe el să atace. Tu rămâi nemişcat, ca în roundurile dela început, şi când îl prinzi descoperit, după atac, loveşte-l. Uite, ochiul ăsta ţi l'a isbit. E umflat. Noroc că nu lăcrămează.

Inima lui Turbiger începuse să se liniştească. Se simţea iar stăpân pe întreaga lui putere. Amintindu-şi îngrijorarea care-l stăpânise cu câteva clipe mai înainte, ridică din umeri. Apa rece îi şiruia plăcut pe faţă şi în trupul lui înfierbântat simţea o atât de mare rezistenţă încât zâmbi la gândul că l-ar putea doborî cineva.

— Bang!

— Sânge rece, îi şopti repede antrenorul.

Turbiger îşi închise garda dela primele lovituri. Grindina lor îl plictisea puţin, dar de departe, ca pe un om într'o casă.

Polonezii strigau de bucurie, crezând că Turbiger şi-a pierdut curajul:

— Striveşte-i mutra de Neamţ!

— Incă una!

— La dovleacul lui tuns!

Când simţi că atacul şi-a pierdut puterea, Turbiger lovi odată, ca să-l stârnească din nou. Dar lovitura lui nu avu rezultatul aşteptat. Se simţi ocolit încet, spre dreapta, şi, cu precizie de automat, îşi schimbă direcţia ca să se prezinte primejdiei tot din faţă. Germanii îi înţeleseseră tactica şi-l încurajau cu vorbe spuse încet, ca un uruit subteran.

Şi Turbiger îşi începu atacul. De data aceasta lucra metodic, nelovind decât arar şi neîntrebuinţându-şi toată puterea. Ştia că până la sfârşit pumnii lui vor străbate prin garda celuilalt şi că atunci... Deocamdată mişcările să fie potrivite, ca respiraţia să rămână regulată, şi loviturile să nu fie prea apăsate, ca să se poată reîntoarce'n gardă numaidecât.

Polonezii, dându-şi seama de primejdie, amuţiră. Se făcu o linişte de sală de operaţii. Toate capetele, cu privirile încremenite, erau aplecate subt povara atenţiei. Fiecare lovitură a lui Turbiger răsuna puternic, părând să fie cea din urmă. Subt mustăţile lor negre, polonezii se decolorară de îngrijorare, iar Germanii, congestionaţi de mândrie, aşteptau momentul să-şi strige, omului lor, admiraţia. Se ridicaseră'n picioare pe scaune şi murmurau, ca într'un cor antic, la fiecare lovitură.

Turbiger se simţea atât de stăpân pe el, atât de sigur de isbândă, încât îi veni să şuere. Călătoria lui de înapoere, dela Posen la Berlin, va fi iarăşi un adevărat triumf. Delegaţii sportive în toate gările, muzici militare, discursuri, interviewuri, drapele, şi femei, multicolore...

— Prea multe gânduri, se mustră el.

Dar era prea târziu. Pumnul îl lovise'n bărbie, frângându-i capul pe spate. M'a lovit cu mâna stângă, mai avu el timpul să se gândească, pe care credeam că nu ştie să ş'o întrebuinţeze.

In jurul liniştei care căzu în el ca o piatră, picură numărătoarea arbitrului şi isbucniră uralele polonezilor.

Câteva minute mai târziu toate posturile de radio aflau vestea:

— Turbiger knoked-out în al 5-lea round, Voronca, român, campion al Europei.

Voronca se întoarse numaidecât la hotel. Nu mai vroia oameni atâţi împrejurul lui, fum de tutun şi aparate fotografice cu magneziu. Luni de zile fusese ca într'un internat. Niciodată singur. Băuse cu măsură, mâncase cu măsură, dormise cu măsură şi se ţinuse departe de femei. Acuma vroia libertate. Străbătuse străzile Posenului, înfierbântate de rezultatul luptei, cu simţimântul că stârnise un război civil. Ajunse la hotel ca un om scăpat dintr'o mare plictiseală. Se gândea la a doua zi ca la o Duminică, cu sculare târzie şi cu ceasuri lungi. Se desbrăcă încet, îşi aşeză hainele cu metodă şi se vârî în pat. Era obosit. Desfăcu o revistă cinematografică, simţind că nu va putea adormi numaidecât, şi o răsfoi cu gând turbure. I se făcu sete. Sună, de două ori, rândaşul. In locul obrazului mustăcios la care se aştepta, îi surâse, din uşe, fata rumenă a jupânesei. Când se reîntoarse, cu apa, fata zăbovi puţin în odaie. Văzând-o că e gata să iasă Voronca sări după ea.

Femeea se prefăcu mânioasă, îl împinse din toate puterile la o parte şi începu, foarte slab, un strigăt pe care Voronca îl înăbuşi. Lampa se stinse ca prin minune.

Târziu apăru luna şi înaintând încet pe apa timpului, ajunse în mijlocul ferestrei. Lumina ei argintă întreaga odae. Ridicată într'un cot jupâneasa dela etajul al treilea al hotelului Bristol, din Posen, privea, cu duioşie, capul de statuă greacă, adormit şi învins, al noului campion al Europei.

PAUL NEGULESCU

Cărţile

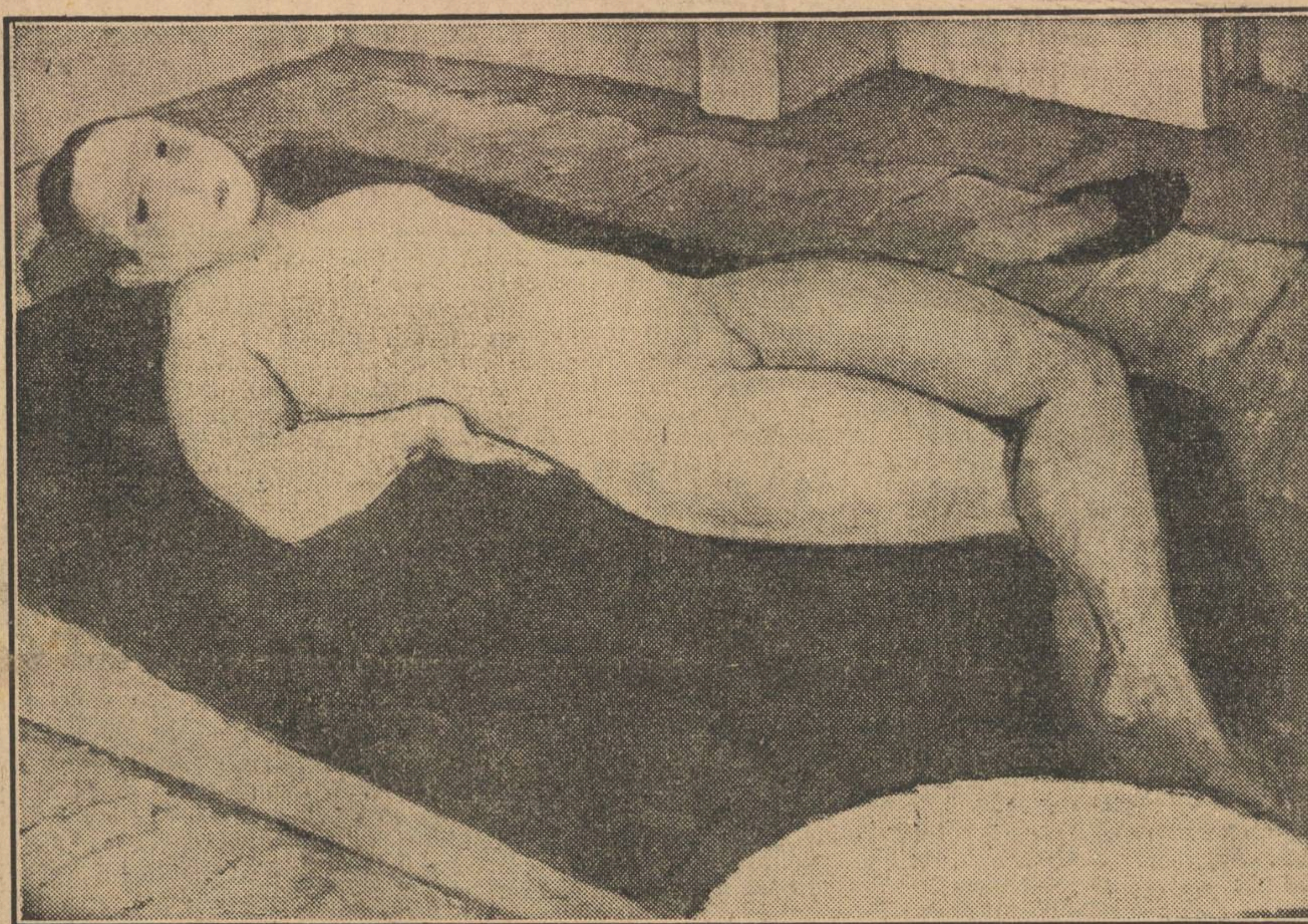
Scot din dulapuri carte după carte
Şi regăsesc în orişice volum
Un semn, o notă scurtă, frunze moarte
Sau o uşoară undă de parfum.

Tu ai trecut cu graţie pe-aici...
Deşi stau singur subt aceiaşi lampă,
Părem — în faţa paginilor mici —
Doi spectatori privind atent la rampă

Incepem o discuţie discretă,
Cu tâmplele lipite — în parter;
Şi nu mai ştim ce piesă se repetă...

De aceia 'n cărţi te caut şi te cer.

YACASSA

N. N. Tonitza — Nud

De vorbă cu d. C. Argetoianu

Am căutat pe d. Argetoianu şi am avut norocul să-l găsesc.

M'am anunţat. Intram pentru prima oară în casa fostului ministru de domenii.

Ca om de Stat îl ştiam pe d. Argetoianu din discursurile şi manifestările sale politice, iar ca chip d-sa îmi era cunoscut din caricaturile atât de reuşite ale desenatorului Ross.

Mă găseam acum, deodată, în faţa omului real — impunător şi amabil în acelaş timp — aşa cum îl ştiu toţi cei care s'au apropiat de d-sa.

Fără nici un ocol l-am rugat să-mi acorde un interview, şi i-am pus câteva întrebări.

D-sa a binevoit să-mi răspundă următoarele :

— Ce scriitori români sau străini prefer, şi anume ce operă?

Sunt un monstru : nu am autori preferaţi. Orice scriitor, care ştie să exprime bine o cugetare mă interesează. Orice cugetare bine şi frumos tradusă într'o limbă cunoscută mie, mă încântă.

C. Argetoianu

In literatură, ca şi în viaţă, sunt indulgent şi răbdător. Am avut în cursul vieţei slăbiciuni trecătoare pentru anumite formule literare. Am fost la diferite vârste adânc impresionat, şi pe rând, de Flaubert, de Vallès, de Barbey d'Aurevilly, de Barrès, de Baudelaire, de Chateaubriand şi de Victor Hugo, în literatura franceză. De Goethe, de Heine, de Nietsche în literatura germană. De Dante, de d'Annunzio şi de Carducci, în cea italiană.

Singurele sentimente care s'au menţinut constante în sufletul meu de la vârsta de optsprezece ani şi până azi, au fost sentimentele de nemărginită admiraţiune pentru următoarele două versuri ale lui Racine :

„Ariane, ma soeur, de quel amour blessée"
„Vous mourûtes aux bords où vous fûtes laissée"

şi pentru „Infernul" lui Dante.

Pentru literatura română, mă voiu pronunţa peste cincizeci de ani...

Care e cartea mea de căpătâiu ?

Ghidul automobil-clubului român, şi colecţia lui Badecker.

Adorabile — după cum vedem — cărţile preferate de d. Argetoianu.

L. LEONEANU

Literatura Almanahurilor

Inceput de an — literatură de calendar şi almanah.

O literatură destul de veche, apărută în veacul de mijloc, scrisă întâi de călugării catolici.

In mijlocul disputelor religioase, le-a venit în minte unora dintre aceşti călugări să scrie şi despre cele din afară de Biserică. Fenomenele cosmice, rotaţiunea anotimpurilor, succesiunea zilelor şi nopţilor, a săptămânilor şi lunilor, au început să le atragă atenţia, făcându-se observările cuvenite. Apoi această literatură s'a extins la faptele stăpânitorilor — ale regilor şi nobililor — care au fost consemnate ca să li se ducă faima şi să amuze totodată pe autorii lor. Pe urmă gândul scriitorilor de almanahuri şi calendare s'a îndreptat şi spre vulg. Indeletnicirile acestuia, îndrumările de care avea nevoie, sfaturile, leacurile pentru boli şi multe altele au tot mărit cuprinsul acestei literaturi periodice ce apărea o dată pe an.

* * *

Veacul al 19-lea aduce înflorirea genului. Almanahurile se înmulţesc şi se specializează amplificându-se. Nu există azi îndeletnicire care să nu-şi aibă Almanahul. In occident apar: almanahuri teatrale, muzicale, ştiinţifice, industriale, financiare, de sport, etc., etc., toate având caracterul comun genului: variat, divertisant şi util. O literatură uşoară şi plăcută, instructivă şi nepretenţioasă. Adevărate Enciclopedii populare.

* * *

Şi la noi literatura almanahurilor, venită în urma celei religioase, a premers literaturii adevărate. Una din cele mai vechi scrieri româneşti este un Calendar, tipărit la Braşov la sfârşitul veacului al 18-lea. Apoi, în prima jumătate a veacului al 19-lea, oamenii cei mai de seamă ai Renaşterii noastre: M. Cogălniceanu, I. Heliade-Rădulescu, V. Alecsandri, D. Bolintineanu n'au pregetat să fie alcătuitori de almanahuri. Era epoca entuziasmelor.

In urmă literatura almanahurilor a suferit o mare scădere. Genul se redusese la nişte calendare de rând, cu preziceri neroade, cu superstiţii şi alte năzbâtii.

* * *

De aproape două zeci de ani încoace genul a fost reluat în stil mare de ziare populare, care, tocmai fiind că sunt populare, au ţinut cu tot dinadinsul să răspândească şi acest fel de literatură.

Foarte distractive, aceste almanahuri nu mai întreţin pe cititori numai cu zodiile anului, cu fazele lunei, cu anecdote şi glume. Ba păcătuesc — pare-ni-se — printr'un exces de literatură.

Un almanah nu trebuie doar să fie o revistă literară cu nuvele şi poezii, de citit la gura sobii pe vreme rea. Almanahul nu e o lectură de inimă-albastră, aducătoare de emoţii şi apoi de moţăieli. Ci trebuie să fie — când are un caracter general şi nu unul de specialitate — un scurt compendiu cu date interesante despre toate manifestările vieţii, cu indicaţiuni de tot felul şi de folos practic, căci sunt chestiuni care nu pot figura decât într'un almanah.

Almanahul sau calendarul e o lucrare sui-generis. Un *vade-mecum* cu tot felul de cunoştinţi şi îndrumări. Poate de aceia şi zice Românul : „Mi-e capul călindar", gândindu-se la mulţimea şi felurimea celor cuprinse într'un almanah.

Recunoaştem că într'acolo tind almanahurile editate de ziarele populare din Capitală. Dar e bine şi de trebuinţă ca genul să fie desăvârşit. Căci mai cu seamă în ţara noastră almanahurile trebuie să fie un instrument de difuziune culturală, sub forma utilului şi desfătării.

Să fie adică şi la noi adevărate Enciclopedii populare.

SENECA

Acum o sută de ani, la Anul Nou

Un bal la curte în 1827

In ziua de Sfântul Vasile al anului 1827, cerul d'asupra orașului București se arăta roșu înfocat; zăpada albă, în care se resfrângea acea văpaie, scânteia ca milioane de steluțe de pietre scumpe presărate pe strade și pe streșine. Prin mahalale, cât ține dela Sfinții Voevozi, din ulița Târgoviștei, până în Batiște și la Icoana, lumina ca ziua. Lumea alerga speriată, cu ochii pe cer. Unii credeau că ardea târgul; alții ziceau că era sânge, semn de resmiriță, spuind că tot așa s'a arătat și în anul când a izbucnit zavera; unii chiar arătau cu degetul o linie pe cer, asigurând că vedeau într'însa forma unui iatagan turcesc și discutau cu alți vânzători cari susțineau că nu era iatagan, ci mazdrac căzăcesc, semn că vin Muscalii. Mulțimea se îndrepta spre podul Mogoșoaei, în partea de unde printre case și printre pomi se zăriau flacări și scântei, cari ieșiau din curtea boierului Romanit.

Acolo se dedese foc la câteva butoaie de sdrențe și de câlți, muiate în păcură, vizitiii și masalagiii a o sută de calești, butci și sănii, cari adusese cucoane și boieri, înconjurau flacăra, stând pe vine cu palmele întinse la dogoare, povestind întâmplări după vremea Nemților cu coadă, și a lui Prozorovschi, pe când muierile goniau pe Turci cu cobilițele, și din timpul bășicii lui Caragea, când plecase Ovreii la secere și s'au întors îndărăt speriați de pisica care a căzut din balon.

In mijlocul unui grup, Stan, vestitul vizitiu al lui Iancu Raliței Muruzoaei, care, pe prinsoare de o vadră de vin, trecea în fuga mare cu caleașca cu patru armăsari printre doi pari înfipți în pământ pe măsura osiilor, cumpărase o bucată de halviță, care se legăna atârnată cu sfoară de o crangă de copaciu, iar Țiganii masalagii se ațineau cu gura căscată la dânsa, bizuindu-se s'o prinză cu dinții; de câte ori le scăpa halvița, le cânta în cor, imitând sunetul clopotelor, pe:

Tălălane, bălălane
N'o lăsa, măi Țigane.

Intr'un alt grup, vizitii unguri băteau slănina, și când vreunul apuca de mușca dintr'însa, apoi compania juca cântând pe:

Sub potcoava cismei mele
Șade dracu și-o muiere.

Râsetele și cântecele veselei companii s'auziau până sus în casă la boieri.

II.

In seara aceea Grigoire Ghica Vodă da mare bal boierilor și împrumutase casele lui Romanit, căci casa lui arsese, și palatul ce plănuise d'abia era ridicat de roșu. Domnia se mutase în casa banului Costachi Ghica (Generalul).

Vodă era vesel ca niciodată; zilele posomorâte se credeau trecute. Acum viitorul îi surâdea vesel și luminos.

Murahașii Seid-Mehmed-Nuni Efendi și Seid-Ibrahim Efendi se întorsese dela Akerman, unde încheiase în ziua de 25 Septembrie (7 Octombrie) anul 1826 cu plenipotenții ruși, comitetele Voronzov și Alexandru Ribeauppirre, convenția explicativă a tractatului din București dela 1812. Ribeauppirre trecuse elciu la Constantinopol și neînțelegerile ce de 6 ani existau între Poartă și Rusia se credeau stinse cu desăvârșire. Minciaki, numit consul rusesc, se aștepta în București. La Țarigrad, pace și liniște. Sultanul Mahmud isprăvise cu enicerii și începuse a avea armată de nizami. Nu s'auzia nici de cârjalii, nici de vreun Pasvantoglu.

Din zi de dimineață, în prezența boierilor adunați la curte, ca să salute pe domn de anul nou, părintele Efrosin Poteca, dascălul cel mare din Sfântul Sava, cu trei din băeții cei mai silitori din școala românească, sorcovise pe Măria Sa cu un engamion plin de prevestiri mărețe și glorioase împănate cu citațiuni latinești din Ovid și din Tacit.

La prânz toate răvașele din plăcintă îi eșise tot în bine:

„veselie",
„vieață îndelungată",
„biruință asupra protivnicilor",

și câte și mai câte tot bune.

Boierii i se arătau cu iubire și cu supunere, lumea toată îndestulată, pânea trei parale ocaua și vinul zece parale vadra; opinca și târgurile mulțumite și vesele. Boierii pribegi din Brașov și din Sibiu, cari se bizuise pe sprijinul consulului Pini, ca să răstoarne pe domn, fuseseră siliți să i se închine cu supunere, ca să se poată întoarce în țară; și acum era sigur că la anul 1829, când i se împlinea termenul de șapte ani de domnie, boierii era să-l aleagă tot pe dânsul (alineatul al 4-lea din actul separat al nouei Convențiuni, relativ la Principate, permitea să se realeagă acelaș domn), și se gătia pe o a doua perioadă septenală dela 1829 până la 1836.

Intâmplările însă și împărații au întors lucrurile altfel.

Pe cât jos în curte, în mijlocul gerului și împrejurul focului, petrecerea și veselica era mare, cu atât bietele slugi, încărcate cu tatărcile și ișlicele boierilor, cu salopurile și malotelele cocoanelor, stau înghesuiți sub scară unul peste altul, unde respirau un aer stricat, încărcat de duhoare; dacă trei sau patru dintre ei izbuteau, dând din coate și din șolduri, a-și face nițel loc într'un colț, apoi scoteau din brâu câte o pereche de cărți soioase și începeau a trage un *„ce cei?"* sau un *„uite popa, nu e popa;"* iar dacă cercul se lărgea ceva mai mult, atunci încolăceau cureaua și spălau pe ageamii de parale, și să fi auzit cruci și lumânări. Când vreun boier își chiema servitorul, chinul și gălăgia era mare; lupta bietul om de-i ieșia sufletul, până se descleșta și eșea huiduit și chinuit cu fel de fel de batjocuri de ceilalți feciori.

IV.

Casa lui Romanit fusese concepută și ieșită din temelii de Faca (Phacca) care murind fără a apuca s'o isprăvească, epitropia copiilor a vândut-o boierului Romanit, un Grec îmbogățit, Domnul știe cum. Acesta a isprăvit-o și a împodobit-o cu cel mai mare lux: pereții odăilor toți cu mermer (stuc), imitând marmurile cele mai rare și mai frumoase, tavanurile de o bogăție rară și de bun gust, lucrate în relief de meșterii cei mai buni aduși din Țarigrad. Unul dintr'acele tavanuri îmi pare că mai există și astăzi în cabinetul ministrului de finanțe. Odăile toate așternute iarna cu covoare scumpe de Usak și de Agem, iar vara cu rogojini fine de Indii, macaturile și perdelele de mătăsărie groasă de Damasc și de Alep. Scaunele și canapelele toate de lemn de mahon și de abanos, încrustate cu sidefuri și figuri de bronz poleit, îmbrăcate cu piele de Cordova. In toate odăile, policandre atârnate de tavanuri cu girandole între uși și ferestre, toate de cristal de Veneția, tăiate cu diamanturi, în care se oglindeau seara aceea mii de lumânări de spermanțet și dau casei un aspect încântător.

Boierul Romanit, murind flăcău bătrân, averea lui cu case cu tot a trecut la trei surori bătrâne ca și dânsul, fete mari. Astăzi aceia casă a devenit, prin cumpărătoare, proprietatea statului, care a instalat într'însa ministerul de finanțe.

V

In sala de bal, vodă îmbrăcat cu giubea albă, hanger de brilianturi la brâu, ședea în mijlocul sofalei între ferestre, rezemat pe perne, cu gugiumanul de samur, cu funda albă cam pe frunte și cu mânile încleștate la ceafă.

Pe marginea patului, la dreapta și la stânga, ședeau cele șase beizadele șir. Intâi: beizadea Costachi, de curând întors dela Țarigrad, pe care glumeții îl poreclise beizadea *tinghirică* sau *tingirică*, de când răpise pe frumoasa Dudu Hanaum, fata bancherului armean Tinghir, nume care îi venia dela orașul Tanger din Maroc.

După dânsul urma beizadea Iorgu, fiul favorit al domnitorului, cu șal turcesc la cap, apoi veniau beizadelele cele mai tinere, Scarlat, Grigorie, Panaiot și Mitică, rași la frunte, la tâmple și la ceafă, purtând pe creștetul capului un mititel fes roșu cu fundă de mătase albastră.

D'aci încolo, una lângă alta, ședeau cucoana Profirița, sora lui Vodă, nepoatele Sultana Zefharina, Marița Furtunoaia cu fiica sa Anica și câteva cucoane mari de protipendadă.

VI.

Pe o galerie improvizată d'asupra ușii de intrare două muzici și un tacâm de lăutari alternau ariile lor de joc și de lume; muzica dela Golești cu muzica clucerului Alecu Nicolescu dela Râmnic și taraful lui Dumitrache Lăutaru.

Dinicu Golescu, boier iubitor de progres, după ce înființase sub direcția distinsului profesor și patriot Florian Aron o bună școală românească la moșia sa din județul Mușcel, adusese dela Sibiu și un dascăl de muzică, căruia încredințase instrucțiunea instrumentală a doisprezece țigănași, din care acel maestru formase:

doi scripcari
doi flautiști,
doi clarinete,
un oboist,
un flueraș,
doi trâmbițași,
un toboșar, și
un țimbalist,

pe care îi învățase câteva arii, precum: Valsul *O du lieber Augustin*, cântecul popular *Was macht der Herr Papa*, maestrosul himn austriac, o căzăcească și câteva ciardașuri.

Muzica lui Nicolescu fusese organizată de celebrul maestru de grații Cocoratu. Banda aceasta se compunea din șase Țigani robi ai clucerului Alecu, care cântau din cinsprezece instrumente și anume:

Trei ghitariști, aceștia pe când operau cu degetele asupra coardelor instrumentelor atârnate de gât, prin mișcarea capului la dreapta și la stânga suflau și într'un muscal sau naiu înfipt în cravată la înălțimea buzelor;

Un mandolinist, care și acesta, deosebit de dulcele său instrument, sufla și el printr'o dispozițiune identică în fluerul lui Pan;

Un sunător de pirostrii, care ca și ceilalți cânta și el din fluerul lui Pan;

Al șasele artist, cel mai încărcat din toți, avea legat de un genunche o tobă, și de celălalt un țimbal, la piept un fluer de Pan, ca și ceilalți tovarăși, și pe cap o căciulă de metal cu zorzoane și clopoței, care făceau mare sunet, când scutura din cap pe la soroace. Acești artiști executau aria din Tancred, *di tanti palpiti*, pe care spirtosul și glumețul nostru poet Iancu Văcărescu le traducea unei cucoane prin cuvintele: *dă tatii palme și mamii pumni*. Banda aceasta mai avea în repertoriul său aria *Stella confidente, Son tre giorni che Nina*, și marșul lui Napoleon.

Cocoratu, până a nu fi eclipsat de profesorul Duport, fiul celebrului baletist dela opera cea mare din Paris, a apucat d'a format mai mulți elevi demni de talentul său, tineri feciori de boieri, care pe strade, în saloane ca și la bal, nu au lipsit niciodată de a se ține în a treia pozițiune, nici de a face cele trei reverențe prescrise de artă, chiar de ar fi fost în camera cea mai strâmtă, a sta cu corpu și cu brațele încovoiate grațios și cu buzele pungă țuguiete. Unul a purtat chiar, până a murit, titlul meritat de *Maître de grace*.

Cât pentru lăutarii noștri, ei nu aveau parte decât cam pe la spartul balului, când boierii începeau a prinde la chef și le venia poftă de vreo horă, ori de brâu, sau de cântec de lume ca:

Ai, Iliano, la poiană
Să culegem buruiană

sau

Ah! Nurițo cale bună,
Dar te rog nu mă uita.

VII.

Când era să înceapă danțul, boierii cei tineri își lepădau giubelele și papucii, rămâneau numai în meși și alergau de luau fetele și cucoanele la joc, la poloneză, la parolă, la vals și la ecossaise. Nu îndrăznia fiecine să se adreseze la rudele de aproape ale lui vodă; fiecare avea pe jucătorul ei favorit.

Fata lui Furtună juca numai cu beizadea Iorgu, fata Muruzoaei numai cu Scarlat Bărcănescu. Dănțuitoarele cele mai întrepide erau Marița Ochioasa, fata lui Nae Golescu, Năstăsica lui Grigore Filipescu, Văduva Catinca Slătineanca (Petaluda), Zinca Farfaroaica, nevasta lui Dinicu Golescu.

Cucoanele cele tinere se purtau legate la cap cu turban de tulpan, zăbranic sau marabic meșteșugit adus cu coadele cu panglice și urmuz înpănate cu stele și fulii de diamant, rochie de mătăsărie, marțelin sau paplină fără cute, mâneci cu bufanturi, ciupag scurt pe moda imperiului. Fetele cu capul gol, cu panglici și cu flori, roche garnisită pe poale cu fionguri de panglice și de stofă. Cucoanele mai în vârstă mai păstrau încă fesul alb, legate cu testemel cu bibiluri, paftale de aur cu pietre scumpe și cu șal pe spate. Intre sculele celebre se cunoștea scorbia sau dragonul Șuțulesii, fata lui Racoviță Gândac dela Colțea, ghiarele de leu ale Catinchii Filipeaschi (Bălșeni) și șirele de mărgăritar cu diamanturi ale Brâncovencei.

Intr'o odaie care da în sala de bal era întinsă o masă mare cât ținea odaia, plină cu tot felul de zaharicale și cofeturi, castane fierte în zahăr, lisă de chitră, praline, acadele, cofeturi cu răvașe franțuzești și caramele cu plesnitori, servite mosafirilor de vestitul becer. Antonachi Borelli, ajutat de copiii lui mari și mici și de Mamolo. Bufetul era toată seara asediat, mereu plin și mereu gol ca butea Danaidelor, dela care cucoanele și boierii, după ce mâncau cu prisos, apoi mai luau și în basmale, ca să ducă copiilor acasă. Prin colțurile odăei, câteva mescioare, la care se servea boierilor ponciuri. In sala cea mare servitorii cu tavele oferiau limonadă și orangeadă, începând totdeauna dela mijlocul sofalei.

Când începuseră danțatorii a se înfierbânta, vodă s'a sculat, a salutat în dreapta și în stânga și a pornit spre ușa eșirii, precedat de bas-ciohodar, urmat de beizadelele cele mai mici, de Ioniță Voinescu, de Cămărașul cel mare și de câțiva edeclii.

VIII.

Pe la unsprezece ceasuri, înbulzeala era mare la scară, toți și toate își căutau blanele, își strigau feciorii și trăsurile, înaintând la scară fiecare cu masalagiul său, după rang. Stradele se luminau în toate direcțiunile și, pe când începuse cocoșii a cânta de miezul nopții, orașul București reintră în tăcerea și în întunericul său de toate serile.

ION GHICA

Ințepături

La Teatrul Național se joacă „Fata Ursului" de dr. Voiculescu — cu cassa deschisă.

Al piesei medical concurs
Făcu să fie sala goală.
Și să mai zici că dă navală
Și vine lumea ca la urs.

T. M.

A APARUT
Almanahul ziarelor „Adeverul" și „Dimineața"
pe anul 1931
320 pagini cu un bogat material literar, artistic și științific. Toate evenimentele importante ale anului sunt trecute în revistă. Cronici documentate oglindesc mișcarea literară, culturală, teatrală, muzicală, sportivă, feminină, politică a anului 1930.
Numeroase clișee ilustrează textul. O frumoasă copertă în culori de pictorul G. Murnu și 16 planșe de artă, colorate, pe hârtie cromo, dau un aspect luxos acestei publicații.
Versuri și proză semnate de: I. A. Bassarabescu, Marin Simionescu Rîmniceanu, dr. N. Lupu, Const. Graur, Ioan Teodorescu, Gib. Mihăescu, Andrei Dănescu, Dem. Theodorescu, Ștefan Petică, Ing. Șerban, Iuliu Cezar Săvescu, I. Negreanu, I. Pas, Mister Walk, I. St. Ioachimescu, F. Brunea-Fox, Sym, Veturia-Mileva Marcovici, Suzana Munte, H. Blazian, Vero, George Lesnea, Julieta Lupașcu-Blazian, Bogdan Varvara A. Vogel, T. Teodorescu-Braniște și A. Munte.
PREȚUL UNUI EXEMPLAR Lei 40.—

A apărut:
IVAN PETRUSKA
CONTESA
MARIA WALEWSKA
ROMAN
Minunata poveste de dragoste a lui Napoleon cu frumoasa contesă poloneză este scrisă cu mare putere de evocare de Ivan Petrușka. Cunoașterea sufletului marelui împărat, pe fațeta sa cea mai subtilă — impresionează adânc cititorul.
— „Adevĕrul" S. A. — București.
De vânzare la toți librarii. — Expediază ramburs la cerere.
A apărut:

Citiți azi:
LECTURA No. 309
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
R. QUINN și H. BEDFORD
O FATĂ SINGURĂ IN NOAPTE
— Nuvele australiene —
Lei 5. Scrierea complectă la chioșcari și librari.

Insemnări științifice

EXPLOATAREA FORȚELOR LUNARE

De multă vreme se cunosc cauzele **mareelor.** Acele umflări ale apelor mării și scăderile lor, cunoscute sub numele de **flux și reflux,** oscilații periodice, produse fiecare de câte două ori într'o zi de 24 ore, se datoresc atracției exercitate de massa lunii, asupra suprafeței oceanelor. De curând guvernul francez a numit o comisiune a **huilei albastre**, care să atace problema utilizării mareelor. Ele constituesc în adevăr o enormă mașină cu mișcare de piston alternativ, a cărei energie captată ar putea fi pusă cu folos în serviciul omenirii. Dacă rezultatul cercetărilor acestei comisiuni va fi favorabil cu siguranță că se vor înființa societăți pentru exploatarea forțelor lunei. Visătorii, poeții vor avea încă un motiv să protesteze contra uzurpării, pe care o aduce știința, valorii poetice a astrului nopții. Numai că în aceiași zi oamenii, eliberați prin întrebuințarea forțelor mareelor, de grija zilei de mâne, vor avea mai mult timp să se ocupe de artă, de poezie și chiar de știință.

Ajungem astfel la punctul de vedere al lui Henry Poincaré, exprimat așa de frumos: „Dacă admir cuceririle industriei o fac, pentrucă eliberându-ne de grijile materiale, ne vor da într'o zi tuturora răgazul de a contempla natura. Nu spun: știința e folositoare, pentrucă ne învață să construim mașini, ci zic: mașinile sunt folositoare pentru că lucrând pentru noi, ne vor da într'o zi mai mult răgaz pentru a face știință". Acest raționament se poate susține și în ce privește răgazul pentru a face poezie. Cine știe dacă poezia nouă ce s'ar naște atunci n'ar fi mai frumoasă, decât aceea născută din contemplarea de până acum a lunei!...

INFAȚIȘAREA PLANETEI MARTE

Dintre toate corpurile cerești, de o deosebită atenție se bucură planeta Marte. In fiecare an, când se află în **opoziție,** adică de aceiași parte a Soarelui ca și pământul, ne găsim aproape, la 100 milioane Km., de dânsa și atunci telescoapele de pe cele două emisfere ale globului se îndreaptă asupra ei. Interesul pentru această planetă provine și din faptul că ea satisface în cel mai înalt grad, presupunerea noastră, că viața nu poate fi redusă numai la pământ, ci că ea poate să existe și într'un alt pământ al cerului, decât al nostru. De la aceste simple presupuneri pornind, omul preface ușor închipuirile sale în realități și de aceea se svonește din când în când prin ziare, despre semnalizările ce ni le-ar trimete oamenii de pe Marte. Oamenii de știință sunt mai circumspecți și de aceea ei nu afirmă nimic fără probe. In orice caz problema planetei Marte sau mai precis, problema canalelor din Marte este una dintre cele mai importante probleme ale astronomiei. Din cauză că atmosfera planetei e limpede, fără nouri, s'au putut descoperi la suprafața ei, calote polare, de aparență glaciară, ale căror variațiuni urmează exact cursul sezoanelor martiene, adică se topesc în timpul verii și își schimbă forma și mărimea. In afară de aceasta se mai găsesc niște pete închise și zone umbrite, care se proectează pe un fond mai clar. Petele întunecoase ar fi mările ori oceanele, iar părțile roșiatice ori gălbui din zonele umbrite ar fi continentele. Din cauză că aceste pete sunt nemișcate s'a putut determina durata de rotație a planetei, care e cu 37 minute și 27 secunde mai mare ca a pământului. Mișcarea de revoluție se execută într'un an și 321 zile, ceva mai puțin ca doi ani de ai noștri. Diametrul planetei este ceva mai mare ca jumătatea diametrului pământesc și greutatea sa, cât a 10-a parte din a pământului. Noaptea planetei este luminată de două luni martiene: Phobos și Deimos, ceeace trebue să sporească farmecul nopților cu lună.

OCTAV HALUNGA

Toți acei care iubesc arta și frumosul, toți acei cari caută senzațiile emotive în lectură ca și cele vizuale să-și procure din vreme
ALMANAHUL CALENDAR al REVISTEI „Realitatea Ilustrată"
care este o comoară în orice casă; cel mai elegant și mai perfect reușit album de fotografii de pretutindeni și în sfârșit depozitarul celor mai interesante și reale statistici în toate domeniile.
Nu trebue să lipsească deci din casa nimănui, căci reportagiile, nuvelele de senzație, schițele humoristice și colecția anecdotelor celebre publicate în acest almanah constitue cea mai superioară delectare sufletească.
De vânzare pretutindeni. Prețul 50 lei

Boalele de plămâni se pot vindeca!
Tuberculoza pulmonară, ftiica, tusea seacă, tusea cu expectorații, transpirația nocturnă, bronșita, laringita, expectorația cu sânge, hemoptizie, înecăciunea, horcăitul astmatic, junghiurile intercostale, etc. se pot vindeca
Inainte de întrebuințare
Mii de vindecați!
Cereți imediat cartea despre
„Noua mea artă de nutriție"
care a salvat mulți oameni. Ea se poate aplica, fără a stingheri viața obișnuită și contribue la o mai grabnică înfrângere a boalei. Greutatea corpului sporește și cicatrizarea succesivă oprește boala. Bărbații serioși din lumea științelor medicale confirmă că metoda mea este excelentă și consimt bucuros la aplicarea ei. Cu cât mai de vreme se începe aplicarea metodei mele de nutriție cu atât va fi mai bine
Cu totul gratuit
primiți cartea mea, din care veți afla lucruri demne de știut. Cel care e chinuit de dureri, cel care vrea să scape repede, radical și fără primejdie de suferințele sale să-mi scrie chiar azi!
Accentuez din nou că veți primi absolut GRATUIT, fără nici o obligație din partea Dv., lucrarea mea edificatoare și sunt sigur că medicul Dv. va consimți la această
Nouă reglementare a nutriției dv.
calificată ca excelentă de profesori de primul rang. Este deci în interesul Dv. să scrieți imediat și veți putea fi serviți oricând prin reprezentanții mei de acolo.
Procurați-vă învățăminte și întăriți-vă VOINȚA DE A FI SANATOȘI prin cartea UNUI MEDIC CU EXPERIENȚĂ. Ea vă aduce înviorare și mângâiere și se adresează tuturor bolnavilor, cari se interesează de actualul stadiu al terapiei pulmonare.
GEORG FULGNER. Berlin, Neukolln, Ringbahnstrasse No. 24 Abt. 611.
După întrebuințare

Anul social

Impresia generală asupra trecutului an social? E greu de a-i da altă numire decât aceea de opresiune, rezultată din marasmul apăsător al crizei economice şi financiare. Lipsa generală constrânge pe fiecare să se mărginească la grija existenţei proprii; şi se ştie că unde acţiunea individuală e restrânsă la forma aceasta elementară faptele sociale nu oferă vreo variaţie sau manifestare ieşită din obicinuit.

In rândul *faptelor* sociale, înregistrăm întâi schimbarea intervenită în organizarea ministerului muncii, în care s'a integrat şi fostul minister al sănătăţii, dar i s'a luat cooperaţia trecându-se la departamentul agriculturii. In constituirea aceasta, ministerul muncii a avut comemorarea de zece ani trecuţi dela înfiinţarea sa. Bilanţul activităţii arată o legiferare unificată şi amplă, aproape aşezarea unui cod al muncii. Despre aplicarea noului drept muncitoresc n'am putea afirma entuziasm; merge încet şi greu. Materialul informativ şi documentar se adună metodic şi raţional mulţumită directorului studiilor, care are în grijă mai toată publicistica ministerului. (A se vedea „Zece ani de politică socială în România", „Codul muncii" şi o serie de anchete în volume de D. Constantinescu.)

Faptul social cel mai important este *mişcarea muncitorească*. Era de aşteptat un avânt în reorganizarea şi acţiunea uvrieră. Insă pe lucrători i-a izbit teribil flagelul şomajului care se traduce brut în ameninţarea existenţei. Şomaj în industria minieră, în cea petroliferă, în fabricile de tot felul, şomaj în întreprinderile comerciale. Ce-i de făcut? Foarte greu de răspuns şi nici o soluţie practică. Va fi nevoe de o raţionalizare a producţiei, combinată cu multe măsuri parţiale.

Am căpătat credinţa, şi o păstrez cu fermitate, că munca este una din necesităţile profunde ale naturii omeneşti şi poate e singurul lucru care ne consolează de a trăi; că ea devine fecundă şi constructivă — cu condiţia de a fi echilibrată aptitudinilor şi mijloacelor fiecăruia, altfel devine o corvadă plictisitoare şi adesea chiar distrugătoare.

Gândiţi-vă în ce stare se află muncitorii cari n'au de lucru în meseria pe care cele mai adesea nu şi-au ales-o. E lesne de imaginat grozăvia acestei tragedii. Se poate verifica la faţa locului, de exemplu în marile centre miniere. Acolo se poate întâlni proletarul standardizat de munca profesională: om aspru şi palid-vestejit, cu grija săpată în faţă, condamnat să muncească neîncetat ca să poată plăti întreţinerea zilnică a lui, a soţiei şi cel mult doi copii (maltusianismul domină în familia proletarului). Copiii lui vor face aceeaş corvadă amară ca şi tatăl lor, indiferent de vocaţie, începând dela 12—14 ani. Cât despre înfăţişarea ţăranilor lucrători în fabrici, ea se apropie de acea descriere a ţăranului francez de care a scris Voltaire. Ei bine, această lume cu ideal revoluţionar de mântuire nu mai are ce face nici în starea aceea de muncă monotonă. Grija existenţei ei cade societăţii. Impresia aceasta sumbră am cules-o în mijlocul multor centre mari uvriere şi n'am dat de acea libertate şi demnitate a muncii. Cauza: criza şi şomajul.

Funcţionarii particulari asemenea sunt ameninţaţi din aceleaşi cauze. Aplicarea legii contractului de muncă şi reglementarea internaţională a zilei de opt ore de lucru însemnează o garanţie efectivă pentru ei.

Cât despre organizaţiunile patronale, ele şi-au îndreptat acţiunea contra fiscalismului exagerat şi pentru salvarea membrilor din deruta falimentelor, concordatelor şi lichidărilor forţate.

* * *

Instituţiile sociale au desfăşurat o activitate conferenţială şi cam atât. Notez în primul rând *Institutul Social Român* cu ciclul de conferinţe „Experienţa politică şi socială contemporană" şi cu ancheta asupra satelor româneşti. Vara trecută, Seminarul de sociologie, etică şi politică al Universităţii din Bucureşti a făcut altă întinsă cercetare monografică a satului Runcu din judeţul Gorj. Pe acelaş plan stau posibilităţile de informare şi documentare oferite de neîntrecuta bibliotecă a I. S. R. Secţia de politică socială a Institutului a ţinut câteva conferinţe de recapitulare a operei în timp de zece ani a Organizaţiunii internaţionale de muncă.

In al doilea rând trebue menţionată *Asociaţia română pentru progresul social*, care a organizat un ciclu de zece conferinţe bine reuşite în jurul titulaturii „Zece ani de politică socială în România". Tot astfel s'au mai ţinut conferinţe de *Institutul român de organizare ştiinţifică a muncii* (asupra „Biroului tehnic", organizarea raţională a muncii amploiaţilor), de *Confederaţţa generală a muncii şi o organizare a funcţionarilor particulari*. Toate acestea în Capitală — în provincie nimic. Şi e ciudat că nici măcar în centrele universitare nu apar începuturi de instituţii sociologice; e un lapsus îngrijitor.

Cât priveşte *organele de publicitate*, primatul îl deţine tot *Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială*, ca factură şi conţinut; păcat însă că lipsa de bani nu permite apariţia ei regulată şi astfel nu avem organul mişcării ştiinţelor sociale. A doua publicaţie este *Mişcarea socială*, revistă de doctrină şi politică social-democrată; combinaţiile şi aspectul ei îngrijit ne făceau s'o aşteptăm cu bucurie. După un an de apariţie, ultimul număr (9—10) îşi anunţa încetarea din epuizarea mijloacelor. Această bună revistă n'avea decât 600 abonaţi. E lamentabilă starea generală de desinteres absolut pentru publicistica periodică, singura propulsiune a gândirii sociologice. E de admirat rezistenţa cu adevărat eroică în apariţie a *Arhivei* şi revistei clujane *Societatea de mâine* şi cu deosebire continuarea *Mişcării sociale* într'al II-lea an.

In ordinea *legislaţiei sociale*, dacă s'ar fi votat proectele asigurărilor sociale şi juridicţiei profesionale am fi avut aproape complet codul muncii. In decursul anului 1930 s'au votat: legile de ratificarea tratatului de muncă dintre Franţa şi România (pentru plasarea mânei de lucru, combaterea şomajului), aceea pentru proteguirea muncii indigene (cu aceleaşi obiective) şi legea pentru ratificarea unora din proectele adoptate de Conferinţa internaţională a muncii în 1920 şi 1921 (munca şi plasarea marinarilor, admiterea copiilor la lucrările agricole şi dreptul de asociaţie şi coaliţie al muncitorilor agricoli).

* * *

Inchei această cronică cu o privire asupra raporturilor internaţionale ale muncii.

In prim rând *Organizaţia internaţională a muncii*. S'au împlinit şi comemorat zece ani de existenţă a ei. S'a vorbit şi scris mult despre dificultăţile, constituţia, evoluţia şi realizările programului. S'au votat atâtea convenţii internaţionale şi ratificat. Opera ştiinţifică de documentare şi informare a Biroului internaţional al muncii e considerabilă. Biblioteca a ajuns de proporţii formidabile, unica în specialitate. Publicaţiile şi opera ştiinţifică ating imensitatea.

Fapt e că O. I. M. a întrecut rolul defipt ei de negociatorii din Versailles în 1919. Creditul ei creşte mereu; exercită o autoritate morală asupra guvernelor şi adunărilor reprezentative, asupra organizaţiilor profesionale şi asupra maselor muncitoreşti.

Acest „parlament internaţional al muncii" e înconjurat de o atmosferă de speranţe către dreptatea socială. Programul O. I. M. subzistă şi e generator de noui reforme. Tăria lui o formează puternica aspiraţie a inimilor şi inteligenţelor producătorilor.

Astăzi e o axiomă că ameliorarea situaţiei materiale şi creiarea de condiţii echitabile şi umane pentru muncă singure aduc ridicarea vieţii intelectuale şi morale a lucrătorilor.

In primăvara anului acestuia a venit în ţară d. Albert Thomas. Primirea şi atenţia ce i-a arătat-o oficialitatea română a denotat suficient că România are ca îndreptar în politica socială indicaţiile dela Geneva. Marele tribun şi animator a adus în unitate oficialitatea guvernantă, pe patroni şi pe muncitori, că e interesul general să se coordoneze concepţiile despre dreptul muncitoresc şi că acelaş interes impune ca orice măsuri relative la raporturile de producţie şi distribuţie dintre muncă şi capital să fie integrate în sistemul pacifist al operei raţionale de la Geneva.

In acest domeniu, să menţionez a *patruzecea Conferinţă internaţională a muncii*, care a avut loc la Geneva în luna Iunie. Au fost desbateri agitate în jurul raportului directorului B. I. M. şi celor trei subiecte la ordinea zilei. In privinţa muncii forţate sau obligatorii s'a hotărît ca să fie suprimată cât mai curând unde mai există (în colonii): imediat din partea particularilor, după o perioadă de tranziţie de către state şi autorităţile lor. Relativ la durata muncii în comerţ şi birouri, s'a adoptat regimul celor opt ore existent în industrie (e vorba de amploiaţi). Al treilea subiect, reducerea la şapte ore jumătate pentru munca din minele carbonifere, a fost soluţionat printr'o amânare în discuţia din 1931; de fapt a fost o respingere a patronilor coalizaţi. Totuş, reducerea se impune pentru munca subterană, cea mai grea şi lipsită de orice latură compensatorie, cu atât mai vârtos cu cât unificarea condiţiilor de muncă a minerilor e considerată ca un element decisiv în soluţionarea crizei carbonifere internaţionale.

VICTOR GODEANU

Copertă

Un clopot bate tactul în văzduh....
(Biserică, sau clopotul tăcerii?)
Ambasador, trimis de Sfântul Duh,
Un porumbel brăzdează hall-ul serii...

Coboară ritmic pe astralul drum
Mefistofelice gândiri de noapte;
Copacii — negustori blonzi de parfum —
Se clatină subt lest de stele coapte...

Când noaptea îşi desăvârşeşte schiţa,
Punând-o pe suport de munţi în zare,
Strident, un greer cântă cu peniţa
Ca un şcolar din clasele primare...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Prin expoziţii

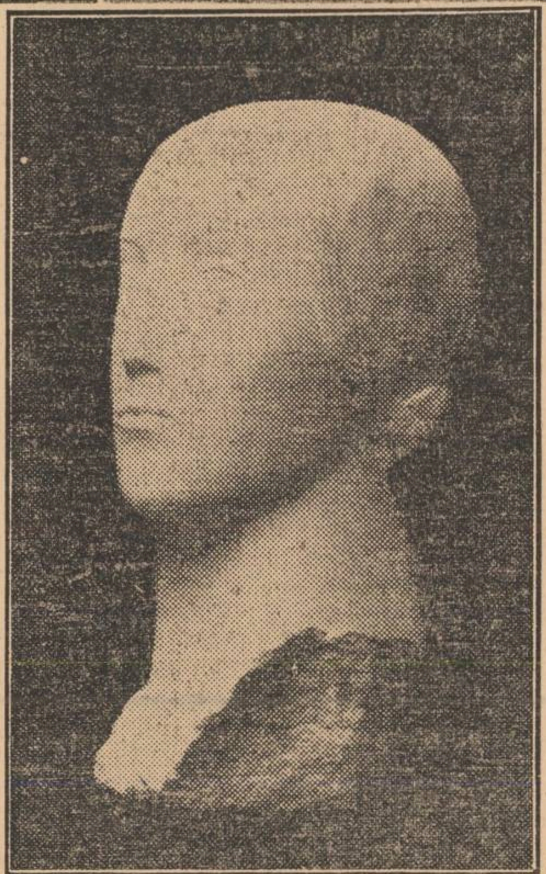
Stela Rădulescu-Popescu

In subsolul Ateneului Român, între puţinii expozanţi de real talent care împodobesc cu operele lor panourile şi aduc aminte că există şi o pictură de artă, nu numai una de meşteşug, de stridenţă şi de tipic, am remarcat un nume nou şi un făgăduitor temperament artistic: doamna Stela Rădulescu-Popescu. D-sa expune portretul unei doamne, un studiu de ţigancă şi o mică compoziţie cu flori, — toate executate într'o frumoasă şi fermă ordonanţă cromatică.

In deosebi portretul vădeşte resurse originale de graţie şi gingăşie.

Lucrările au o netăgăduită calitate de materie. Fiecare amănunt expresiv se sprijină pe un desen bine echilibrat şi pe o pastă armonizată cu multă sensibilitate.

Doamna Stela Rădulescu-Popescu îndreptăţeşte, astfel, speranţa ce au pus totdeauna în talentul d-sale cunoscătorii şi presa.

M. Onofrei — Studiu

AMINTIRI

Strugurii siberieni

de ALEXIS NOUR

Şeaisprezece trenuri, cu garnituri duble şi triple, se opriră în Ajunul Crăciunului la triajul gării Razdelnaia, în stepa năpădită de Crivăţul cu zăpada deasă, măcinată şi învârtoşată de cele cincisprezece grade de ger. La Razdelnaia, drumul de fer se trifurcă spre Odesa, Chişinău şi Chiev, în mijlocul Bugeacului Kersonean, care se numeşte şi „Baragan", presărat cu cătune ucrainiene, cu sate moldoveneşti şi colonii germane.

Viscolul acesta nemaipomenit de puternic şi de bogat în omăt, izbucni parcă comandat pentru Sărbătorile Crăciunului din 1898, tocmai pe la ceasurile zece în dimineaţa zilei de 24 Decembrie, când zburam cu acceleratul Chişinău-Odesa şi abia trecusem podul Nistrului. Plecasem din Chişinău la ora opt şi trebuia să ajung peste patru ceasuri şi jumătate la Odesa, unde aveam să-mi petrec vacanţa Crăciunului în familia unchiului meu, magistrat la Curtea de Apel.

Nimic nu-mi prevestea vre-o întâmplare neplăcută, vre-o nenorocire, un obstacol, o aventură primejdioasă, sau o catastrofă. Părăsisem Chişinăul, îmbrăcat ca de obicei în costumul meu cenuşiu de licean, numai cu fular, mănuşi, galoşi, ghete (pe atunci pantofii şi ciorapii de azi nici nu erau măcar presimţiţi) şi cu manta de uniformă, tot cenuşie, fără căptuşeala de iarnă. Pornisem spre Odessa, caşicum m'aş fi dus de acasă, undeva, aproape, în acelaş cartier: atât de firească era obişnuinţa cu care cetăţenii Chişinăului luau trenul de opt dimineaţa pentru ca să poată prânzi la Odessa...

Bagaj nu aveam decât un elegant coş alb pătrat, în care se poate duce orice chiar în vagonul de clasa întâia. Coşul era plin cu struguri „Aleppo" culeşi din via noastră: ciorchini mari cu poame lunguieţe, cât prunele de mari, copţi şi îngălbeniţi, dulci şi uscaţi, păstraţi şi curăţaţi de o mătuşă a mea. Trebuia să predau coşul direct în mânile mătuşii din Odesa. Strugurii trebuiau să nimerească mosafirii familiei unchiului meu, la masa Revelionului, în pragul noului secol.

Timpul, deşi geros, era destul de frumos, până la gara Bender.

Oprit în gara Tiraspol, trenul rămase mult peste timpul reglementar. Vremea se schimba; cerul se posomora şi vântul vestea un viscol cumplit. Călătorii se îngrijorară; nerăbdarea îi făcea să alerge mereu la gară să întrebe dacă se cunoaşte cauza acestei întârzieri. Răspunsurile erau scurte şi aceleaşi: se primise din Razdelnaia o depeşă de serviciu să se oprească trenul de Chişinău la Tiraspol până la noui ordine.

Uşile vagoanelor începură să se trântească tot mai nervos; era evident, că vom întârzia peste ora prânzului. Ajunsese până la noi vestea că un viscol puternic bântuie pe linia Balta-Bârzula-Odesa; nu se ştie dacă trenul nostru va fi lăsat să plece înainte sau se va reîntoarce la Chişinău.

Intr'un timp veni şeful gării Tiraspol în vagonul nostru şi ne declară, că primise ordin să dea drumul trenului spre Razdelnaia, fiindcă mai e speranţa că vom putea trece prin zăpezile defileului dela Cuciur-Han; totuşi informaţiile telegrafice primite anunţau că din toate părţile se dezlănţue o adevărată „purga" siberiană pe stepa aceasta a Kersonului. Deocamdată fuseseră oprite la Razdelnaia câteva trenuri din şi spre Odessa. Deci, pentru pasagerii care nu vor să rişte trecerea prin Cuciur-Han şi întârzierea mare până la Odessa, se formează până la Bender un mic tren cu care călătorii din Basarabia să se poată întoarce, cât mai este timp.

Evident, eram decis să înfrunt totul, numai să duc la destinaţie celebrii struguri „Aleppo". Rămăsei în trenul golit repede pe trei sferturi. Preludiul viscolului se accentua.

După cum aflai mai târziu, administraţia căilor ferate vroia să încerce străpungerea lavinelor dela Cuciur-Han cu puternica locomotivă a acceleratului Chişinău-Odessa. In caz de nereuşită, tot trenul trebuia să se întoarcă la Tiraspol.

Deocamdată, călătorii fură preveniţi. Aceia care rămăseseră în tren, nu mai puteau să formuleze nici-o pretenţie chiar în cazul când trenul se înzăpezea la Cuciur-Han pentru câteva zile. Cu alte cuvinte, vreo 200 de călători în 17 vagoane mari şi grele de clasă trebuiau să servească drept „ballista" din antichitate pentru a sparge zidul crivăţului dela Cuciur-Han şi să rămână eventual pe loc, în mijlocul unei stepe acoperite cu o iarnă furioasă siberiană.

Timp de o jumătate de ceas cât s'a manevrat cu vagoanele noastre, mulţi dintre călători se mutară în trenul pregătit pentru întoarcerea la Chişinău; în cele din urmă, din toată garnitura noastră rămase câte un vagon de fiecare clasă, celelalte paisprezece fiind înlocuite cu vagoane mari şi grele de marfă.

Viscolul urla şi se zbătea la ferestre. Pornirăm. In ultima clipă, un inginer dela căile ferate sări depe peron pe treapta vagonului nostru şi intră în salon. Il cunoşteam. Se numea Orlai, era din Tiraspol, fiu al unui mare proprietar şi sub-şef al „Distanţei" Ungheni-Razdelnaia.

Ne bucurarăm de întâlnire. Mă dojeni că nu mă întorsesem la Chişinău. Ii explicai cauzele, accentuând asupra rolului strugurilor.

Asediat cu întrebări, inginerul începu să mintă, ascunzând călătorilor adevărata situaţie şi asigurându-i că un singur obstacol se află deocamdată în drum: zăpada îngrămădită în defileul Cuciur-Hanului. Ascultam... Nu se mai vedea nimic din ferestrele trenului, geamurile fiind parcă astupate de un strat gros de zăpadă. Huruitul trenului era acoperit de şuerul viscolului. Trecurăm aşa de gara Novo-Saviţcaia.

Cât se putea distinge cu ochii, omătul înconjura fiecare piedică: un fir de iarbă devenea morman de câţiva metri înălţime. Dimpotrivă, un stâlp, un pom, un canton rămânea gol, iar viscolul sufla în jurul lui îngrămădind movile pe poteci, pe drum, peste şanţuri şi peste tufărişul de salcâmi.

Cum intrarăm în defileul Cuciur-Hanului, trenul tăie straturile de zăpadă de pe amândouă pantele. Pe alocuri se lucra la curăţarea liniei. Inginerul Orlai, care dispăruse la întrarea trenului în defileu, se ivi deodată, radios:

— Am trecut defileul foarte bine... Dar cred că după noi nu va mai putea trece pe-acolo nici un tren. Am văzut din ultimul vagon cum movile imense de zăpadă, zdruncinate de trecerea trenului, s'au surpat şi au umplut toată albia... Şi mai viscoleşte încă şi o să mai viscolească. Dar vom ajunge îndată la Razdelnaia.

La gara Cuciur-Hanului aflarăm că spre Razdelnaia omătul creşte şi se îngrămădeşte pe linie.

Bucuroşi că am scăpat, nici n'am observat când am ajuns la Razdelnaia. Pe la ora unu trenul nostru se opri în dosul gării, în parcul atelierelor, în faţa birourilor inginerului Orlai.

Aci aflarăm că inginerul-şef al „distanţei" plecase cu un sfert de ceas mai nainte spre Odesa, cu o locomotivă puternică, lăsând inginerului Orlai instrucţiuni cum anume să-l înlocuiască. Ne grăbirăm să intrăm în restaurantul gării.

Il însoţeam pe Mihail Antonovici Orlai ca un aghiotant tăcut.

O gară de mâna a treia la 80 chilometri de Odesa, cu un restaurant pentru cel mult 60 de consumatori, cu combustibil şi provizii foarte reduse, în mijlocul stepei înzăpezite, trebui să dea adăpost la 600 de vagoane pline cu lume.

Numeroase trenuri de marfă astupau intrările şi eşirile triajului. Asupra unui personal restâns de funcţionari şi lucrători, şi în cele 40 de case particulare ale cătunului Razdelnaia, se năpustiseră peste 25.000 de persoane indispuse, supărate, bolnave, flămânde, iritate şi furioase...

Ultimele telegrame primite din cele trei direcţiuni, anunţau că pretutindeni zăpada creşte pe linie, alcătuind blocuri de zeci de chilometri lungime, de 20—30 metri lăţime şi până la şeapte metri înălţime. Apoi încetă să lucreze şi telegraful: se rupseră toate firele de legătură.

Călare nu puteai să rişti să ieşi din Razdelnaia nici la 300 metri pe câmp.

Viscolul Siberian îşi continua mersul, oră după oră, zi după zi....

Rezervele începură să se epuizeze. Făina se isprăvi în toate casele chiar a doua zi; a patra zi, se organiză aprovizionarea cu ajutorul coloniştilor germani şi a ţăranilor moldoveni şi ucraineni din împrejurimi. Dacă ar mai fi lipsit şi apa şi lemnele catastrofa ar fi fost de neînlăturat şi lumea ar fi murit pe capete.

Farmacia gării nu putea să prepare niciun medicament mai complicat, iar drogurile simple erau epuizate din primele două zile.

Din mulţimea ascunsă în trenurile înzăpezite, fură recrutaţi zeci de doctori, farmacişti, subchirurgi şi infirmiere.

Apa ferbinte şi încălzirea regulată a vagoanelor au salvat sănătatea celor 25.000 de oameni, până la sosirea ajutoarelor.

Timp de vre-o zece zile, şapte regimente din Odesa, Chişinău, Bender şi Tiraspol au muncit pe linii, ajutate de ţărani. Intre timp s'a organizat plecarea cu săniile coloniştilor spre Odesa, în cazurile de extremă urgenţă.

Eu nu mă puteam hotărî să urmez pilda acestor îndrăzneţi, deşi aveam la dispoziţie şuba lui Orlai şi cojoacele, rogojinile, covoarele şi cizmele de pâslă ale cărăuşilor. Şeaizeci de chilometri cu câteva popasuri proaste dealungul căii ferate înmormântate în omăt, îmi inspirau groază.

Şeful lui Orlai dispăruse în zăpadă, la gara Colontaevca, la vre-o 30 de chilometri de Razdelnaia şi fusese dezgropat numai în ajunul Anului Nou. Şi acolo se oprise un tren, dar călătorii au dus-o mult mai rău decât cei dela Razdelnaia, gara fiind îngropată în omăt. Chiar la Odesa, unde ajunsei în seara zilei de 31 Decembrie, zăpada ajungea la ferestrele etajului întâi, deşi se lucra energic chiar din prima zi la curăţarea ei...

Astfel, petreceam zi după zi împreună cu Orlai.

Vântul nu slăbea de loc; ninsoarea continua să se cearnă din belşug. Gerul creştea. Uneori viscolul pătrundea chiar în coridoarele săpate între trenuri şi clădirile gării Razdelnaia.

La restaurant, unde era cea mai mare îmbulzeală în prima şi a doua zi, s'au epuizat nu numai proviziile şi băuturile, dar şi răbdarea publicului, a patronului şi a celor patru chelneri. Au dispărut şervetele, feţele de masă, şi vasele, rămânând numai mesele goale, scaunele, tejghelele şi băncile. Nici icoana, nici candela, nici portierele nu se mai vedeau. Apoi localul fu părăsit de personal, iar cele două samovare uriaşe fură secvestrate de administraţia gării pentru a fierbe apa, ziua şi noaptea.

Administraţia organiză câte un comitet dintre călătorii fiecărui tren şi aceste comitete au menţinut ordinea tot timpul, au distribuit tot ceiace se mai putea împărţi refugiaţilor mai nevoiaşi.

Comitetele erau prevăzute cu arme. Intr'un cuvânt s'a căutat să se întărească curajul călătorilor, să se înlăture lipsurile; n'a fost nici-un caz mortal, în şeapte zile. Erau acolo 25.000 de oameni, dintre care mulţi suferinzi sau slabi au fost plasaţi pe la locuinţele personalului gării.

Şi coşul cu struguri? Şi vacanţa mea de Crăciun? Şi perspectiva unui Revelion excepţional?

Ca aghiotant al inginerului Orlai, am asistat la eforturile lui de a face faţă situaţiei.

Se simţi răcit în seara Ajunului şi nu părăsi de loc biroul; iar când a doua zi de Crăciun fu rugat să cedeze o cameră pentru Dina di Florenza, o tânără şi celebră artistă dramatică italiană înzăpezită şi dânsa la Razdelnaia, — se învioră, şi din clipa următoare nu se mai gândea decât la noua lui „chiriaşă"...

Dina di Florenza era o femee foarte frumoasă. Producea mare efect asupra publicului dela Razdelnaia. Când şi-a dat seama că nu va putea pleca la Odesa decât peste câteva zile, celebra tragediană s'a împăcat cu gândul că pierde câteva spectacole „bine plătite" la „Teatrul Dramatic Rusesc" din Odesa şi luă iniţiativa unor „spectacole" pentru copiii din trenurile înzăpezite, alegându-ne pe noi doi ca primi ajutori.

Orlai nu vorbea nici-o altă limbă în afară de cea rusă, iar eu ştiam puţin franţuzeşte şi făceam astfel pe interpretul.

Tânărul inginer era destul de frumos. Şi, cine ştie dacă Dina di Florenza n'a dorit vreodată înainte de Razdelnaia un admirator ca dânsul? Dar şi prietenul meu a recunoscut, că de când trăeşte n'a visat decât păr negru şi ochi frumoşi ca ai ei.

Pe vremea aceia îmi plăcea alt tip de femee, totuşi şi Dina di Florenza, deşi trecuse de treizeci de ani, mă cucerise şi pe mine.

Acuma era aproape sigur că nu ajung nici în seara Revelionului la Odesa. Astfel devine explicabilă soarta coşului cu struguri: câteva ciorchine fură agăţate pe

(Continuare în pagina IV-a)

pomul de Crăciun improvizat în mijlocul zăpezii pentru copiii adunaţi de Dina di Florenza.

Iar restul?...

„Divina" consuma metodic strugurii mei la fiecare masă...

Orlai începu să se simtă deodată mult obligat faţă de mine pentru renunţarea la strugurii Revelionului tradiţional la care mi-era scris să nu iau parte. Iar Dina di Florenza, privind faţa aurie şi spoită parcă de o lumină îndepărtată de incendiu, a tânărului inginer, — nu uita să-mi arunce şi mie câte o scântee de sub genele-i frumoase; un licean din Basarabia, care ducea struguri „Aleppo" la Odesa prin Siberia tuturor zăpezilor, era şi el oarecum un tip interesant: strugurii aceştia doar nu sunt inferiori celor din viile satului italian, unde celebra tragediană îşi petrecuse copilăria...

Intr'o seară, artista cântă arii de operă pentru publicul Razdelnaei; tocmai sosiseră primele ajutoare şi proviziuni.

După concert toţi bărbaţii începură să-i facă curte... Totuşi, — observai că artista arăta o bucurie sinceră, când revenea „acasă", la noi, la ceai. Căuta şi ea să-l convingă pe Orlai să înveţe serios franţuzeşte; apoi reuşise dându-i lecţii de trei ori pe zi. Aci serviciul meu de interpret încetă.

M'am ales, deci, cu prietenia celebrei tragediene şi a lui Orlai. Nu duceam lipsă de mâncare; în schimb pierdusem strugurii şi urma să rămân şi fără Revelion...

O, cât mă dor de atunci în fiecare an de Crăciun şi de Anul Nou, degetele picioarelor, degerate în sania nemţească, care m'a dus în seara zilei de 31 Decembrie 1898 la gara Vîgoda, penultima staţie înaintea Odesei!...

ALEXIS NOUR

ANDRÉ BIRABEAU

Fericirea Mariei

Acum câţiva ani, băeţii şi fetele de familie nu socoteau coktailul şi petrecerea unicul scop al vieţii. Sportul tennisului, al crochetului, pic-nicurile, plimbările şi vizitarea monumentelor istorice le răpeau toată vremea când erau în vilegiatură. Lucrul acesta îl făcuse timp de două luni „mica ceată" din care făceau parte Marcel Cormeil şi Maria Duval. După trecerea acestor două luni, cineva din ceată constată că primăria se află într'o clădire veche de câteva veacuri şi că nu o vizitaseră până atunci. Toţi alergară într'acolo, şi, zâmbind primarului, zâmbind bătrânului secretar, până şi uşierului (toate fetele aveau surâsuri fermecătoare) li se dădu voe să pătrundă pretutindeni. Maria şi Marcel se treziră astfel o clipă singuri, în sala cea mare a primăriei. Marcel reţinu acolo pe Marie. Luându-i mâna şi arătând cu o mişcare a capului băncile şi estrada, zise :

— Păcat, Marie, că nu locuieşti în oraşelul ăsta !...

— De ce ?

— Fiindcă.... (zâmbea, mai mult ca să-şi ascundă turburarea)... fiindcă ai putea să vezi un tablou... un tablou încântător : te-ai afla înaintea uneia din aceste bănci, domnul primar ar sta pe estrada aceasta şi te-ar întreba: „Marie Duval, vrei să te măriţi cu Marcel Adrien Cormeil?", şi d-ta ai răspunde: „Da"... Vai! sunt sigur c'ar fi un tablou încântător !...

Ea păli şi scăpă un strigăt înăbuşit care părea un vaiet. El se apropie de ea, duios :

— Nu vrei să te cheme d-na Marcel Cormeil?

Ea se dădu înapoi repede, cu obrajii roşii pe neaşteptate şi cu ochii îngroziţi.

— Nu... nu.. nu !..., — bolborosi ea.

In aceiaşi clipă simţi c'o podideşte plânsul şi fugi....

* * *

Toată noaptea a plâns. Căci, oricât de lungă ar fi o noapte albă, se poate plânge o noapte întreagă. A doua zi, se prefăcu bolnavă, ca să nu părăsească odaia. Mătuşa la care locuia (tatăl şi mama ei muriseră) veni spre seară s'o vadă :

— Dragă Marie, — îi zise ea, dacă am sta niţeluş de vorbă serios. Ai douăzeci şi doi de ani, ai trecut de vârsta când poţi să mai faci pe naiva. Am primit chiar acum vizita lui Marcel Cormeil. Mi-a istorisit toată povestea voastră. Ţi-a propus să te măriţi cu el, şi ai răspuns *nu*. Pare-se că ai răspuns „nu" fără să te gândeşti. Bietul om este deabinelea uluit. Era convins că-l iubeşti. Adaog că sunt încredinţată de aceasta ca şi dânsul. Dragostea ta pentru băiatul ăsta, dragă Marie, nu mai e o taină pentru nimeni. Atunci ce înseamnează refuzul tău ?

Marie clătină din cap şi zise :

— Să mă lase 'n pace ! Nu vreau să mă mărit cu el!

— Dar îl iubeşti ?

Fără voie, un suspin scăpă de pe buzele Mariei :

— Vai !— gemu ea, — tocmai pentru asta....

Se gândise că va putea să se mărite, când va fi mai puţin frumoasă, cu un domn mai în vârstă decât dânsa, care va cere înainte de toate soţiei sale să-i ţină rânduiala casei, să-i dea copii frumoşi... Căsnicii de acelea în care îţi iei repede cameră separată şi în care inimile n'au fost nicicând laolaltă... Da, soiul acesta de căsnicie, era cu putinţă : era de ajuns să-ţi faci datoria. Dar o căsnicie din dragoste... nu !

Căci atunci când îţi iubeşti bărbatul, nu poţi avea taine faţă de el....

Şi mai cu seamă o astfel de taină...

* * *

Cum de poate să 'ncapă în vorbe puţine o taină atât de mare? La paisprezece ani, trecând printr'o pădure, cu bicicleta, se simţise aruncată la pământ, apucată de un individ, târîtă şi siluită... Bărbatul mârşav, murdar şi puturos, era un *„sidi"*. Se poate tăinui aşa ceva unui soţ pe care-l iubeşti cu adevărat?

Şi e cu putinţă să i-o spui?...

Atunci — nu-i aşa? — singurul lucru pe care-l poţi spera, fiindcă nimeni nu poate niciodată să se oprească de-a spera ceva, este să te măriţi, mai târziu, cu un bărbat pentru care vei avea multă stimă şi care nu-ţi va cere decât să-ţi faci datoria...

Dar dacă ar veni dragostea?... Ei bine, dacă ar veni dragostea, va trebui să închizi ochii, să-ţi astupi urechile, şi să strigi: „Să mă lase 'n pace!... Nu vreau să ştiu de dragoste!..."

Spui asta atâta timp cât nu ştii ce e dragostea. Când ea soseşte... Şi toată lumea văzuse că Marie era îndrăgostită...

Intr'o zi, Marie se trezi măritată...

* * *

Se simţise sdrobită gândindu-se: „De ce nu mi-aşi încerca norocul?" Marcel o iubea. Şi la urma urmei, ea nu era decât o victimă. Va vorbi. Va povesti acea întâmplare îngrozitoare. Dacă asta va îndepărta pe Marcel, cu atât mai rău... Nu va fi mai grav decât să renunţe de bună voie la dânsul. Şi mai era norocul ca el să-i spuie: „Sărmana mea Marie!..." strângând-o mai tare la pieptul său.

Numai că trebuia să vorbească...

De sute de ori se hotărîse să mărturisească. Sute de prilejuri se iviseră. Niciodată cuvintele nu putuseră să-i iasă din gură. Revedea mereu scena, brutala şi murdara scenă din pădure.

Şi zilele care o apropiau de măritiş treceau fără ca ea să fi zis ceva. Vai! oare nu este îngăduită puţină laşitate unei fete care vrea să fie fericită?... Ea înţelese într'o zi că nu va vorbi deloc de bună voie. Nu va vorbi decât silită. In seara nunţii, va fi deabinelea silită! In seara aceia, Marcel îşi va da seama... Atunci va mărturisi.

...Marcel nu-şi dădu seama deloc. Era fericit. Şi de-o fericire atât de fragedă, atât de luminoasă, atât de sănătoasă, atât de încrezătoare! Nu, nu putea să-i spulbere aşa repede această fericire. Fu atât de disperată că trebuia să mai păstreze taina, încât ghicea c'o va păstra totdeauna, şi începu să plângă. Marcel, mirat, neliniştit, o întrebă îmbrăţişând-o duios:

— Scumpa mea,... am fost oare prea brutal?...

Ce ironie!... Ea se gândea la *sidi*, la lovitura de pumn care-i sdrobise apărarea, la povara care o copleşise deodată...

— Te iubesc, scumpul meu,... te iubesc, te iubesc, te iubesc...

* * *

Şi o viaţă de iubire începu.

De iubire. Nu de fericire.

El o iubea, ea îl iubea. Dar oridecâteori ea dorea să râdă, râsul i se frângea. Tocmai în clipa când se simţea mai iubită, o năprasnică tristeţă venea s'o îngheţe.

— Ce ai, micuţa mea?, — şoptea Marcel. — Nu eşti fericită?

— Ba da, scumpul meu, ba da!...

Nu mai trăia acum decât cu frica că el va afla...

...*Sidi* fugise. Ea rămăsese o clipă la pământ, aproape leşinată, năucită. Gâtul ei, pe care bruta îl strânsese, obrazul, unde o lovise, o dureau. In cele din urmă, îşi reveni în fire, îşi aranjă corsajul rupt, ridică de jos bicicleta şi plecă. Tot lungul drumului, plânse ca o fetiţă. Nu avea decât paisprezece ani.

Dacă ar fi tăcut, desigur, dacă ar fi minţit, totul ar fi astăzi mai bine. Dar nu putea să prevadă. Nu era decât o fetiţă rănită, care n'a înţeles bine ceiace i s'a întâmplat şi care plânge. Şi dacă tatăl ei ar fi fost mai înţelept... Dar bietul om era nebun de mânie şi durere. Işi luase revolverul, şi alergase ceasuri întregi prin pădure, în căutarea acelei fiare, ca s'o doboare. Se dusese să caute jandarmii. Un tată a cărui fetiţă fusese pătată şi care voia să se răzbune...

Atunci, au apărut articole în ziarele locale, vreun articolaş desigur şi în ziarele din Paris. Căci astea se petrecuseră în timpul vacanţei, într'o mică staţiune climaterică. Incă un noroc! Prietenii din Paris, vecinii, nu aflară niciodată nimic. O chema Duval, Marie Duval, un nume foarte comun. „Micuţa Marie Duval, de 14 ani, în vilegiatură cu părinţii ei la Cap-Cardat, a fost atacată de un individ rămas necunoscut, care a făcut-o să sufere violenţe odioase..." Un fapt divers care nu rămâne încrustat în memorie...

Aşa dar, cine ar putea să spună asta acum lui Marcel?

D. Duval, când a înţeles că fiara nu va fi regăsită niciodată, a spus: „Nu trebuie spus lucrul ăsta nimănui". Dar un sat întreg o ştiuse. Tatăl şi mama Mariei muriseră, dar mama Mariei avea o soră; oare nu încredinţase taina surorii ei?...

Marie îşi băgă în cap că mătuşa ei ştia, că şi cele trei fete ale mătuşii ştiau. Era deci la voia răutăţii şi flecărelii lor. Dacă s'ar fi certat cu una din ele, totul era sfârşit. O vorbă vicleană se răspândeşte atât de repede, şi o scrisoare anonimă se scrie aşa de bine la maşină!...

Nenorocirea putea să vină şi din altă parte, de unde nici nu puteai bănui. O întâmplare oarecare... alăturarea câtorva cuvinte.

Marie tresărea oridecâteori auzea soneria, tremura când făcea o nouă cunoştinţă sau când vedea pe Marcel deschizând o scrisoare...

* * *

Intr'o zi, vecinii aduseră Mariei cadavrul lui Marcel. Fusese omorît într'un accident de automobil.

Şi nimeni nu înţelese nimic din purtarea Mariei.

Desigur, era cuprinsă de-o mare durere; dar durerea ei avea ceva senin. O linişte mare — o linişte de ghiaţă se răspândise acum pe faţa ei. Adesea chiar, un zâmbet se vedea trecând pe buzele ei.

— E nemaiauzit!, — spunea lumea, — are aerul că e fericită!

Şi, într'adevăr, acesta e cuvântul potrivit: cu toată durerea, era fericită. Era uşurată, liniştită, fericită! Totul se sfârşise. Nu mai avea de ce să se teamă. Ii rămânea toată viaţa ca să-şi amintească de-o dragoste pe care nimic nu avusese timpul s'o murdărească. Abia acum putea-va să guste fericirea pe care o pierduse.

In româneşte de S. SIMODORA

ORI CE MAMĂ trebue să citească negreşit

Ştii să-ţi creşti copiii?

Minunata „CARTE - SFĂTUITOR"
de marele pedagog german
HEINRICH LHOTZKI
Trad. de A. Toma

S'a pus în vânzare la toat librăriile.— **Preţ. Lei 60**

(Editura Adeverul" S. A. Str. Const. Mille No. 7-11)

Cronica cinematografică

Insfârşit un film. „Das Lied ist aus" mi-a redat gustul de a scrie cronici cinematografice. Căci mărturisesc că neantul spectacolelor din ultima lună mă aruncase într'o profundă desnădejde.

„Das Lied ist aus", sau „Cântecul s'a sfârşit" — un „Mercur-Film" din seria lui Bolvary, frate bun cu „Zwei Herzen" şi „Ein Tango für dich", şi poate mai bun decât amândouă.

Dar spuneam că această minunată bucată mi-a redat gustul de a scrie cronici. Să profităm de asta. Cine ştie cât voi avea pe urmă de aşteptat iarăşi. De altfel, înainte de a vorbi despre „Das Lied ist aus", pe care nu l'am văzut încă decât de trei ori, aş vrea să-l mai văd de vre-o două-trei. Până atunci să vorbim de alte lucruri.

* * *

De altfel îmi propun de mult să spun câteva cuvinte asupra jurnalelor de actualităţi. Foarte multă lume — şi cu drept cuvânt — preţueşte aceste spectacole. Ceiace poate avea ca efect să stimuleze invenţia producătorilor lor. Dar poate avea şi consecinţa contrarie: la adăpostul succesului garantat, fabricanţii să adoarmă într'un somn vecinic.

Amândouă aceste tendinţe transpar în actualele jurnale — chiar în cele foarte bune, cum sunt acele ale casei Fox. Cum de nu s'a văzut încă ce perfect plicticoase sunt de pildă defilările de foşti combatanţi, vizitele între suverani, depunerea de coroane pe mormântul soldaţilor necunoscuţi, etc., etc... Desigur, publicul se înebuneşte să vadă în proximitate şi intimitate câte un cap încoronat sau vre-o rudă apropiată de a acestuia. Este aici o irezistibilă necesitate de mahalagism snob, care-i, de altfel, prea răspândit pentru a nu fi în vre-o privinţă justificat. Dar tocmai pentru că plăcerea aci isvorăşte din profundele nevoi de cancan ale sufletului omenesc, — este inutil ca alături de personajul în chestie să ni se dea defilări de trupe cu anonimi, care fac umbră şefilor. La o asemenea solemnitate abia avem vremea să întrezărim câteva clipe silueta de silfidă a prinţului de Wales sau cunoscutul profil de nisetru pe un corp de copil al simpaticului rege al surorii noastre latine. Din două lucruri unul: ori e vorba de spectacolul unei localităţi cu mulţimea ei de cetăţeni necunoscuţi, — ori e vorba de stele. Acestea din urmă să nu fie însă reprezentate aşa cum o cere indesrădăcinabila ţaţă care locueşte în sufletul fiecăruia din noi. Să ni se arate Poincaré sau d. Mironescu în maillot de baie — lucrul a apărut de altfel cândva în „Dimineaţa"; să ni se arate regine pregătind nestle-ul principelui moştenitor, să ni se arate d. Mussolini făcând dimineaţa gimnastică suedeză (care acolo de sigur că a şi început să se numească gimnastică romană). Să nu se uite un lucru: publicul adoră să vadă de aproape pe oamenii celebri, nu pentru a constata că fac fapte excepţionale, ci pentru a-i vedea că umblă ducând piciorul drept imediat după cel stâng, întocmai ca şi noi, sau că pot mânca bătaie la écarté exact ca mine şi ca dumneata.

Sau atunci când, cu ocazia unei vizite făcute de un suveran într'o localitate oarecare, vrem să punem în valoare figura înaltului vizitator, să facem aşa cum a procedat acum câteva săptămâni casa Fox. E vorba de o serbare dată de Algerieni în onoarea D-lui Gaston Doumergue. Algeria, Marocul, Havai, Filipine — asta zic şi eu. Sunt ţări care-s interesante ca spectacol în ele înşile. Ce pot să ne încânte străzi pavate din Paris, Viena sau Berlin? In jurnalul Fox de care vorbeam ni se arătau peisagii de deşert, case pitoreşti, cavalcade nebune de cai ai căror călăreţi trăgeau salve frenetice în nouri, etc., etc... Şi observaţi arta regisorului. Titlul bucăţii era „O vizită a d-lui Doumergue". Şi imposibil de descoperit d. Doumergue. Vedeam, din când în când, ca prin vis, trecând câte un automobil închis, în care trebuia să fi stat închis şi Preşedintele Republicei. Dar, oricât ne-am fi uitat pe geam, nu puteam zări ceva mai mult decât cearceafurile albe ale unui însoţitor oficial indigen. Şi aşa, ne-am plimbat prin toate acele ţinuturi căutând figura d-lui Doumergue, care căpăta, crescând, valoarea legată de orice lucru făgăduit şi neţinut. Incetul cu încetul, după zece minute de sforţări, spectatorul doria capul capului Franţei aşa cum oftăm după cineva care nu mai vine la rendez-vous. Până când, la sfârşit de tot, triumf! Pe un fotoliu, într'o tribună, fotografia în frac a d-lui Doumergue. Dar nu. Mai aveam de trăit o ultimă emoţie artistică. In momentul când priveam cu satisfacţie pe domnul în frac, a trebuit să constatăm că d. Doumergue era cellalt, domnul, tot în frac, care şedea alături de el... Iată ce numesc eu artă de a pune în valoare persoana cuiva utilizând mecanismele psihologiei omeneşti. Excelentă idee cinematografică. Şi afară de asta, remarcăm că printr'un asemenea truc de înscenare, d. Doumergue înceta din ce în ce mai mult să fie cetăţeanul Doumergue, pentru a deveni „Franţa" în sine, ideea abstractă a republicei franceze. Solemnitatea se combina cu aşteptările spectatorului, pentru a face din d. Doumergue un adevărat Preşedinte, o instituţie.

De altfel în jurnalele „Fox" am mai văzut şi alte lucruri interesante, interesante din punctul de vedere pur fotogenic. De pildă, îmi amintesc de un peisaj muntos din Statele Unite acoperit cu turme de oi. Jocurile de lumină pe care le făceau razele filtrate printre pomi şi acompaniate de puhoiul mlădios al turmei care se strecura prin trecători înguste — erau ceva cu adevărat fermecător.

Altădată am văzut cum se aruncă — tot în America de Nord — buşteni enormi de pe o mare înălţime, prăvălindu-se la vale ca un tren expres şi căzând în râu cu un zgomot de tun şi svârlind trombe gigantice de apă şi noroiu, ca într'o erupţie de vulcan. Era ceva într'adevăr artistic. Cu mult mai artistic decât peisagiile din filme dinadins pitoreşti (cum au fost acele din „Napoli, oraşul cântecelor"), unde suntem ameţiţi de succesiunea de tablouri care se anihilează reciproc şi simţim nevoia să mergem să ne culcăm trimiţând pe Cicerone să facă exact la fel.

Iată o idee pe care am vedea-o cu plăcere exploatată de producătorii jurnalelor de actualităţi: să ni se reprezinte colţuri caracteristice pentru un anumit gen de viaţă: o crâşmă într'un port, o clasă de liceeni în exerciţiul funcţiunii, un local de noapte „şic", însă veritabil, nu trucat în studio, un examen de doctorat la Sorbona, o ceartă conjugală pe trotoar, o vânătoare periculoasă, scene din cutare piesă care are mare succes în cutare mare capitală — scenă care să dureze, bine înţeles, maximum două minute, sau un fragment de cântec, lung tot de două-trei minute, cântat de cutare artist celebru; apoi *capete*, capete de oameni iluştri — total 20 de secunde fiecare. Şi în toate astea, preocupare permanentă a pitorescului, a caracterului, a lucrului — cum spun Francezii — „pris sur le vif".

Insfârşit, ceiace mi-ar face mai presus de toate plăcere —, ar fi ca tot ce e cântec să fie trecut la rubrica cinematografului-jurnal, lăsând pentru filmele propriu zise doar acele cântece abil intercalate în subiectul artistic al piesei, cântece care sunt „stări sufleteşti" în raport cu sentimentele filmului, nu dialoguri de vodevil şi conversaţii de operetă; într'un cuvânt cântecul să nu apară în filme decât aşa cum face de pildă Bolvary, autorul lui „Das Lied ist aus", extraordinarul film cu care am început această cronică şi cu care vrem să şi sfârşim.

D. I. S.

Descântec de dragoste

Peste zarea ca brânduşa,
Sara 'şi scutură cenuşa.
Sus, în tei,
Iese-o stea cu puiul ei...

— Peste uşa afumată,
Pune, babo, o lacată
Şi s'astupi fereştile,
Ca să nu se uite luna
Şi să ducă veştile.

Vrăjitoare, vrăjitoare,
Nu 'ntreba de unde vin,
Cine sunt şi ce mă doare:
Am venit peste dumbravă,
Am în inimă venin
Şi'n priviri otravă.

Pune foc subt pirostrii,
Ia din poliţă ulcica,
Fă o cruce cu urzica —
Să se ducă pe pustii
Duhul rău ce stă la pândă.
Fierbe cătină plăpândă,
Ciumafai cu floare sură
De arsură,
Ţinte-amare de ţintaur,
Flori de laur,
Vânăt fruct de buruiană,
Frunză rea de mătrăgună
(Ci-că-i bună
Ca s'o uite pe duşmană...)
Şi descântă peste ele
Vrăji bătrâne, vorbe rele,
Greu blăstăm, de vrăjitoare.
Să nu moară,
Dar s'o doară
Cum mă doare...

Cum e el?...
Nu-i nici nalt, nici mititel,
Are'n ochi întunecime,
Gură dulce şi vicleană,
Are-un semn la o sprinceană
Şi nu seamănă cu nime...
Spune nopţii mari cuvântul
Care l-ar opri din drum
Şi-aiurit mi l-ar aduce
La răscruce,
Cum pe nori i-aduce vântul,
Cum se sbate focu'n fum.
Iar când firele se 'ncurcă,
Prinde luna plină 'n furcă
Şi din caer
Toarce, răsucit, în aer,
Nevăzut şi subţirel
Fir vrăjit, — să-l leg cu el...

Şapte ori pe săptămână
Adă-mi-l,
Cum aduci domol de mână
Un copil...
Adă-mi-l,
Păn' nu creşte pe cărare
Iarbă mare,
Păn'ce dragostea nu moare, —
Vrăjitoare, vrăjitoare!

Iar de nu poţi să-l aduci
Din viclenele răscruci,
Dacă scapă din descântec
Cum prin degete îmi scapă
Al izvorului greu cântec
Impletit în fir de apă,
Ţine-mi sufletul zălog
Şi mă lasă să mă rog:
Din icoana de subt grindă
Chip blajin să se desprindă
Şi Măicuţii-Domnului,
C'un mănunchiu de busuioc,
Să mă 'nchin pentru noroc,
Când pe pragul somnului
Gându-mi greu o să se culce.

„Maică dulce,
Lin coboară-mi-te'n prag,
Adă zâmbet cui mi-i drag,
Şi, cum genele le mişti,
Pune soare'n ochii trişti,
Umbrele din ei le-adună
Şi le-aruncă, maică bună,
Tufelor de mătrăgună!"...

OTILIA CAZIMIR

Din volumul *„Cântec de comoară"*, care s'a pus acum în vânzare.

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Inginer Henri Tillmann, membru al Institutului General Psihic din Paris. La Şaraga. Episcopiei 3 bis, Bucureşti, Volumul lei 75. Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii studenţi plătesc lei 40 volumul

Freiherr v. Schlicht

Rapiţă

Manevre!

Aghiotanţi, ofiţeri, agenţi de legătură, biciclişti — toţi aleargă încoace şi încolo, primind şi transmiţând ordine. Peste tot activitate febrilă.

Adică, nu chiar peste tot. Acolo, la marginea pădurii, în umbra răcoroasă a pomilor, compania a 10-a, rezerva specială, a făcut puştile piramidă şi doarme. Somnul soldaţilor e cât se poate de plăcut. Ce să facă altceva bieţii oameni! Căpitanul veghează pentru ei şi el va striga la vreme: dreepţi! Atunci vor porni curagioşi în lupta, din care se vor întoarce toţi nevătămaţi.

— Dreeepţi!

— Rezerva specială să intre imediat în luptă, — strigă un aghiotant care sosise abia trăgându-şi răsuflarea, de după colţul pădurii. Direcţia drept înainte către stejarul de colo, din câmp!.

— Bine, bine, pornim îndată, — spune flegmatic căpitanul. Avem destulă vreme. Câştigăm noi lupta!

— La umăr arm'! Inainte marş!

Şi compania a 10-a porni în pas de paradă la luptă.

Dar abia că au făcut câţiva paşi şi căpitanul comandă deodată:

— Companie, stai! Pe loc... repaos!

Inaintea sa se întindea, cît cuprindea ochiul, un lan de rapiţă. Păgubirea lanurilor este strict interzisă, iar mai ales în cele de rapiţă nu-i voie să faci nici un pas. Domnul general comandant al manevrei a accentuat-o şi aseară şi a adăugat, că oricine va intra într'un lan de rapiţă va plăti singur pagubele pricinuite.

Şi acuma, în faţa sa, nu era decât: rapiţă, rapiţă, nimic altceva decât rapiţă.

Căpitanul priveşte în jurul său căutând un mijloc de scăpare — poate va găsi o altă cale de înaintare. Tocmai atunci soseşte şi aghiotantul:

— Domnul general întreabă de ce nu înaintaţi!

— Am un lan de rapiţă înaintea mea.

— Unde?

— Aci!

— Vai, ce idee! Asta nu-i rapiţă. Te asigur. Sunt doar dela ţară. Asta-i un fel de nutreţ galben pentru cai.

— Aşa? Credeam că-i rapiţă!

— Nu, nu, nici urmă de aşa ceva. Rapiţa-i cu totul altfel.

— Atunci să pornim. Companie, dreepţi! Inainte marş!

Dar abia făcură un pas, când apăru în galop un membru al comisiei pentru protecţia ogoarelor:

— Domnule căpitan, domnule căpitan! Incotro?

Cel întrebat arătă cu sabia spre stejarul din câmp.

— Bine, domnule căpitan; dar nu vezi că ai un lan de rapiţă în faţa dumitale?

— Mă ertaţi, domnule maior; asta nu-i rapiţă!

— Nu-i rapiţă? Dar, pentru numele lui Dumnezeu, ce-i dacă nu-i rapiţă?.

— Păi, nu prea ştiu nici eu aşa sigur, domnule maior; cred că-i un fel de nutreţ galben pentru cai.

— Dar, domnule căpitan... vă rog!... Nutreţul pentru cai arată cu totul altfel; o ştiu foarte bine fiindcă-s dela ţară. Asta-i rapiţă!

— Am înţeles, domnule maior; asta-i rapiţă!

— Fireşte că-i rapiţă. Vă rog să nu mai înaintaţi.

— Am înţeles, domnule maior!... Companie, pe loc, repaus!

Dar abia şi-a întors capul domnul membru al comisiei pentru protecţia ogoarelor şi a plecat, bucuros că a împiedicat o mare pagubă, când sosi, în mare galop, comandantul batalionului:

— Domnule căpitan, domnule căpitan! Unde eşti, pentru numele lui Dumnezeu? Dece nu înaintaţi? De ce nu ataci, domnule? Atacaţi imediat!

— Nu pot înainta, domnule maior. Am un lan de rapiţă în faţa mea.

— Domnule căpitan, vrei să-ţi baţi joc de mine? Asta-i rapiţă? Asta-i lucernă, nimic altceva. Vă rog să atacaţi imediat.

— Mă ertaţi, domnule maior, dar e rapiţă. Comisiunea pentru protecţia ogoarelor, ale cărei dispoziţiuni trebue să le urmăm, mi-a declara cu certitudine, că e rapiţă; domnul maior spunea că-i dela ţară şi nu se înşeală.

— Şi eu sunt dela ţară! Crezi că eu nu cunosc rapiţa? Inaintaţi — n'o să faceţi nici o pagubă.

— Din partea mea, fie şi lucernă!... Companie, dreepţi! Inainte marş!

Dar abia făcură un pas, când iată că soseşte de după colţul pădurii, cu calul în spume, colonelul.

— Domnule căpitan, unde stai ascuns cu compania dumitale? Cred că aţi avut timp deajuns să vă odihniţi!

— Să trăiţi, domnule colonel. Credeam că-i aci un lan de rapiţă, de aceia am rămas locului.

— Rapiţă, rapiţă? Aha, acolo? Asta-i rapiţă?

— Da, domnule colonel.

— Eşti sigur?

— Cred că da, domnule colonel.

— Ce-i asta: cred că da? Sau e rapiţă, sau nu-i rapiţă! Ce-i?

— Rapiţă, domnule colonel!

— După ce o cunoşti, domnule căpitan?

— O văd, domnule colonel.

— Cred şi eu c'o vezi, domnule căpitan; dar după ce recunoşti că-i rapiţă?

Domnul căpitan tace. E ferm convins că-i rapiţă, dar să dea semne de recunoaştere nu poate.

— Vezi, domnule căpitan? Dacă nu eşti sigur, ar fi trebuit să te informezi. După mine nu-i rapiţă.

— Am înţeles, domnule colonel! Dreepţi! Companie, înainte marş!

Dar abia făcu zece paşi, când răsună din urmă un „stai" tunător. Generalul. „Pe loc repaus". Căpitanul călăreşte în galop spre comandant.

— Domnule căpitan, ce cauţi în lanul de rapiţă?

— Vă rog să mă iertaţi, domnule general—asta nu-i rapiţă.

— Nu-i rapiţă? Dar ce-i?

— Nu ştiu nici eu, domnule general, — nutreţ, lucernă sau... aşa ceva.

— Da de unde, domnule căpitan? Lucerna e totul altfel; o cunosc bine — sunt de la ţară. Asta-i rapiţă.

— Am înţeles, domnule general; asta-i rapiţă.

— Da, fireşte, asta-i rapiţă. Apoi, dacă aţi ştiut, de ce aţi intrat în lan?

Semnalul pentru încetarea operaţiunilor răsună şi-l scuteşte pe căpitan să mai dea vre-un răspuns. Domnul general întoarce calul şi pleacă. După câteva minute, când se sună critica, domnul căpitan dădu pinteni calului şi porni cam în ritmul acesta: E rapiţă — sau nu-i rapiţă? — E rapiţă — sau — nu-i rapiţă? — E rapiţă!...

Hotărîrea criticei a fost:

Compania a 10-a ar fi trebuit să înainteze în orice caz din următoarele, motive:

1. Dacă nu era rapiţă, compania ar fi trebuit să înainteze eo ipso.

2. Dacă era rapiţă, ar fi trebuit să-şi caute un alt drum.

3. Dar cum nu s'a stabilit dacă era sau nu era rapiţă, compania ar fi trebuit să înainteze în orice caz — bineînţeles, numai să nu fi fost rapiţă!

Trad. de ALEX. CALISTRAT

Max şi Alex Fischer

O crimă

Lunea trecută, în ziua sosirii noastre la Botrel sur Mer (Pas de Calais) i-am spus Lucettei:

— Draga mea, am de scris nişte scrisori; lasă-mă singur. Dacă vrei, du-te la Cazino şi ascultă puţină muzică; vin şi eu mai târziu.

După un ceas, când m'am dus la Cazino, am observat un tânăr mic şi blond, care stătea aproape de nevastă-mea şi n'o pierdea o clipă din ochi.

După Luni, veni Marţi, veni Miercuri, veni Joi, veni Vineri... Oridecâteori o lăsam pe Lucette singură, pe plajă, la cofetărie sau la librărie, când mă întorceam îl găseam pe tânărul blond admirând-o.

Ştiţi ce înseamnă gelozia? Desigur.

Ştiţi deci unde-l poate duce acest sentiment pe omul cel mai calm, cel mai blând, cel mai cumsecade, pe omul cel mai bun — şi când spun „cel mai bun", mă gândesc la mine.

Eri, Sâmbătă, m'am sculat foarte devreme şi m'am dus să mă plimb pe malul stâncos al mării. Mergeam cu băgare de seamă, gândindu-mă cât de primejdios ar fi un pas greşit. Nenorocitul care ar cădea de aici, nu s'ar mai întoarce.

Deodată, zăresc pe cineva stând liniştit pe o stâncă, contemplând orizontul.

Cine era? Tânărul blond.

Ce s'a petrecut în mine, nu ştiu. — Intr'o clipă l'am luat în braţe, şi — una-două-trei — din vârful stâncii, l-am aruncat în mare.

. . . .

Aţi ucis vreodată? Nu. Atunci nu ştiţi ce înseamnă a avea remuşcări! Ah! Prin ce chinuri am trecut, din momentul când am săvârşit înfiorătoarea crimă şi până seara, când m'am hotărât să mă culc! Toată ziua n'am îndrăznit să scot o vorbă; la prânz şi seara la masă, n'am gustat nimic. Dinţii mi-erau încleştaţi. Imi spuneam mereu: „Asasinule, nu eşti decât un asasin! Bietul băiat avea poate părinţi şi prieteni. Cine ştie câţi oameni ai nenorocit aruncându-l în mare!... Ucigaşule!..."

O! ce noapte am petrecut! Ori de câte ori aţipeam, aveam vise îngrozitoare. Mi se părea că-l văd pe bietul băiat în pântecele unei balene, făcându-şi vânt cu batista ca să nu se înăbuşe, — sau în fundul mării, înconjurat de mii de peşti, care ciuguleau cu lăcomie dintr'însul.

. . . .

Criminalii, se ştie, simt nevoia de a se întoarce la locul crimei. Azi dimineaţă, după ce mi-am băut cafeaua, mă pregăteam să mă duc spre mare, când auzii strigând:

— „Le Journal"! Citiţi „Le Journal"! Trecerea Canalului Mânecii înot!

Maşinal, azi, ca în fiecare zi, am cumpărat un ziar. L-am desfăcut. Am rămas uimit.

In mijlocul articolului intitulat „Trecerea Canalului Mânecii înot" era o fotografie, fotografia cui?... nu veţi ghici!... fotografia tânărului blond.

Nerăbdător, am citit articolul, care suna astfel:

De data asta, e un fapt împlinit; Canalul Mânecii a fost trecut înot.

Pe la ceasurile unsprezece, pescarii din rada Folkestone au zărit la orizont, plutind pe valuri, o făptură blondă şi delicată, care după câteva minute puse piciorul pe ţărmul britanic. Această persoană delicată era un tânăr, care a declarat că soseşte dela Botrel sur Mer, de unde a plecat cu patru ore mai înainte.

Numele curajosului înotător e Peter Fjord.

Peter Fjord! Acest nume este desigur cunoscut cititorilor ziarului nostru precum şi tuturor celor ce se interesează de nataţie. Vă amintiţi, desigur, că Peter Fjord a fost acela care a ajuns primul, anul trecut, în cursa Paris-Suresnes.

Peter Fjord: numele acesta merită azi, să devină celebru, căci e numele unui erou, al unui erou care, ca toţi eroii, e modest: Peter Fjord n'a convocat la plecarea sa din Botrel sur Mer nici un reporter şi nici un fotograf.

Rămăsei încremenit. Nu-mi puteam veni în fire. Văzui trecând prin faţa mea, ca o furtună, o femee tânără, în costum de călătorie.

In mâna dreaptă ţinea un geamantan şi în stânga „Le Journal".

Mi-am frecat ochii, credeam că am halucinaţii. Nu; era Lucette.

Alergai după ea:

— Unde fugi, Lucette?

Lucette păru foarte încurcată.

— Unde fug?

— Da. Unde fugi?

Se roşi, apoi îngălbeni. Incepu să plângă.

— Poate n'ai observat, dragul meu, că, de când am venit aci, un tânăr blond, mititel, îmi făcea o curte foarte stăruitoare. Până azi dimineaţă, Peter Fjord, — i-am văzut numele acum, în „Le Journal", — nu-mi plăcea de loc, şi mi-ar fi fost imposibil să-i cedez. Dar a săvârşit o faptă eroică! E celebru! Şi vezi, scumpul meu, e ceva mai presus de voinţa mea... Sunt nerăbdătoare să-l întâlnesc, să mă strângă în braţe, în braţele lui viguroase cu care a străbătut Canalul înot...

Tradus de AL. C

Amintirile Caterinei State

de Constanţa Marino-Moscu

Aşezată pieziş de musafirul nostru, îi vedeam, prin oglindă, faţa untdelemnie de pe care ochii negri, buni şi leneşi, îmi aminteau pe acei ai unor boi cu privirea particular omenească. Gura cărnoasă, mare şi fără de expresie, nu armoniza cu nasul acvilin, de o linie perfectă, sub care stau, ca un arc de triumf, o păreche de mustăţi, negre şi lucioase, ce ar fi putut fi invidiate, în timpul acela, chiar şi de regele Italiei, de Victor Emanoil. Domnul Zervos vorbea mult, repeta supărătoare banalităţi şi mărturisea în ţinută, mai bine ca'n vorbirea-i comună, deprinderi căpătate pe sub puntea unui şlep grecesc.

Vizita se prelungise şi Zervos, scuzându-se de întârzierea „datorită la prè placuta soţietatea" se pregătea să plece când mama, în consternarea mea şi a Leontinei, îl opri la masă.

„Mulţumesc, domna, si primesc cu mare plaţere invitasiune a dumnivostra, şi pote că, pana la masa, domnisora are sa ne faca plaţere sa cante la piano", — îngâimă, timid, Grecul rezemându-şi braţul de capacul clavirului şi punând astfel bine în evidenţă, cel mai mare şi mai frumos briliant pe care l'am văzut de când sunt.

— Vă place piano, domnule Zervos?

— Si piano, si flaut, şi muzica militara. Avem, la Galaţi u capela di dami şi o cantareţa ca o privighitore...

— Canto e mai frumos ca piano, — încerc să mai spun, pentru a-l încurca într'o conversaţie care ar fi scurtat timpul şi m'ar fi dispensat de producţia muzicală ce-mi părea a fi din cântarul aprecierii mele — când, întâlnind privirea poruncitoare a mamei, mă grăbesc să cânt, socotindu-l din studiul zilnic, un preludiu de Bach.

Zervos, nemişcat, în aceiaşi poză avantajoasă brilìantului de pe inelar, şi cu totul indiferent muzicii, străină urechii lui, mă întrerupse ca să mă întrebe discret:

— Ma cum pitreţi aiţi la musia? Chete udata trebuie sa va fie tare uret...

— Nu mi-i urât niciodată; sunt ocupată tot timpul; învăţ ca să-mi fac o carieră şi, când nu învăţ, mă primblu. Aici avem locuri frumoase pe care le prefer excursiilor mai depărtate....

— Aha, ma inţilego: dumnivostra vuiazaţi la strainatatea?

— Da, voaiajez până la pădure, la gară şi la Siret...

— Da' dumnivostra nu va plaţe un vuiazu ma lung?

Uşa se deschise, încet, şi madama Roza îşi arătă numai ochelarii, şoptind: „Două musafiri v'aşteaptă la birou".

Tata şi mama se scuzară de „cele câteva momente numai"; şi, după o clipă, Leontina îşi văzu, în oglindă, cupola de păr, fals, strâmbată spre ureche şi se grăbi să plece ca să-şi mai înfigă două ace japoneze şi pieptenele cu smaragd.

— Va intrebam, domnişora, dacă v'ar plaţe un vuiazu lung şi unde aţi duri sa mergeţi?

— In fiorduri.

— Ma undi asta?

— Sus, sus la Nord.

— Da, da, stio; mi-a spus, di asta locu, un Simoniero di la vaso meu. Acolo este si muntele si mare si cand pre frigo, când umizeala si ţeta, di nu sa mai vedi omu di la omu; acolo-i la mizloco di la mare şi nu pote sa fi fromos; da sa merzeţi dumnivostra sa vedeţi Grechia şi Italia si Spanie... Acolo sa merziţi dumnivostra... Eu ma duc în fiecare ano, cu vaporo meu, penă la Ghibraltaro si înapoi. Aşa vuiazu, fromos, sa faţiţi dupa casatoria dumnivostra...

Leontina se reîntoarse în salon şi ascultând, cu prefăcută linişte, suceşte tot mai iute lanţul ceasului şi-şi drege glasul ca un beţiv. O simt enervată şi vreau să profit...

— Ascultă, pouponne, ce spune domnul Zervos; îmi recomandă voiajuri lungi. Dela Athena la Gibraltar. Spune domnul Zervos, că ar fi mai frumos decât acolo unde vrem să ne ducem amândouă mai târziu.

— Până atunci, duduiţa are să mai înveţe, are să voiajeze în imaginaţie încă doi trei ani şi pe urmă, când se va mărita, ne-am înţeles să fiu şi eu trecută în dotă. O, atunci am să fiu şi mai bătrână şi mai rea... Vai de mirele acela în al cărui cortegiu de nuntă, voiu fi şi eu ca bagaj" [1])

Zervos se gândi o clipă şi apoi întrebă în nemţeasca lui stricată:

— Da' ce fel de vorbă-i asta?

— Am cetit, cu duduiţa, că mireasa greacă, cu o parte din zestrea ei, e primblată prin oraş. In capul cortegiului nupţial şi'n admiraţia mulţimii, un delegat, cu glas puternic, strigă de-i ia gura: Cheti pragma! cheti pragma [2]).

— Eu nu cunosc obiceiul, poate să fie la ţară; dar eu sunt Athenian, de viţă bună şi, în Grecia, am rude sus puse; am doi veri profesori la Universitate şi tatăl lor a fost acum douăzeci de ani, ministru — ne spuse Zervos, tot în nemţeşte, scoborându-şi braţul de pe capacul clavirului şi lipindu-şi mâna de învelitoarea unui album de vederi.

Ca să nu se prelungească tăcerea şi să-l abat cu totul din direcţia în care-l simţeam pornit, îl întrebai în limba mea:

— Ce împrejurare v'a adus, domnule Zervos, din Galaţi în fundul Moldovei?

— Am venit, domnisora, pentru niste contracte di ţiriale la Duruhoiu şi, în treţere pi mosia dumnivoastra, am intribato, la gara, pi un misitu, dacă ricolta di pi Viscanii, este angazata şi el, Stavropulos, n'a stiuto să mi spuna si pe urma am facuto, suma, la Duruhoiu si când m'am întorso mi s'a parut — daca nu ma inşelato — că dumnivostra şi guvernanta eraţi la gara. Stavropulos stia ca parintele dumnivostra nu-si angazase ricolta si atunţi m'am grabito sa merg la Galaţi si iar am venito sa vorbesc, în privinţa afaţerii cu parintele dumnivostra. Stravropulos mi-a spuso ca să merzem la faţa locului, — mai îndrugă, Grecul, roşindu-se tare.

Zervos plecă după masă „incantat de pre placuta vizita" şi, după aceasta, mai trecură câte-va zile în care mama nu-mi mai vorbi de dânsul nici un cuvânt.

Intr'o zi, la dejun, iscăli recipisa unei scrisori recomandate, pe care mă grăbii s'o înmânez poştaşului ca să pot vedea localitatea de unde fusese expediată. Frica de scenele la care m'aşteptam, îmi dădu iar tremurul nervos, ce nu se linişti decât spre seară, până când, mama, avu răbdarea să nu-mi vorbească nimic.

Deşi m'aşteptam, nu fui mai puţin surprinsă când mă chemă în odaia ei şi-mi spuse cu glasul cel mai blând ce i-l auzisem vre-odată:

„Tincuţă, te-am chemat să-ţi arăt scrisoarea pe care am primit'o, astăzi, dela Zervos, (şi luând'o de pe birou, îmi întinse o coală de hârtie, comercială, de pe care nu lipsea nici firma „Zervos et Comp"). Imi aruncai ochii fără să pot ceti decât vreo câteva cuvinte, răsleţe, din care înţelesei tot.

„Nu mai eşti copil — iaca, peste câteva luni, împlineşti şaptesprezece ani — şi-i timpul când fetele, care nu fac carieră şi acele ce au situaţia ta, în *casa noastră*, trebuie să se hotărască a-şi stabili viitorul, într'un chip sigur, ca să nu fie forţate, pe urmă, să-l primească pe acel adus de împrejurări. Ceteşte mai atent să vezi că Grecul ne propune ceva neaşteptat: vrea să te ia şi nu cere dotă; lasă la voia noastră să-ţi constituim cât vom vrea şi vom putea să-ţi dăm. Iaca, ceteşte, e limpede îmi indică mama, cu mucul ţigării; şi smulgându-mi foile, cu care înlemnisem în mână, îşi primblă ochii pe hârtia liniată cu albastru şi se opri la un pasagiu de care apropie mai mult ţigara şi ceti:

„In privinţa dotei, n'am nici o pretenţiune; va fi aceia ce veţi socoti şi veţi binevoi s'o constituiţi fiicei dumneavoastră", spunea fraza finală de sub care, într'o caligrafie diferită de acea a întregii scrisori, nu lipsea iscălitura cu cerneală albastră şi nici parafa: „Zervos et Comp".

— Ei... ce zici? Vrei să iei pe Zervos? Să-i scriu chiar acum, că primeşti?, mă întrebă mama, mai rece, după ce aşteptase s'audă vre-un cuvânt.

— Nu, — răspunsei, scurt, simţind că toată voinţa şi energia mi se strânsese în silaba ce pornise, parcă din străfundul meu.

— Cum nu, şi... de ce nu?! Ştii cine eşti şi te vezi cum eşti, — mai adăugă ea uitându-mi-se în ochi cu tot ascuţişul privirii plină de ură şi dispreţ. — Aştepţi vre-un Făt-Frumos ori vrei să te ceară prinţul Moştenitor? Spune!

— Nu aştept şi nu visez decât putinţa şi libertatea să învăţ şi să nu vă mai fiu o povară. Atât aştept.

— Inţeleg, înţeleg bine de unde-i ideia asta! Nemţoaica ţi-a dat'o. Ar vrea să stea aici până-i îmbătrâni şi tu; iar noi, până atunci, să-i tot dăm aur, ca să-l trimită în ţara ei. Ia seama bine, Tinco; partida asta nu-i de refuzat. Şi apoi, urmă mama mai hotărît, cine se sfătueşte cu copiii, trebue s'audă şi prostii... Noi suntem în toată mintea şi ştim bine ce-i de făcut. Şi, acum, du-te în odaia ta şi-ţi mai prepară viitorul, — încheie, ironic, deschizându-mi uşa lângă care ajunsese primblându-se, agitat, în lungul odăii.

Nu părăsisem încăperea, când un gând mi se înfipse în minte şi mă grăbii să i-l spun:

— Ori ce-ai vrea să întreprinzi, în numele meu, te rog să-mi dai timp, cât de scurt, să mă gândesc şi să-mi spun părerea cât de neînsemnată ţi-ar fi...

— Se putea, se putea oare fără ipocrizia asta? Aşa-i scris şi 'n cărţile din care te cultivi?...

Imi erau necesar numai câteva ore în care puteam răsturna toate planurile mamei, şi 'n realizarea aceasta alergai să cer sfatul Leontinei.

Ea îmi găsi ideia „ingenioasă" şi-mi ajută, cu câteva cuvinte, în redactarea unei scrisori, pe care de nu aş avea-o în ciornă, îngălbenită de vreme, mi-aş aminti-o şi astăzi, până la cel din urmă cuvânt.

„*Domnule,*

„Oricât de mult v'ar surprinde scrisoarea mea, o socotesc, în împrejurarea aceasta, absolut necesară pentru a preveni o nenorocire care, lovindu-mă, nu v'ar cruţa.

„Principiile şi dorinţele părinţilor mei exclud vederile şi sentimentele mele şi, cum prevăd că se vor face demersuri în consecinţă, cred că-i bine şi nimerit să vă previu că oricare ar fi răspunsul părinţilor mei la scrisoarea dumneavoastră, să-l consideraţi nul şi neavenit şi, sub ori ce motiv veţi crede de cuviinţă, să reveniţi asupra neînsemnatei dumneavoastră încercări".

A doua zi după sosirea scrisorii din Galaţi factorul poştal de abia putea intra pe uşa sălii, cu două pachete adresate mie şi părinţilor mei.

Intr'un coş erau flori multe şi alese şi 'n cellalt, toată Cofetăria lui Capşa dela Bucureşti.

Mama privea, cu coada ochiului, când spre mine, când spre darurile trimise şi, neauzindu-mi vre-o părere, se grăbi să şi-o spună pe a ei.

„Grecul trebue să fie un om bun şi foarte delicat; asta-i mai mult decât o atenţie; păcat că tu n'ai minte să înţelegi ce-i bine"...

La masă, Leontina spuse, după îndemnul meu, în româneasca-i stricată:

„Monsieur Zervo, bun manière; mulsamit la duduca et la Monsieur State, pour la formos réception".

Mama aştepta, vădit, ca, din răspunsul meu, să-mi prindă vre-un gând; dar eu tăcui, caşi când n'aş fi auzit.

In scurt timp după aceasta se petrecea în casa noastră ceva cu totul neobişnuit: Ghiţă, omul nostru de încredere, ajutorul contabilului şi feciorul unei bucătărese — crescut de părinţii mei — umbla, ca o suveică, dela cancelarie sus, în odaia mamei, unde-mi păru că stătuse mai mult decât altă dată şi că vorbise mai încet. Bănuind motivul agitaţiei, căutai momentul să-l întâlnesc şi să-i vorbesc în patru ochi.

— Ce-ai scris lui Zervos? îl întrebai grăbit, ca să prind tot adevărul din surpriza lui.

— Eu n'am scris; numai am copiat o scrisoare a duducăi pentru că dumneaei zice că nu scrie citeţ.

— Şi ce-ai copiat, Ghiţă, spune!

— Scrisoarea duducăi.

— Ce scrie?

Ghiţă se roşi tare şi plecă în pământ ochii de gâscan obosit.

— Duduca scrie că mata primeşti cu plăcere.

— Ce primesc, Ghiţă?

— Să te căsătoreşti cu domnul ceala de la Galaţi.

— Unde-i scrisoarea?

— Am dat'o...

— Ai şi expediat'o?

— Am dat'o, recomandată, la poşta dela gară.

— De ce nu mi-ai arătat-o şi nici nu mi-ai spus nimic?

— M'a trimis cuconaşu, direct din cancelarie la gară şi eu credeam că mata ştii de treaba asta.

— Rău ai făcut că ai trimis'o fără să mi-o arăţi; da' vezi, să nu ştie nici mama nici tata că mi-ai spus.

— Eu fac cum zici mata.

Siguranţa că în clipa aceia Zervos îmi cetise scrisoarea şi că hotărîrile ce le luase mama şi tata, în nu-

(Continuare în pag. VI-a)

1) Vechiu obiceiu grecesc, primblarea miresei şi a zestrei ei.
2) Ce frumoasă! ce frumoasă!

mele meu, se spulberase 'n vânt, mă dispuse bine. Simțeam însă părerea de rău de a fi primit darurile chiar în forma în care le pusese vizita sa.

— Pouponne [1]), nu pot suferi gândul expedițiilor în urma scrisorii lui Zervos și ar trebui să știe că le socotim numai ca atenții după vizita lui la Vascani.

— Scrisoarea ta nu-i spune de ajuns? Și, dacă vrei, ca exces de politeță, mă deleg să mulțumesc din partea familiei State, — îmi propuse Leontina; și, cele câteva rânduri porniră, în aceiași seară, spre Galați.

Nerăbdarea mamei luă pe fiece zi proporții ce se exprimau în fel de fel de chipuri: Mi se refuză trăsura de câte ori voiam să mă primblu; bucătarului i se interzisese să mai facă babas [2]); Leontina primi numai două prosoape într'o lună și i se plăti leafa cu câteva zile mai târziu, obiectându-i-se că aurul o avantaja prea mult. Mama era posomorîtă toată ziua și când, între corespondență nu găsea scrisoarea așteptată dela Galați, vuia casa de țipete și ocări.

1) Numele Leontinei inspirat de forma ei.
2) Cozonaci polonezi.

Intr'o zi surprinsei, în vorba ei, exacta bănuială; și, ca să nu las gândul să i se înrădăcineze în minte, uzai de un șiretlic: Intr'o dimineață, la ora sosirii trenului de Galați, potrivii clipa în care o trăsură se opri la casa vecină și, prefăcând bine graba și emoția, alergai să-i spun, de abia vorbind.

„A venit... a venit Zervos!

Mama sare de pe canapea, aruncă papucii și capotul și smulge o rochie din dulap; în timp ce eu trec, grăbită, în odaia de alături, trag, cu sgomot, sertarele biuroului, isbesc ușa dulapului și-mi ridic părul în creștet, râzând înfundat.

„M'aș fi mirat să mai vină, Zervos, după nepolitețea ce am făcut lăsându-l s'aștepte răspunsul. Văd eu bine că acum ai vrea să-l ei; dar, nu mai cred să ai norocul... nu!

Stai, fată, mai așteaptă... că doar chipul tău are să semene, după doi trei ani, cu al bunicăi", — încheie mama uitându-se disprețuitor în urmă și trântind ușa s'o scoată din țâțâni.

(Sfârșit) CONSTANȚA MARINO-MOSCU

Femeia de azi

Cursuri de amor

Invățământul feminin își asuma odinioară cu convingere sarcina de a feri pe eleve de cunoștințele trebuincioase în viață. La institutul nostru „de domnișoare" brodam perne bine numite „de ornament", căci într'adevăr nu puteai lăsa capul pe mărgelele și aplicațiile lor fără prejudicii de ambele părți, eram scutite, cele cu note bune la carte, de ora lunară de *privit* la bucătărie, — o inovație, totuș, cu care se fălise pensionul, părăsită în urmă căci îl deprecia, — și n'am uitat maniera comic de jenată cu care profesoara de religie, o domnișoară din „societatea" orașului, escamota pasagiile în care se vorbea de nuntă, fidelitate, copii și alte lucruri „inconvenante".

Vă închipuiți mirarea emoționată cu care am văzut de curând la un examen particular de liceu, o elevă din cursul superior pusă să repare ciorapi, și care făcea demonstrație pe un ciorap rupt în mod natural, nu găurit pentru ocazie cu foarfecele cum îmi închipuisem. La ora de gospodărie, o elevă își strica manicura tăind ceapă și o alta ațâțând în mașina de gătit un foc veritabil.

E drept că profesoarele respective n'au putut acorda de multe ori peste nota binevoitoare de trecere. Dar începutul s'a făcut. Dacă școlile au fost silite să recunoască datoria de a scoate din absolvente nu domnișoare, ci viitoare femei, atunci putem păși, măcar cu gândul, mai departe.

Imi vine în minte răspunsul stereotip pe care o cucoană în vârstă îl dădea, oridecâte ori îi erau prezentate tinere fete de azi, instruite modern:

— Fata mea urmează medicina. Carieră frumoasă și sigură.

— He... Un bărbat bun de-ar găsi.

— Fata mea e avocată. A început să pledeze.

— He... Un bărbat bun de-ar găsi.

Replica irita sau stârnea zâmbete. Știința de a găsi un bărbat bun, când era să fie timpul de ales, deriva, în gândul fetelor, din instrucția superioară ce ele o primiseră. Abia mai târziu, aveau să priceapă că cele două științi nu se ajută. Divorțurile s'au înmulțit de când universitățile sunt pline de studente.

Ne învârtim în cerc închis. Soluția pentru soți potriviți nu-i alta decât cunoașterea și îngăduirile reciproce. Femeia ar trebui să capete înainte de căsătorie ceea ce se chiamă experiența bărbatului, înțelegerea însușirilor, calități și defecte, care compun firea masculină, deosebită cu totul de a femeii, și care nu se poate căpăta în simpla camaraderie de școală și sport, ci într'o intimitate de trai de oarecare durată. I se cere însă, fetei de măritat, tocmai lipsa unei asemenea experiențe, în trecutul său.

De partea cealaltă, nădejdea e și mai mică. In nouă cazuri din zece, soțul, deși mai experimentat, nu-și dă vre-o osteneală. La prima ciocnire, el își încearcă aripile: „Am nimerit rău, sunt în drept să evadez". E tot atât, pentru ceea ce interesează, dacă evadarea e numai spirituală.

Atunci, n'ar sta bine replica cucoanei noastre ca titlu al unor cursuri de amor pentru tineret, și mai ales pentru tinere fete? „Arta de a găsi un bărbat bun" și cu litere încă mai mari subtitlul: „Arta de a-l păstra bun".

Experiența altora poate folosi măcar pe jumătate. Profesoara care ar preda aceste cursuri n'ar trebui să fie o femeie blazată și înverșunată de decepții, ci una cu inima încă proaspătă, care ar putea colora convingător cuvintele de fericire, iubire, ideal, prea susceptibile să ricoșeze de auditor ca niște îngeri de cauciuc umflați cu aer.

O predicatoare cu știința numai teoretică, n'ar folosi. Una cu o viață prea diversă și cunoscută, va ezita.

Tinerețea are disprețul ușor. Ar răzbi numai una ridicată de prestigiul unei experiențe oarecum obligatorii: o mare actriță, o mare scriitoare, o femee care a călătorit mult...

De aci, se poate păși iarăș, înainte. Drumul se deschide plivit, curat, spre cursurile complecte de amor, sau, dacă voiți, cursurile de amor complect. Ele s'au încercat pripit, și pare-se dăunător, — ridicând în orice caz revolta și veto-ul întregii lumi a părinților — în școlile de după războiu ale unei țări vecine, — liniștiți-vă, Rusia, vecina de dincolo de lume.

Pontifii Modei

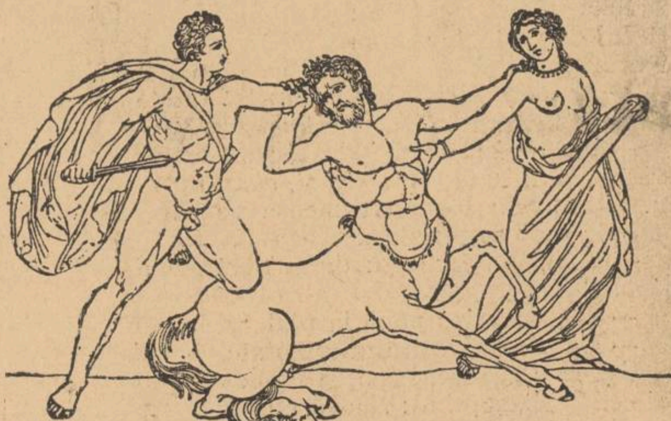
Ilustrul croitor parizian, Paul Poiret, publică în volum memoriile și impresiile pe care le-a strâns în aproape patru decenii *„en habillant l'époque"*.

Băețandrul sărac care a avut într'o zi ideea unui model nou de rochie, l-a putut desena și plasa la Worth, atelierul de-atunci celebru, a reușit, nu numai prin meșteșug profesional, dar prin adevărate inovații artistice, prin talente de pictor și decorator, să ajungă un fel de pontif al îmbrăcămintei feminine, la care veneau în consultații, supuse, reginele popoarelor, ale frumuseții și ale scenei.

O atmosferă de artă respiră din pagini, necunoscută la noi, unde marile ateliere de croitorie n'au fală mai mare — și nu poate fi altfel, decât imitația servilă a modelelor pariziene.

Politețe în tramvai

Când vi se cedează un loc în tramvai — se întâmplă, — nu mulțumiți până nu sunteți sigure că domnul amabil n'a ajuns la stația unde coboară, că nu are asupra dv. intenții deosebit de galante că, de partea locului cedat nu-i nici un geam rău închis, că vecinul de pe banchetă nu se scarpină și nu prezintă fenomene de dezordine mintală, asigurați-vă că însuși domnul politicos nu-i cuprins de vre-o agitație care-l silește să-și schimbe locul — și numai în urmă adresați-i mulțumiri recunoscătoare, dacă nu cumva e puțin cam târziu.

Sport și Modă

Nușa. — Am vești bune. La Sinaia ninge.

Unchiul. — Și pe-aci a nins.

— Aici putea să nu ningă. Numai la Sinaia zăpada e folositoare.

— Și sportivă, așa-i. Incep concursurile de hockey. Te pregătești? Nu căuta modele în jurnalul acela. M'am uitat. Sunt numai costume de sport pentru băeți. De ce râzi? Sunt oare pentru fete pantalonii ăștia lungi, călcați pe dungă, și bocancii cu talpa de două degete și fără toc? Frumoasă talie ai să ai cu pull-over-ul triplu gros sub jacheta dreaptă de gabardină. Mai ales să nu te văd, ca dincoace, cu pantalonii ridicați deasupra vestei și încinsă cu centiron de gardist. Atunci băeții cum să se îmbrace?

— La fel. Am ales uniforma cea mai comodă și higienică. Se întâmplă că unora ne șade și bine.

— Dar cum vă deosebiți? De sub boneta strâmtă, capetele trebue să arate la fel. Un subiect de nuvelă sportivă...

— N'o scrie, unchiule. Cei care iubesc literatura se interesează de lucruri ciudate: de imagini poetice, de apusuri de soare, de aventuri amoroase, iar sportul îi lasă nepăsători. Ei n'au să înțeleagă niciodată emoția estetică, superioară, pe care o simți când, cu ochii închiși pe jumătate, te lași să aluneci de pe înălțimea unui munte alb în care tragi primele dâre de sky. Aș compara sportul cu o artă, dacă n'ar fi superior tuturor artelor. Să nu aștepți însă de la mine lauda miniaturilor moderne cu care ratații sportului joacă golf și tenis pe mesele din odăi. Sportul e de esență superioară, divină, și cere ca și Dumnezeu, jertfă de sine, credință până la moarte și umilință în înfrângeri.

— Umilință în victorii, scrie Biblia.

— Imi pare rău atunci. Sportul... Dar nu-ți mai vorbesc de partea lui înaltă, când dumneata nu cunoști nici pe cea prozaică a echipării. Nu uita că am adoptat costumul masculin nu numai pentru sporturile de iarnă, dar, în acelaș mod absolut și pentru vânătoare, călărie și turism. Acasă, ne consolăm cu pantalonii de mătase ai pijamalei.

— M'ai obișnuit mai ușor cu cei pe care-i porți la figurat, Nușa.

ALICE GABRIELESCU

„Aș vrea să știu"

V. MĂRLIU-Oradea Mare.

Ce se înțelege prin „monadă"?

După Leibniz, **„monas"** însemnează **unitatea.** Cuvântul îl găsim pentru întâia oare la Giordano Bruno, care numește **minima** sau **monada** elementele lucrurilor. Totuș ideea de a atribui unității rolul de element datează încă de la Pythagora.

Monada în concepția lui Leibniz nu reprezintă unitatea abstractă, matematică, ci o unitate metafizică: unitatea unei forțe nealcătuite din părți, ci simplă.

Calitatea ei distinctivă este reprezentarea: ea **exprimă** universul, care se reflectă într'însa și devine astfel un microcosm, o lume „în rezumat". Esența ei este o tendință constantă de a trece de la o percepție la alta.

Trebue să distingem aperceptiile de percepții: unele nu sunt decât modificări interne ale monadei, altele implică în plus conștiința sau reflexia. A reprezenta universul și a tinde la perfecțiune este însuș caracterul spiritelor și al sufletelor. Monada este deci un suflet sau un spirit.

Fiind simple, monadele nu pierd niciodată și sunt astfel nemuritoare. Pe de altă parte, ele făcând parte dintr'o aceeaș lume perfect rânduită, fără a reacționa totuși unele asupra altora, rezultă că există între ele o armonie prestabilită.

Cronica Șahului

Concursul pentru campionatul de șah al Parisului

Concursul pentru campionatul de șah al orașului Paris, la care au luat parte 18 jucători, s'a terminat cu victoria strălucită a tânărului maestru I. Zuckermann care a reușit să se claseze înaintea maestrului Dr. Tartakover.

Câștigătorul acestui concurs (cu 11½ puncte), este stabilit de câțiva ani la Paris, unde urmează studiile la Facultatea de Medicină. A debutat în mișcarea șahistă încă din anul 1924 la Varșovia, unde a obținut frumoase succese. In 1928 obține premiul al II-lea în Campionatul Parisului, iar la concursul internațional din acelaș an obține premiul al V-lea împreună cu maestrul englez Sir Thomas. Câștigă tot în 1928 Campionatul Cercului „Rive Gauche" pe care-l deține încă.

După aprecierile marilor maeștri de aci, printre care se numără în primul rând Dr. Alechn, Dr. Bernstein, Dr. Tartakover, etc., i se prevede învingătorului un viitor frumos în mișcarea șahistă.

Premiul al II-lea a revenit D-rului Tartakover (cu 13 puncte). Asupra acestuia orice apreciere este de prisos. Reputația sa este de mult bine stabilită. Totuși D-rul Tartakover vine să confirme odată în plus, instabilitatea marilor talente și genii. După succesul „brillant" obținut la Liège acum câteva luni, unde a reușit să câștige concursul înaintea maeștrilor: Nimzovici, Rubinstein, etc., face la Paris o performanță atât de slabă.

Premiul III, IV și V a u fost împărțite de către d-nii Fred Lazard (Franța), Victor Kahn (Franța) și Tușevici (Rusia) cu cîte 12 puncte, iar premiile al VI-lea și al VII-lea s'au împărțit între Rivkine și Romi cu câte 11 puncte.

Urmează apoi: Halberstadt cu 9 jum, Reizmann cu 9, Crépeaux, Dembo și Fitzpatrick cu câte 6, G. Lazard cu 4 jum., Anglares cu 2 jum. și Fauque cu jumătate.

Concursul acesta s'a bucurat de concursul tuturor cercurilor din Paris și succesul său e datorit neobositului organizator V. Halberstadt, care e în acelaș timp un eminent problemist.

Au lipsit maeștrii Baratz și Snosko-Borowsky, cari au fost invitați la turneul din Hastings (Anglia).

M. Wechsler (Paris)

PARTIDA No. 151

Jucată la concursul secund din Frankfurt în Septembrie 1930.

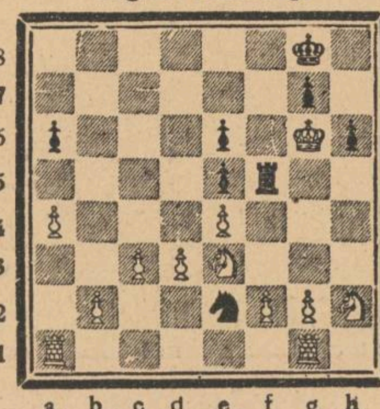
Alb: F. Herrmann **Negru: H. Hnssong**

Partidă spaniolă

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Nf1—b5, a7—a6; 4. Nb5—c4, această mutare e slabă, ceeace se dovedește prin răspunsurile negrului. 4....., Cg8—f6; 5. d2—d3, Nf8—c5; 6. Nc1—é3, d7—d6; 7. Cb1—d2, Nc8—é6; 8. Né3×b5, d6×b5; 9. Nc4×é6, f7×é6, negrul are doi pioni dubli, dar această slăbiciune e suficient compensată prin stăpânirea centrului și liniile deschise f și d. 10. Cd2—c4. Cf6—d7; 11. a2—a4, Dd8—f6; 12. c2—c3, 0—0; 13. 0—0, Ta8—d8; 14. a4—a5, Cc6—é7; 15. Dd1—b3, Cé7—g6; 16. Db3×b7, Cg6—f4; 17. Cf3—é1, Df6—g5; 18. Rg1—h1, Tf8—f6; 19. Cc4—é3, spre a putea răspunde la Th6 (cu amenințarea T×h2+) prin Cf3. 19....., Ta8—f8; 20. Db7×c?, Tf8—f7; 21. Dc7—c8+, Cd7—f8; 22. Dc8×c5, Dg5—h5; cu toată superioritatea sa numerică albul nu mai are acum nici un răspuns satisfăcător: Amenințările negrului sunt numeroase printre cari D×h2+ și Th6 (Cf3, C×g2) sunt cele principale. 23. Tf1—g1, apără una din amenințări și speră că sacrificiul care urmează nu e corect. 23....., Dh5×h2+!!; d. dr. Alechin, care comentează această partidă spune că acest final se clasează printre cele mai bune producții dela Anderssen încoace. Albul a calculat că va putea răsturna sacrificiul damei prin mutarea a 29-a a sa, dar urmarea dovedește că n'are dreptate. 24. Rh1×h2, Tf6—h6+; 25. Rh2—g3, Cf5—é2+; 26. Rg3—g4, Tf7—f4+; 27. Rg4—g5, Th6—h2; 28. Dc5×f8+, Rg8×f8; 29. Cg1—f3, până aci a calculat albul. Se pare de fapt că poziția sa e bună, dar acum urmează surpriza: 29....., h7—h6+; 30. Rg5—g6, Rf8—g8; silește mutarea următoare, căci negrul amenință mat prin Tf6. 31. Cf3×h2, Tf4—f5!!

Poziția finală a partidei

Negru: Hussong.

Alb: Herrmann.

Incoronarea admirabilei combinații pline de sacrificii. Alb abandonează, căci nu poate para în acelaș timp ambele amenințări de mat: Tg5 sau Cf4.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

GUVERN DE PERSONALITĂȚI

Iată termenul la modă, este — după cei mai competenți politiciani, — singura soluție pentru asanarea economiei naționale și a creditului nostru extern.

CARE SUNT CELE MAI IMPORTANTE 20 PERSOANE DIN ROMÂNIA?

S'a instituit un concurs dotat cu un premiu de

Lei 5000

la care poate participa oricare cetățean.
Concursul este publicat în

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

No. 201, care a apărut recent, cu un bogat material și peste 100 clișee fotografice și ilustrațiuni în culori.
De vânzare pretutindeni. Prețul 10 lei

Curiozități

Un sărut neplăcut Anei Pavlova

Celebra baletistă Ana Pavlova, ca directoare a ansamblului de balet, cu care a dat la Londra o lungă serie de spectacole, a surprins acum câteva luni pe Elsa d'Arcit, o tânără, frumoasă și foarte talentată dansatoare, angajată pentru primele roluri, pe când „primea" un sărut de la un coleg din aceiași trupă.

Observațiile făcute de Pavlova acestei balerine în fața altor artiști au avut un efect cu totul neașteptat: în toată Londra au început să circule zvonuri compromițătoare și senzaționale pe seama baletistei. Aceasta a dat în judecată pe Pavlova, cerând daune și despăgubiri pentru cariera artistică astfel compromisă de directoarea trupei, care trebuia, poate, să aibă măcar atâta tact cât se cere unei femei, să nu reproșeze alteia și să nu divulge — o greșeală.

Dar publicul din Londra a fost deziluzionat de împăcarea părților: Pavlova și bărbatul ei au negat divulgarea faptului și lansarea zvonurilor neplăcute pentru d'Arcit, i-au recunoscut talentul și au reprimit-o în trupă; în plus, fiindcă procesul a produs atâtea prejudicii tinerei baletiste, au despăgubit-o cu 200 lire sterline, plătind și cheltueli de judecată.

Ce mănâncă Maharadjahii

„Conferința Mesei Rotunde" din Londra, la care 150 de prinți indieni au discutat problema reformelor ce trebuesc introduse în Imperiul Indiilor, a dat prilej Europenilor să cunoască ceva din viața intimă a acestor oameni „misterioși". Mai ales după ce Maharadjahii au trecut prin Paris, Berlin, Roma, etc., ziarele au aflat în primul rând cam ce mănâncă acești prinți ai unei națiuni de 350 milioane de suflete. Majoritatea lor resping bucătăria europeană; fiecare a adus în Europa câte doi-trei bucătari proprii, care gătesc legume, verdețuri și rădăcini, necunoscute în Europa și trimise regulat din India.

Toate aceste plante au arome și mirosuri puternice.

Pulpa de ren afumată e gătită de acești bucătari, cu sosuri de ciuperci, ceapă și ardei din India și tot amestecul acesta se închide într'o cocă de cartofi.

Puii sunt fripți în untdelemn și umpluți cu verdețuri; friptura aceasta se mănâncă cu conopidă și rădăcini aromate.

Se mai întrebuințează făina din banane uscate, orezuri prăjite și măcinate...

Vesela prinților e de aur și de argint.

Ultimele noutăți apărute în vitrina

Librăriei Universala ALCALAY & Co.

Calea Victoriei Nr. 27, sub hotel Boulevard

Cendrars B.: Rhun (L'aventure de Jean Galmot)	Lei	98.—
Benda J.: Oppositions	„	78.—
Le Journalisme d'aujourd'hui	„	78.—
Rollin J.: La révolution russe tome II Le partie bolcheviste	„	130.—
Rollin J.: La révolution russe tome I Les soviets	„	98.—
Beer Max: Histoire générale du socialisme et des luttes sociales (vol. I l'antiquité, vol. II le moyen-age, vol. III XIV au XVIII siécle volumul	„	78.—
Kirsch Eg.: Paradis americaine	„	98.—
Abraham P.: Proust (étude critique et biographique)	„	130.—
Fairfax Downey: Soliman le magnifique	„	130.—
Moura et Louvet: La vie de Nostradamus	„	98.—
Douglas A.: Oscar Wilde et quelques autres	„	98.—
Ludwig E.: Trois titains (Michel-Ange, Beethoven, Rembrandt)	„	162.—
Funk et Nazarevski: Histoire des Romanov 1613—1918	„	292.—
Goncourt J.: Lettres (editions definitive)	„	91.—
Aymard: La conquête du pétrole	„	78.—
Almanach Hachette 1931 broșat Lei 40.— cartonat 60.— legat	„	105.—
Almanach Hachette ed. complectă cartonat Lei 75.— legat	„	125.—
Almanach Miroir des sports	„	30.—

Se primesc abonamente pentru toate ziarele și revistele române și străine cu prețurile originale. Comenzile pentru provincie se expediază și contra ramburs.

Citiți azi **Realitatea No. 206**

Cu numeroase ilustrațiuni și un bogat sumar
5 culori **10 lei**

CETIȚI

C. STERE
DOCUMENTĂRILE
ȘI
LAMURIRILE POLITICE
PRELUDII:
PARTIDUL
NAȚIONAL-ȚARANESC
ȘI
„CAZUL STERE"

370 pagini 120 lei

Cărţi şi Reviste

UN SCRIITOR TÂNĂR: Paul P. Negulescu

Un volum mic, modest, cu un titlu simplu, sub un nume, pe care-l cunoaşte bine numai o elită de intelectuali, a apărut zilele trecute pe arena literară: *„Circul"* de Paul P. Negulescu.

Volumul a căzut în opinia noastră literară ca un puiu cald şi plin de viaţă într'o pătură moale şi înfoiată de zăpadă: nici un ecou!...

Mărturisesc că am aşteptat cu febrilitate şi emoţie reacţiunea opiniei publice faţă de acest talent încă nou pentru cea mai mare parte dintre cititori. Totuşi numele tânărului scriitor a figurat, uneori, în „Adevărul Literar" sub piese de versuri şi bucăţi de proză de o putere de creaţie şi o desăvârşire a formei prea isbitoare ca să fie trecute cu vederea.

Nu mai departe de cât versurile întitulate „Nepăsare" din unul din numerele recente ale acestei reviste, ar fi fost de ajuns pentru a creia reputaţia unui tânăr autor, în alte împrejurări intelectuale

Pe dealul din Ierusalim
A mai rămas Isus pe cruce
Şi doi tâlhari.
E cerul gol
Şi liniştea se lasă iară
Domol
Ca 'n fiecare seară.

Pe străzile întortochiate
Cu scoborâşuri
Prin cetate
Sunt oameni care se tocmesc
Şi sunt femei în drum spre casă
Care vorbesc cu voce groasă
De neajunsuri
De nevoi.
Şi de copii cu frunţi prea grele
Şi cu picioarele prea moi.
Prin uşile cu praguri joase
Se văd în pâlpâiri, prin case
Lumini.

Şi'n jurul lor flămânzii
Cu bliduri fumegânde 'n mâini
Se ceartă pentru cea mai mare
Şi mai gustoasă dintre pâini.

Pe dealul din Ierusalim
A mai rămas Isus pe cruce
Şi doi tâlhari.
E cerul gol
Şi liniştea se lasă iară
Domol
Ca 'n fiecare seară....

Ce simplicitate de mijloace şi ce răsunet infinit în senzibilitatea şi cugetarea noastră. Dezolarea nepăsării care pluteşte sus „pe dealul din Ierusalim", ca o vagă înfiorare, se coboară pe pământ „în scoborâşuri spre cetate", în materialitatea obtuză a aprigii lupte pentru existenţă. Amănuntele exterioare răspund stărilor interioare clipă cu clipă. Fiorul devine o întinsă şi pătrunzătoare nelinişte, o dureroasă şi cenuşie deznădejde. Totul e selecţionat cu o precizie de redare şi o siguranţă de tuşă extraordinară.

Nici o silabă de prisos. Apoi rechemarea tabloului de pe colină, repetarea primelor versuri, cu simplicitatea lor dezbrăcată de ori ce podoabă verbală. Ele capătă acum o amploare sfâşietoare: dezolarea nesfârşită a zădărniciei sacrificiului, toată durerea religioasă a elanului nostru frânt, în atmosfera şi muzicalitatea în care ne-a coprins desfăşurarea poemului de la primul la ultimul vers.

Se poate ca un volum semnat cu acelaş nume ca aceste versuri să nu fi deşteptat nici un ecou în senzibilitatea tinerilor noştri literaţi?!... Nici o curiozitate?... E drept că tânărul Paul Negulescu nu „s'a afirmat" nici într'un fel de cât prin câteva bucăţi delicioase şi desăvârşit tratate.

Sunt vremuri grele pentru cei ce cunosc o lume spirituală în care raporturile dintre intelectuali sunt sub semnul unui cod nescris al delicateţii, al onoarei, al curteniei şi în care atât bătrânul, care a ajuns la apogeu, cât şi tânărul, care păşeşte spre glorie, sunt trataţi cu o atenţie şi un tact în nuanţe înfinite. Iată de pildă un articol al lui *Maurice Martin du Gard*, în „Nouvelles Littéraires" scris cu prilejul acordării premiului „Théophraste Renandot" Germainei Beaumont pentru romanul său *„Piège"*.

„Théophraste Renaudot există de oare ce se distribuie în fiecare an şi deoarece azi se vorbeşte de el tot atât cât şi de premiul *Femina*. Există şi totuşi este nereal, căci nu e întovărăşit de nici o sumă de bani. Iată o recompensă potrivită pentru un poet, un premiu pur! Dar Germaine Beaumont l'a obţinut pentru un roman: „Piège" (Cursă); în cursă a căzut, în plină voioşie, un juriu de jurnalişti literaţi tineri. Un roman romanesc cu puternice adausuri foiletoniste, pe un fond tragic şi delicios de demodat petrecut într'o landă bretonă. Să fi intrat oare *„discurile"* pe care ea le scrie în *„Nouvelles"* cu ceva în această hotărâre a juriului?"... Şi aci urmează o laudă francă şi călduroasă a acestor discuri, pe cale de a fi strânse şi scoase într'un volum, pe când aprecierile romanului se strecoară în fraze prieteneşti de o afectuoasă camaraderie, lunecând pe alături de pronunţarea directă şi categorică... Totuşi înţelegi că romanul e realmente slab.

Mi-am adus aminte de atitudinea tineretului nostru faţă de acordarea inocentului premiu „Femina" al doamnelor de la noi Otiliei Cazimir pentru splendida plachetă „Fluturi de noapte".

Am repetat şi atunci ca şi acum că nu există o atmosferă caldă, prietenoasă, grăbită în primirea talentelor noi şi proaspete ca acea în care se premiază şi se recunosc valorile cenaclurilor din Paris. Am regretat că nu s'au găsit glasuri tinere care să salute cu o cordialitate voioasă sosirea „Circului" în arena noastră literară, cum a salutat tineretul francez pe Henri Fauconier, neaşteptatul premiat al Academiei Goncourt de anul acesta. Vor fi de sigur şi acolo rivalităţi meschine, invidii feroce, lupte aprige, dar nu există această „Nepăsare" opacă, copleşitoare, de la noi, în care orice elan spre artă şi spiritualitate se frânge şi care te face să repeţi cu poetul:

Prin uşile cu praguri joase
Se văd în pâlpâiri, lumini
Şi 'n jurul lor, flămânzii
Cu bliduri fumegânde 'n mâini
Se ceartă pentru cea mai mare
Şi mai gustoasă dintre pâini....

„Circul" este o feerie, o parodie de inspiraţie pirandeliană, o operă fantezistă în care autorul a căutat să rezume tot legendarul şi comicul copilăresc al teatrului nostru în ajunul epocei de prefacere care este vremea actuală, ca pentru a ne arăta ce s'ar mai putea scoate încă din această învechită imagerie.

In actul I, tabloul I, autorul, între vis şi viaţă, proectează în jurul său personagiile unei piese de teatru pe care a început să o scrie. Unele din personagii sosesc din umezeala rece a străzii, iar altele pe când autorul, încă adormit şi sub stăpânirea visului, ia lampa şi merge să deschidă, în întunerecul de pe scenă se proectează, larvar, indicând trama piesei, eternul conflict amoros între cele trei figuri scenice, care aci sunt o femee, un cocoşat şi un bărbat:

„Cu gesturi sacadate tot grupul schiţează o pantomimă plină de ridicol şi patetic. Femeia îşi exprimă dragostea pentru bărbat, cocoşatul patima pentru femee iar bărbatul neînţelegând bine despre ce e vorba îşi bate joc de amândoi".

Tot actul întâi este jocul între autor şi personagiile sale, o dispută în aceiaşi atmosferă dintre vis şi viaţă plină de fantezie, de spirit şi de humor. Autorul vrea să creeze din personagiile pe care i le trimite viaţa şi hazardul pe acele de care are nevoie pentru a-şi construi piesa. Dar personagiile au atâta voinţă de a trăi după logica fiecăruia în parte în cât autorul cedează şi le trimite în viaţă, la „Circul" din iarmaroc, să-şi trăiască singure drama.

Transpunerea onirică s'a efectuat. Visul îşi desfăşoară magia şi piesa începe. Tabloul al doilea *„Iarmarocul"*. Personagiile au intrat în viaţă, iar autorul le urmăreşte curios şi interesat ca un simplu spectator alături de „Vânzătorul" care simbolizează perfect publicul cu feluritele lui reacţiuni.

In actul al doilea piesa s'a realizat, personagiile s'au întrupat, au devenit aşa cum le cerea autorul dramatic. Avem două tablouri de un dramatism pătrunzător şi o mare putere de umanitate. Creiate cu mijloace şi artificii simple, personagiile sunt tipificate, dar reîmprospătate prin puterea de adevăr psihologic a conflictului şi prin acea alură „ridiculă şi patetică" indicată de însuşi autorul în primul tablou.

Tablourile vorbesc simţurilor, emoţiilor păstrând în adevărul lor profund uman acel ceva din măştile de feerie şi fantoşele de sketch, din fizionomiile de actori metamorfozaţi de nevoile piesei, care s'a compus până în acest moment sub ochii noştri.

In actul al III-lea *„Infirmeria în bâlci"*, drama culminează într'un amestec, foarte caracteristic teatrului modern, de naturalism şi operetă, după ce s'a desfăşurat cu o bogăţie de senzaţii şi o repeziciune de succesiune foarte asemene cinematografului. Dar în clipa cea mai tragică reapare autorul care dezbracă personagiile de toate artificiile şi atributele ce le-a fost hărăzit, dărâmă personalitatea fiecăruia, reîncepând cu acelaş material uman o nouă piesă cu subiect romantic şi medieval.

Domneşte 'n toată piesa o atmosferă plăcută de joc, un joc ce pare foarte uşor pentru autor, dar de îndată ce figurile devin complexe se transformă într'un meşteşug foarte subtil. Autorul trebuie să facă să circule în această alegorie dramatică impresiuni care să evoce viaţa şi să o întreţie pe un clavir de influenţe diverse în planul ei dublu de realizare dramatică şi analiză a creaţiunii, sub forma multiplă a unei mulţimi de personagii şi în sinteza unică a personalităţii creatorului. Jocul e primejdios şi nu atât de uşor după cât s'ar părea după surâsul cu care îl execută autorul într'o formă literară superioară care îşi găseşte ţinuta fără nici o sforţare şi şi fără nici un artificiu.

Alegoria dramatică aleasă de autor este naivă, trăită şi architrăită, dar satira şi în acelaş timp glorificarea eroismului, a devotamentului cu orice preţ, de care putem surâde, pe care le putem găsi absurde şi *„vieux jeux"*, dar care totuşi ne mişcă, dau nota profund vibrantă în această paradă de spectacol. Toată frumuseţa morală şi generoasă a unei lumi de bâlciu ordinar, din care autorul a scos, mai mult în glumă, cele două tablouri dramatice, cu personagii mai mult de caricatură de cât de desemn, şi cărora le-a dat acel caracter de „ridicol şi patetic", anunţat în tabloul prim, presupun nu numai un simţ artistic deosebit, dar şi posesiunea unei technice care nu e de începător.

Autorul îşi domină creaţia şi-şi stăpâneşte perfect mijloacele artistice, cu luciditatea unei inteligenţe largi şi precise în acelaş timp şi controlul unei critici ascuţite asupra senzibilităţii arzătoare, control care se exprimă prin ironia veşnic gata de a rechema în jocul nebun al fantaziei realitatea tăioasă şi necruţătoare.

Domnul Victor Popa, a cărui competinţă în materie teatrală devine din ce în ce mai evidentă chiar celor mai interesaţi, a ales „Circul" pentru repertoriul teatrului Ventura. La Paris atmosfera cartierului în care se joacă piesa hotărăşte în mare parte succesul ei. Pentru piesa d-lui Paul P. Negulescu s'ar cere un joc de scenă „înaripat", care să urmărească sinuozităţile unei acţiuni, ce lasă atât de liberă sugestia, fără riscul de a cădea în poncif, în ridicol şi în bufoneric. Autorul trebuie să obţie efecte extraordinar de nuanţate de la punerea în scenă şi mai ales de la interpreţii săi.

Gândind la soarta pieselor lui Sommerset Maugham pe scena teatrelor noastre avem motive de a fi îngrijoraţi. Totuşi punerea ei în scenă ar fi o experienţă pasionantă.

IZABELA SADOVEANU

JEAN BART: Pe drumuri de apă
(Bibl. p. toţi)

Jean Bart este scriitorul care— mai mult ca oricare — a introdus în publicul literar român gustul pentru peisajul exotic — peisajul fizic dar în acelaş timp şi peisajul sufletesc. In cărţile sale — chiar în cele ca să zic aşa sedentare, unde teatrul de operaţii este pe pământul românesc — ne zugrăveşte o populaţie cosmopolită, unde occident şi levant îşi împreună mentalităţile şi sentimentele. Romanul pe care îl pregăteşte acum, şi care se petrece într'un port românesc, poartă titlul sugestiv de „Europolis", un fel de turn al lui Babel românesc, unde Europa toată îşi reflectă condensat imaginea ca într'o oglindă. Jean Bart ştie să simtă acel mare adevăr pe care l-a spus Kaiserling: drumul firesc ca să te cunoşti pe tine este de jur împrejurul globului pământesc. Sufletul românesc, pentru a fi zugrăvit bine, trebue pus cu meşteşug într'un cadru cosmopolit, pentru ca specificul naţional să se reliefeze prin contrast.

Jean Bart

Cam aşa îmi închipui eu „teoria cunoaşterii" artistică a lui Jean Bart. De aci nevoia lui de a-şi plimba necontenit ochii lui de moldovean pe toate întinsele „drumuri de apă", dealungul seminţiilor celor mai felurite. „Drumuri de apă", — nici că se putea titlu mai bun pentru o antologie rezumativă a operei acestui scriitor, pentru o culegere de poveşti unde este mereu vorba de ochii unui român plimbându-se printre privelişti străine din ţări depărtate. Jean Bart a fost marinar... Şi a fi marinar e nu numai o profesie; este — cum explicam mai sus — şi un fel de teorie a cunoaşterii specială...

In volumaşul cu bucăţi alese de care ne ocupăm acum, ni se dă o călătorie la Gibraltar, o alta la Betleem, o a treia în Statele-Unite şi în sfârşit o escală a unui vapor român într'un port englez.

Minunată această ultimă mică poveste. Se începe prin a ni se descrie bucuria colectivă a unui întreg echipaj românesc la perspectiva de a petrece sfintele sărbători pe uscat, după o lungă şi plictisitoare navigaţie. Autorităţile englezeşti ale portului sunt foarte binevoitoare, mai ales în urma câtorva libaţiuni de „ţuica-soda". In faţa păhărelului, Englez şi Român devin fraţi. Dar această frumoasă internaţională nu ţine mult, întreruptă fiind de lătrăturile unui câine. Funcţionarul britanic atunci se redeşteaptă, ţapăn şi incoruptibil. Câinii nu pot fi debarcaţi pe coastele Angliei. Este o manie seculară la acest popor. Iar medicul veterinar englez, la vederea cânelui — care, cu câteva ore mai înainte, apucat de o fantezie foarte frequentă la semenii săi, se frecase de radiatorul caloriferului murdar de cărbune, ceiace-i desenase pe blana sa roşcată nişte superbe dungi negre — veterinarul englez, zic, la vederea acestui animal ciudat, sinteză de tigru, câne şi zebră, fu apucat de o mare curiozitate ştiinţifică, şi, examinând cu interes această speţă nouă, întrebă pe căpitan: „cum se chiamă această rasă?" Căpitanul se întoarse spre secund, acesta spre fochist, care fiind proprietarul cânelui, răspunse evaziv: „ce rasă? O javră!". „Cum se scrie asta?" întrebă atunci savantul zoolog. „Cum se pronunţă" — răspunse fără ezitare un ofiţer care ştia englezeşte: gi, e, vi, ar, e. Ceiace veterinarul îşi notă, cu toată seriozitatea în carnetul său...

Nu simţi toată bonomia râzătoare a Românului în această mică scenă?

Schiţa despre America de Nord, pe lângă valoarea ei literară are şi un interes de document, căci e vorba de o călătorie făcută prin 1912, pe vremea când Statele-Unite aveau o fizionomie destul de diferită de cea de astăzi. Pe vremea aceia Yankeii se ţineau — ca să zic aşa — „la locul lor". Desigur erau deja foarte încrezuţi, foarte mândri de steaua lor. Dar asta avea atunci ceva frumos şi simpatic; ceva tineresc şi promiţător. Era epoca în care Statele-Unite ofereau o lecţie de forţă şi de optimism popoarelor bătrâne europene. Azi lucrurile s'au cam schimbat. Citiţi cărţile europenilor despre America apărute în ultimii ani. Cu totul alt sunet de clopot. Războiul a desrobit pe Americani de vasalitatea lor financiară faţă de Anglia şi în general faţă de Europa. A început pentru ei o perioadă de „prin noi înşine", de grandomanie patriotică aplicată în toate domeniile vieţii, mai ales în cel moral şi cultural, care a transformat pe foştii copii în barbari îmbătrâniţi înainte de vreme. Pe timpul descris de Jean Bart fiecare American simţia în pieptul lui un tineresc elan spre succes. Azi succesul e o obligaţie „pe viaţă şi pe moarte"; ori ai succes, ori crapi. Succesul nu mai e o promisiune, ci o ameninţare indirectă.

Acei care citesc azi cărţile recente despre America şi despre atmosfera asfixiantă de sclavie spirituală de acolo, să recitească paginile extrase din volumul „Dincolo, peste Ocean" al lui Jean Bart, pentru a vedea cum uneori norocul poate ucide... D. I. SUCHIANU

SIR SAMUEL HORNE: The Fourth Seal

Fostul ministru al Aviaţiei în guvernul d-lui Baldwin a scris o carte foarte interesantă despre Rusia în ajunul revoluţiei.

Sir Samuel Horne a observat deaproape evenimentele din Rusia în 1916, fiind conducătorul misiunii secrete engleze din Petersburg. Ca străin, Horne a fost primit în cercurile cele mai înalte ale societăţii ruseşti; ca membru al parlamentului englez, a avut, deasemeni, legături intime şi cu cercurile liberale ruseşti.

Amic intim cu ambasadorul Angliei la Petersburg, Sir George Buchanan, şi cu ministrul de externe al Rusiei, Sazonov, Sir Samuel Horne era perfect informat în toate chestiunile diplomatice. Legăturile lui oficiale cu statul major rusesc i-au dat posibilitatea să cunoască tot atât de bine şi problemele militare. Autorul a ocupat un post înalt de observaţie, ştia limba rusă, aşa că părerile sale despre evenimentele din ajunul izbucnirii revoluţiei, prezintă un interes deosebit.

Sir Samuel Horne a avut adesea întrevederi şi cu ţarul Nicolai al II-lea.

Din cele ce povesteşte Horne cu privire la situaţia Rusiei în 1916, reesă că prăbuşirea regimului ţarist se datoreşte îndărătniciei autorităţilor care n'au înţeles împrejurările critice şi ameninţătoare de atunci. Descrierile lui cu privire la lupta dintre bunul simţ al Rusiei patriotice şi uşurinţa criminală a regimului despotic, sunt cu atât mai preţioase cu cât Samuel Horne este un conservator. Aliaţii au înţeles importanţa unei politici rezonabile în dosul frontului. Mai bine decât toţi, au înţeles acest lucru Englejii. Sir Buchanan, căruia nu-i plăcea deloc politica, a fost târît de împrejurări în politică.

Sir Samuel Horne arată cât de neîntemeiate sunt învinuirile ce s'au adus ambasadorului englez că ar fi încins focul revoluţiei. Dimpotrivă, Sir Buchanan a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a întârzia izbucnirea revoluţiei. Impotriva voinţei sale, ambasadorul englez s'a văzut silit să-i dea sfaturi ţarului în politica internă a Rusiei. I-a cerut cu insistenţă numirea unui guvern care să se bucure de încrederea ţării, în conformitate cu năzuinţele blocului progresist al Dumei. Dar sfaturile pe care le dădeau civilii, în interesul războiului, îl enervau pe ţar...

Cu acest prilej, Sir Samuel Horne desvălue taina călătoriei lordului Kitchener în Rusia. Se credea că sfatul marelui soldat Kitschner va fi ascultat. Se ştia că ţarul avea o părere foarte bună despre calităţile militare ale mareşalului englez şi se pregătea să-i facă o primire extraordinară.

Sir Samuel Horne, bazat pe ceiace i-a spus ţarul, e încredinţat că îndemnurile lui Kitchener, ar fi fost ascultate şi că deci catastrofa Rusiei ar fi fost dacă nu înlăturată, cel puţin întârziată.

Tragedia lui Kitchener, care a murit în drum spre Rusia — vaporul pe care se afla fiind torpilat de un submarin german, — a fost, după părerea autorului, cea mai cruntă lovitură pe care a primit-o Rusia în cursul războiului.

Cartea lui Samuel Horne e scrisă simplu şi bine. Ea reprezintă un document important pentru istoria Rusiei în ajunul revoluţiei.

PROF. JUNG: Laureaţii premiului Nobel

Studiul profesorului vienez Jung conţine biografiile tuturor savanţilor, scriitorilor şi bărbaţilor de stat care au fost premiaţi în curs de 30 de ani cu premiul Nobel.

In primul rând prof. Jung ne dă o biografie amănunţită a întemeetorului premiului, Alfred Nobel. In această biografie găsim o sumedenie de date foarte interesante şi aproape necunoscute despre acest om original.

Toţi ştiu că Nobel a inventat dinamita şi că a câştigat cu producţia explozibilului o avere imensă, dar foarte puţini ştiu că în afară de dinamită Nobel a făcut 355 de invenţii dintre care majoritatea n'au avut o importanţă practică, dar au jucat un rol important mai cu seamă în ramura technică.

Şi mai puţin se ştie că Nobel n'a fost numai un om de ştiinţă foarte talentat, dar şi un poet. El a scris versuri, romane şi drame. Pare neîndoios că literatura a fost singurul lucru care l-a interesat mai mult. Operele lui literare n'au avut însă nici-un succes şi i-au amărât viaţa.

In tinereţe a fost crunt lovit de moartea logodnicei sale. A rămas singur toată viaţa, ferindu-se de oameni, de societate, de lux şi de reclamă. Nu s'a bucurat nici o clipă de succesul lui material.

Caracteristic pentru starea lui de spirit este răspunsul pe care l-a dat la o anchetă cu caracter biografic:

„Alfred Nobel. O fiinţă sărmană căruia un doctor iubitor de oameni ar fi trebuit să-i curme firul vieţii în clipa în care s'a născut.

Calităţile principale: îşi curăţă unghiile şi se fereşte să supere pe alţii.

Principalele neajunsuri: n'are familie, n'are bună dispoziţie sufletească, n'are stomac sănătos.

Cea mai mare şi unică dorinţă: să nu fie înmormântat de viu.

Evenimente importante în viaţă: lipsesc. — *D.*

A apărut în editura **Societăţii Române de Filosofie**
FILOSOFIA CONTEMPORANA a ISTORIEI
de **N. BAGDASAR**
Un volum elegant de 320 pagini. Preţul lei 180. Comenzile se fac la Administraţia **„Revistei de Filosofie"**, str. Rozelor 9, Bucureşti, VI. In provincie se expediază contra-ramburs.

CITIŢI:
Literatură şi Ştiinţă
400 PAGINI CU 20 CLIŞEE
de **H. SANIELEVICI**
PRETUL 120 LEI

INSEMNĂRI

Atentatul

Atentatul pe care o brută inconştientă a încercat să-l săvârşească împotriva d-lui Em. Socor, directorul „Adevărului" şi al „Dimineţii", a stârnit în opinia publică românească o unanimă indignare. Mobilul politic al acestei fapte aparţine unei detestabile mentalităţi care, din nefericire, dela războiu încoace, a înveninat spiritul tinerelor generaţii. Este valorificarea forţei stupide şi oarbe, a pumnului călăuzit de ură, în detrimentul luptei de idei şi a argumentării logice. A îndrepta tineretul pe această cale este o crimă. Este, în acelaş timp, o aberaţie.

Aşazisul ideal în numele căruia se săvârşesc fapte ca cea de dăunăzi, la „Adevărul", este, în realitate, o sinistră caricatură. Este jocul zmintit al câtorva halucinaţi. Pentrucă este o acţiune dementă aceea care se exercită din îndemnul urei de rasă. Oricum s'ar înfăţişa şi oricum s'ar numi, o acţiune alimentată de asemenea instincte este reprobabilă. Intre naţiuni această ură se manifestă sub forma războiului; între oamenii aceluiaş popor ea se manifestă prin gafe stupide şi sinistre ca atentatul de dăunăzi, şi prin conruperea morală a tineretului lipsit de experienţă şi de discernământ.

Em. Socor

Dar, independent de orice substrat politic, atentatul împotriva d-lui Socor inspiră o serie de grave consideraţii. Oricare ar fi mobilul ei politic, o astfel de faptă merită, oricând şi oriunde, să fie pedepsită. Ea este cu atât mai odioasă când este săvârşită împotriva unui gazetar şi om de idei. A răspunde cu pumnul şi cu revolverul cuvântului scris, este actul cel mai nemernic pe care îl poate face un om în secolul nostru. Este o înjosire. Este o nemernicie şi o înjosire şi o abdicare a demnităţii de om, nu a celui care a executat faptul, inconştient şi tîmp, ci este o nemernicie şi o înjosire a celor care l-au îndemnat la aceasta. Impotriva acelora trebue să meargă revolta şi indignarea noastră.

O ruşine că se mai pot petrece astfel de lucruri, astăzi. Din nefericire este o ruşine care se repetă destul de des. In alte părţi o astfel de ruşine poate avea multe cauze. La noi — nu are decât una, una singură. Această faptă, această ruşine dovedeşte, înainte de toate, o insuficienţă de cultură. Este rodul execrabil al unei proaste educaţii morale şi sociale. Este inducerea în eroare a unui întreg tineret de către o mână de fanatici anacronici şi absurzi.

Pentru intelectualii noştri se impune o mare şi supremă datorie: să contribue prin vorbă şi prin scris — şi prin exemplu! — la nimicirea acestei mentalităţi odioase. Ne-am mirat că, printre atâtea glasuri de protestare, Societatea Scriitorilor Români nu şi-a manifestat indignarea. Ar fi fost un minunat prilej ca oficialitatea noastră literară să se arate jignită şi alarmată de asemenea fapte, care ţintesc să zdruncine liberul exerciţiu al meseriei de gazetar şi de scriitor.

Aceasta, de altfel, nu interesează prea mult. Suntem siguri că nu există scriitor român care să nu fi simţit scârbă şi revoltă la auzul celor petrecute acum câteva zile la „Adevărul". Pentrucă este cu neputinţă ca un om care îşi petrece viaţa cu caznă şi cu trudă, aşternând pe hârtie ideile lui, sufletul lui, convingerile lui — este cu neputinţă ca un astfel de om să aprobe că se poate riposta la vorbă scrisă altfel decât prin vorbă scrisă.

E clar. Să nădăjduim că această atitudine va fi îmbrăţişată de toţi intelectualii români. Apelul pe care Societatea Scriitorilor Români nu l-a lansat, fie-ne îngăduit să-l aruncăm noi, la întâmplare din tot sufletul, sub forma modestă a unei simple „însemnări". — *Ad. Lit.*

Problema sărăciei şi a prostituţiei în literatură

Se zice că „*Yama*" lui Al. Kuprin a avut două milioane jumătate exemplare, răspândite în lumea întreagă şi critica din toate ţările l'a proclamat ca pe cel mai mare scriitor în viaţă, din lumea întreagă iar „Yama" adevărata sa capod'operă. Henri de Régnier în „Figaro" vorbeşte de autorul acelei cărţi ca de o mare figură literară, cu un talent de o mare putere, „The New-York Herald" vorbeşte de indulgenţa lui tolstoiană, un critic german îl proclamă „geniu extraordinar", un critic grec îl socoteşte ca unul dintre marii Ruşi, altul din Spania îl socoate ca ocupând primul loc în literatura rusă, iar în Japonia a fost poreclit „Muntele" şi Yama privită ca o putere tot atât de grozavă ca un tyfon sau un cutremur de pământ. Un critic englez din „Observer" însă face rezervele sale asupra valorii literare a acestei cărţi explicând succesul ei prin tema pe care a atacat'o şi care este una din cele mai „apăsătoare, mai insurmontabile dintre urâtele probleme care ameninţă ca o sabie atârnată asupra civilizaţiei". Ca descriere, zice criticul e infiorătoare, dar ca roman nu sunt sigur că ar fi un succes.

O altă carte de curând apărută „*Jews without Money*" de Michael Gold tratează ambele probleme: sărăcia şi prostituţia. Este o transcriere directă din viaţa reală şi ce viaţă! O viaţă grozavă, viaţa amară, neîndurată şi crudă dintr'un bordel din New-York. Ca şi în „Yama" adevărul e nu numai redat, ci descris, adâncit cu insistenţă în tot ce are mai urât şi mai sordid: o viaţă de suferinţă şi primejdie, de desfrâu şi murdărie. Dar există totuşi frumuseţă, frumuseţă în emoţie, în personalităţi şi în legăturile dintre oameni. Descrierea încercărilor unei nenorocite de a se întoarce acasă, peste şi împotriva tuturor greutăţilor şi a neşanselor este zguduitoare şi lipsită de ori ce sentimentalism falş sau artificial, într'o povestire simplă şi naturală ca şi nenorocirile prin care trece şi toate figurile trăesc intens pe toate planurile, sunt puternic, violent colorate în tratare.

Dar oare chemarea literaturii este de a trata relele sociale şi a ataca problemele în esenţa lor? Caracterele din romane trebuie oare să constituie societatea sau să dea numai un miragiu? Dacă un roman ca „Yama" nu izbuteşte trebuie oare să atribuim imperfecţiunea sa preponderenţei interesului social, general, sau technicii insuficiente a autorului? Iată atâtea întrebări pe care şi le pune şi trebuie să le rezolve critica.

Franz Liszt în România

In ultimul număr al revistei „Convorbiri literare", d. Octavian Beu continuă interesanta cercetare asupra trecerii lui Franz Liszt prin ţările noastre.

Din însemnările rămase de pe urma marelui muzicant, se publică impresiile culese în timpul călătoriei la Constantinopol, unde Liszt a fost primit cu multă căldură de tânărul sultan Abdul Medgid (avea pe-atunci douăzeci şi patru de ani). „Vei fi aflat din ziare, — îi scrie Liszt mamei sale, — că M. S. Sultanul m'a răsplătit împărăteşte. Caseta de email împodobită cu briliante ţi-o trimit d-tale, banii îi voi risipi singur, iar cu Ordinul Mischon Stiber cu diamante, care mi-a fost conferit prin graţie domnească, mă voi împodobi".

In ultima sa lucrare literară „Lăutarii şi muzica lor în Ungaria" apărută la 1859, Liszt scrie cu privire la lăutarii dela noi :

„La Bucureşti şi la Iaşi ne-au fost înfăţişate mai multe tarafuri de virtuozi rătăcitori, în felul celor din Ungaria. La ei am regăsit un puternic filon din marea vână muzicală. Ei au melodii foarte fericite din care am făcut o interesantă colecţiune, în timpul lungilor seri petrecute în tovărăşia lor.

Ele se deosebesc destul de mult, în caracter şi nuanţă de acelea ale lăutarilor unguri, a căror concepţie vie şi stimulentă este comprimată la cei din Moldo-Valahia, prin acompaniamentul continuu al unui bas cu pedală, mărginit invariabil la tonică, ceiace reţine armonia într'o constantă subjugare.

Aproape toate ariile lor, afară de câteva cântece, sunt destinate dansului, fără ca, sub arcuşul virtuozului, să depăşească, ca la noi, destinaţia lor primitivă, pentru a se preta capriciilor fanteziei şi salturilor ameţitoare împletite de imaginaţia violonistului care se distrează reproducându-le pe instrumentul său. Alura este mult mai puţin desvoltată, vehementă, zgomotoasă şi mai puţin înflorită. Se observă în general o sensibilă influenţă a moravurilor molatice ale ţării, asupra acestor oaspeţi ai Provinciilor danubiene. Mai înceţi în mersul şi elocinţa lor, mai calmi în ţinută, cu mai puţine gesturi, mai puţin mândri, fini şi pătrunzători în privirea lor, mai puţin stranii în surâsul lor, mai puţin bruşti în mişcările lor, au adoptat o parte din costumul naţional, şi poartă cu o gravitate musulmană, haina lungă a beylor. Furia avântului, mimica unei veselii nervoase, ocazionate la alţi confraţi ai lor de serbări şi de petreceri, le sunt mai muţin obişnuite, sau poate le ascund mai uşor. Se pot regăsi mai curând în cochetăria lor artistică, ondulaţiunile încete şi trăsăturile uşoare care caracterizează dansul femeilor din harem. Pentru a arăta cât e de moleşită şi fadă arta lor, e suficient să spunem că fluerul joacă un rol principal, ei întrebuinţând adesea şi un instrument cu numeroase tuburi suprapuse, asemănător celui din antichitate, atribuit invenţiunii zeului Pan; sunetele dulci ale acestui instrument, transmit orchestrei o adevărată nervozitate. Un fel de mandolină face la fel parte integrantă din orchestră, înlocuind ţimbalul într'un chip ascuţit care contribue la moleşirea armoniei".

Curierul literar

„*Malaisie*" de *Henry Faucconier* a obţinut Premiul Goncourt. — E „Malaisie" un roman? — Se întreabă cunoscutul critic francez André Billy. — E d. Henry Faucconier un romancier? De loc — după cât se pare. Faucconier a fost plantator în Malaesia de unde s'a întors cu impresii, amintiri, note de tot felul, pe care le-a însăilat destul de slab şi flotant. Opera lui Faucconier nu este o lucrare de romancier; nu se simte mâna autentică a unui povestitor de istorii. Sunt chiar stângăcii şi obscurităţi în felul de a scrie al autorului. Sunt însă alte calităţi care merită să fie puse în evidenţă. Academia Goncourt poate fi felicitată pentru alegerea ei.

— *Almanach Hachette 1931* este o adevărată enciclopedie populară. O lucrare în care găsim multe informaţii din domeniile cele mai diverse. Intr'un cuvânt: o carte ieftină, utilă şi interesantă.

— „*Piège* de *Germaine Beaumont*. Acest roman a obţinut Premiul Théophraste Renaudot — premiu absolut platonic, dar foarte onorabil, pentrucă este decernat de ziarişti care, după cum se ştie, sunt foarte dificili.

— Dramaturgul francez Renée Blum, în colaborare cu George de la Guys, a terminat o comedie muzicală, în care se oglindeşte tinereţea marelui poet german Heinrich Heine. Opereta care poartă titlul „*Dragoste de poet*" va fi reprezentată pentru prima dată pe scena teatrului din Monte Carlo. Motivele muzicale ale operetei sunt culese din operele lui Schumann, Schubert şi Liszt.

„*Route de la Solitude*" de André Billy, „*Le Voyage d'amour*" de Henri de Régnier şi „*Regarde autour de toi*", de Lucien Descaves. Trei volume de nuvele, care n'au comun decât talentul cu care au fost scrise de trei scriitori atât de diferiţi, dar care desmint categoric afirmaţia că nuvela este în plină decadenţă. Mai mult decât atât: aceste mănunchiuri de povestiri fac dovadă că genul literar în care au strălucit Maupassant şi Cehov e pe cale să renască.

* * *

„*C'était le bon temps*" de André Villeboeuf. O satiră corosivă de o simplicitate impresionantă: un ţăran bătrân povesteşte, în 1960, tinerilor despre marele războiu la care a participat.

Povestirea ţăranului reflectează acel „bourrage de crâne", — împuiarea capetelor cu legende şi reclame de bâlciu, — de care n'am scăpat nici până azi, şi care apar extrem de copilăreşti şi caraghioase prin prizma vremii: la 1960.

E o satiră crudă la adresa istoriografilor oficiali şi mai cu seamă a manualelor şcolare.

* * *

„*Souvenirs d'un étudiant pauvre*" de Jules Vallés. Volumul publicat de Bernard Lecache (N. R. F.) conţine amintiri din tinereţa lui Jules Vallés pe care autorul le-a scris în 1883. Acest volum nu adaogă nimic la reputaţia de mare scriitor a lui Jules Vallés, celebru prin trilogia „*Jacques Vingtras*". — *D.*

Muzică

Se anunţă în Bucureşti unicul concert al celebrei cântăreţe *Lotte Lehmann*. — Biletele la *Feder*.

Iar agenţia „Impresa" anunţă concertul primei soprane a Scalei din Milano: Maria Gulielmetti, care va da la Ateneu un concert Vineri 16 Ianuar. — Biletele la *Ipcar*.

Criticii italieni şi parizieni spun că arta pusă de Maria Guglielmetti în interpretarea lui Bach, Haydn, Mozart, Rossini, etc. nu se poate compara decât cu „arta celor mai de seamă soprane din decursul veacurilor".

In programu-i dela Bucureşti figurează arii din „Flautul fermecat", „Nunta lui Figaro", „Don Juan" de Mozart, alături de arii din Bach, Pergolese, Rossini, Haydn, Fauré, Duparc şi Saint-Saëns.

Mărunte

— A apărut „Grafica Română" cu următorul sumar: V. Molin: O iluzie mai puţin; I. Krannich: Despre compoziţia afişului tipografic modern; C. Ramström (Stockholm): Organizaţiunea efectivă în atelier; V. Molin: Curs de practică tipografică (Lecţia IV-a: Iniţiala modernă); H. Blazjan: Arta românească.

Caleidoscop profesional: Obiceiuri rele în zeţărie. Paginarea manuscrisului. Cartea de vizită. Discuţii în jurul scrisului cu litere mici. Regleţii de plumb în sala maşinilor.

Informaţiuni, reclame, reproduceri şi suplimente artistice.

— Pictorul *Corneliu Mihăilescu* pregăteşte expoziţia personală, pentru luna Februarie, în galeria librăriei „Hasefer" str. Eug. Carada no. 7 (fostă Karagheorghevici).

— Pictorul Hrandt Avakian va expune în luna Februarie lucrările sale, în sala de expoziţii a Teatrului Marioara Ventura.

In editura **Societăţei Române de Filosofie** a apărut :

B. SPINOZA (250 de ani de la moarte)

Un volum de 450 de pagini pe hârtie velină fină, care cuprinde un interesant studiu asupra filosofiei lui Spinoza, datorit d-lui dr. I. BRUCAR, un profund cunoscător al spinozismului şi Etica lui Spinoza, tradusă din latineşte de prof. S. Katz.

Volumul costă 250 lei, se găseşte de vânzare la Administraţia *Revistei de Filosofie*, str. Rozelor, 9. Bucureşti, VI. In provincie se trimete ramburs.

N'aţi citit încă ?

MAGAZINUL

Unica publicaţie de acest gen din ţară
132 pagini pe hârtie cromo, tipărită în 6 culori, cu un material extraordinar şi clişee fotografice minunate
PREŢUL 40 LEI

DUPĂ VACANŢĂ

Trebue să răscumpăraţi vremea lecturilor inutile şi banale

ORICE IUBITOR AL CĂRŢII VA CITI :

A R I E L sau

VIAŢA LUI SHELLEY

de ANDRÉ MAUROIS

apărută în Editura „Adeverul" într'o excelentă traducere romînească

A apărut în editura „ADEVERUL"

CATACLISMUL

ROMAN DIN ANUL 2000

DE UPTON SINCLAIR

De vânzare la toate librăriile

PREŢUL LEI 70

Când încapi pe mâna hoţilor

Durand. — Vă rog, domnilor. E tocmai ora când îmi iau doctoria. O să fiţi amabili să-mi împrumutaţi una din linguriţele mele de desert.

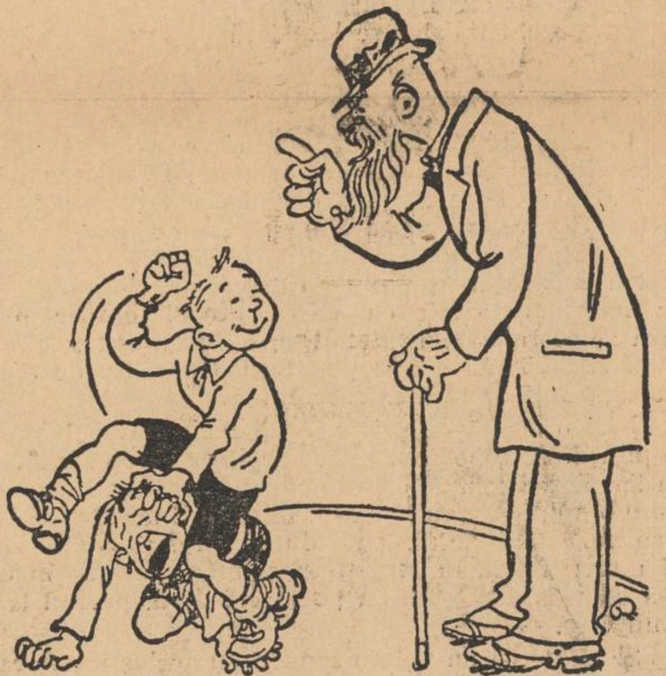
Explicabil

Primul comic. — Extraordinar! Auzi publicul cum aplaudă!

Al doilea comic. — Da, directorul anunţă că va restitui costul locurilor.

Fraţii

— Nu trebue să vă bateţi. Nu ai fost învăţat să-ţi iubeşti duşmanii?

— Nu e un duşman: e fratele meu.

Negrul a descoperit lumea civilizată

— Asta trebue să fie un personaj important.

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. CONST. MILLE (SABINDAR) No 7—11

ANUL X.-SERIA II-a.-No 528

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 18 Ianuarie 1931

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

„ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Jubilee de 50 de ani

Dintr'o cronică radiofonică la apariția volumului „Roxana"

Am fi preferat să ne intitulăm cronica de față: *Scriitorii de 50 de ani* — şi să facem elogiul acestui jubileu excepțional. Intr'adevăr, pentru întâia oară în literatura românească un rând întreg de literați ating, în activitate, vârsta de 50 de ani. De curând au împlinit 50 de ani d-nii Sadoveanu, Lovinescu, Galaction, Minulescu şi încă vreunul doi, iar alaltăeri împlinea 45 de ani d. Rebreanu, ceeace-i aproape egal. Pe la prânzul vieții anii încep să se ajusteze la fel. In cifră rotundă, unul având numai 49 de ani şi altul poate că 51, o seamă de autori au în aceeaş epocă vârsta neobicinuită în literatura noastră, de o jumătate veac.

Din punctul de vedere personal evenimentul nu este excesiv de îmbucurător: par'că tot mai bine-i să împlineşti 18 ani decât 50 — cu toate că unii din confrații noştri s'au bucurat, la mese încărcate şi între discursuri, de acest delicat eveniment. Jubileul într'alt fel interesează, marcând o vârstă pentru literatură mai repede de cât pentru om. Până la generația de față, scriitorul în plină activitate înceta să mai funcționeze pe la 25—30 de ani. Născându-se după un dicton literar, poet, scriitorul român era dator să fie genial la 18 ani, extraordinar la 20 şi fenomenal pe la 25, când i se curma inspirația. Pe la 30 de ani, fostul literat abia îşi mai aducea aminte că a scris, şi gloria lui se odihnea pe foile unui volum, mai mult sau mai puțin acceptabil, de câteva zeci de pagini.

Unii se simțeau prea obosiți de cele o sută de rânduri scrise într'o adolescență fugace, alții deveneau sceptici, ironizând din înălțimile unei definitive neputințe toate literaturile trecute şi viitoare; cei mai rezistenți trăiau până la adânci bătrânețe pe celebritatea de odinioară a unui album cu fluturi decolorați şi a unui ierbar de ghiocei.

Gala Galaction

Scriitori români încep să fie la 50 de ani tineri şi ei continuă să lucreze: acesta e jubileul. Pe ziua de împlinire a vârstei, d. Sadoveanu a publicat volumul *Baltagul*, d. Lovinescu volumul *Memorii*, iar d. Galaction, adică părintele Galaction, volumul *Roxana*, un roman. Trei cărți de 50 de ani, într'o lună de zile, constituiesc indiferent de valoarea lor, într'adevăr, un jubileu.

Scriitorul Galaction este părintele Galaction. Inainte de-a fi preot, el era scriitor şi un scriitor deosebit de personal, care a binevoit să-şi amestice glasul cu vocile stranei şi cu condeiul să aprindă făcliile de la icoanele împărăteşti. De obicei, oamenii cu vocații artistice părăsesc Biserica: d. Galaction a intrat cu vocațiile lui în preoție. Persoanei sale fizice Biserica i-a dat o parohie sentimentală şi dreptul de a se purta cu straie de argint: personalității sale artistice îmi permit să cred că nu i-a dat nicio prisosință. Noi cunoaştem un Galaction de dinainte de hirotonie, fierbinte de-o mare temperatură pasională. Cerneala lui incandescentă a dat slovelor româneşti o metalizare şi un cristal rotund, şi Galaction a purtat reunite toate nădejdile sigure ale generației lui, una din generațiile cele mai destoinice din istoria literaturii. Din ceasul de utrenie în care preotul a luat cunoştiință de stihul: „Pune, Doamne, pază gurii mele şi uşe de îngrădire imprejurul buzelor mele" personalitatea lui s'a complicat şi fiecare clocot sufletesc a fost mânat de şoapta înțelepciunii: suferințele valurilor din ocean căpătaseră un bici şi un regulament. Dar nici valul n'a cutezat să se clatine precipitat nici biciul să lovească talazul adânc şi în tinda sufletească a scriitorului s'a făcut o înțelegere între două puteri orânduite să fie împărechiate numai uneori, la mare nevoie, şi din întâmplare. Desigur că nu avem dreptul să cercetăm înlăuntrul lucrurilor, ca să aflăm ce le desface şi le urzeşte.

E totdeauna mai lesne de înfățişat artiştii defuncți, decât cei care îşi presară zilele laolaltă cu zilele noastre. Despre morți este permis să şi greşeşti, căci morții se confundă cu vecia şi cu marele întuneric, asupra cărora omenirea greşeşte în fiecare ceas, de cele câteva mii de ani, de când are o suvenire. Eroarea moartă intră în literatură, pe când eroarea vie poate să nedreptățească viața şi să fie o violență.

S'au făcut în literatură toate clasificările arbitrare, destinate să compare categoriile între ele, pentru obținerea unui criteriu şi a noțiunii critice de talent. Probabil că mai sunt de făcut şi alte clasificări arbitrare: inteligența critică operează pe un şantier fără margini, supus oricărei parcelări şi în stare să ofere topografiei artistice nivelurile cele mai contradictorii. Un criteriu — el poate să fie fixat fără să-l venerezi ca o dogmă — un criteriu tangibil pentru deducerea calităților substanțelor impalpabile, ar fi viața artistului. De multe ori viața conține însăş întreaga substanță. Henry Fabre, întemeietorul entomologiei, care-i ştiința gângăniilor — observând viața insectelor şi trecându-şi privințele şi intuițiile ochiului pe hârtie, a cuprins în povestirile lui de pe natură, toată ființa, fizică şi spirituală a vietăților urzite din materiale însuflețite fine.

Un criteriu pentru deducerea unui artist poate să fie într'adevăr viața lui. Sunt oameni care au o viață proprie, față de alții, a cărora viață e reproducerea de tiraj popular a unui exemplar nul. Unii oameni îşi fac viața lor deosebită, după pilda păiajenului, care, ca să umble, îşi croieşte singur un drum din mătase personală şi care, ca să trăiască şi ca să aibă loc de odihnă, îşi construiesc o rețea şi un culcuş din aceeaş mătase personală. Ceilalți trebuie să-şi aibă viața de-a gata, ca să nu cadă în apă şi foc.

Intre artişti, regula se păstrează în proporție. Cei mai mulți, ca pătlăgelele roşii, au nevoie de o cârjă, de un harac; creşterea lor e sfiicioasă şi incertă fără tutore, şi sub cuvânt că în ei bate o inimă unanimă şi că ei sunt una cu toți, îşi aleg un ideal comod, o viață acceptată de regula generală şi, oricum ar bătea vântul şi s'ar cîrmi timpul, ei sunt ca o holdă asigurată împotriva grindinei şi ca o casă, care în caz de incendiu imposibil, este plătită până la ultima centimă. Trebuie să constatăm însă că scriitorii unei atari asigurări pe viață şi cu primă în caz de moarte, sunt de o importanță minus în viața mintală a unui timp.

Alții purced în lumină cu o problemă, care zilnic îşi mută termenii şi îşi schimbă cantitățile şi semnele. Ei intră în bătaie şi în tragedie fără nicio dragoste de pielea lor, însă foarte pasionați de altceva, de ceva care nu le aparține şi de ceva care nici nu le este cunoscut... Condiția existenții lor este să nu-şi păstreze neapărat existența, navigatori pe feluri de unde şi de furtuni. In antiteză şi cu timpul lor adeseori şi cu ei înşişi destul de des, ei trăiesc o viață individuală, negarantată de niciun soi de asigurare. Acest gen de oameni, în artă ca şi la stăpânire, sunt autorii vieții multiforme şi variate, care fără ei ar fi rămas monotonă, mediocră şi sterilă.

S'a spus că eroii sunt: poetul, soldatul şi preotul. Galaction şi-a purtat viața cu eroismul poeziei, punându-şi în joc întotdeauna capitalul întreg sufletesc. Aceastâ jertfă, care constituie supremul merit al intelectului, a fost diformată şi clevetită de pensionarii asigurărilor pe viață. Unii oameni se iubesc pe sine atât de mult încât o garanție nu e de prisos ca să le ocrotească laşitatea — şi dacă ar exista o societate pentru apărarea firelor din mustăți şi barbă, ei şi-ar înscri podoabele în registre, ca să capete, în caz de pleşuvie, o recompensă națională...

T. ARGHEZI

Din Literatura Persană

— Omar Khayyam 1040-1125 —

Nu căuta fericirea. Viața e tot atât de scurtă ca un suspin. Țărâna regelui Djemşid şi a lui Kaikobad se învârteşte în pulberea argintie pe care-o contempli. Universul e un miraj. Viața e-un vis.

Aşează-te şi bea! Vei gusta o fericire pe care Mahmud n'a cunoscut-o niciodată. Ascultă melodiile ce răsună din lăutele îndrăgostiților: acestea sunt adevărații psalmi ai lui David. Nu te-afunda nici în trecut, nici în viitor. Gândul să nu depăşească clipa de față, — acesta e secretul liniştei.

Oamenii mărginiți sau trufaşi fac o deosebire între suflet şi corp. Eu, nu afirm decât un lucru: vinul ne alungă grijile şi ne dă liniştea deplină.

Nu mă tem de moarte. Prefer această fatalitate acelei care mi-a fost impusă din clipa în care m'am născut. Ce e viața? Un bun care mi-a fost încredințat şi pe care îl voi înapoia cu nepăsare.

Viața trece, grăbită caravană! Opreşte-te călăreț şi caută să fii fericit. Copilo, de ce te'ntristezi? Toarnă-mi vin! In curând va coborî noaptea...

Aud zicându-se că amanții vinului vor fi afurisiți. Aceasta nu-i deloc adevărat, ci e-o minciună sfruntată. Dacă cei ce iubesc vinul şi dragostea se duc în Iad, Raiul trebue să fie gol.

Chip al unei alte fericiri, mă poți obseda! Voci amoroase, puteți modula încântările voastre! Contemplu ceiace am ales şi ascult ceiace m'a şi legănat. Mi se spune: „Dumnezeu te va ierta". Refuz această iertare pe care n'am cerut-o.

O bucățică de pâine, un pic de apă rece, umbra unui copac şi ochii tăi! Nici un sultan nu e mai fericit decât mine, nici un cerşetor nu e mai trist.

Trad. de AL. T. STAMATIAD

Raoul Dufy — ***Nud pe fond albastru***

Amorul şi căsătoria

Armonia vieții intime

Am publicat, într'unul din numerele trecute ale „Adevĕrului literar", rezultatele unei anchete făcute printre studentele vieneze în legătură cu amorul şi căsătoria. Din răspunsurile primite de „Liga mondială pentru reforma socială", se poate vedea că, deşi amorul liber şi celibatul au numeroase simpatii, cele mai multe corespondente s'au declarat pentru căsătorie. Acest rezultat e în perfect acord cu vederile d-rului Th. H. Van de Velde, autorul lucrării *Căsnicia desăvârşită*, o carte apărută în mai multe limbi şi răspândită azi pe toată suprafața globului.

Dr. Van de Velde recunoaşte că de multe ori căsătoriile dau greş. Ele pot fi câte odată raiul pe pământ, dar de cele mai multe ori sunt un adevărat iad. Foarte rar atinge căsătoria cea mai înaltă expresie, nobleța pură. S'ar cuveni, prin urmare, s'o reprobăm? — se întreabă Dr. Van de Velde. In acest sens s'au ridicat numeroase glasuri, dar nimeni n'a putut înlocui căsătoria cu o instituție mai bună. Cea mai mare parte a omenirii ține să păstreze această veche instituție şi spiritele cele mai alese aparțin acestei categorii. Pentru credincioşi, căsătoria e o taină sfântă. Ea e indispensabilă statului şi societății. Ea e o necesitate absolută pentru progenitură. Pentru a da curs liber amorului, cu o siguranță destul de relativă, femeia n'are la îndemână decât căsătoria. In viața ordonată a căsniciei, bărbații găsesc, în genere, condițiile cele mai potrivite pentru desfăşurarea activității lor.

Pentru aceste motive şi mai cu seamă pentrucă unirea monogamă durabilă e rezultatul evoluției instinctului sexual egoist către altruism, dr. Van de Velde se pronunță în favoarea căsătoriei.

Căsătoria nu e lipsită de suferințe, — adaugă d-sa. Dar fără ea, neplăcerile ar fi cu mult mai considerabile. Şi atunci, se pune chestiunea: In fața acestor mizerii, trebue să ne resemnăm sau să căutăm remedierea lor? Răspunsul e acesta: E datoria noastră să ne dăm toată osteneala de a statornici fericirea în căsnicie.

Acesta e rostul cărții d-rului Van de Velde. Ea urmăreşte statornicirea fericirii conjugale şi prin aceasta îşi afirmă marele ei rol social şi moral.

Cei patru stâlpi ai amorului şi fericirii conjugale, — scrie dr. Van de Velde, — sunt: o alegere judicioasă a tovarăşului; o bună orientare psihologică a celor căsătoriți, în genere, şi o acomodare între soți, în particular; soluționarea chestiunii copiilor, corespunzând dorințelor celor doi soți; o viață sexuală armonioasă.

Obiectul esențial al lucrării d-rului Van de Velde îl formează ultimul punct. In această direcție, a vieții sexuale ca bază a căsătoriei, şi-a îndreptat d-sa cercetările, ale căror rezultate le comunică cetitorilor într'o formă agreabilă, spre a putea fi urmărite şi de profani, deşi ele au un caracter strict ştiințific.

Reproducem câteva pasaje din interesanta lucrare a d-rului Van de Velde, socotind că problemele desbătute de d-sa sunt de o importanță nemărginită. O rezervă condamnabilă şi o pudoare greşit înțeleasă ne deprinsese să le trecem sub tăcere. Deşi în urma altor țări, e vremea să părăsim şi noi această rezervă şi să dăm concurs minților luminate de a combate ignoranța şi de a arăta căile adevărului şi ale binelui.

Instinctul sexual şi instinctul de conservare ne cârmuesc viața.

Cel dintâiu tinde la perpetuarea speciei, celalt la apărarea individului.

Instinctul sexual, fiind mai important pentru natură decât instinctul de conservare, e şi mai imperios în regnul animal. Cei mai desăvârşiți masculi îşi riscă de multe ori viața pentru posesiunea femelei; faptul a fost remarcat la omul primitiv şi se mai observă la oamenii cei mai civilizați care, pentru a-şi satisface instinctul sexual, se expun la cele mai mari primejdii şi-şi sacrifică uneori şi viața.

Instinctul sexual duce către o activitate sexuală; el îşi are sediul, rădăcinile, precum şi iradiațiunile nu numai în sfera genitală, ci în întreg corpul şi în domeniul psihic. El e atotputernic şi-şi exercită infuența cu mult dincolo de sfera sexuală propriu zisă. E suficient să amintim influența sa fundamentală asupra artei.

Multe senzații şi idei se grupează în jurul instinctului sexual, concentrat într'un instinct de apropiere. Se formează atunci complexul psihic al *amorului nediferențiat*. Acesta nu e decât o treaptă în evoluția vieții sexuale a individului. Mai curând sau mai târziu, sentimentele de dragoste se sistematizează. Pe când complexul psihic se lărgeşte tot mai mult şi atrage în sfera sa gânduri tot mai nouă, putând să domine majoritatea imaginilor psihice, asociațiile se concretizează şi cursul lor urmează o direcție definită. Obiectul dragostei, mai întâiu nebulos, ia conturuni precise şi personale: forma ideală a iubitului sau a iubitei se plăsmueşte în creer. Curând ei se întâlnesc, personificări ale visului lor. Cu ajutorul imaginației, dorința ține locul lipsei de asemănare cu idealul visat. O primă solicitare, timidă şi furişată, un cuvânt, o privire încurajatoare, şi țâşneşte scânteia: *amorul a luat naştere*. Instinctul de apropiere, transformat în dragoste, se desfăşură tot mai mult. Evoluează, creşte, până la împreunarea completă a iubiților. In clipa în care iubitul şi iubita îşi găsesc complementul unul în celălalt, instinctul de apropiere şi dorința de satisfacere se întâlnesc şi se contopesc într'un sentiment mai înalt. Amorul a eşit la lumină; abia deacum încolo va putea să se dezvolte.

Recunosc că unele complexe de sentimente, ce merită numele de „amor" din cauza amploarei, a profunzimii şi a constanței lor, pot avea, prin excepție, mai multe obiecte deodată. Dar ceiace caracterizează amorul desăvârşit e *monogamia*.

Căsătoria e forma cea mai trainică a monogamiei. Ea reprezintă o etapă superioară ce favorizează transformarea instinctelor egoiste într'un altruism larg şi conştient. Din acest punct de vedere, căsătoria devine un sacerdoțiu, nu numai în sens religios. Soții se leagă în vederea celui mai înalt, celui mai frumos şi celui mai dificil scop ce există în relațiile dintre bărbat şi femeie: să dea în cursul întregii lor vieți aceiaşi îndrumare dorințelor şi sentimentelor lor, şi să-şi rezerve unul altuia ceiace au mai bun şi mai nobil într'înşii.

Ajungând la deplina sa dezvoltare şi la ultima sa etapă prin consumarea căsătoriei, amorul poate procura celor doi soți o fericire trainică; dar cele mai frumoase sentimente şi cele mai bune intențiuni se trec repede.

Intr'o bună zi vor ieşi la iveală nepotrivirile de temperament, neînțelegerile şi evoluția deosebită a instinctelor.

(Continuare în pag. II-a)

Explicaţia e că, pe măsură ce încetează atracţia, începe repulsia sexuală.

Existenţa ei e vădită, cel puţin printre oameni. Ea se manifestă acolo unde instinctul de apropiere îşi pierde din vigoare, şi se afirmă câteodată cu atât mai energic cu cât atracţia a fost mai puternică. Repulsia sexuală poate duce până la ostilitate, până la ură, — cum o dovedesc atâtea drame conjugale.

Şi e cu atât mai primejdioasă în căsnicie cu cât bărbatul nu-şi dă seama de existenţa ei, cel puţin la început.

In această luptă dintre instinctele de repulsie şi de atracţie sexuală, afară de factorii pur psihici de primă importanţă, nu există decât un singur mijloc de a păstra integritatea căsniciei: să se sporească la timp forţele atractive în aşa fel încât forţele repulsive să nu aibă nici măcar când să se manifeste.

Trebue să se evite neînţelegerile în domeniul dorinţelor şi al pornirilor sexuale; aspiraţiile partenerilor să fie acordate după acelaşi diapazon. Mai ales trebue să se ferească soţii de schimbări brusce.

Toate acestea sunt posibile — deşi destul de dificile. E de-ajuns ca ochii dragostei să ia mereu forme nouă. Se poate ajunge aci printr'o educaţie, o acomodare şi o seducere mutuală într'un sens altruist; prin perfecţionarea tehnicei amorului, depăşindu-se larg ceiace se obişnueşte în căsnicia comună.

Influenţele externe care produc fie o excitaţie, fie o inhibiţie a instinctului sexual, se împart în: excitaţii în care predomină factorul fizic şi altele care izvorăsc din domeniul psihic. Diversele excitaţii de ordine internă şi cele de origine externă se pătrund reciproc. Şi unele şi altele ajung la cunoştinţa noastră prin sensorium. E totuşi util să le considerăm separat, pe cât ne e cu putinţă.

Dintre *impresiunile psihice* susceptibile de a influenţa sfera sexuală, putem cita mai întâiu fenomenele naturale capabile de a provoca teama sau frica: ele pot provoca şi senzaţii sexuale. Aceasta se explică, în parte, prin dorinţa de a primi ajutor şi protecţie în clipa primejdiei; această nevoie o îndeamnă pe femeie de-a se refugia pe lângă bărbat, în timp ce bărbatul caută să ocrotească pe femeie, fiind mai slabă decât el. Din amestecul acestor două sentimente rezultă imediat o excitare a instinctului de apropiere sexuală.

Nu numai teama poate exalta instinctul sexual; mâhnirea poate avea acelaşi efect. Sunt mai multe explicaţii pentru aceasta: nevoia de a da şi de a primi mângâeri; durerea împărtăşită care apropie două fiinţe, încercarea inconştientă de a căuta o descărcare a supărării.

O emoţie sau o imagine mai puternică poate să distragă spiritul dela orice activitate sexuală; după cazuri, complexe ideale sau sentimentale pot juca un rol când excitant, când deprimant asupra instinctelor în chestiune.

Impresiunile care-şi au originea în entitatea spirituală pot acţiona asupra sferei sexuale a celuilalt sex, fie în mod excitant, fie în mod inhibitiv, mai ales când se manifestă o latură de caracter sexual specific: caracterul cavaleresc şi curajul unui bărbat exercită asupra instinctului de apropiere al femeii o influenţă activă, laşitatea — o influenţă inhibitivă.

Pudoarea şi modestia unei fete îl atrag pe bărbat, pe câtă vreme absenţa acestor atribute îl îndepărtează. Insuşiri asexuale prin ele însele pot însă provoca o atracţie sexuală. Stima pe care cineva o resimte pentru un individ de sex contrar e adesea punctul de plecare al unui amor. Admiraţia acţionează încă şi mai puternic şi pe două fronturi: se simte atras şi acela care e admirat şi cel care admiră — ceiace dovedeşte rolul vanităţii în viaţa amoroasă.

In numărul viitor va urma expunerea excitaţiilor sensoriale

„Aş vrea să ştiu"

C. D.-Iaşi.

Care sunt ideile esenţiale din doctrina lui Krishnamurti?

Krishnamurti, teosoful indian, care ne-a vizitat de curând şi al cărui nume este astăzi bine cunoscut în toată lumea, se fereşte în general de a acorda titlul de „doctrină" ideilor, pe care le profesează şi refuză cu modestie aureola de „Messia modern", cu care l-au gratificat unele cercuri europene entuziaste. Fără a-şi atribui calitatea de profet sau de iniţiator al unei noui religii, Krishnamurti predică o filozofie, care deşi rebelă la o analiză precisă şi la o încadrare într'un sistem bine determinat, poate fi totuşi caracterizată printr'un idealism mistic specific asiatic. Inrudită cu umanitarismul artistic al lui Rabindranath Tagore şi cu spiritul de libertate propovăduit de celalt apostol hindus, Mahatma Gandhi, filosofia lui Krishnamurti urmăreşte realizarea unei libertăţi absolute sufleteşti, prin adâncirea personalităţii şi ridicarea în eternitate prin liberarea şi depăşirea eului propriu.

In acest sens orice dogmă, orice doctrină, orice religie chiar reprezintă o limitare, care trebue evitată cu orice chip. Numai prin depăşire, se poate ajunge la absolut, la etern, la imortalitate. Calea de urmat pentru aceasta? Intuiţia mistică şi morala spontană, fără reglementări dogmatice. După cum se vede, filosofia lui Krishnamurti, destul de nebuloasă în fond, are un substrat etic, mistic şi panteist, caracteristic spiritului asiatic în general şi celui indian în special.

G. VASILE LUNGU-Oradea Mare.

Cine a inventat „taximetrul"?

„Taximetrul", utilizat astăzi la automobilele de piaţă, a fost inventat de un medic francez Jean Fernel (1497—1558).

Acest medic cultiva cu pasiune astronomia. In anul 1528, el îşi propuse să determine lungimea unui grad de meridian terestru şi în acest scop, măsură direct distanţa dintre Amiens şi Paris. Cu această ocazie, Fernel concepu ideia „taximetrului". Intr'adevăr, el măsură exact diametrul roţilor de dinapoi ale trăsurii sale şi pentru a şti câte tururi au executat aceste roţi în parcursul Amiens-Paris, le echipă cu un contor zecimal, pe care îl construi la un ceasornicar.

Contorul era acţionat de o opritoare care fixată la una din roţile trăsurii, făcea să avanseze rulajul mecanismului cu câte un dinte la fiecare rotaţie. Rezultatul măsurătorii fu de o preciziune uimitoare.

Intr'adevăr, Fernel găsise singur pe această cale cu o aproximaţie de 6/1000, un rezultat, pe care expediţii lungi şi costisitoare aveau să-l confirme un secol mai târziu.

Momente

Divina Garbo

Merită să fie cercetată cartea lui *Frantz Blei*, apărută de curând şi intitulată „Die göttliche Garbo — geniala interpretă pasională din care nu ne e dat să gustăm decât umbra, ca din Goethe numai cuvântul şi din Wagner numai melodia. Să lăsăm cartea închisă şi cu amândouă mânile grele peste copertă, să ne întrebăm: cum de-a cucerit această femeie despre care se spune că are o inimă simplă ca un crin şi o viaţă de o moralitate cu desăvârşire anacronică, cinci continente, bărbaţi şi femei?... E o femeie — cum se spune simplu — frumoasă. Dar sunt şi alte femei frumoase, poate mai frumoase. Au existat femei cel puţin tot atât de frumoase în teatru şi cinematograf, fără să fi ajuns la gloria micii suedeze a cărei origină profesională a fost o prăvălie de coafură, lustruit unghii şi peruci. Talentul?... e fără îndoială mare. Greta Garbo e una din marile actriţe contemporane. Dar acest talent, prin ce are el mai original, ar fi trebuit să-i înstrăineze iubirea a cel puţin jumătate din adoratorii ei artistici de azi.

Greta Garbo

„Divina Garbo" a avut norocul să apară, credem, în împrejurările cele mai prielnice, istorice şi artistice. La ivirea ei, a găsit cinematograful — artă supernaţională. A găsit societatea într'o moralitate nouă, în care femeii i s'a îngăduit şi uneori i s'a impus să sară zidurile familiei şi să-şi creeze o viaţă independentă, cu toate riscurile şi avantagiile bărbatului. Şi poate n'a fost o simplă coincidenţă, ci o profundă necesitate istorică apariţia în ultimii douăzeci de ani a doctrinei lui Freud, creatorul psihanalizei, cu toate învăţăturile lui asupra adevăratei semnificaţii a vieţii noastre instinctuale, care poate fi sublimată — uneori în nebunie, de cele mai multe ori în vis — dar niciodată suprimată.

Nu e semnificativ faptul că celebritatea Gretei Garbo se datoreşte filmului senzual?... Nu pare plină de înţeles stăruinţa de a scoate în evidenţă mai cu seamă caracterul elementar erotic, prin acumulare de împrejurări geografice concludente?... „Divina Garbo" poate fi văzută în deplinătatea forţelor ei dramatice în filmele de debut; în ultimii ani fruntea ei imaculată a fost preumblată prin decoruri de portocali în atmosfera înfierbântată şi greu aromată a ţărilor sud-orientale, iar silueta ei ascetică a fost învecinată cu şarpele şi pusă în aluzie cu pantera.

Şi după această scurtă meditaţie putem deschide cartea lui Frantz Blei. Poate că autorul îşi dă şi el seama de această diformare care a creat gloria unei actriţe de cinema şi poate e şi el printre puţinii care au înţeles dorul de linişte al Gretei Garbo, nostalgia ei organică după fiordurile şi gheţarii natali.

Un premiu grotesc

Ar fi, desigur, instructivă şi interesantă o carte care să cuprindă opinia geniilor asupra contemporanilor sau o carte, propusă de acelaş critic, asupra eroilor falşi admiraţi sincer de contemporani. O educaţie, prin mijloace drastice a publicului cititor a întreprins de curând revista săptămânală belgiană *Le rouge et le noir*, instituind un concurs cu premii. Revista se obligă să publice în fiecare număr, articole sau extrase din cărţi şi reviste, remarcabile prin lipsa lor de gust, prin ciudăţenie, humor involuntar sau stupiditate serioasă. La sfârşitul fiecărei luni, cititorii vor hotărî care din bucăţile astfel alese a fost mai caraghioasă. La sfârşitul anului cititorii se vor pronunţa de-asemenea care din cele douăsprezece dobitocii literare, merită să dobândească „premiul grotesc" instituit de revistă. Autorul — şi în lipsa lui editorul — bucăţii premiate va primi o diplomă onorifică pe un pergament de piele de măgar, iar cititorul care va fi semnalat bucata, un premiu în bani de o mie de franci.

Jocul e amuzant în cel mai înalt grad, el stimulează gustul cititului şi ascute antenele estetice ale cititorului.

Ne îndoim însă de succesul în timp al revistei.

Şi pentru a ne verifica am făcut proba. Am situat revista *Le rouge et le noir*, care publică o literatură destul de agreabilă şi uneori de un bun simţ excesiv, în anul 1870, şi ne-am întrebat: cine ar fi fost, dintre poeţi, cel mai preţuit colaborator?... Desigur François Coppée. N'ar fi fost exclus ca un admirator al poeziei lui Coppée căzând peste un fragment din proza lui Rimbaud sau Mallarmé s'o trimeată să concureze la „premiul grotesc" şi este foarte probabil, ţinând seama de ciudăţenia creaţiei lor, ca unul din aceşti doi mari reformatori ai limbii franceze şi mentalităţii poetice universale, să fi primit pergamentul măgarului. Ar fi păţit la fel Wagner, pe când avea succes Meyerbeer şi Beethoven din partea unei reviste care ar fi admirat pe Brahms. Ar fi fost, cu siguranţă, premiat la noi Eminescu — şi singura speranţă, ca revista *Le rouge et le noir* să scape de năpasta unei astfel de crime e ca în toţi anii apariţiei ei să nu se ivească în domeniul artelor belgiene nici un Rimbaud, nici un Wagner şi nici un Brâncuşi.

D. Hasefer

Există în Bucureşti un librar, prieten multor scriitori, ziarişti şi pictori, al cărui nume dintr'o slăbiciune vinovată de memorie nu l'am putut niciodată reţine exact. El se numeşte Steinberg sau Sternberg. Ţinem însă mai bine minte numele librăriei care este „Hasefer" identificată cu creatorul ei pe care-l numesc deci totdeauna, fără să se supere, d. Hasefer.

Acest domn Hasefer mi-a ţinut zilele trecute următoarea conferinţă în librărie, pe când voiam să răsfoesc ediţia germană a romanului „Ulysse" a scriitorului irlandez *James Joyce:*

— Această ediţie nu e de vânzare. Nu se vinde nicăeri. Se subscrie. Eu am subscris'o ca s'o am. Pentrucă acest roman al lui James Joyce scris timp de 15 ani îşi are romanul lui, tot atât de lung. In primul rând n'a găsit editor decât foarte greu. După ce l'a găsit, romanul tipărit a fost ars, ca imoral, iar directoarea unei reviste din Statele-Unite care avusese curajul genial să publice câteva fragmente, a trebuit să răspundă de această imoralitate în faţa tribunalelor. Ciudat e faptul că ediţia franceză se datoreşte tot unei femei, patroana unei mici librării sub teatrul „Odeon" din Paris, care în tovărăşie c'o prietenă şi-au pus toată bruma de avere în „Ulysse". Ediţia lor este epuizată, şi exemplarele se cumpără ca rarităţi. In Germania s'au subscris până acum două ediţii. Observă bine micimea literei. Citeşte cifra ultimei pagini: 983.

— Ce vrei să insinuezi dumneata? am întrebat pe d. Hasefer.

— Vreau să insinuez că nu vei găsi în România, ori cât vei căuta, o editură pentru această carte genială. Şi insinuez pentrucă-mi pare rău. Imoralitatea cărţii lui James Joyce se găseşte mai curând în mintea vulgară a unor sub-oameni decât în inspiraţia superioară a acestui scriitor fără pereche. Tot atât de imorală şi scabroasă e, dacă vrei, cartea lui Dante „Infernul", care a avut însă norocul să se ivească într'o vreme când nu existau coduri ipocrite de educaţia porcului cu bune maniere, nici recenzenţi literari la ziare foarte ruşinoase — şi nici seriile de fotografii obscene care se oferă, se cer şi se vând în ediţii secrete cu cifră superioară ediţiilor lui Casanova. Infernul lui James Joyce ar fi de dorit să apară şi în limba română, în această limbă în care au scris totuşi oameni ca Eminescu şi Caragiale. Scrie te rog şi vorbeşte pretutindeni de opera lui James Joyce!... *Trebue să apară şi în româneşte!...*"

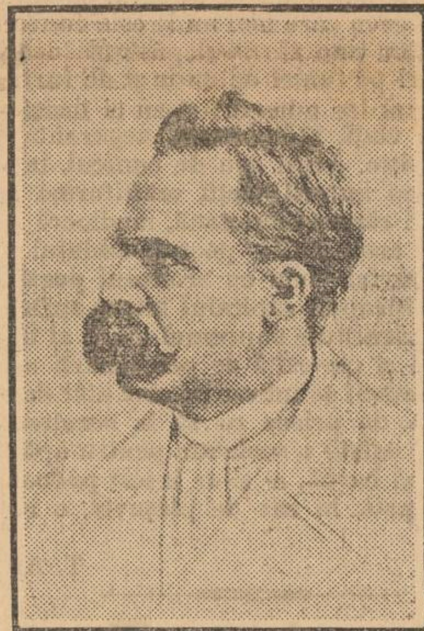
Am măsurat pe d. Hasefer de sus până jos, uimit de atâta patriotism artistic şi am plecat acasă să citesc noul „Ulysse".

L'am citit.

Opera e genială şi d. Hasefer e nebun!... Unde sunt scriitorii şi mai cu seamă care sunt editorii din Bucureşti să aibe îndrăzneala şi vanitatea publicării în româneşte a unui Dante atât de fantastic al zilelor noastre ?...

Secretul lui Nietzsche

Au apărut, adunate şi comentate de dr. *E. Podach*, documentele clinice ale nebuniei lui Nietzsche. Ele nu izbutesc să ne dea cheia broaştei lui sufleteşti, precum nu ni-o poate da nimeni şi nimic, ea fiind păstrată în tezaurul de modele al lui Dumnezeu după ce a dat drumul iluziilor lui divine să se preumble şi pe această planetă de noroi. Observaţiile medicilor sunt însă încărcate de oarecare sugestii, pe care vom încerca să le formulăm, din convingerea că ele ne pot ajuta, dacă nu să aflăm secretul lui Nietzsche, să-l înţelegem cu erori mai puţin grosolane.

Fr. Nietzsche

S'a crezut până 'n ultimul timp că Frederic Nietzsche, fost teolog, filolog şi profesor de filosofie, e un filosof cu tendinţa de a propovădui — îmbinare a cel puţin două din specialităţile lui profesorale.

Se pare că Nietzsche a fost mai mult poet şi ceiace vremea noastră păstrează din substanţa spirituală a profetului de la Basel e mai curând văpaia decât lemnul şi cenuşa lui.

„Filosofia" acestui fantastic poet, desigur nu poate fi trecută în întregime şi fără altă circumspecţie, pe seama spirochetului palid care după ce a plutit prin fluviile roşii şi albastre ale sângelui, se retrage în creer unde crează un paradis de viziuni grandioase. Era „Zarathustra" numai un sifilitic?... Greu de afirmat şi penibil de crezut. Profetismul lui înflăcărat, vigoarea euforică a credinţelor lui, zămislirea şi prevestirea supraomului — de care sunt pline toate ospiciile — au o înrudire impresionantă cu toate manifestaţiile paraliziei progresive izbucnite. La Turin, unde boala a luat forma clinică evidentă, Nietzsche abdică dela independenţă şi se lasă condus. Pe drum spune prietenilor, pentru a-i mângâia de vremea rea: „Dragii mei, nu vă întristaţi, mâine vă voi face vreme frumoasă!", iar mamei care venise să-l vadă la ospiciu, îi declară: „Admiră în mine pe tiranul din Turin!". Nu e supra-omul lui Nietzsche, în fond un tiran?... N'a urmărit el, ca un Anti-Christ, filosofia milei şi umilinţei Celui născut în iesle, cu ironie, batjocură şi sarcasm?...

Incă odată, n'avem cutezanţa să afirmăm că fără baccilul lui Chaudin Nietzsche ar fi rămas un individ oarecare din Elveţia. Caracterele excepţionale ale minţii lui s'au ivit de timpuriu. Dar tot de timpuriu, din 1866, adică de la vârsta de 23 de ani el a început să fie muncit de demonul multiplicat în sânge, împotriva căruia prea târziu, abea în 1889, numai cu zece ani înaintea morţii, a început o serioasă ofensivă mercurială. Nietzsche n'a murit, cum se crede, nebun, ci extenuat, stors şi măcinat de morbul care mai bine de două decenii l-a aruncat cu minţile înainte împotriva lui Wagner, pe care Nietzsche îl iubise, împotriva lui Iisus, sub divinitatea căruia crescuse, pentru crearea uneia din cele mai halucinante şi mai crude viziuni din câte au chinuit vreodată un creer omenesc.

F. ADERCA

C. Barasky — Portret

A apărut :

IVAN PETRUSKA

CONTESA

MARIA WALEWSKA

ROMAN

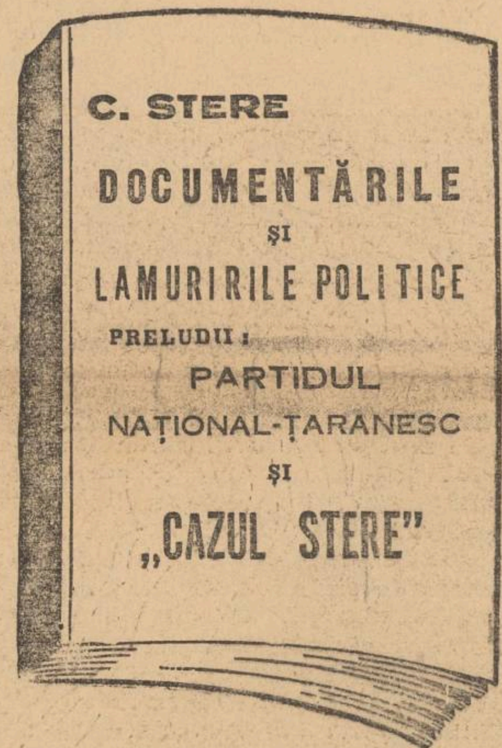
Minunata poveste de dragoste a lui Napoleon cu frumoasa contesă poloneză este scrisă cu mare putere de evocare de Ivan Petruşka. Cunoaşterea sufletului marelui împărat, pe faţeta sa cea mai subtilă — impresionează adânc cititorul.

— „Adevărul" S. A. — Bucureşti.

De vânzare la toţi librarii. — Expediază ramburs la cerere.

A apărut :

CETIŢI

370 pagini — 120 lei

CITIŢI:

Literatură şi Ştiinţă

400 PAGINI CU 20 CLIŞEE

de H. SANIELEVICI

PREŢUL 120 LEI

A apărut în editura „ADEVERUL"

CATACLISMUL

ROMAN DIN ANUL 2000

DE UPTON SINCLAIR

De vânzare la toate librăriile

PREŢUL LEI 70

A Apărut — NOU

MOARTEA LUI Olivier Bécaille

Cheful dela Coqueville

de EMILE ZOLA

Traducere cu autorizaţia autorului de

CONST GRAUR în Biblioteca Dimineaţa

No 132 — 112 pagini

Preţul 10 Lei

Citiţi azi: LECTURA No. 310

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE

RABINDRANATH TAGORE

Laureat al Premiului Nobel

FĂRĂ CĂTUŞE

— Din sufletul indian —

Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari.

Iser *Interior turcesc*

PLASTICA

Intâiul volum din seria de monografii artistice ce apar în „Colecția Apollo", e consacrat pictorului Iser.

Domnul Alexandru Busuioceanu încearcă cu deplin succes prima înfățișare sintetică a operei și stilului acestui artist, care, spune d-sa, s'a sustras cu abilitate judecăților definitive.

Iser *Pictură*

„Personalitate foarte unitară, Iser e totuş destul de complex pentru a găsi în sine posibilități de noi probleme pe care arta lui ni le prezintă totdeauna adâncite. Fiecare expoziție a lui Iser e aproape un ciclu. Tablourile lui nu aduc niciodată numai aspecte variate din natură, prinse întâmplător după capriciul ochiului sau asociate prin afinități exterioare de „subiect". O preocupare mult mai concentrată, resfrângându-se în serii întregi de tablouri, se desvoltă unitar în fiecare din aceste cicluri, definind multiplu aceiaşi problemă studiată în aspecte diferite".

Şi domnul Busuioceanu încadrează în această caracteristică, succesiunea de cicluri: Turcii, Tătarii, Țăranii, nudurile şi peisajele, care cuprind fiecare în parte o altă ordine de preocupări, o altă manieră, a altă expresie plastică.

„Pictura lui Iser, spune mai departe domnul Busuioceanu, e o artă intelectualizată. Liniile lui nu sunt simple transpuneri de pe natură sau notații de momente fugare. Sunt linii sintetice, în care formele apar rezumativ, însumând aspectele multiple ale obiectului în trăsături caracteristice".

Viziunea lui Iser apare astfel nu ca o simplă reacțiune sensorială, ci ca o contemplare ordonată în care imaginea e disecată şi recompusă pe un plan ideal. E un procedeu de construcție stilizată, de aproape înrudită cu cel mai autentic expresionism.

Plasticitatea, „inteligența liniilor" şi ritmul arhitectonic al compozițiilor lui Iser găsesc în studiul domnului Busuioceanu o interesantă şi clară analiză. Desenatorul şi coloristul sunt deopotrivă de judicios înfățişați.

„In schițele lui Iser sunt linii în care formele îşi găsesc întruchipări potențate, linii în acelaşi timp materiale şi ideale, conținând obiectul şi prin plastica lor arcuire, conținându-l şi substanțial, asemeni unor definiții abstracte.

...Din aceiaşi concepție de valorificare a picturii prin elaborări succesive ale materialului cules direct din natură, rezultă şi colorismul special al acestui pictor. Iser nu e un colorist în înțelesul dat acestui cuvânt de pictura impresionistă. Culorile lui nu sunt nici directe totdeauna, n'au nici calitatea de vibrație şi luminozitate din natură. Atmosfera e în genere absentă din pictura lui şi nici nu pare a fi urmărită de artist.

...Ca şi în desen şi în plastica figurilor sale, Iser urmăreşte şi în culoare tot expresivitatea — expresivitatea neîntâlnită totdeauna în natură.

...Elaborarea personală intervine deci şi asupra acestui element, cu acelaşi efect de concentrare şi de interpretare voită a realității. Relieful plastic rămâne preocuparea principală. Iser va întrebuința de pildă în cantități mari roşul sângeriu ca fond, pentru a mări efectul plastic al nudurilor, şi va întrebuința în pete mari verdele crud, albastrul de cobalt sau albul, cu acelaşi scop expresiv, aproape în oricare tablou. Culoarea opulentă şi concentrată îi e în deosebi simpatică şi sub penelul lui ea capătă o nuanță primară care îi sporeşte calitatea, strecurând discreție şi în tonurile cele mai tari. Armoniile astfel obținute şi valorificarea fiecăruia din tonuri, sunt în ritm strâns cu întreaga concepție a tabloului, gândit nu numai plastic, dar în acelaşi timp şi pictural. E o calitate esențială a picturii lui, care îl scuteşte de ispita, nu întotdeauna ocolită de expresionişti, de a cădea în decorativ".

Toate elementele acestea lămuresc tendința artei lui Iser de a se ridica dela particular la atributul generic, la tip. Domnul Busuioceanu recunoaşte această statornică preocupare în caricatură, în portretistică, şi până în clipa în care atitudinea şi expresia amenință să devină monotonie.

Iser se opreşte însă la vreme. E prea mult şi prea divers ceiace are de spus, pentru a se putea tipiza el însuşi.

In sfârşit, domnul Busuioceanu constată un pesimism iremediabil în viziunea acestui pictor, — un pesimism cu accente biblice: „sub arcurile sumbre ale acestei viziuni, o umanitate întreagă trece gravă şi plină de gânduri"...

In conciziunea ei luminoasă, monografia aceasta — tipărită în tehnica occidentală a editurii „Ramuri" din Craiova, şi complectată cu douăzecişicinci de reproduceri artistice de pe operele pictorului — e o lucrare de preț pentru toți iubitorii de frumos.

Iser *Țărănci*

Biografia lui Iser, sensul operei lui, evoluția stilului său şi locul pe care-l ocupă în plastica românească şi în cea universală, alcătuesc jaloanele principale ale acestui studiu, care, în afară de limpezimea şi preciziunea tehnică a expunerii, are şi darul rar de a lămuri pe cercetătorul profan şi de a convinge pe cel ce pricepe.

H. BLAZIAN

Maestrul Eckart

Contimporan şi admirator al Sfântului Toma de Aquino (1225—1277), dominican ca şi dânsul, maestrul Eckart nu voia să se depărteze întru nimic de dogmele învățăturii creştine; însă, aceste dogme le judeca în felul lui. Nu simțea de loc necesitatea unor noui sisteme; conținutul creştinismului i se părea suficient. Insă acestui conținut îi da o interpretare cu totul personală. A încercat să insufle dogmelor vechi o nouă viață, privindu-le într'o măsură, dintr'un punct diferit de acela al ortodoxiei de pe atunci. Natural, rămânând creştin până în vârful unghiilor. Dumnezeul lui nu e altul decât al Sf. Augustin sau al Sf. Toma; totuşi mărturia lui despre Dumnezeu diferă de a celorlalți. Bine înțeles mărturia mistică, aceia care derivă dintr'o strict personală experiență sufletească.

Sf. Toma spunea că sunt două izvoare de cunoaştere a lui D-zeu. Revelația în credință, Rațiunea în cercetare. In ce priveşte modul rațional, maestrul Eckart nu se deosebeşte de loc de ceilalți. Probele lor sunt şi ale lui. Deasemenea şi revelația este *substanțial* aceiaşi. Insă perceperea, configurația, *economia* diferă, îi este exclusiv personală.

Şi aceasta e firesc, căci nu sunt două intuiții la fel în lumea asta, după cum nu sunt două amprente digitale la fel.

„Oamenii simpli, spune el în limbajul lui forte, vor să vadă pe D-zeu cu ochii, cum văd o vacă. Iubesc pe D-zeu pentru bogăția exterioară şi liniştea interioară; dar nu-l iubesc drept. Oamenii simpli greşesc când se văd pe ei aici şi pe D-zeu acolo. Nu e aşa. D-zeu şi Eu suntem unul în cunoştință".

Ca să găsim această identitate trebue în primul rând o educare a simțului interior, o „disciplină" a acelei părți adânci din suflet care poate să primească pe D-zeu. „ Un Invățător vorbeşte: „D-zeu a devenit Om pentruca întregul neam omenesc să fie înălțat şi răscumpărat. Putem să ne bucurăm de faptul că Isus, fratele nostru prin propria lui putere, s'a ridicat deasupra ecourilor de Ingeri şi stă la dreapta Tatălui". Acest învățător a vorbit bine; dar în adevăr, asta nu face prea mult pentru mine. Ce-mi ajută că am un frate bogat dacă eu sunt sărac? Ce-mi ajută că am un frate înțelept dacă eu sunt nebun? Tatăl cel veşnic a conceput pe Fiu în El şi în mine. Pentru ce în mine şi El? Pentrucă sunt din aceiaşi esență cu el". Când maestrul Eckart aminteşte de cuvintele lui Pavel: creați pe Isus în voi, înțelege: scufundați-vă în adâncul vostru, lăsați-vă la fund şi din adâncimi o să vă răspundă D-zeu: Ii veți primi lumina, veți fi una cu esența lui. D-zeu s'a făcut om pentruca eu să devin D-zeu.

In fiecare din noi sunt două ființe; una e omul exterior, rațional, cu 5 simțuri, lucrând însă tot prin forța sufletului; celălalt este omul interior, omul prin care putem descoperi pe D-zeu. Simțurile sunt numai aparate fizice. Ceiace eu percep din lucrurile exterioare este exclusiv de natura fizică a acelor lucruri. O culoare, un sunet ating în mine numai partea fizică a ochilor şi auzului. E riguros imposibil ca simțurile să recepționeze substanța sufletească a lucrurilor din prejur sau chiar din noi înşi-ne. Insă intuiția spirituală din omul al doilea ne pune în legătură cu esența spirituală a întregii lumi. Ochii şi creerii mei sunt diferiți de plantă sau de floare. Dar partea ideală din floare şi partea ideală din creerul meu sunt aceleaşi.

E vizibil deci că nimic nu se opune mai mult misticei lui Eckart, decât antropomorfismul. Intuiția identității substanței în orice fenomen face din el un precursor al lui Spinoza. Sub nici un motiv însă nu i se poate da numele de panteist. Ceiace în sistemul lui ar fi prielnic unei interpretări în acest sens, este corijat de catolicismul lui profund, de simțul delicat al nuanțelor, al dozării, al diferențialului. Aceasta pune o prăpastie între el şi cenuşiul panteist. Tot aşa de independent e de antropomorfistul care spune: nu pot să văd în lumea exterioară, în aproapele meu decât înfățişarea fizică. Nu pot să-i percep interiorul şi pentrucă nu-l văd nu există, sau mai bine zis nu există decât ca reprezentare a mea.

Această sărăcie a rezultatului final e deprimantă; aici intervine ceiace Eckart numeşte intuiția spirituală. Iluminarea prin simțul interior este după Eckart intrarea lui Dumnezeu în suflet; fulgerat de scânteia divină „este aşa de pur, aşa de înalt, aşa de nobil prin el însuşi, că nici o altă creatură nu poate să locuiască în el afară de D-zeu". Cine a avut această revelare vede plenitudine, viață, creație, acolo unde simțurile vedeau numai pustiu şi gol. Eckart numeşte, în limbajul lui mistic, acest precipitat al lui D-zeu în suflet „Scânteia".

Pe o astfel de intuiție îşi clădeşte raportul lui cu Divinitatea. E o legătură pur spirituală care nu poate fi asemănată cu nici una omenească. Creatorul nu ne iubeşte ca un om pe alt om. E însăşi esența lui să iubească lumea: „Nu-i mulțumesc lui D-zeu că mă iubeşte fiindcă trebue s'o facă, de o vrea sau nu o vrea... natura lui îl constrânge. De aceia n'o să-l rog să-mi dea ceva, nici nu o să-l slăvesc pentrucă mi-a dăruit ceva". Legătura cu ființa primordială nu există dela sine, dela început. Trebue o asceză; trebue distrusă mai ales piedeca învelişului exterior, pentru primirea grației; această grație să devie Viața noastră zilnică, o a doua natură.

Din acest punct de vedere, concepția maestrului Eckart dă o nouă perspectivă chestiunii libertății. In viața obişnuită, sufletul nu e liber. E vasalul fenomenelor inferioare. Se desăvârşeşte numai cât i-o permit aceste fenomene. Prin grație însă, prin intuiția continuă a Esenței, sufletul se eliberează de tirania faptului. In lumea pură a cauzelor e liber: „D-zeu nu constrânge voința ci mai degrabă îi dă libertatea, aşa ca ea să nu mai vrea altfel decât vrea Dumnezeu. Sufletul nu poate vrea altfel decât vrea Dumnezeu şi aceasta nu e sclavie, ci, din contra, cea mai adâncă libertate. Căci libertatea este în a nu fi înlănțuiți (de fenomen), ci să fim liberi, neconstrânşi, ca în prima noastră ființă ci liberați în Sfântul Duh".

Omul eliberat e acel care singur hotărăşte care e binele şi răul; această putere nu e excesivă, pentrucă odată atins de „scânteie" prin esența lui nu poate să vrea decât binele. „Omul drept nu serveşte nici pe D-zeu nici pe Creatură, căci e liber şi cu cât e mai aproape de Dreptate, cu atât e mai aproape de libertate".

Răul după Eckart nu poate fi decât lăsarea sub influențele inferioare ale lumii fenomenale. Ne putem da seama deci ce prețioasă este această filozofie a libertății, condiționată de cunoştința adâncă a lui D-zeu. E în spiritul timpului nostru de a înțelege prin libertate în primul rând, şi în sensul spiritual, tocmai sfărâmarea aşa numitelor cătuşe ale Divinității. Democratismul până în ultimele lui sucursale comuniste este condiționat *sine qua non* de ateism sau, exprimându-ne mai atenuat de distincția precisă între D-zeu şi creatură, dintre căile lui şi ale noastre. Cât de nou şi luminos în amurgul nostru polar, în veacul paralizat de această fatidică dualitate, este bătrânul dominican din secolul al XIII care ne învață că liberarea şi găsirea lui D-zeu sunt unul şi acelaş lucru.

VASILE LOVINESCU

Noapte

Am izbutit din suflet să te-alung.
A răsunat ca un oftat prelung...
Apoi m'am dus, din nou stăpân pe mine,
In vuetul de valuri din uzine.

Dar noaptea, pe furiş mi-apari în vis
Cu silueta sveltă de narcis;
Şi, răspândind fioruri de lavandă,
Te-apropii lin cu brațele'n ghirlandă.

Iar când spre pat cu bucle moi te-apleci,
Pe fruntea-mi aspră flăcări negre treci
Şi mă 'nfăşori în plete ca'n rețele...
O, soare, liberează-mă din ele!

YACASSA

Agrippina

Văpăi de-opal se frâng uşor din stele
Şi'n picuri cad pe-a mării valuri line,
Din goale săli doar vântul nopții vine
Să mângâie-auritele perdele.

Ce tristă-i vila mândrei Agrippine!...
Ca stolul cel pribeag de rândunele,
Fug toți acum şi'n fața morții grele
Stă numai ea: nici blestem, nici suspine!...

Stă, dar pustiul dimprejur o'nghiață:
De-un veac e parcă'n cruda lui strânsoare
Şi-i mai grozav ca orice chin din viață.

Gândind la Nero, ea-şi imploră fiul:
Nu-i mai trimite moartea salvatoare?...
Şi'n brațe-o strânge tot mai mult pustiul.

Profeție

Sus, cer de-asfalt cu scăpărări de fulger,
Jos, apa mării 'n svârcoliri nebune,
Iar peste-abis, pe-o punte, trec doi oameni:
Un astrolog şi groaznicul Tiberiu.

Al vânturilor crai lăsat-a parcă
Intregul stol de vijelii să sboare:
Copaci se frâng şi stânci întregi se surpă,
Chiar insula din temelii se sbate.

Ca două umbre, bezna nopții taie
Puternicu'mpărat şi ghicitorul
Şi'n el i-acum o mult mai grea furtună
Ca cea din jur, căci azi se'ncearcă, ştiința-i.

Ca marmura numidică-i e chipul
Şi tremură mai rău ca'ngusta punte.
Un semn! şi-a 'ncremenit, privind spre ceruri,
Vai, cum citi-va'n astre ce nu vede?

Stă ca'mpetrit şi'n dosul lui tiranul
E gata să-l asvârle 'n adâncime.
Alt semn!.. şi ce-a citit acum va spune...
Cum tremură şi bâlbâe profetul!...

Şopteşte totuş de-o primejdie mare
Ce va să cadă asupră-i chiar în clipă
Şi tace-apoi, dar se despică norii
Şi-o stea-i surâde blând îmbărbătându-l.

E mântuit! şi'nseninat Tiberiu
I-arată'n gol şi iar se sbate'n tremur
Sărmanul astrolog, privind jos marea
— Aci, de nu ghiceai, ți-era mormântul!....

I. M. MARINESCU

Şirato *Interior*

O pagină de umor universal

ELIN PELIN

Nenorocire

Ce se întâmplase oare ca să-l facă pe părintele Piomie, cel vesel și plin de viață, și veșnic cu râsul pe buze, să șează acum, ca niciodată, pe pragul chiliei, dus pe gânduri și atât de trist?

Pentru jale era oare făcută această frumoasă zi de vară?

In curtea largă mânăstirească, viața domoală a fraților, mulțumiți și fericiți, se scurgea în aceiași liniște și pace.

Părintele Sisoie, încărcat de ani, pe care frații îl porecliseră baba Aglida, toarce la vârtelniță, în poarta mânăstirii, ca în totdeauna liniștit, ca o mașină. Cele două domnișoare frumușele, musafiri ai sfântului locaș, se plimbă la braț, cu aceiași gravitate, stând de vorbă vesele. Tânărul părinte Ignat își tot face de lucru ca să treacă pe lângă ele și li se închină respectuos, zâmbind cu gura până la urechi. Pe acoperișul mânăstirii se hârjonesc drăgăstos porumbeii. In curte doi păuni frumoși se plimbă la soare scoțând strigăte vesele. De jur în prejur pădurea și vârfurile munților se scaldă în azurul curat al cerului. Totul trăește ca și până acum, în aceiași supunere și rânduială a soartei și se bucură cu recunoștință de frumoasa lume a Domnului.

Și în această tăcere liniștită și pioasă se aude murmurul plăcut și uniform al celor două cișmele ale mânăstirii, care șoptesc duios urechilor, inimii, minții și sufletului, cântând dulce: dormi, dormi, dormi.

Numai părintele Piomie este departe de această bucurie obștească, și adâncit cu totul în jalea sufletului lui, șade pe pragul chiliei, dus pe gânduri.

Forfotesc frații de colo până colo, trec pe lângă el, fiecare la treaba lui, iar el de-abea răspunde la saluturile lor și nici măcar nu-și ridică ochii. Așa trece ceas după ceas, se apropie prânzul, dar părintele Piomie nu se mișcă din loc.

Până și egumenul se întoarce, cu undița-i lungă, de la pescuit, roșu ca racul și plin de sudoare. Trecând pe lângă Piomie, scoate din buzunar doi păstrăvi care mai mișcă, și-i arată părintelui, zicându-i vesel:

— Părinte Piomie, ia te uită cum mișcă!

Părintele Piomie ridică capul și-l privi cu niște ochi atât de triști și de amărîți, încât egumenul se trase cu doi pași înapoi și pe dată fața lui luă o expresie serioasă.

— Ce e, ce s'a întâmplat, părinte Piomie? — întrebă el curios și speriat.

Părintele Piomie oftă din fundul sufletului și se sculă. Chipul îi era palid ca al unei icoane. Și toată înfățișarea îi era așa de zdrobită de parcă acu îl călcase o căruță.

— Ce s'a întâmplat, părinte Piomie? Doar n'ăi fi bolnav? — repetă egumenul și mai speriat. Șezi aici, dus pe gânduri și gemi! Treabă e asta? Doar ești cogeamite omul!

— Of, părinte, de-ai ști! — spuse Piomie, cu glas ca din mormânt. Să cheltuești atâta muncă, atâta vreme și atâtea griji, și când să te bucuri de roadele muncii tale...!

— Doamne , iartă nouă păcătoșilor! — se închină egumenul, uluit. Dar ce s'a întâmplat, pentru Dumnezeu, părinte Piomie?

— Sunt pierdut, părinte egumene, sunt desnădăjduit! Cât sunt de deșarte nădejdile omului! — oftă iar din adâncul sufletului părintele Piomie.

— Liniștește-te, părinte... Poate că încă nu e totul pierdut!

— Nu, nu, totul e pierdut! — rosti cu glas tremurător părintele Piomie.

— Nu te lăsa pradă desnădejdii, părinte... Spune, spovedește-te! Ce e? Păcat e? Ispită? Boală?

— Mai rău, părinte.

— Doamne Dumnezeule, doar n'ăi fi iar îndrăgostit? Ei, drăcia dracului! Haide, vorbește, de...

— Așa-și pierde omul credința și în bine, și în Dumnezeu, și în muncă, și în toate, — oftă el, desperat și se așeză iar pe prag. Vinu-u-u-u-ul... vinu-u-ul de trei anișori, s'a dus și nu se mai întoarce! — izbucni el de-odată în plâns, apoi urmă printre lăcrămi: Știi D-ta, părinte, ce era să iasă din el?... S'a scurs, s'a scurs și pe vecie!

— Ce spui! — zise părintele egumen, izbindu-și palmele.

Și cei doi călugări tăcură multă vreme, fără să se privească. Piomie își spovedise nenorocirea iar egumenul o înțelese și o împărtăși. Apoi părintele egumen se așeză lângă Piomie și-l întrebă cu emoția proprie sufletelor care iubesc acelaș lucru, cred în același lucru, se împărtășesc și se înțeleg în acest lucru.

— Măi, ce nenorocire! Și cum s'a întâmplat?

— A plesnit un cerc astă-noapte și vinul s'a scurs până la cea din urmă picătură!

— Până la cea din urmă picătură?

— Până la cea din urmă !

— Mare nenorocire!

— Hai, hai să vezi singur! — se ridică părintele Piomie. De durere nici n'am atins butoiașul. M'am uitat, am văzut și am fugit să nu mai văz!

In momentul acesta trecu pe lângă ei grăbit părintele Gherasim. Văzând pe cei doi părinți atât de amărîți și triști, el se opri și întrebă cu glasul lui femeiesc:

— Ce s'a întâmplat, mă rog...

— Ce s'a întâmplat? Butoiașul cel înfundat al lui Piomie s'a scurs, îi răspunse cam răstit părintele egumen.

— Tiu-u-u, nenorocire! exclamă părintele Gherasim, unindu-și jalea cu a celorlalți doi.

După puțin timp se apropie și părintele Nicodim, după el și părintele Maxim, apoi Teodosie, Paisie, se adunară toți frații din mânăstire. Până și baba Aglida lăsă în părăsire vârtelnița și se apropie. Și începură cu toții să țăcăiască din dinți, să ofteze și să vorbească pe șoptite, ca la mort.

Părintele Piomie îi conduse în pivnicioara lui, unde avuse loc nenorocirea. Se strânseră curioși cu toții în jurul butoiașului care tot mai lăcrăma printre doagele desfăcute.

O lumină slabă trecea prin singura ferăstruică, luminând melancolic răposatul butoiaș. Mirosul aromatic al vinului umplea pivnița... Părinții se îngrămădiră tăcuți în jurul butoiașului și pe chipurile lor bărboase se citea o atât de adâncă părere de rău, de parcă se aflau nu lângă un butoiaș plesnit, ci în fața unei inimi omenești, răpusă de o mare nenorocire.

— Dumnezeu să-l ierte! pronunță cineva cu glas tainic.

Și cu toții priviră oftând pe părintele Piomie, care stătea de o parte, desnădăjduit, cu credința și nădejdile pierdute și cu toții tăceau și nimeni nu putea găsi măcar un cuvânt de mângâiere pentru durerea lui.

A. CEHOV

La farmacie

Era seara târziu. Profesorul Egor Alexeevici Svoichin, ca să nu piardă timpul, de la doctor se duse direct la farmacie.

„Parcă ai intra la o întreținută bogată sau la un concesionar de căi ferate, — se gândea el, urcând scara lucioasă și acoperită cu covoare scumpe a farmaciei. Ți-e și frică să calci".

Intrând în farmacie, Svoichin fu izbit de mirosul specific tuturor spițeriilor din lume. Știința și doctoriile se schimbă cu anii, mirosul însă e etern ca materia. L'au mirosit bunicii noștri și-l vor mirosi și nepoții noștri.

Din cauza orei înaintate, nu era lume în farmacie. La biuroul galben lucios, pe care erau așezate borcane mici cu etichete, stătea un domn înalt, ținând capul țanțoș, cu favoriți bine îngrijiți, — după toate aparențele, dirigintele farmaciei.

Incepând de la chelia mică și sfârșind cu unghiile lungi roze, totul în omul acesta era netezit cu fierul de călcat, curățit și parcă lins, gata de dus la cununie. Privirea lui încruntată era ațintită asupra jurnalului, care era pe birou. El citea. La o parte, după paravanul de sârmă, ședea casierul și număra a lene banii mărunți. De partea cealaltă a teșghelei, care despărțea bucătăria latină de public, în semiîntuneric, se moșmoneau două figuri întunecoase. Svoichin se apropie de birou și dădu domnului netezit rețeta. Acela fără să se uite la dânsul luă rețeta, isprăvi să citească până la punct și întorcând capul spre dreapta bombăni :

— Calomeli grana duo, saccari albi grana quinque numere decem.

— Ha, — se auzi din fundul farmaciei o voce aspră, metalică.

Dirigintele dictă cu aceiași voce surdă, măsurată, poțiunea. Scrise ceva pe rețetă, se încruntă și lăsându-și capul înapoi, coborî ochii în gazetă.

— Peste o oră va fi gata, — zise el printre dinți, căutând punctul la care se oprise.

— Oare nu s'ar putea mai repede ? bolborosi Svoichin, — îmi e absolut imposibil să aștept.

Dirigintele nu răspunse. Svoichin se așeză pe canapea și începu să aștepte. Casierul isprăvise să numere banii mărunți, răsuflă adânc și închise cassa zângănind cu cheile.

In fund una din figurile întunecoase începu să piseze ceva în mojar. Cealaltă tulbura un lichid oarecare dintr'o sticlă vânătă, unde-va ceasul bătea încet și măsurat.

Lui Svoichin îi era rău. Ii ardea gura, îl dureau mânile și picioarele, în mintea lui îngreuiată se perindau ca niște nori, imagini fantastice și figuri omenești învăluite în ceață. Ca printr'un văl, vedea pe diriginte, rafturile cu borcane, becurile de gaz aerian, etajerele... iar ciocănitul monoton al piuliței de marmoră și bătaia lentă a ceasului părea că nu s'aud în afară, ci în capul său...

— Probabil că am un început de febră, — zise el. Doctorul mi-a spus, că e greu încă de stabilit ce boală am, dar eu mă simt foarte slab.... Am noroc încă că m'am îmbolnăvit în capitală, dar dacă, Doamne ferește, s'ar fi întâmplat năpasta aceasta la țară, unde nu sunt nici doctori nici spițeri....

Dirigintele stătea nemișcat și citea cu capul răsturnat pe spate. La cele ce-i spunea Svoichin nu răspunse nici cu vorba nici cu vre-o mișcare, parcă n'ar fi auzit...

Văzând că nu-l ascultă, Svoichin își îndreptă privirea la rafturile cu borcane și începu să citească inscripțiile....

Dinaintea lui trecură cu o iuțeală vertiginoasă tot felul de radixe: „gențiana, pimpinela, termentila, zadoaria" și etc. După radixe se perindară tincturile, oleumurile, unsorile cu numiri care mai de care mai curioase și antedeluviene.

„Câte lucruri inutile trebue să fie aici ! — se gândi Svoichin. Câtă rutină în aceste borcane, care se află aici numai după tradiție, și în același timp tot acest decor, cât e de respectabil și impunător !"

De la rafturi, Svoichin își îndreptă ochii spre etajera de sticlă care se afla lângă dânsul. Aici văzu cercuri de cauciuc, capsule, siringi, borcănașe cu pastă de dinți, picături Pierrot, picături Adelheim, săpunuri, cosmetice, pomadă pentru creșterea părului...

In farmacie intră un băiat cu șorț murdar și ceru de zece copeice fiere de bou.

— Spuneți-mi, vă rog, la ce se întrebuințează fierea de bou? se adresă profesorul către diriginte, bucuros că a găsit temă pentru conversație. Neprimind răspuns Svoichin începu să examineze fața severă și fudulă-savantă a dirigintelui.

„Ciudați oameni. Zău !" se gândi el. De ce și-or fi dând ei oare aerul acesta de savanți. Jupoae pe aproapele lor, luând de trei ori mai scump, vând pomade pentru creșterea părului, și privind fețele lor s'ar putea crede că sunt într'adevăr niște sacerdoți ai științei. Scriu latinește, vorbesc nemțește... Fac pe un fel de medievali... Când ești sănătos nu observi aceste mutre reci și fără inimă, dar când te îmbolnăvești ca mine acum, te îngrozești, că opera sfântă a căzut în mânile acestei figuri netezite cu fierul de călcat și nesimțitoare"...

Privind fața nemișcată a dirigintelui, Svoichin simți de odată nevoia de a se culca cu orice preț, cât mai departe de lumină, de fața savantă și ciocănitul piuliței. Il cuprinse o oboseală bolnăvicioasă.... Se apropie de teșghea și cu grimasă imploratoare, se rugă:

— Fiți atât de amabil, dați-mi drumul să plec.... eu sunt bolnav....

— Indată... nu vă răzămați, vă rog!

Profesorul se așeză pe divan și alungând imaginile fantastice, începu să privească cum fumează casierul.

N'a trecut nici o jumătate de ceas, — se gândea el. A mai rămas încă pe atâta... E de nesuferit !"

Dar iată în sfârșit micul, negriciosul farmacist se apropie de diriginte și puse lângă el cutioara cu prafuri și sticluța cu'n lichid roz. Dirigintele termină să citească până la punct, se depărtă încet de birou și luând sticluța în mână o scutură dinaintea ochilor... Apoi scrise eticheta, o legă de gâtul sticluței și se întinse după ștampilă.

„Și pentru ce aceste ceremonii ? se gândi Svoichin. Cheltuială de timp și vor lua și bani mai mulți".

După ce învăli, legă și pecetlui poțiunea, dirigintele începu să procedeze la fel și cu prafurile.

— Poftim ! — zise el fără să se uite la Svoichin. Plătiți la casă o rublă și șase copeice !

Svoichin vârî mâna în buzunar după bani, scoase o rublă și își aduse aminte că nu are afară de această rublă nici un ban mai mult.

— O rublă și șase copeice ? repetă el jenat. Și eu n'am de cât o singură rublă. Credeam că va ajunge o rublă. Ce-i de făcut ?

— Nu știu! — tăiă scurt dirigintele, apucându-se iarăși de gazetă.

— In cazul acesta vă rog să mă iertați.. Șase copeice am să vă aduc mâine, sau am să vi le trimet...

— Asta nu se poate.... Noi nu dăm pe datorie.

— Ce să fac dar ?

— Duceți-vă acasă, aduceți banii, și atunci veți primi doctoria.

— Doar așa... dar mi-e greu de umblat și să trimet n'am pe cine....

— Nu știu.... Nu e treaba mea...

— Hm ! stătu pe gânduri profesorul — Bine, am să mă duc acasă...

Svoichin eși din spițerie și merse acasă. Până să ajungă la odaia lui din hotel, se opri de vre-o cinci ori ca să se odihnească.

După ce ajunse găsi câteva monede de aramă, se așeză pe pat sleit de oboseală... O putere necunoscută îi trase capul spre pernă... El se culcă ca pentru un moment... Imagini fantastice și figuri învăluite, începură să-i întunece cunoștința. Multă vreme el ținu minte, că trebue să se ducă la farmacie, de multe ori se sili să se scoale dar boala îl învinse. Banii se risipiră din pumnul lui și bolnavul începu să viseze că s'a dus la spițerie și iarăși vorbește cu dirigintele.

TRISTAN BERNARD

Expediție nocturnă

Personagii: Primul om, Al doilea om, Comisarul

Primul om. — Măi! prin meleagurile astea nu prea sunt luminate drumurile...

Al doilea om. — Vezi că nu mai e mult până la miezul nopții. Rândul întâi de stingere se face pe la unsprezece, apoi se sting jumătate din becuri și apoi, o jumătate de ceas înainte de zori, se sting și celelalte felinare...

Primul om. — Un ținut de lângă oraș, ca ăsta, ar putea să aibă electricitate. Mai e mult?

Al doilea om. — Câteva minute încă..

Primul om. — Mie unul, nu-mi place de loc să umblu pe jos. Am cam îmbătrânit.

Al doilea om. — Ce fel! Câți ani ai?

Primul om. — Patruzeci și opt. Da'n socoteala asta intră și anii cam multișori de pușcărie, care se numără întreit. Nu umbla așa iute...

Al doilea om. — Nu mai e mult. Bine înțeles, o luăm pela spatele casei.

Primul om. — Și zici că e un zid de sărit?

Al doilea om. — O, mai nimic, un zid de înălțimea omului.

Primul om. — Și mai e pe urmă și de străbătut grădina... O să scârțâe pietrișul.

Al doilea om. — Nu, nu e pietriș, e pământ, așa un fel de iarbă, în tot cazul nu s'aude sgomot.

Primul om. — Ești sigur că nu-i decât moșneagul acasă?

Al doilea om. — Fii pe pace, locuește singur. E un sgripțuroi care nu ține servitori. E-o murdărie acolo...

Primul om. — Și banii îi are în hârtii?

Al doilea om. — Da. Nu-i pune la bancă... Toate lămuririle astea le-am căpătat la cârciumă dela o jupâneasă care slujise la el și care nu mai putuse răbda, așa era de sgârcit. Are un fel de dulap închis cu cheia, dar care nu arată a fi prea țeapăn. M'am uitat eu ieri.

Primul om. — Cum ai putut să intri în casă?

Al doilea om. — Cum ți-am spus, făcusem o scrisoare pe care i-am dat-o ca să-i cer de lucru... Poarta din față nu era închisă, așa că am ajuns până la scară... Mi-a deschis el singur, am intrat în anticameră cât a citit scrisoarea și, cum ușa salonului și cea a sufrageriei erau deschise, am putut să-mi arunc ochii. Am văzut dulapul din salon unde trebuie să-și ție bănetul. Am mai văzut și o fereastră din salon care dă în grădină. Pe-acolo ne urcăm... Nu-și trage obloanele.

Primul om. — Ești sigur că doarme, ă? Fiindcă dacă ne deranjează și trebuie să-l doborâm, sau să-i tragem una, cine știe ce iese de-aici și-o să ne coste scump dacă pune mâna pe noi...

Al doilea om. — Fii pe pace, n'o să ne deranjeze.

Primul om. Ei, acuma, ce să-i faci, trebuie s'o ducem la capăt! E după colț, aici pe stradă?

Al doilea om. — Da, vezi, casa a treia pe mâna stângă.

Primul om. — Nu-mi place că prea sunt multe case împrejur.

Al doilea om. — O, oameni liniștiți. Dorm de mult, n'ai grijă.

Primul om. — Tocmai, e somnul dintâi. Au să se deștepte poate mai ușor.

Al doilea om. — Nu facem noi sgomot, n'ai grijă.

Primul om. — Dar ca să nu sărim zidul, n'am fi putut intra pe cealaltă parte?

Al doilea om. — Nici vorbă că nu. Pe-acolo e o stradă cu lume multă!... Sunt și reclame luminoase care nu se sting toată noaptea. Cum să lucrezi în asemenea condiții...

Primul om. — Va să zică, aici e zidul?

Al doilea om. — Da; nu prea pari cu chef!

Primul om. — Vezi bine că nu. Meserie urâtă al dracului, când nu mai ești tocmai tânăr. Când simți primejdia... Așa!... Nu mai sunt eu de sărit zidurile. O să sar jos. Numai de nu mi-aș scrânti vre-un picior...

Al doilea om. — Nu mai te gândi la asta.

Primul om. — Nu mă gândeam când eram tânăr... (scăzând glasul): Haidem încetișor și cu băgare de seamă. (curând se aude o unealtă la fereastră). Tii! ce unelte proaste. Am lucrat eu cu un englez care avea pentru deschis ușile niște adevărate juvaeruri. Dar alea se fabrică cu oțel prima, și nu se găsesc pe-aici. Aha, parcă se deschise. Treci înainte... (Se aude sgomot de tălpi pe parchet). Ah! fir'ai al dracului, ce fel de ciubote ai pus! Puteai să pui și tu niște papuci de pâslă.

Al doilea om. — N'am putut că era a ploaie...

Primul om. — Stai să trec și eu. Ai lampa de buzunar... Ia îndreapt-o spre dulap. Bine. O să fie ușor de spart.

Al doilea om. — Ah! drace, drace...

Primul om. Ce ți-e?

Al doilea om. — Aud sgomot alături.

Primul om. — Ei vezi, asta ne mai trebuia! Tu ziceai că doarme... Și el vine să ne deranjeze. Face rău, moșneagul. Face rău. Să mă uit prin crăpătura ușii. E în sufragerie. Tii, că urâcios mai e. Ține o pușcă într'o mână și în cealaltă o lumânare. Vine încoace. Cel dintâi lucru de făcut e să-i suflăm lumânarea; eu să-i dau la cap. Bagă de seamă... (se aude sgomot surd). L-am atins, să sperăm că nu prea tare și că-i doar amețit. Da' ce-i? (Strigăte afară: „Bravo! Bravo! Bravoo!) Da' ce-i?

Al doilea om. — Nu știu.

Vocea comisarului. — Haideți, băieți! aprindeți lampa, nu mai e nici o primejdie. Bravo! Bravo! Sergent, ai să telefonezi din partea mea la prefectură și-ai să spui că nebunul furios care terorizase mahalaua dela amiază a fost doborât de către doi bravi cetățeni.

(Strigăte, ovații: „Bravo! Bravo! Bravo!")

Trad. de D. FAUR

Nedumerire

— Ce ingrată e lumea! Uite, în fiecare zi dau de pomană omului ăstuia și nu mi-a spus niciodată: mulțumesc!

AMINTIRI

Locuri primejdioase

— De aici ne-așezăm pe drum drept, o jumătate de poștă — arată tata cu biciul întinsul drumului, după ce-am scăpat de urcușul dela Ruptură și-am trecut pe podiș. Cât vezi cu ochii înainte, nu mai avem nici un sat lângă drum.

— Tată — întrerup eu — dacă nu-i nici un sat pe-aici... apoi, noaptea, nu ies hoții înaintea oamenilor?

— Cum să nu iasă ?!

— Da' matale ai văzut hoți?

— Am văzut hoți prinși. Mai înainte nici nu-i poți cunoaște.

— Matale ți-au ieșit niscai hoți înainte?

— M'a ferit Dumnezeu ! Numai o singură dată m'am pomenit cu unul lângă mine, dar am scăpat ca prin urechile acului.

— Cum a fost, tată ? spune degrabă, îl întreb eu rugător și cu ticăituri dese de inimă, cașicum întâmplarea avea să vie deacum în colo.

— Apoi să vezi cum a fost. Intr'un an dăduse Dumnezeu roadă multă la vie. Ne speriasem de-atâta nămol de struguri. Trei săptămâni ținuse culesul și credeam că n'o să mai aibă capăt. Am făcut, în toamna aceia, patru drumuri la Galați, după poloboace. Pe omul bogat, sloata mare numai îl bucură; pe cel sărac însă îl și înveselește, dar îl și amărăște. Ii crește inima cât un bostan că are rod mult, însă îl chinuește grija că n'are în ce-l pune. Și chiar așa a și fost cu mine, când m'am dus atunci, cea de pe urmă dată la Galați. Numai eu știu cât m'am sbuciumat până ce mi-am închipuit banii cu care am plecat. Sfințise soarele când am pornit.

— Pe după miezul nopții — urmează el, — eram pe-aici. O noapte înainte, la lumina focului, călcasem culesătura zilei celeilalte, ca s'avem în ce culege în ziua care urma. N'am știut până atunci că omul poate merge dormind. Cu mine s'a întâmplat și asta, în acel drum. Eram strașnic de grăbit, pentrucă trebuia, în zorii zilei, să fiu în Galați, ca s'apuc niște care dela noi, unde urma să pun polobocul cumpărat. După socoteala mea, pe vremea aceia trebuia să fiu ajuns în Frumușița unde aveam de făcut un popas, dar n'am dovedit la timpul dorit de mine. Un singur om dela noi, anume Costache Toma, isbutește să calce pe jos drumul dela Rogojeni la Galați în timpul cât și-l pune în gând. Pornește în crăpatul zilei de vară, trage o dușcă de rachiu la Cialmău, alta la Frumușița — unde face un popas pentru o țigară — iar a treia, drept când îi soarele la amiază, o prăvale pe gât la rohatca din Galați. — Și, cum îți spuneam, o noapte înainte călcasem, toată ziua culesesem și cărasem mustuitura cu ciubărul, iar după miezul nopții următoare eram pe-aici. Și numai ce mă pomenesc, tam-nisam, cum mergeam eu grăbit, că mă împiedic de niște hlujani de popușoi uscați. Ba — ferească Dumnezeu de ceasul cel rău — în cumpănirea mea să nu cad jos, nimerisem cu fața drept în niște vârfuri de frunze uscate, mai-mai să-mi scoată ochii! „Măi, ce să fie?! — gândesc eu, în lupta cu mine însumi, ca să mă lămuresc. Ce să se fi întâmplat ?" — M'am dumerit cu greu că chipurile mă duceam la Galați și că mă găseam într'un lan de popușoi. Se vede că m'ajunsese truda și.. adormisem și mersesem în neștire. Ei, ce era de făcut? Incotro era drumul? Cerul era senin, stelele erau destul de boghete, dar, pentru nenorocul meu, sfințise luna. Intunericul era întuneric și pace bună. Nu știam încotro putea să fie drumul. Apucasem eu în dreapta, ori în stânga lui, cum mergeam spre Frumușița?—Rarița răsărise tocmai atunci. După ea, aș fi putut da la drum, dacă aș fi știut în care parte a lui apucasem. Pentru lămurirea trebei și în pofida grabei mele, m'am așezat pe mușuroiul unui hlujan călcat de mine cu piciorul. Și mi-am făcut socoteala așa: „Am mers, dormind pe jumătate, cu ochii deschiși. Altfel trebuia să mă împedic de hlujani, chiar dela marginea lanului și n'apucam să intru adânc într'însul. Când am adormit deabinelea și-am închis ochii cu totul, atunci m'am împedecat de-un hlujan și m'am trezit". Nădăjduiam că stând jos, liniștit, fără să umblu prin frunzele uscate și sgomotoase de popușoi puteam auzi mai ușor, țăcănitul vreunui car, ori cărute de pe drum. Norocul meu că nu adia nici un firișor de vânt și nu se clătina nici o frunzișoară din locul ei. La început nu-mi auzeam decât bătăile inimii mele nerăbdătoare. Am băgat de seamă însă îndată că văzduhul, cât ținea întinderea apropiată și adâncurile lui, era vrăvuit, în lungiș și'n curmeziș de cârduri mari de gâște sălbatece, de rațe de toate mărimile și de lebede. Nu le vedeam cu ochii decât așa ca printr'o sită deasă și numai când erau drept deasupra mea. Le cunoșteam însă după sfatul pe care îl aveau cu glas tare în sbor și după fâlfâitul aripelor. Trecerea perechilor de lebede se desgolea prin cântecul aripelor. Altădată, mi-ar fi sfârîit inima de dorul puștei, acuma însă, în amărăciunea în care mă aflam, îmi era silă de hazul lor.

— N'a trecut mult vreme — urmează mai departe tata — și numai ce deosebesc un mers tropăit de cal buestraș, care venea dinspre Frumușița. Am înțeles numaidecât că eram în deapta drumului. Am sărit în picioare și-am luat-o în partea de unde s'apropia trapul calului. Când am ieșit la marginea lanului, hop și cel călare. Nu-l lăsam eu să treacă în treaba lui și-apoi să ies la drum ?

— Care-i acolo, măi ? — strigă el răstit, strunindu-și calul, care se speriase de arătarea mea neașteptată din popușoi.

— Jitarul! — răspund eu iute, ca să nu prindă de veste că-i trântesc minciuna drept în obraz.

Când aude el răspunsul meu — urmează tot tata — și-a tras pălăria mai pe ochi, se pleacă spre mine, ca să mă zărească mai de-aproape, se pipăe la brâu — ca să înțeleg eu că dacă l-am cunoscut cumva și oiu crâcni cuiva că el, în acea noapte, mergea călare prin aceste locuri ,apoi are destule pistoale ca să-mi vie de hac — apoi dă pinteni calului și-o ia în galop. Și iac'așa, măi băete. Am cunoscut eu, așa din zare, că omul acela nu era detreabă. Trebue să fi fost din satele de sub coasta podișului; altfel nu și-ar fi tras pălăria spre față și nu mi-ar fi arătat că are brâul plin de pistoale. Se temea că eu, dacă eram în adevăr paznicul țarinei, aș fi putut să-l cunosc. Și numai unul Dumnezeu mi-a dat în gând să-i arunc minciuna înainte. Căci, cum eram eu mălăeț de trudă, pălancă mă făcea și nici poloboc nu mai ajungeam să cumpăr. Cât să te ții, dacă ești trudit nu te poți pune cu somnul, că tot te doboară. Și doar, pe vreme de noapte, tocmai pe-aici umblă cei mai mulți hoți.

— Tată, da'cum îndrăznesc hoții să s'apropie de-o tabără de care, unde sunt atâția oameni drumeți ?

— Apoi, uite cum vine treaba. Un șir lung de care, pornește dela Frumușița 'ncoace — la întors, fiecare are cu dânsul lucruri cumpărate în car. Dac'ar fi numai un car-două, n'ar dormi nimeni, pentru că s'ar teme să nu fie luați fără veste, și-ar pierde cumpătul treziți din somn și nu s'ar putea apăra. Când sunt care multe se schimbă treaba. Cât ridici dealul, dela Frumușița 'ncoace, tot îndemni boii la deal și, de teamă să nu dai de râpă stai treaz ca lumânarea aprinsă. Cum dai încoace însă, la drum întins, atâta cale până la Ruptură, lipsa grijei de răutăți te moleșește, te lași în nădejdea tovărășiei și... cum ești turtit de oboseală, te fură somnul numaidecât. Și-atunci, dacă-i noaptea, borfașii atâta așteaptă! Ies de prin popușoaie și de prin dudăele de unde pândesc să treacă convoiul adormit. S'apropie tiptil de care, iscodesc dacă dorm cu toții, vâră mâna încetișor, ca să nu te trezească și iacă-te prădat ! — Țiu ! vai ! — când se trezesc.... săriți, hoții !... se trezesc cu toții... țiu și vai de pe la alte care... oprește toată lumea... ca să se 'ncredințeze c'au fost prădați mai cu toții! — Vezi tu, cât de blestemați și plini de fărădelegi mai sunt unii oameni ? Așteaptă omul toamna ca ziua Paștelui, să-și poată cumpăra câte ceva și când colo... îl pradă și de-acele lucruri!

— Tată, da' nu s'ar putea pune câte-o căpcană 'n car ?

— Știu ce vrei să spui ! In toiul somnului, uiți c'ai pus căpcană și-ți prinzi, tu singur, mâna sau piciorul... Uneori, rar de tot, hoții sunt prinși; alte ori — și mai rar — își iau pedeapsa pe loc. Iacă, îmi vine acum în minte o întâmplare, care a fost vestită și pe la Rogojeni și care s'ar fi petrecut tocmai prin aceste locuri. Omul cel mai de pe urmă din tabăra de care, fusese prădat într'un an și acuma stătea de pază. Se lungise cu fața'n sus și se prefăcea că doarme. C'o mână ținea gura sacului... sacul însuși se'n tindea spre fundătoarea din urmă. Dela o vreme, omul a simțit că parcă se mișcau paele de sub sac. A pus binișor mâna pe bardă, s'a sculat fără de veste și-a dat de nădejde cu tăișul drept deacurmezișul carului, în partea de jos a fundătoarei dinapoi. Ceasul cel rău a făcut ca lovitura să meargă 'n plin. A auzit numaidecât un răcnet ca de taur înjunghiat și-a văzut o mătăhală fugind în hlujanii de popușoi. Fiică-sa, care adormise dealungul uneia din scoarțele de scânduri, s'a speriat din somn, a sărit drept în picioare și-a început să strige, ieșită din fire, că-i pradă iar. Tată-său a înlemnit mai tare de spaima fetei, decât de grozăvia răzbunătoare a loviturii cu tăișul ascuțit al bardei. A aruncat unealta blestemată cât colo și s'a repezit la fiică s'o liniștească și să-i spue că hoțul n'a apucat să fure nimic. Vestea aceasta a fost să fie pentru peirea ei. In graba, cu care fata s'a năpustit asupra sacului cu lucruri, cum bâjbâia prin întunerec, s'a pomenit c'a dat de-o mână de om, tăiată din cot, din care curgea sânge cald. Și-atâta i-a fost bietei fete ! I s'a rupt inima 'ntr'însa de frică și-a căzut grămadă 'n car. Numai două zile a mai trăit, dupăce-a ajuns acasă. — A fost, se vede, zodia acelei nopți așa : fata să fie îngropată cu hainele sortite să fie mireasă; iar hoțul să fie găsit mort în lanul de popușoi, unde i se scursese tot sângele dintr'însul.

* * *

Cum am trecut din dreptul Tămăoanilor, s'a și ivit partea de sfințit a Frumușiții. Cu cât înaintam, cu atât se desgropa satul, așezat în întregime pe dreapta drumului, împrăștiat pe-o coastă de deal.

Depe capătul podișului, pe care venisem până atunci, ne uitam în sat ca într'o jumătate de albie tăiată dealungul.

— Ia te uită, măi Spirule, — mi-arată tata, cu coada biciului, un șir de care, ce se apropiau de fântânile din vale. Acele care sunt dela noi.

— Da' de unde știi matale, tată ? — îl întreb eu, mirat peste măsură că le cunoaște de la o depărtare așa de mare.

— Păi, când te-i face mare, ai să le cunoști și tu. Să fie la un loc o mie de care, iar între dânsele de-ar fi numai unul dela noi, eu ți l-aș cunoaște numaidecât pe-al nostru. Ia te mai uită la carele celea. Vezi tu un om mai depărtat de boi decât ceilalți? Acela om îi dascălul Ion. Numai el are năravul să meargă așa de departe de boi... parcă s'ar teme să nu-l muște ! Mai vezi apoi, în partea din urmă a șirului, un om cu biciușca 'n stânga, iar cu dreapta stă pe șoldul boului, ca și când ar face cu dânsul o singură bucată ? Acela om îi Iordache Cosma.

Eu eram tot timpul uluit de simțul luării aminte, cu care era înzestrat tata.

— Iacătă-i că se opresc la han — adaugă el. Așa se și cade. Oamenii dela noi, la dusul cu încărcat, ori la 'ntorsul cu deșert, fac popasul cel mare aici la Frumușița, tocmai două poște dela noi și-o poștă dela Galați. Tot aici facem și noi popasul cel mare. Numai bine, că sfințește soarele. Acuma avem de adus mulțămire lui Dumnezeu, c'am ajuns aici cu bine; apoi, mai avem de lăudat pe Roaiba. Vezi tu ? Eu, în zorii zilei de azi, cum dormeam pe prispă ,am auzit țăcănitul carelor acestora, la ieșirea lor din sat. Ele au făcut drumul într'o zi întreagă; iar Roaiba noastră, cu trei-trei al ei, ținut în șir, ne-a adus în mai puțin de jumătate din timpul făcut de boi. Așa-i că n'o hrănim degeaba ?

SPIRIDON POPESCU

Plecare

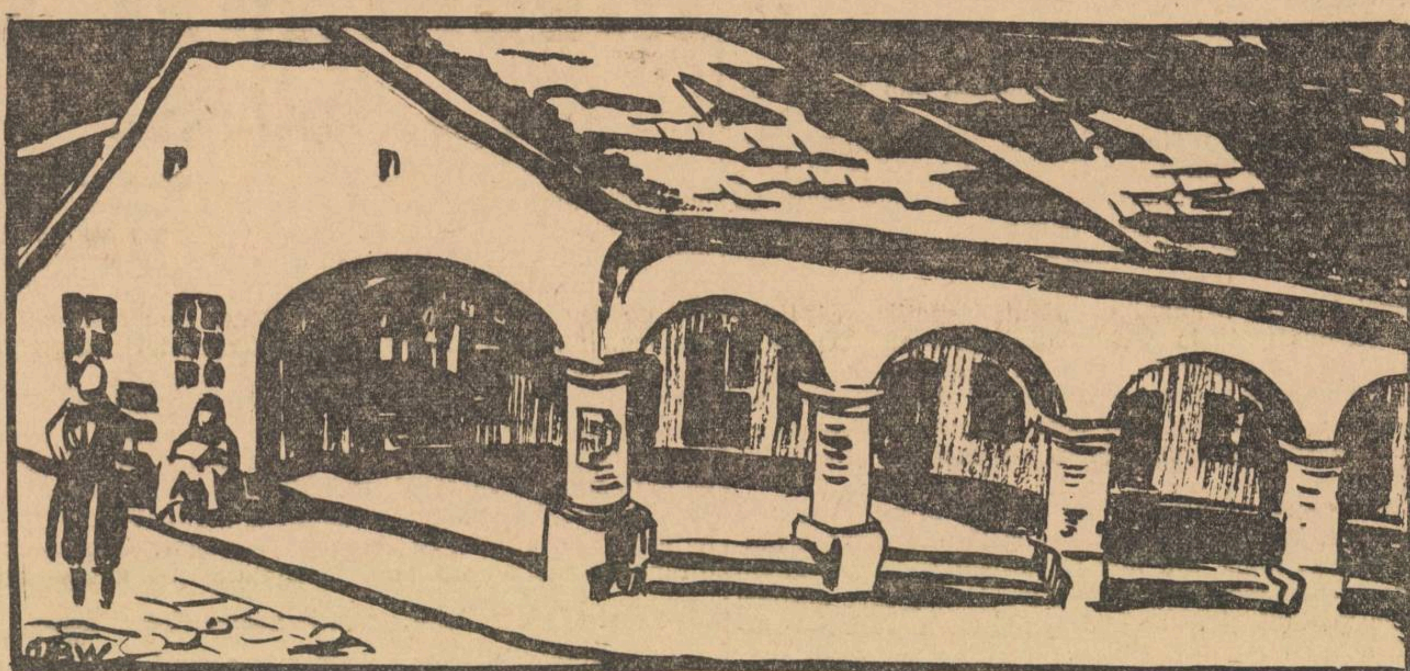
Un albatros mi-a fâlfâit chemarea,
Să nu mai am în față decât marea;
Mereu fâșii din suflet sfâșiate,
Să le pornesc în larg înaripate.

Plecând din cuibu-mi, aripile 'ntinse,
De drumul lung se prăbușesc învinse
In valurile negre, răsvrătite,
Și marea albatrosului le'nghite.

Iar cuibul tot mai gol și tot mai rece,
Când aripile vor sfârși să plece,
S'o nărui în scorbura din mine...

Căci toate pleacă, numai moartea vine.

D. N. TEODORESCU

Feta-Gioca

— Poveste macedoneană —

Pe Feta-Gioca l'am văzut odată la Crușova, satul în care m'am născut dar pe care l'am părăsit când eram copil. Sfârșisem clasa a treia a liceului din Bitolia când, într'o vară, părinții mei se învoiră să mă lase să petrec vacanța în Crușova, la un unchiu al meu.

Așezată pe coasta unui podiș înalt, într'un fel de pâlnie formată din povârnișuri, cu casele așezate în amfiteatru, cu uliți înguste alunecând în pante repezi, Crușova înfățișează o priveliște din cele mai pitorești. De jur împrejurul pâlniei, acolo unde se isprăvesc casele, începe o pădure bătrână de fag, care se întinde pe podiș, până departe.

Casa unchiului meu, la care fusesem găzduit, era așezată la marginea comunei, lângă pădure. In zori de zi eram deșteptat de trilul privighetorilor. Săream din pat, mă spălam cu apă rece dela fântâna din apropiere, apoi o luam razna pe poteca ce duce sus, pe podiș. Acolo, așteptam răsăritul soarelui.

După amiază, mă plimbam la marginea de apus a comunei, pe o mică terasă naturală, numită: „La ploci". Aci, cercul pâlniei formează o crăpătură, singura pe unde se poate intra în sat. La marginea pădurii începe un povârniș care coboară, departe, până la câmpie. Pe partea de miază noapte, față cu terasa, a fost săpată șoseaua cu nenumărate zigzaguri, în chip de șarpe încolăcit. De aci privirea cuprinde toată regiunea Perlepei, cu văi, dealuri și câmpii. Din loc în loc se văd satele peste care fumul coșurilor plutește în mici nouri cenușii.

Intr'una din aceste după amiezi ședeam cu câțiva prieteni pe o pajiște, la marginea povârnișului, privind la chirigiii care urcau șoseaua.

După o zi caldă, dinspre pădure începu să adie o boare răcoroasă. Pusesem mâna sub cap, gata să ațipesc când privirea îmi fu atrasă de un moșneag care urca povârnișul din fața noastră. Făcu un mic ocol, dispăru într'un tufiș apoi iar apăru și sprijinit pe un toiag, mai făcu câți-va pași și sprinten sări pe terasă.

Moșneagul era îmbrăcat în tradiționalul costum al ciobanilor aromâni: încins cu un seleaf de piele, în care se vedea numai mânerul unui hanger. Se odihni puțin, apoi se ridică, se uită în zare, făcu mâna streșină deasupra ochilor, puse două degete în gură și scoase un șuerat prelung. Un câine ciobănesc țâșni dintr'un tufiș. Moșneagul îl chemă pe nume și-l mângâie. Câinele, mulțumit, mișcă de câteva ori coada, apoi, amândoi, își căutară de drum.

Mirat că moșneagul, în loc să urce șoseaua, preferase drumul mai scurt, dar mult mai anevoios, al povârnișului, întrebai, pe prieteni, într'o doară:

— Cine-i moșneagul ăsta?

— Cum, nu cunoști pe Feta Gioca? zise unul din ei mirat.

Intr'adevăr, care din noi, când eram copii, nu auzisem, în casă, vorbindu-se despre acest Feta Gioca?

Feta-Gioca simboliza pentru creștinii unui întreg ținut, lupta dârză contra atot puterniciei și samavolniciei beilor și basibuzucilor turci și albanezi, de care suferea, mai cu seamă, biata populație dela șeș, iobagă pe moșiile marilor proprietari.

Isprăvile lui Feta-Gioca, săvârșite cu două decenii în urmă, deveniseră legendare și ecourile lor se păstrau, și acum, în freamătul pădurii lui Dimir, și în amintirea celor de o vârstă cu dânsul, care, în lungile nopți de iarnă, povesteau cu mândrie, fapte de cruzime, bravură și istețime, socotite ca virtuți, din care, credeau ei, că o parte se resfrânge și asupra întregului neam.

* * *

Feta Gioca era un simplu cioban, deși părinții lui fuseseră oameni cu stare. Familia lui se așezase la Crușova după ce vestita comună aromânească din Pind, Gramostea, fusese distrusă și devastată de bandele crudului Ali-Pașa din Țepeleni. Ca toți românii din partea locului, moșul lui Gioca își văzuse avutul distrus și abia putuse scăpa cu viață și cu un număr de cai și de catări. Bogata lui turmă fusese capturată de oamenii satrapului. Cu puțin înainte, Crușova fusese aleasă ca loc de așezare, pentru pozițiunea ei ușor de apărat, de către alți refugiați din comuna Nicolița, soră de suferință cu Gramostea.

După ce s'a potolit resmerița, moșul lui Gioca s'a îndeletnicit cu meseria de chirigiu, bătând drumurile — dela Marea Egee până la Marea Adriatică — transportând tot felul de mărfuri. Intr'una din aceste călătorii, bunicul lui Gioca muri, lăsând în urma lui trei flăcăi.

Caii și catârii fură împărțiți între ei, apoi, fie-care, pe socoteala lui, prinse să colinde drumurile bătute de haiduci, însoțiți numai de către două sau trei slugi. Neputându-se apăra, cum făcuse tatăl lor, care, pornind la drum cu patruzeci de cai și douăzeci de catâri, era însoțit de cel puțin douăzeci de slugi, bine înarmate, doi din ei fură uciși și prădați, iar tatăl lui Gioca nemai îndrăznind să se aventureze prin orașele îndepărtate, unde comerțul era mai bănos se ruină repede.

Feta Gioca de când veni pe lume, nu cunoscu alt tovarăș decât sărăcia care se cuibărise în casa părintească și altă lege decât ura contra turcilor și albanezilor, ucigași și prădalnici.

La vârsta de cincisprezece ani, Gioca se pomeni fără tată, cioban la stâna lui Gușu Palasca, unul din cei mai bogați celnici din Crușova.

Stâna lui Palasca era așezată în apropiere de Crușova, la răscrucea drumurilor care duc unul la Ghicea, celălalt la Dibra: centre albaneze faimoase pentru rapacitatea și cruzimea locuitorilor.

Intr'o zi din luna Aprilie a anului 187... pe când tânărul Gioca era ocupat, la stână, cu înțărcatul mieilor, deodată, câinii porniră a lătra furioși și a alerga în spre poteca ce se înfunda în pădure.

Crezând că este vre-un urs flămând, din cei care roiau pe lângă stână, Gioca puse mâna pe pistol și se pregătea s'o apuce pe urmele câinilor, când, deodată, un foc de pușcă răspică aerul, urmat de un al doilea, apoi de un al treilea.

In fața stânei apărură trei călăreți albanezi, înarmați până în dinți, ducând cu ei o fată, care, după port, părea să fie o bulgăroaică din satele învecinate.

Gioca flueră de câte-va ori; câinii se apropiară, le porunci să se astâmpere de lătrat, apoi se duse în întâmpinarea oaspeților nepoftiți.

Cei trei călăreți săriră de pe cai. Doi din ei se repeziră să coboare de pe cal pe fată, care părea foarte obosită și speriată, iar al treilea, îmbrăcat în straie de postav roș, brodate cu fir de aur, în cap cu fes roș, din creștetul căruia atârna o fundă enormă de fire de mătase albăstrie, purtând în sileaf două pistoale cu mânerele de argint, se apropie de Gioca și îl întrebă:

— Bre, ghiaure, a cui este stâna asta?

— A lui Gușu Palasca, răspunse el.

— Il cunosc, zise beyul. E un prieten al meu; să-i spui că a trecut pe aci Ali-bey, din Ghicea și îi trimite multă sănătate. Și acum du-te să ne pregătești ceva de mâncare. De astă noapte suntem la drum și până acum n'am îmbucat nimic. Un miel la frigare și o mămăligă, ne ajunge; brânză de oi și unt știu că aveți din belșug.

După această poruncă, Beyul se duse și se așeză cu picioarele de-a curmeziș pe o velință, pe care unul din însoțitorii lui o așezase pe pajiștea de lângă stână.

Scoase din sileaf cele două pistoale și le așeză lângă dânsul. Apoi, desprinse o pungă mare de postav, brodată în fire de aur, care îi atârna pe partea stângă, alături de cartușierele de argint ciselat, luă din ea tutun și foiță, făcu o țigară groasă cât degetul o puse într'o țigaretă de argint, încrustată cu pietre colorate, cu un imens chilibar la capăt, scăpără din amnar, o aprinse și sorbi, cu voluptatea omului mulțumit de sine.

Feta-Gioca rugă pe baciu să pregătească masa. Pe urmă se dădu mai la o parte, uitându-se pe furiș la fată pe care cei doi însoțitori o coborâseră de pe cal și o aduceau acuma lângă bey.

Bey-ul puse mâna pe mâna fetei și cu putere o smuci spre dânsul, parcă ar fi vrut s'o sărute. Fata tresări ca scuturată de un fior, duse o mână la inimă, iar cu cealaltă își luă marama de pe cap, care-i căzuse peste frunte și-i acoperea ochii.

In clipa aceea, Feta-Gioca, cu privirea pironită, simți tăișul unui pumnal drept în inimă. O ceață, o clipă, îi învălui privirea, mintea-i se întunecă și instinctiv puse mâna pe pistol.

Dar, se reculese repede; își acoperi ochii cu palma și din piept îi ieși un răcnet înăbușit. „Bree! câinele de necredincios are s'o plătească scump, scump de tot!"

Sângele îi năvălise în vine și pieptul îi bătea cu putere. Făcând sforțări spre a-și stăpâni turburarea luă o cană cu lapte și se duse s'o ofere prizonierei.

Bey-ul era întins pe spate și, spre a fi ferit de razele soarelui care îi cădeau drept în față, își acoperise ochii cu palmele, pe când însoțitorii lui scoseseră șeile cailor și se pregăteau să le atârne de gât traistele cu orz.

Feta-Gioca se apropie de prizonieră ținând într'o mână cana cu lapte, iar cu cealaltă făcându-i semne să nu se dea de gol, i-o întinse și se îndepărtă.

Baciul, obișnuit cu asemenea oaspeți nepoftiți, aprinse un foc mare, puse într'un ceaun de mămăligă, pregăti un miel și-l puse la frigare. După aceia, chemă pe Feta-Gioca să-i dea o mână de ajutor. Feta-Gioca se apropie, dar n'apucă bine să învârtească frigarea și o înjurătură îi scăpă din gură.

Baciul lăsă un moment melesteul cu care mesteca mămăliga, îl privi mirat, și-i zise:

— Ce ai, Gioca? Ce ai pățit?

— Ei, ce să am? păgânul ăsta a furat pe Medelia lui Mitre din Vărbeni... Dar are să mi-o plătească, blestematul!...

— Gioca, pentru numele lui Dumnezeu, băete, să nu faci vre-o poznă. Bagă de seamă. Ciobanii sunt departe. Pe urmă, noi suntem aci ca să păzim avutul celnicului, iar nu să ne facem de cap.

Feta-Gioca n'auzea nimic. In capul lui se depănau și se resfirau mii de gânduri răzlețe.

* * *

Nedelca era fiica unuia din cei mai înstăriți gospodari dintr'un sat bulgăresc, renumită pentru frumusețea ei, în tot ținutul Crușovei. Feta-Gioca o văzuse, de vre-o câteva ori, în casa stăpânului său, la care venea cu tatăl ei, pe când trăia încă, cu prilejul târgului săptămânal din Crușova, unde aducea spre vânzare făină sau grâu și cumpăra țesături de bumbac sau opinci. Simțea ceva pentru ea?

Nu avusese timpul să-și puie o asemenea întrebare. Și asta cu atât mai mult, cu cât cazuri de încuscrire între români și bulgari erau încă necunoscute pe vremea

(Continuare în pag. VI-a)

aceea. Dar, la vederea ei, de ce fusese turburat? Era, oare, o scânteie tainică de iubire care se cuibărise într'un ungher ascuns al sufletului lui tânăr, sau era reînvierea urii contra păgânului care răpise pe fată?

Ura aceea moştenită, care mocnea sub cenuşa uitării!

Feta-Gioca, în momentul acela, nu se gândea să-şi puie o asemenea întrebare, fiindcă el începuse deja a rumega un plan îndrăzneţ: să scape pe Nedelca şi să pedepsească pe nemernicul păgân, pe seducătorul şi răpitorul frumoasei bulgăroaice.

* * *

Baciul servi prânzul spunând oaspeţilor că Feta-Gioca s'a dus până la căşăria din apropiere. Oaspeţii mâncară cu poftă şi Bey-ul încercă să glumească cu frumoasa bulgăroaică, dar nu izbuti să-i descleşteze gura. Cu capul lăsat pe piept, cu ochii în jos, fata nu făcea decât să-şi şteargă lacrimile care-i curgeau şiroaie pe obraji.

După ce se ospătară bine, cei trei musafiri urcară fata pe cal, apoi încălecară şi ei şi lăsând drumul obicinuit se înfundară din nou în desişul codrului. Tăind pădurea deacurmezişul dai de o trecătoare care despică muntele în două şi te lasă, deadreptul, în câmpia Chicei. Prin acest pas, drumul se scurtează cu mult; dar, fiind foarte periculos, călătorii îl evitau. Aly-bey nu era, însă, un călător oarecare. Şeful unui trib numeros şi puternic, stăpân pe o vastă întindere de pământ cultivabil, el era groaza întregului ţinut ce se întindea de la Chicea până la Cruşova. Munţii şi văile răsunau de jafurile şi crimele făptuite de oamenii lui şi nimeni nu-i putea sta împotrivă.

Feta-Gioca ştia că Aly-bey va alege drumul cel mai scurt, de aceea lăsă pe baciu să servească, se furişă pe lângă gardul de nuele care împrejmuia stâna, merse câţi-va paşi deabuşelea şi se afundă în pădure. La marginea pădurii, lângă un pârâu, era aşezată căşăria. O casă de piatră într'o ogradă. Mai mulţi ciobani erau ocupaţi cu fabricarea brânzeturilor. Feta-Gioca, ca un turbat, se repezi în ogradă. In câte-va cuvinte, el le povesti cele întâmplate. După aceea, intră în casă, luă de pe perete o puşcă, un pistol şi un iatagan. Incinse cartuşiera şi eşi afară. Era roşu la faţă şi ochii îi sclipeau de neastâmpăr. Işi luă rămas bun de la ciobani, trecu albia pârâului de lângă căşărie şi începu să urce muntele. Feta-Gioca cunoştea cele mai mici potecuţe pe care mergeau numai fiarele pădurii şi socotea că va reuşi să ajungă la trecătoare înaintea Bey-ului. De aceea, iuţi pasul şi merse fără să se odihnească. Numai de vre-o două ori se opri o clipă şi trase câte-va focuri în aer, să vadă dacă puşca e bună. Sdrobit de oboseală, pe înserate ajunse pe piscul muntelui. Escaladă câteva stânci ce se află pe dreapta trecătoarei şi se opri. Muntele, unde se deschide aici e pleşuv, format din stânci gigantice, suprapuse. Feta-Gioca alese una din aceste stânci, de unde cu privirea putea să cuprindă bine intrarea în trecătoare, aşeză puşca lângă el şi se puse la pândă.

(Sfârşitul în n-rul viitor) C. CONSTANTE

Insemnări ştiinţifice

Harta cerului şi cataloagele de stele

Văzându-se revelaţiile fotografiei stelare s'a născut ideia că toate observatoarele de pe pământ să se unească pentru a alcătui un catalog de stele şi o hartă a cerului mai complecte, decât cele ce le avem până acum. Optsprezece observatoare şi-au împărţit cerul în 22554 de patrate pentru a-l sonda mai cu atenţie fiecare în câte o regiune. Iniţiativa acestei vaste întreprinderi internaţionale a lut-o Franţa în 1887. Se va face astfel o hartă a cerului, care să cuprindă toate stelele până la a XIV-a mărime inclusiv şi un catalog, care să conţie toate stelele până la a XI mărime. Va fi cea mai frumoasă operă pe care ştinţa o va dărui omenirii. Multe descoperiri noui se vor face din studiul amănunţit al atâtor stele. De altfel progresul a făcut ca cercetarea stelelor, să constituie o ramură nouă a astronomiei, numită astronomie stelară.

Depărtările stelelor, metode geometrice şi fizice

Din studiul stelelor s'a ajuns la o nouă concepţie asupra lumii, sintetizată în sistemul galactic al Universului după care sistemul nostru solar n'ar fi decât o celulă în planul Galaxiei, format din tot atâtea alte celule care se găsesc în sorii Căii laptelui, pe care o vom trata într'un capitol special intitulat „Locul nostru în Univers". Vom vedea într'un alt capitol „Din tainele stelelor" cum astronomia stelară ne reveleasă constituţia chimică, mişcările lor individuale şi colective, temperatura şi evoluţia stelelor. Să vedem acum, care sunt metodele întrebuinţate şi progresul realizat întru aflarea distanţelor enorme la care se găsesc stelele de noi, cu un cuvânt să studiem dimensiunile Universului.

La început s'a întrebuinţat metoda binecunoscută a aflării depărtării de la un punct B la un punct inaccesibil A, care în cazul nostru ar fi tocmai o astră. Din punctul accesibil B se măsoară o distanţă BC pe pământ, numită bază şi se vizează din B şi C, cu luneta, punctul A, pentru a se afla unghiurile B şi C. Cu ajutorul acestor trei elemente măsurate direct se calculează printr'o formulă trigonometrică depărtarea AB. In această formulă intră şi unghiul A. Acest unghiu sub care se vede din A baza BC se chiamă paralaxa. Pentru ca formula să ne dea distanţa căutată, trebue aleasă aşa fel baza BC, ca paralaxa să fie un unghiu apreciabil. Acest unghiu este însă cu atât mai mic, cu cât baza BC e mai mică şi punctul A mai departe. Când punctul A este o stea, din cauza enormei depărtări la care se găseşte de pământ, unde se află punctul B, chiar dacă BC ar fi un diametru al pământului, unghiul paralaxă ar fi aşa de mic, că nici nu poate fi apreciat. Atunci se ia ca bază BC, depărtarea pământului de soare = 1.500.000 km., şi în acest caz paralaxa stelei adică unghiul sub care se vede din stea această distanţă este mai mic ca o secundă. S'a găsit astfel că în emisferul de sud există o stea, alfa, din Centaur care are paralaxa de 0,76 secunde. Depărtarea ei de noi este de 300.000 ori mai mare ca distanţa de la soare la pământ, ceiace face vreo 41 trilioane de km. Era socotită ca cea mai aproape stea de noi. In 1916 aştronomul englez **Innes** de la observatorul din Iohanesburg a descoperit că cea mai vecină stea de noi, nu este alfa, din Centaur, ci o altă stea aproape de ea, a cărei paralaxă ar fi de 0",78; iar depărtarea de noi numai 38 trilioane de Km. De aceea s'a numit această stea **proxima Centauri.** Aceste mari depărtări se exprimă cu greu în km., fiindcă numerele ce le reprezintă sunt prea mari şi de aceea s'a ales ca unitate de măsură anul de lumină, care este spaţiul parcurs de lumină într'un an, ştiind că merge cu iuţeala de 300.000 km. pe secundă. De la **alfa din Centaur,** lumina ajunge la noi **in 4 ani şi 3 luni;** iar de la **proxima Centauri in 4 ani.** Determinarea depărtărilor stelelor se reduce la determinarea paralaxei lor. Or aceasta este o operaţiune foarte grea şi de aceea în 1882 abia se cunoşteau paralaxele a 34 stele şi prin urmare tot atâtea depărtări ale lor. **Sirius** se găseşte la o depărtare de 8 **ani lumină, Vega la 25 ani, Capela la 41 ani şi steaua polară la 47 ani lumină.** Cu ajutorul fotografiei s'au putut determina paralaxe, care nu sunt mai mici ca a douăzecea parte dintr'o secundă de arc şi care ne dau depărtări, ce nu întrec de 4 milioane de ori distanţa de la soare la noi. Dar cele mai multe din stele sunt mult mai depărtate şi atunci a trebuit să se găsească alte metode.

S'a luat atunci ca bază a triunghiului ABC, baza oferită de translaţia sistemului solar către apex cu iuţeala de 20 km. pe secundă. In 20 ani, distanţa pe care ne transportă în spaţiu soarele, ne oferă o bază de 40 ori mai mare, ca diametrul orbitei pământeşti. S'au determinat şi cu această metodă paralaxele unui număr mare de stele, dar tot n'a fost de ajuns. S'a recurs atunci la metode fizice (acestea de până acum au fost geometrice), care ne fac să mergem mult mai adânc în profunzimile universului şi să descoperim distanţele unor grupe de stele, ale căror colosale depărtări, ne-ar fi rămas pentru multă vreme, necunoscute. In aceste metode intervin următoarele date asupra stelelor:

a) strălucirea aparentă sau mărimea relativă a unei stele, aşa cum o vedem în comparaţie cu alta.

b) strălucirea reală sau mărimea ei absolută, care depinde de starea ei fizică, de masă, de densitate, de temperatură. Ea se poate măsura observând legătura ce există între intensităţile relative ale razelor spectrelor stelare şi strălucirea reală a stelelor. Aceasta o cetim pe spectrul stelei.

Strălucirea aparentă a unei stele depinde de distanţa sa de noi şi de strălucirea sa reală. Fie două stele de aceiaşi strălucire aparentă. Dacă am cunoaşte strălucirile lor reale, evident că am putea deduce distanţele lor de noi. Strălucirea unui punct luminos este invers proporţională cu pătratul distanţei lui. De aceea la o strălucire reală de 9 ori mai mare corespunde o distanţă de trei ori mai mare. Dacă distanţa uneia din cele două stele e cunoscută vom avea distanţa aceleia cu strălucirea de 9 ori mai mare, luând de 3 ori distanţa celei cunoscute. Această metodă a fost aplicată de către astronomul Walter S. Adams în 1918 la peste 1000 de stele observate la Muntele Wilson în America. Comparându-se rezultatele acestei metode, cu rezultatele metodelor precedente, s'a constatat o preciziune surprinzătoare.

Exactitatea rezultatelor lui **Adams** a fost verificată şi prin confirmarea adusă de alte metode noi. S'a observat că steaua delta din Cefeu îşi măreşte strălucirea câteva ore, ajunge la un maxim, se stinge apoi până la un minim, iar creşte şi a. m. d. Are prin urmare o variaţie periodică. Din cauza acestei variaţii aceste stele au căpătat o mare importanţă în astronomia stelară. O femee astronomă, **D-na Leavit** de la observatorul din **Harvard** (America) studiind un număr mare de cefeide, variabile, care se găsesc într'o mică grămadă de stele numită **Norul lui Magelan,** a observat că perioada variaţiei lor, sau durata care separă două maxime succesive ale acestor stele depinde de strălucirea lor relativă. Or ele fiind la aceiaşi depărtare, strălucirea lor e în legătură numai cu mărimea lor. Se găseşte că cele mai strălucitoare, adică cele mai mari, au o durată de variaţie mai lungă ca cele mai mici. Această durată variază între 1-27 zile. Se mai ştie apoi că strălucirea reală a unei cefeide a cărei durată de variaţie e o zi este de 100 ori mai mare ca strălucirea soarelui. Pentru o durată de variaţie de 10 zile, strălucirea stelei este de 1500 ori mai mare ca strălucirea soarelui, etc. Această metodă a permis să cunoaştem strălucirea reală şi deci distanţele unui alt mare număr de stele. Cu o muncă colosală s'au determinat distanţele a foarte multe cefeide şi s'au găsit depărtări de 20, 30 şi 50 mii ani lumină. Cele mai depărtate cefeide, acele conţinute în grămada No. 7006 din New general Catalogue ar avea o distanţă de 220.000 ani lumină, adică de 25000 ori distanţa de la noi la Sirius. In asemenea adâncimi ale spaţiului, gândul însuşi cu greu poate străbate. Lumea mică în care trăim ne face să nu fim obişnuiţi cu asemenea dimensiuni. Doar imaginile inspirate ale vreunui poet, dacă ne pot acorda un sprijin, pentru asemenea abisuri. Din fericire literatura română posedă o perlă de frumuseţe şi adevăr în versurile nemuritorului Eminescu:

La steaua care-a răsărit
E-o cale atât de lungă
Că mii de ani i-a trebuit
Luminii să ne-ajungă.

Poate de mult s'a stins în drum
In depărtări albastre
Şi raza ei abia acum
Luci vederii noastre.

Icoana stelei ce-a murit
Incet pe cer se sue
Era pe când nu s'a zărit
Azi o vedem şi nu e.

OCTAV HALUNGA

Cronica cinematografică

„Monte-Carlo"

Imi propusesem să vorbesc mai pe larg de acel film fermecător, plin de graţie şi de bun gust, care se numeşte „Das Lied ist aus" („Cântecul s'a sfârşit"). Este interesant în multe privinţe, între altele pentru că ne furnisează indicaţii preţioase asupra problemei filmului vorbitor şi asupra aceleia a introducerii de cântece în film.

Amânăm însă aceasta pentru data viitoare. In cronica de faţă vrem să vorbim despre câteva chestiuni de detaliu ridicate de ultimele filme care au rulat de o lună încoace.

* * *

Iată de pildă „Monte-Carlo", care de mai multe săptămâni ţine afişul. Este un model de film reuşit, aparţinând însă unui gen oarecum minor, unde nu trebue să pretindem artă, ci doar un prilej de distracţie agreabilă. Este un amestec de comedie bulevardieră şi de operetă. Sau, mai precis, este un vodevil cinematografic, cu o intrigă naivă dar strâns legată, presărat cu situaţii caraghioase şi cu vorbe de spirit. Şi este într'o privinţă superior vodevilului de teatru, căci ecranul dă posibilitatea unei mai frequente schimbări de decor.

Totul este realizat în studio. Dar materialele întrebuinţate sunt de bună calitate şi aranjarea lor făcută cu gust. Iată de pildă trenul. Ce putea fi mai simplu decât să se fotografieze un tren real, cu sgomote reale? In loc de asta ni se reprezintă o locomotivă de carton (sau o locomotivă miniatură mărită pentru ecran). De ce? Şi de ce regisorii au avut dreptate să facă aşa? E foarte simplu. Pentru a ne putea reprezenta o maşină *stilizată,* cu linii mai simple şi mai estetice decât o maşină adevărată, apoi de două ori mai mare decât o locomotivă reală. Avem impresia că ni se arată un model nou de locomotivă desenată de un pictor constructivist. Apoi zgomotul. Locomotiva aceasta oarecum cântă. Are sunete de instrument muzical făcând parte integrantă din orchestră. Execută o cadenţă foarte ritmată şi foarte amuzant adaptată melodiei care se cântă. Şi totul împreună dă o impresie generală de ireal intenţionat care se potriveşte perfect cu atmosfera intenţionat ireală a filmului care, ca orice vodevil, nu-i dela început până la sfârşit decât o glumă.

Ce vreţi? Nimic nu face mai bună impresie ca sinceritatea în intenţii şi faptul că cineva „ştie ce vrea". Autorii filmului din capul locului şi-au zis: „vrem să facem un simplu vodevil, o farsă amuzantă şi pe cât posibil spirituală. Nici-un moment nu trebue să avem aerul că vrem să povestim ceva realist şi întâmplat. E vorba numai să amuzăm cu situaţii comice şi conversaţii hilariante, cu decoruri artistice, actriţe frumoase şi actori caraghioşi.

Decorurile? Şi aci trebue să felicităm pe regisori. Nu puteau să facă decoruri — cum se zice — „de atmosferă", căci, încă odată, nu-i vorba de o dramă realistă. Trebuia ceva spectaculos. Dar aci, alt pericol: acela de a cădea în toată insuportabila trişerie a fastului de carton şi a grandiosului de mucava gen super-revistă. Şi evitarea ambelor primejdii a fost realizată. Decorurile sunt totodată sobre şi luxoase. In plus, ele au acel farmec de irealitate intenţionată de care vorbeam mai sus. Cum să spun? In super-filmele de „papier-maché" ceia ce-i insuportabil este că autorii vor să ne facă să credem că avem aface cu lucruri adevărate, în timp ce spectatorul simte bine că e trucaj de studio. In „Monte Carlo" din potrivă. Autorii uzează de materiale sobre şi de destul de bună calitate pentru a reuşi, dacă ar voi, să ne facă să credem că nu suntem în studio. Şi totuş, ei se forţează tocmai să dea, în mod voit, impresia de lucru făcut în studio. Cum spuneam — o mică „pointe"-ă de ireal este în permanenţă intenţionată. Autorii îşi dau sama că nu trebue să cadă în pretenţii de artă gravă. O asemenea lipsă de pretenţiuni, o asemenea constantă sinceritate dau filmului un farmec de lucru autentic.

Şi încă o calitate: s'a ştiut a se evita numerele de music-hall, dansuri excentrice şi girl-e goale. Cu atât mai meritoriu cu cât actorul protagonist, Buchanan, este un emerit dansator de music-hall. Nu s'a profitat lacom de această ocaziune. Ceiace încă odată dovedeşte bunul gust al producătorilor.

„Monte-Carlo" nu este adevărata mare artă cinematografică. E arta minoră. Dar lipsa de pretenţii, sinceritatea şi bunul gust cu care toate sunt făcute, nu pot să ne lase indiferenţi. In măsura în care e nevoie pentru public — pentru orice public, chiar cel mai intelectual — de asemenea distracţii uşoare — aşa şi nu altfel trebuesc concepute şi realizate filmele destinate să satisfacă necesitatea spectatorului pentru amuzamente de acest gen.

Semnalăm de asemeni o idee cinematografică extrem de nostimă. La un moment dat personagiile piesei se duc la operă unde se reprezintă „Monsieur de Beaucaire" (ştiţi, povestea unui prinţ de Franţa care trăeşte incognito în Englitera subt numele unui bărbier; a şi fost filmată această istorioară, şi era chiar singurul film unde Rudolf Valentino reuşea să fie în rol, acest regretabil actor având totdeauna, chiar în viaţa civilă, o expresie de frizer). Dar să revenim la „Monte-Carlo". Ni s'a servit o foarte amuzantă satiră a operei în genere. Insipiditatea recitativelor, platitudinea libretului, ş'apoi mai ales momentul când toţi coriştii încep pe diverse voci să cânte:

„El este prinţ, el este prinţ, da prinţ, da prinţ, da-da-da-da, prinţ-prinţ-prinţ-prinţ..." etc. etc.

Foarte amuzant făcut.

Incă odată: „Monte-Carlo a fost exact ceeace asemenea spectacole uşoare trebuesc să fie. De aceea nu putem decât să felicităm pe realizatori.

D. I. SUCHIANU

ORI CE MAMĂ trebue să citească negreşit

Ştii să-ţi creşti copiii?

Minunata „CARTE - SFATUITOR" de marele pedagog german HEINRICH LHOTZKI

Trad. de A. Toma

S'a pus în vânzare la toat librăriile.— Preţ. Lei 60

(Editura Adeverul" S. A. Str. Const. Mille No. 7-11)

Cronica Sahului

Campionatul de şah al Capitalei

In anul acesta concursul pentru campionatul de şah al Capitalei a fost organizat de către cercul de şah C. F. R. Concursul s'a ţinut sub patronajul d-lui ing. C. Mereuţă, subdirectorul general al Căilor ferate, care a binevoit să pue la dispoziţia participanţilor frumoasa sală

D.l Ing. C. MEREUŢA

a Căilor Ferate din str. General Berthelot 8, şi care a asistat la aproape toate şedinţele concursului.

Concursul a început în ziua de Sâmbătă 20 Decembrie printr'o consfătuire la care au luat parte, pe lângă concurenţi şi d-nii ing. C. Mereuţă d. ing. Liviu Ciulley, preşedintele „Federaţiei Române de Şah", precum şi arbitrii: d-nii căpit. A Bibescu, preşedintele cercului de şah „Dacia", dr. S. Bobeş, preşedintele cercului de şah „Camera de Comerţ", ing. Dragoş şi ing. Kery, preşedintele cercului de şah C. F. R. Ca supra-arbitru a fost desemnat d. ing. Liviu Ciulley.

*

Rezultatul concursului a fost:

Premiul I şi titlul de campion al Bucureştilor pe anul 1931 a fost obţinut de d. I. Mendelssohn cu 8½ puncte.

D. I. MENDELSSOHN

Premiile 2, 3, 4 şi 5 au fost împărţite între căpit. I. Gudju, ing. L. Loewenton, ing. Taubmann şi M. Wechsler cu câte 6½ puncte.

Urmează apoi: G. Alexandrescu cu 5½ puncte, Const. Gheorghiu şi Eug. Negruţac cu câte 4½. Al. Balla şi Al. Ungureanu cu câte 2½ şi S. Herland cu un punct (retras după runda a 6-a din cauză de boală).

D. ing. Liviu Ciulley, preşedintele „Federaţiei Române de Şah, care a sporit simţitor premiile, a mai instituit două premii speciale şi anume: unul pentru cele mai multe partide câştigate cu negrele care a fost câştigat de d. I. Mendelssohn şi unul pentru cel mai bun rezultat faţă de premianţi, care s'a decernat d-lui Const. Gheorghiu.

S'au mai instituit două premii de frumuseţe oferite de d. ing. L. Loewenton şi de Cronica Şahului a „Adevĕrului Literar şi Artistic", care se vor decerna mai târziu.

★

Rezultatul amănunţit al partidelor jucate se poate vedea din următorul

TABLOU

NUMELE JUCATORILOR	I. Mendelssohn	Căp. I. Gudju	Ing. Loewenton	Ing. H. Taubm	M. Wechsler	G. Alexan r	E. Negruţac	C. Gheorghiu	A. Balla	A. Ungureanu	S. Herland	TOTAL
1) I. Mendelssohn .		1	½	0	1	1	1	1	1	1	1	8½
2) Căp. I. Gudju .	0		1	½	½	½	½	½	1	1	1	6½
3) Ing Loewenton .	½	0		1	1	1	0	0	1	1	1	6½
4) Ing H. Taubmann .	1	½	0		0	0	1	1	1	1	1	6½
5) M Wechsler . .	0	½	0	1		1	1	0	1	1	1	6½
6) G Alexandrescu .	0	½	0	1	0		½	1	1	½	1	5½
7) E. Negruţac . . .	0	½	1	0	0	½		1	½	1	0	4½
8) C. Gheorghiu . .	0	½	1	0	1	0	0		1	0	1	4½
9) A. Balla	0	[illegible]	0	0	0	0	½	0		1	1	2½
10) A. Ungureanu . .	0	0	0	0	0	½	0	1	0		1	2½
11) S. Herland . . .	0	0	0	0	0	[illegible]	1	0	0	0		1

Concursul s'a terminat în ziua de Sâmbătă, 10 Ianuarie 1931, când s'a făcut distribuţia premiilor.

Sâmbătă seara s'a oferit concurenţilor şi arbitrilor o agapă. Au luat cuvântul cu această ocazie d. ing. C. Mereuţă şi d. ing. Liviu Ciulley, cari au arătat importanţa concursului pentru mişcarea şahistă din Capitală. In numele participanţilor a răspuns d. căpit. I. Gujdu, mulţumind comitetului cercului C. F. R şi d-lor ing. C. Mereuţă şi d. ing. Liviu Ciulley, cari au arătat impor spre a se asigura succesul deplin al concursului.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Cumpăraţi copiilor voştri:

„Iconiţa Zorinei"

de C. Manolache

Cea mai frumoasă poveste-roman cu ilustraţiuni în culori de MURNU pentru copii şi tineret

PREŢUL 50 LEI

Cărţi şi Reviste

CONST. KIRIŢESCU: Istoria sfântului nostru războiu

In acest volum d-l C. Kiriţescu reia istoria războiului pentru unitatea noastră naţională pe un plan mai restrâns, într'o povestire vioaie, ilustrată cu figuri şi epizoade eroice, scene emoţionante, proectate în marea frescă a epopeei noastre din 1916—1918.

Războiul pe care l'am trăit zi cu zi şi clipă cu clipă, e evocat aci în linii mari.

Autorul izbuteşte să reamintească nu numai evenimentele ci crează întreaga atmosferă a zilelor acelora, începând cu emoţia din noaptea de Sântă Maria, când sunetele clopotelor au vibrat în trupul şi în sufletul fiecăruia din noi. Apoi ne poartă pas cu pas din „Biruinţele şi înfrângerile pe plaiurile Ardealului" în „pătimirea noastră dela Turtucaia".

După bătăliile din inima Dobrogei şi acelea de la Amzacea şi Flămânda, retrăim zilele ruperii frontului în Dobrogea şi ocuparea Constanţei.

Apoi dela apărarea munţilor cu cele *două bătălii ale trecătorilor*, pe care autorul le descrie clar, subliniind caracterul şi semnificarea lor, făcând să se simtă şi să se recunoască grozava noastră sforţare de a rezista, ajungem la tragedia năvălirii duşmanului şi pustiirea ţării cu bejenia cea mare.

Descrie apoi în culori neşterse culmea suferinţelor noastre în *„Iarna cea de pomină"*.

O rază de nădejde străluceşte mângâetoare şi încă sfioasă: oştirea nouă, după refacere. Urmează Mărăştii şi Mărăşeştii, bătălii nu numai descrise dar şi trăite cu o mare putere de evocare, aşa că cititorul înţelege planul militar şi resimte toate emoţiile acestei recăpătări a conştiinţei noastre naţionale, aceste manifestări măreţe ale valorii reale a ostaşului român.

D-l C. Kiriţescu se afirmă nu numai ca un povestitor plin de vervă, ci şi ca un minunat regisor al punerii în scenă şi un animator remarcabil. Iată în Mărăşeşti epizodul de supraumană vitejie a mitralierelor căpitanului Ignat. Urmează apoi Oituzul, cu zilele lui grele, „în cleştele neamţului" şi luptele eroice ale Vânătorilor pe muntele dela Cireşoaia, retragerea meşteşugită cu luptele dela Răchitaşul şi Cocoşila, ilustrate cu epizodul morţii actorului Constantin Constantinescu. Asistăm apoi la cele din urmă lupte, aceea dela Varniţa, Muncelu, altă bătălie la Cireşoaia cu moartea Ecaterinei Teodoroiu şi aceea a tânărului învăţat bucovinean Ion Gramadă, care a intrat voluntar „spre a răzbuna lacrimile ce au vărsat ai lui timp de o sută cincizeci de ani" după cum scria puţin înaintea morţii. El a căzut în fruntea batalionului său, în faţa sârmii ghimpate dela Cireşoaia.

Trăim iarăşi greul luptelor cu Ruşii, pacea de jaf şi de robie, grozava perspectivă a triunghiului morţii. După „răfuiala cea mare cu Ungurii" în fine: Pacea!...

Tonul însufleţit al povestirii pe care autorul vrea să-l ţină mereu în registrul înalt al vitejiei, al eroismului şi al entuziasmului, pare a se frânge de multe ori, într'un suspin. Tăria bărbăţiei lui se'nmoaie de multe ori, fără să vrea şi fără să-şi dea seamă, în durere şi amărăciune: atâtea vieţi tinere jertfite, atâta sânge, atâta suferinţă. Din toată povestirea războiului poporul nostru apare în aceiaşi grozavă situaţie a căpitanului Grigore Ignat la Mărăşeşti: el a înţeles că trebuie să ţină piept cu orice preţ, a înţeles care e singurul preţ cu care se putea plăti oprirea inamicului şi oricât de mare a fost acest preţ, tot nu i s'a părut prea mare!

Războiul nostru a fost sfânt tocmai prin această calitate morală superioară a poporului nostru, prin această desăvârşită lepădare de sine cu care s'a înfăţişat în înfrângere ca şi în izbândă. Domnul Kiriţescu a înţeles şi a făcut să se înţeleagă foarte clar în povestirea sa acest aspect al războiului nostru. El nu face apologia războiului, a cărui cruzime, sălbătăcie şi fatalitate îngrozitoare rees din fiece epizod şi din fiece descriere ci apologia spiritului de jertfă cu care acest popor a mers la moarte dintr'o obscură dar formidabilă conştiinţă a datoriei. A arăta greşelile morale ale celor ce au făcut războiul, nu este a aţâţa la ură, ci a arăta răspunderile pentru ca pe viitor să se paralizeze îndrăznelile, ori din partea cui ar veni. A „erta" este omenesc, nobil şi folositor păcii. „A uita" e o slăbiciune sufletească, un motiv de a ne sustrage răspunderii şi un prilej de a repeta greşala când ne va veni la îndemână.

Războiul este dezlănţuirea unui instinct vechiu al omenirii, instinct ce a fost lăsat în voia întâmplării şi s'a dezvoltat ca o forţă oarbă a naturii. De sute de ani s'a vorbit despre pace. La ce a folosit? La dezlănţuirea nebuniei înfiorătoare din 1914?

Din forţa haotică a instinctului primitiv de luptă nu se poate creia pacea prin vorbe. Trebuie să o organizăm îndiguind, canalizând şi orientând forţa oarbă, cum au făcut Elveţienii cu torentele de munte, preschimbându-le din forţe distructive în *huilă albă*. Domnul Kiriţescu a înţeles că educaţia este singura cale pe care se poate lupta cu oarecare sorţi de izbândă. Aceasta explică pentruce domnia-sa după ce a fost istoricul războiului nostru naţional, a devenit întemeetorul *„şcolii pentru pace"* şi factorul activ al acţiunii pentru pacea organizată propovăduită de Soc. Naţiunilor. Este o atitudine francă şi curagioasă faţă de o problemă foarte complexă, ce nu se poate rezolvi tăind cu sabia nodul gordian.

ISABELA SADOVEANU

AL. LASCAROV-MOLDOVANU: Cohortele Morţii

Povestirile din războiu ale d-lui Al. Lascarov Moldovanu sunt lirice şi evocatoare. Pline de duioşie şi fraternitate ele nimeresc foarte adeseori note de o psichologie justă şi fină, pun în evidenţă cu vigoare conflicte interioare de un dramatism dureros şi adevărat, de pildă în bucata „Nu pot" ştie să vorbească discret şi fără patos despre sentimentele cele mai nobile, iubirea de ţară, durerea invaziunii, dorul şi grija de ai săi, e simplu în povestirea epizoadelor eroice, dar mai ales ştie creia atmosfera. Sentimentul acela de groază halucinată, de catastrofă şi haos şi mai presus de toate de suferinţă „Imensa suferinţă" sub toate chipurile şi în toată variata ei putere de a chinui, e foarte bine evocată în scene de pe front, în pribegie, în spital, în dosul frontului, în toate mizeriile şi degradările omenirii aceştia scoasă din făgaşul ei obişnuit, aruncată pe toate drumurile, înebunită şi abătută, destrămată în cea mai nemărginită desnădejde şi totuşi măreaţă în neclintita ei statornicie şi în puterea de îndurare a nenorocirii celei mai negre ce se poate închipui. Sunt accentele sincere ale unor clipe trăite care au puterea sfâşietoare a unor cuvinte izvorîte din suferinţa însăşi a războiului. Din ele simţim cu ce preţ am cucerit dreptul nostru la viaţa de popor, dar trăim hotărît şi limpede convingerea că războiul este o crimă, o aberaţie, o nebunie crudă şi sălbatică. Nici cea mai sfântă datorie în numele căreia s'ar face nu i-ar putea da absoluţiunea.

Poezia acestor crude şi înspăimântătoare suferinţe vine în cartea d-lui Al. Lascarov Moldovanu din atitudinea sa morală, din atitudinea sa sufletească resemnată, credincioasă unui ideal şi plină de durerea milei. O carte zguduitoare şi bună de citit în materialismul opac al vremurilor de azi.

I. S.

LUCREŢIA BRANCOVICI: Arta Românească

(O colecţie de scoarţe şi un album artistic)

Nicăeri nu se zugrăveşte mai bine sufletul unei naţiuni decât în arta şi'n literatura poporană. Neamul nostru şi-a exprimat totdeauna prin doină durerile trecutului, comprimate în sufletul său răbdător.

Dar Românul e fire veselă. Românca a cântat şi ea la necaz, dar cântecul ei e vesel şi dătător de speranţe. Şi cum îi e cântecul aşa e şi arta pe care o pune în ţesăturile ei.

Arta naţională românească e redusă aproape la ţesături, broderii şi covoare. In deosebi scoarţa e expresia tipică a artei ţărăneşti curate, pentru că în ea se imprimă mai mult decât în altele şi sufletul fiinţei care a ţesut-o. In scoarţele noastre naţionale, culorile zâmbitoare şi pline de viaţă sunt meritul numai al femeii, care a presărat pe un fond, deobiceiu verde sau albastru, licăriri din lumina sufletului nostru naţional. Şi de aceia ar fi păcat ca pasiunea de colecţionar să fie redusă la îndemnul de-a aduna într'un mănunchiu numai cântecele populare; ea trebue să fie un imbold şi pentru selecţionarea şi aşezarea metodică a modelelor de artă naţională executată de femeile şi fetele noastre de la ţară, aceste albine modeste care fără nici o pretenţie de talent stârnesc admiraţia prin spiritul lor inventiv.

Iată pentru ce meritul celor care colecţionează şi pun sub privirea publicului scoarţele naţionale e tot atât de mare ca şi al folcloriştilor care adună din gura poporului cântece, proverbe şi poveşti.

Din acest punct de vedere silinţele ce şi-a dat d-na *Lucreţia Brancovici* ca să facă o expoziţie din colecţia d-sale de scoarţe româneşti merită toată admiraţia. D-na *Brancovici* nu s'a mulţumit să aleagă, să cumpere şi să-şi împodobească locuinţa cu scoarţe, covoare şi chilimuri numai pentru simpla satisfacţie personală, ci a făcut jertfa ca, printr'un aranjament plin de gust, să pună la îndemâna marelui public un salon întreg din Bucureşti (strada Lucaci No. 21), unde amatorii să poată admira zilnic arta noastră naţională, selecţionată de o cunoscătoare în materie.

Dar d-na *Brancovici* nu s'a limitat aici. In dorinţa caldă ce are de-a face în acelaş timp şi educaţia generaţiilor tinere, nu s'a dat în lături nici dela sacrificul material de-a publica în şase caete minunat ilustrate în culori, modele din scoarţele d-sale care să poată fi puse la îndemâna elevelor din şcolile profesionale, fie pentru a le copia întocmai, fie pentru a se inspira pentru noui motive de artă.

Ne gândim la entuziasmul pe care-l va deştepta în sufletul tinerelor eleve variaţia de culori şi motive care apar în aceste *Caete* cu o atât de artistică înfăţişare.

Dar nici metoda n'a lipsit din această frumoasă lucrare de artă, menită să rămână o reală şi meritorie operă pedagogică. D-na *Brancovici* a clasificat ţesăturile, cusăturile şi covoarele în fiecare din aceste *Caete*, tipărite în condiţiuni într'adevăr elegante, care vor putea să figureze cu cinste alături de modelele cele mai pretenţioase ale tiparului, litografiei şi cromolitografiei occidentale.

L. LEONEANU

GEORG BRANDES: Arta şi viaţa

D. Jean Lescoffier, corespondentul pentru literatura scandinavă al revistei *„Mercure de France"* anunţă apariţia unui volum postum al lui Georg Brandes. Sub titlul „Arta şi Viaţa" domnii Aksel Fraenkel şi Paul Rubow au adunat într'o broşură câteva din articolele şi eseurile pe care le-a scris criticul danez către sfârşitul vieţii sale.

Georg Brandes

Când a atins vârsta de şaptezeci de ani — o mărturiseşte însuşi Brandes — lumea începuse să-l îngroape. Dar tocmai dela această vârstă începe cea mai viguroasă şi mai intensă activitate a celebrului critic. Lucrări însemnate, ca „Goethe", „Voltaire", apoi „Michelangelo" şi „Iuliu Cezar", văd acum lumina tiparului. Munca aceasta nu-l obosea deloc. Avea o vitalitate şi o putere de pătrundere a lucrurilor pe care nu le-au egalat decât Voltaire şi Clemenceau. O singură operă — „Thorvaldsen" — a răamas neterminată. Articolele apărute în publicaţiile vremii — şi printre acestea, paginile consacrate celebrei actriţe Johanne Luise Heiberg, atât de admirată de Ibsen şi de Björnson — sunt modele desăvârşite ale genului de critică ilustrat de acest maestru al eseului.

Nu putem susţine, fireşte, că toate articolele strânse în acest volum sunt de egală valoare. Uneori ai impresia că te afli în biroul în care criticul primea pe vizitatorii străini cu amabilitatea cea mai încântătoare, dar năpustindu-se cu aluziile cele mai crude asupra duşmanilor săi. Monologul lui devenea o adevărată apologie, sau lua tonul polemicei necruţătoare, ca în articolele despre Clemenceau şi Caillaux.

Brandes nu e un savant. Are cunoştinţe foarte întinse, o experienţă unică în Europa: nu e totuşi un erudit şi nici un căutător de pământuri noui. Dar ar fi o mare nedreptate să vedem în el numai un vulgarizator.

I s'a reproşat că ar fi făcut numeroase *împrumuturi*, — duşmanii spuneau *plagiate*.

„Am extras, spunea Brandes, tot ce era interesant din bâiguelile specialiştilor. Am încercat să dau viaţă unor lucruri moarte..."

Şi cum mai totdeauna a izbutit, desigur că el avea dreptate.

Viaţa lui Brandes n'a fost decât un amestec de admiraţii şi adversităţi. Spirit aristocrat, el nu se interesa decât de eroii artei şi ai gândului. Restul omenirii e alcătuit — pentru el — din imbecili şi din nebuni.

Concepţia aceasta are raţiuni foarte adânci. Sufletul lui avea o nestăpânită nevoie de libertate şi de toleranţă. Brandes n'a contenit niciodată să lupte împotriva dogmelor literare, religioase şi morale. Nedreptatea îl revolta. Voia să stea alături de spiritele libere din vremea Renaşterii: Erasme, Rabelais, Montaigne şi continuate de Spinoza, Voltaire şi Goethe.

Dar mai presus de toate exemplele de care a căutat să se apropie, Brandes a rămas fiul sufletesc credincios al lui Hippolite Taine, acela care i-a călăuzit primii paşi în critică, învăţându-l să-şi câştige o independenţă absolută de gândire.

„La douăzeci şi trei de ani, spune Brandes, am cunoscut pe Taine şi cu toate că sistemul său nu mă convinsese, el a izbutit să mă smulgă din haosul pedantismului; profesorul meu drag m'a eliberat şi m'a mântuit; de aceia îi port o recunoştinţă pe care nimic n'o va putea micşora". — *h.*

A APARUT

Almanahul ziarelor „Adeverul" şi „Dimineaţa"

pe anul 1931

320 pagini cu un bogat material literar, artistic şi ştiinţific. Toate evenimentele importante ale anului sunt trecute în revistă. Cronici documentate oglindesc mişcarea literară, culturală, teatrală, muzicală, sportivă, feminină, politică a anului 1930.

Numeroase clişee ilustrează textul. O frumoasă copertă în culori de pictorul G. Murnu şi 16 planşe de artă, colorate, pe hârtie cromo, dau un aspect luxos acestei publicaţii.

Versuri şi proză semnate de: **I. A. Bassarabescu, Marin Simionescu Rimniceanu, dr. N. Lupu, Const. Graur, Ioan Teodorescu, Gib. Mihăescu, Andrei Dănescu, Dem. Theodorescu, Ştefan Petică, Ing. Şerban, Iuliu Cezar Săvescu, I. Negreanu, I. Pas, Mister Walk, I. St. Ioachimescu, F. Brunea-Fox, Sym, Veturia-Mileva Marcovici, Suzana Munte, H. Blazian, Vero, George Lesnea, Julieta Lupaşcu-Blazian, Bogdan Varvara A. Vogel, T. Teodorescu-Branişte şi A. Munte.**

PREŢUL UNUI EXEMPLAR **Lei 40.—**

Citiţi azi **Realitatea No. 207**

:: Cu nnmeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::

5 culori — 10 lei

Un animator al reminiscenţei: Joseph Kesel

Pentru caracterizarea unui nou gen literar sau pentru precizarea notelor distinctive ale unei personalităţi literare, atitudinea critică întâmpină în mod firesc dificultatea inerentă aprecierii actualităţii imediate. Viaţa contemporană, care adaogă cu fiecare clipă un nou aspect la complexitatea existentă, posedă — în adevăr — acel ritm accelerat, acel tempo trepidant şi rapid, ce împiedică sesizarea exactă a realităţii şi o prezintă uneori sub aspectul deformării exagerate şi caricaturale.

Evident, ochiul observatorului actual e azi obicinuit cu această deformare a realităţii şi în activitatea cotidiană ea nu mai isbeşte simţul comun, rămânând să impresioneze doar numai sensibilitatea interioară a unor temperamente excesive. Pentru literatură însă, care redă cu o anumită personalizare aspectele de viaţă complicată creind o imensă perspectivă de observare, — pentru ea, selecţiunea observaţiei a devenit azi o potenţă ridicată la gradul înalt al unei spiritualităţi intangibile, şi uneori lipsită de valoarea intrinsecă a funcţiunii de apreciere obiectivă. Nu trebuie să contestăm însă preocupării literare puterea de analiză, de cunoaştere lentă dar sigură, nici calea sugestiilor reale pe care sensibilitatea intensificată a scriitorului o oferă lectorului anonim. Aceasta e o adevărată operă de familiarizare şi educaţie socială. Şi în educarea preferinţelor ca şi în sugerarea valorilor spirituale, factorii determinanţi şi creatori sunt acei care sezisează gustul abia schiţat al mulţimii, pentru a-l cristaliza sub forma pregnantă şi imperativă a predilecţiei literare.

Sub acest aspect cred, trebuie apreciată opera literară a povestitorului rus, devenit azi romancierul francez J. Kessel.

Kessel a ştiut să descopere în primii ani ce au succedat războiului mondial şi revoluţiei ruse, acea vagă simpatie pe care occidentul rafinat şi abil o poartă sufletului slav mistic şi neînţeles, dar pulsând o forţă viguroasă, nemărginită.

Pentru sufletul slav, cunoscut în Apus mai mult prin operele lui Tolstoi şi Dostoewsky, mentalitatea occidentală a avut o infinită predilecţie, pe care lipsa înţelegerii complecte a ridicat-o până la pasiune. Tipul exilatului rus a devenit un material de cunoaştere, de experienţă vie, pe care sufletul lui de stepă, impulsiv, neîmblânzit şi totuşi estet şi decorativ, l-a introdus direct în simpatia marelui public apusean.

Evident, cu fineţea şi rafinamentul, cu dorinţa de cunoaştere, dar mai ales de compensaţie a valorilor ce caracterizează spiritul public francez, era perfect normal ca el să resimtă mai deaproape şi mai intens tragedia pe care o reprezintă „refugiatul", descendent din autentică elită nobiliară.

In mijlocul acestei prime forme de înţelegere, de apropiere sufletească şi de curiozitate nesatisfăcută, a apărut un exemplar dotat cu real talent, care a redat pregnant şi autentic viaţa de exil, dozată cu o vagă nostalgie a trecutului ireversibil, cu o reminiscenţă a clipelor dispărute şi a valorilor distruse de noua configuraţie a ordinei politice.

Acesta a fost Joseph Kessel.

* * *

Dacă aşi vrea să definesc temperamentul şi caracterul psihic esenţial al personalităţii lui Kessel, aş spune că e un poet al reminiscenţii.

Sunt oameni pentru care momentul actual nu este decât un prea sumar obiect de observaţie şi de atenţie trecătoare. Viaţa lor se consumă între trecut şi viitor, epuizând întreaga gamă de nuanţe, ce pot îmbogăţi prezentul steril cu reminiscenţa fecundă a trecutului sau cu plăsmuirea creatoare a viitorului. Astfel, aceiace constituie unica lor predilecţie este simpatizarea intimă şi idealistă cu o viaţă, pe care realitatea nu o mai oferă iar sentimentul actualităţii o respinge ca inutilă.

Psihiatrul francez Pierre Janet a arătat chiar, cu precizia şi autoritatea omului de ştiinţă, că lipsa sentimentului prezent al situaţiilor e o adevărată stare patologică, ce duce uneori la descompunerea sintezei psihice a personalităţii.

Literatura, pe care o analizăm aci, nu merge până la dezorganizarea vieţii sufleteşti; ea reprezintă doar un caz de fină nuanţare psihică, în care predilecţia pentru trecut se afirmă cu forţa unei reale funcţiuni creatoare. In paginile lui J. Kessel întâlnim uneori acea vagă impresie de inactualitate, pe care contrastul cu ritmul curent al vieţii contemporane, îl înalţă până la evidenţă. Astfel apare Kessel sub înfăţişarea unui desadaptat al actualităţii complicate. Dar un scriitor ce are curajul şi forţa a întârzia prin atitudinea sa tempo-ul vieţii în mijlocul căreia trăeşte, e prin aceasta chiar, original şi atractiv. Astfel privit, talentul lui Kessel mi-a apărut mai autentic şi mai original în esenţa lui.

Cu fiecare pagină în plus, în „L'Equipage", „Nuits des princes", „Coeurs fleuri" sau „La rage au ventre", el mi-a desvăluit un aspect nou al talentului său fecund. Marg. de Corck, Machno Hatmanul, Sologub ş. a. — eroii lui — manifestă uneori o vigoare ce merge până la violenţă; dar actualitatea lor e căutată, apariţia lor e neexplicată conplect — aproape misterioasă, — nu e presantă şi constrângătoare.

Mult mai puternică şi mai evocatoare e mica descriere a nopţilor siberiene. „Nuits de Siberie", nopţi lungi şi grele, sunt îngheţate ca şi sufletul acelor care privesc viaţa cu atitudini variate ce alternează dela pasiune până la exasperantă indiferenţă. Forţa acestor oameni, pe care natura nu-i învinge, pe care afectivitatea nu-i înduioşează, care sunt gata să se sacrifice pentru un cuvânt şi să se suprime pentru un gest, apare identică cu aceia a naturii, şi a destinului fatal şi implacabil.

Nopţile siberiene ale lui Kessel păstrează o atmosferă de neprecis şi provizor, care măreşte încă impresia misterului ce le învăluie. Brutalitate şi violenţă, senzualitate şi viciu, viaţă inegală şi variată — oameni pe care nu-i înalţă nici calităţi alese, nu-i scoboară nici decăderea bestialităţii complecte, iată o existenţă pe care nu o justifică nici unul din criteriile cu care ne-am obişnuit să apreciem viaţa actuală.

* * *

In cariera literară a lui Kessel există un roman, ce se deosebeşte atât ca inspiraţie cât şi ca studiu de analiză, de celelalte opere pe care le menţionam în rândurile de mai sus. El se numeşte „Belle de jour". Pentru Kessel el reprezintă o directivă nouă şi-aş putea zice chiar — o artă nouă. Autorul „Nopţilor princiare", pictorul tristeţii exilului din „l'Equipage" şi acel minunat povestitor al „Nopţilor siberiene", au dispărut pentru a face loc analizei interioare. Aci apare Kessel, în primul rând, sub aspectul psihologului de fină nuanţare sufletească.

„Belle de jour" este romanul unei încântătoare femei de o rară distincţie, pe care o urmăreşte pas cu pas hazardul, şi îi sfărâmă viaţa atunci când nimeni nu aşteaptă lovitura destinului fatal. Inconştient şi instinctiv — în prima copilărie — femeia de astăzi simţise o clipă debutul voluptăţii senzuale în braţele unui exemplar brutal, de forţă puţin obişnuită.

Au trecut ani... Târziu se trezi în sufletul ei pasiunea senzualităţii aprinse, pe care nu o putea potoli decât în focul bestial al sexualităţii excesive. Şi astfel femeia vieţii ideale, femeia amiciţiei afectuoase şi devotate, alunecă — în aparenţă nemotivat şi gratuit — pe scările celei mai joase promiscuităţi. „Belle de jour" reprezintă o lungă gamă de emoţii, dela palida formă, insezisabilă în puritatea ei, până la impresia dureroasă, ce reflectă puternic culmile desnădejdii pe care o suportă un suflet urmărit de loviturile destinului implacabil.

* * *

Rândurile de faţă erau sortite să prezinte sumar caracterele personalităţii puţin obişnuite ale acestui minunat povestitor. Dacă nu ar rămâne din ele decât acele două aspecte caracteristice, pe care le schiţam adineauri: amintirea nostalgică, evocatoare de minunate chipuri şi scene de viaţă îndepărtată, şi redarea analizei sufleteşti scoborâtă uneori până la substratul psihic inconştient sau morbid, — ele şi-au îndeplinit rostul.

Structura psihică a lui Kessel nu i-a permis o evoluţie către genul nou de literatură rapidă, ce schiţează gesturile în atitudini necomplecte şi diminuiază până la anihilare momentele de caldă reverie ale reminiscenţii. El rămâne însă un povestitor neîntrecut, pe care nu l-a deformat pătrunderea intimă în sufletul exemplarelor de viaţă excepţională, dar care — adăogând imaginaţie şi înţelegere profund umană, a reînviat atmosfera calmă şi afectivă a amintirii ce etalează discret trecutul pierdut în umbră.

E un mare animator al reminiscenţii literare.

MIRCEA MANCAŞ

INSEMNĂRI

Claude Anet și Willy

Acum câteva zile a murit la Paris romancierul Claude Anet. Născut în 1868, Claude Anet a început destul de târziu să se consacre literaturii. Printre primele sale scrieri se numără un volum de călătorie, *Les Roses d'Ispahan*, apărut în 1907 și altul de eseuri *Notes sur l'Amour*, apărut în 1908.

Din seria romanelor sale, remarcabile printr'o sobrietate sugestivă și armonioasă, cităm: *Ariane, jeune fille russe*, care a fost foarte apreciat în Europa. Tot atât de apreciată a fost și piesa de atmosferă și de moravuri, *Mademoiselle Bourat* (1924), care a fost reprezentată și la noi.

Ultima lucrare a lui Claude Anet a fost *Mayerling*, o evocare pitorească și agreabil romanțată, deși serios documentată, a dramei dela curtea austro-ungară. Această carte a fost tradusă și în românește.

Printre manuscrisele rămase dela Claude Anet se găsește și un roman neterminat.

Claude Anet

In aceiași săptămână, Franța pierde și pe Willy, cunoscutul literat-diletant și om de spirit încântător, de care Rachilde vorbește ca de un bun camarad în ultimul ei volum de amintiri.

Willy, Henri Gauthier Willar cu numele său adevărat, a făcut critică muzicală, oarecare erudiție și a scris o sumă de romane humoristice, printre care celebrele *Claudine* (*Claudine à l'école*, etc.), acestea din urmă în colaborare cu soția lui, Colette Willy.

Meritul lui de căpetenie stă tocmai în faptul că a descoperit și încurajat vocația literară a soției lui, azi celebra scriitoare Colette. Dacă n'ar fi făcut altceva decât să dăruiască Franței pe Colette, și Willy tot ar avea dreptul la recunoștința lumii literare de pretutindeni. — *Gr.*

Premiul Academiei Goncourt și al Feminei

Dintre cei doi premiați ai acestor două cenacluri cu greutate, ale vieții literare din Paris, numai Henri Fauconier este un debutant, dar un debutant în plină maturitate și cu o operă de un talent desăvârșit, de o technică echilibrată și impunătoare. Exotismul este o resursă dar și o primejdie pentru literatură. „Malaisie" înconjură toate primejdiile genului. Ea este o cântare a naturii acesteia de o bogăție și un plin de viață covârșitoare, o epopee a omului atât de învecinat sufletește cu firea care l'a produs, dar și o interpretare a unui European subțire, a unei mentalități limpezi ca cristalul, dar de o limpezime pe care nu a căpătat-o decât după ce a răsfrânt quintesența culturii și a civilizației franceze în ce are ea mai înalt și mai complicat.

Marc Chadourne este un scriitor cunoscut, un tip original despre care un contimporan a scris: „C'est un chat, ce n'est pas un homme". A scris acestea pentru că întocmai ca aceste feline, care, sub aparența lor de fauni domesticiți își păstrează întreagă și neștirbită firea lor de sălbătăciune, Marc Chadourne, pleacă pe neașteptate spre ținuturi necunoscute. Dar ceiace e curios este că el nu pleacă să scrie cărți cu impresii din acele regiuni ca Gide, Duhamel, Paul Morand și alții. El pleacă din dorința de a umbla *hai hui*, mânat ca pisicile de dorul de aventură liberă într'o viață lipsită de orice constrângere civilizată.

„Cécile de la Folie" este romanul unei ființe care trăește însuflețită de o viață proprie atât de tenace încât face pe cititor să accepte atmosfera factice pe care o creiază ea însăși în jurul ei prin entuziasmurile ei necurmate și contradictorii. Horoscopul care determină linia vieții protagoniștilor din roman, chiar în mijlocul povestirii, este un simbol. Prin el se introduce în roman supratemporalul, supranormalul, a cărui existență, cu toate dezmințirile pe care ni le-ar da viața reală, este în eroii săi și mai ales în Cécile de la Folie, mai adevărat în ei înșiși decât propria lor realitate senzibilă. In toate gesturile și acțiunile eroinei, cu toată ciudățenia și chiar sminteala ei fundamentală există un acord, o armonie care-i creiază personalitatea în alt plan, peste viața ei timporală și umană.

O carte stranie, de un romantism ce pare în contrazicere cu clipa prezentului, dar care totuși este din timpul nostru, adică este veșnicul romantism îmbrăcat în sufletul actual.— I.

Bernard Shaw despre Sinclair Lewis

Bernard Shaw aprobă atacul lui Sinclair Lewis, laureatul premiului Nobel, contra Americanilor.

— Lewis are perfectă dreptate, — a spus Shaw. Americanii vor să fie lingușiți, considerând aceasta ca lucrul cel mai firesc din lume. Americanul crede că toată lumea trebue să-i facă complimente.

„Lewis l-a aruncat pe Washingon de pe piedestal și l-a instalat pe Babbitt. Așa s'a impus primul dintre scriitorii americani și a meritat pe deplin premiul Nobel.

„In ce mă privește m'am ferit totdeauna să rostesc vreun cuvânt politicos despre Americani. Mi-am bătut joc de Americani, numindu-i un popor de provinciali. Am spus că națiunea americană este compusă 99 la sută din idioți. De aceia, Americanii mă adoră și vor continua să mă adore până când am să spun despre dânșii o vorbă bună. Atunci mă vor bănui că sunt un om de nimic și din popularitatea mea nu va mai rămânea nici umbră". — *D.*

Un tip de engleză din epoca Victoriană

Cristina Rossetti a făcut puțin zgomot în epoca sa acum o sută de ani, pentru că poezia sa era dintre acele ce nu pot fi gustate de mulțime, ci numai admirate de un cenaclu restrâns și credincios. Frumuseța versului era născută din împotrivire și semăna cu o floare crescută pe o grămadă de putreziciune. Două iubiri se luptă în opera ei pe fond religios și din sacrificiul lor pe altarul de piatră izvorăște cea mai limpede și mai pură flacără a poeziei. Admiră vulturul pentru că își înfige cuibul pe piscul stâncos, iubește viorelele pentru că se ascund sfioase în iarbă și berylul pentru că este fragil. Viața ei seamănă cu versurile și gusturile ei și ambele se potrivesc admirabil cu gingașul profil desemnat în 1865 de Dante Gabriel Rossetti, reprodus în volumul centenarului ei scos de Mary Sanders în englezește, editura Hutchinson.

Romanul și cinematograful

Ziarul francez *l'Oeuvre* a întreprins de curând o anchetă printre scriitorii francezi, pe care-i întreba dacă marele elan al cinematografului a influențat întru ceva romanul contimporan.

Cea mai mare parte dintre cei întrebați au răspuns că romanul își urmează drumul lui, fără să-i pese de cerințele cinematografului.

Este totuși ușor de văzut că lucrurile nu stau chiar așa. Cinematograful a devenit o forță prea uriașă pentru ca să existe vre-o instituție care să poată spune că îi sunt indiferente pretențiile cinematografului.

Problema aceasta, ca tot ce privește cinematograful, se găsește discutată în volumul HOLLYWOOD, *tainele cinematografului*, care a apărut zilele acestea. E o carte de informație obiectivă, redactată într'un stil atrăgător.

Intr'un colț de raiu

A apărut, elegant tipărit, volumul d-lui I. Mironescu: „Intr'un colț de raiu", care cuprinde — pe lângă nuvela satirică cu același nume — și alte două nuvele pline de pitoresc și de vervă.

Intr'unul din numerele viitoare vom publica o recenzie asupra acestui minunat volum, care — prin humorul lui sănătos — aduce în lumea cetitorilor, în aceste zile posomorâte, câteva ore de voe bună.

Rabindranath Tagore

Poetul indian Rabindranath Tagore se trage dintr'o familie veche și venerată de Brahmani, care încă din secolul al 10-lea a jucat un rol de seamă în viața politică și sufletească a Bengalului.

Rabindranath s'a născut la 7 Mai 1861. Casa părintească a lui Tagore era un centru al curentelor artistice și literare; un frate al poetului e filosof, altul muzicant, iar un văr al său e pictor.

La 17 ani fu trimis în Anglia să studieze dreptul; în loc să învețe latinește, el se adânci în literatura engleză, mai ales în studiul marilor lirici ai secolului al 19-lea. După întoarcerea sa, trăi retras în casa părintească. La 22 de ani se căsători. Intre anii 1891-95 fu trimis de tatăl său la țară să-i administreze o moșie și acolo se familiariză cu viața și firea țăranului indian. La visările lui poetice, se adaugă acum cunoașterea vieții reale.

Opera poetică a lui Tagore este bogată și variată; cuprinde toate genurile de poezie: Cântece, Povestiri în versuri, Cugetări, Drame și Drame muzicale, Romane și Nuvele, apoi Amintiri, Cuvântări religioase, Critici. Firea adâncă a poetului este lirică, întocmai ca lui Goethe; ca și la acesta, însă, în jurul acestui sâmbure liric s'au prins o sumă de preocupări universale și umane, care îl fac pe Rabindranath Tagore reprezentantul poporului indian. Această lirică noi nu o cunoaștem decât în proza simplă, pe care a scris-o poetul când se găsea în Apus. In textul original — Tagore scrie versuri numai în limba lui maternă, cea bengaleză, — aceste opere sunt pline de farmecul imaginilor și rimelor bogate. Ele sunt menite să fie cântate, iar nu citite. Poetul însuși le-a creiat cântându-le odată cu melodia lor, care e, cele mai adesea, poporană. Tagore pune laolaltă grația simplă a cântecului poporan cu cea mai desăvârșită formă de artă înaltă.

Tatăl lui Tagore cumpărase o casă într'un loc ferit de lume, unde se retrăgea în fiecare an o vreme, pe care o numise Santiniketan (sălașul păcii). Acolo se statornici și fiul, dar ca să viseze mai departe. La 1901 deschise acolo o școală, care luă în curând o mare dezvoltare.

In 1912, călătorind în Anglia, dădu la lumină o culegere din lirica sa religioasă în proză engleză, care îl făcu cunoscut în toată lumea. In 1913 primi premiul Nobel. Se făcu cunoscut și ca profet religios prin cuvântările ținute la universitățile americane și englezești și care apărură apoi în volum subt titlul „Sadhana".

Crezând în legătura de neînfrânt dintre oameni și în frăția dintre popoarele apusului și cele ale răsăritului, el se găsește în opoziție cu naționalistul indian Gandhi.

E încă în amintirea tuturor vâlva ce a produs vizita ce ne-a făcut-o la București, când a conferențiat la Teatrul Național.

In numărul său cel mai recent „Lectura, floarea literaturilor străine", publică sub titlul „Fără Cătușe", două puternice nuvele care învederează cât de adânc a pătruns Tagore sufletul indic și cât de minunat știe să-l prezinte.

Curierul literar

„Sur la démocratie" de Georges Clemenceau. Cele nouă conferințe întrunite în acest volum au fost rostite, mai toate, de Clemenceau la Buenos-Ayres, în 1910. Aceste conferințe n'au fost niciodată scrise; ele au fost reconstituite de către dr. Maurice Ségard care l'a însoțit pe Clemenceau în Argentina și Brazilia.

Ségard a luat note în cursul conferințelor. S'au găsit deasemenea printre hârtiile lui Clemenceau câteva note pe care Ségard le-a folosit pentru reconstituirea textului. De aceia tonul direct a rămas proaspăt și viu; tot atât de vii și actuale — mai actuale, poate, decât oricând — sunt ideile lui Clemenceau despre democrație.

„Când am ajuns la Buenos-Ayres, — a povestit mai târziu Clemenceau, — am fost prevenit, chiar din prima zi, că sunt chestiuni despre care n'ași trebui să vorbesc.

— Puteți fi liniștiți: tocmai aceste chestiuni le voiu trata!"

Publicarea conferințelor în împrejurările politice actuale, capătă pentru Europa întreagă semnificarea unui apel la ordine. Un an după moartea lui Clemenceau, glasul lui convingător și imperios răsună de dincolo de mormânt: Amintiți-vă de luptele lungi și aprige pe care le-am susținut pentru a impune ideile democratice; nu uitați prețul pe care l'am plătit pentru fiecare izbândă pe tărâmul progresului politic și social; nu pierdeți din vedere, în haosul de azi, învățămintele trecutului!...

Intr'adevăr: Cine-i mai indicat decât Clemenceau să preconizeze: „Invățământul civic trebue să meargă paralel cu învățământul moral... Idealul ar fi de-a învăța pe copii morala, așa cum îi învățăm să meargă; de-a obține, astfel, ca fapta morală să se fixeze în domeniul conștiinței"...

Ecrivains de combat de André Billy. Cunoscutul scriitor și critic literar al ziarului „Oeuvre" a publicat un studiu viguros și precis despre marii pamfletari ai secolului trecut.

André Billy analizează cu o siguranță surprinzătoare temperamentele cele mai diverse și mai combative din publicistica franceză: Armand Carrel, Paul-Louis Courier, Vallès, Veuillot, Leon Bloy și alții.

Volumul conține totodată o colecție de articole semnificative ale marilor ziariști, ceiace îi dă caracterul unei adevărate antologii ziaristice.

Mărunte

— In curând va apărea o revistă de psihologie experimentală și practică, sub conducerea d-lor Rădulescu Motru, profesor universitar și Mihail Moldovanu, conferențiar.

— *Pentru tot ce privește redacția „Adevĕrului Literar", — manuscrise, reviste, cărți, informații, etc., — a se adresa numai Joi, Vineri și Sâmbătă dela 4 la 5 d. a.*

Cum se poate ajunge la HOLLYWOOD

Puteți afla din cartea

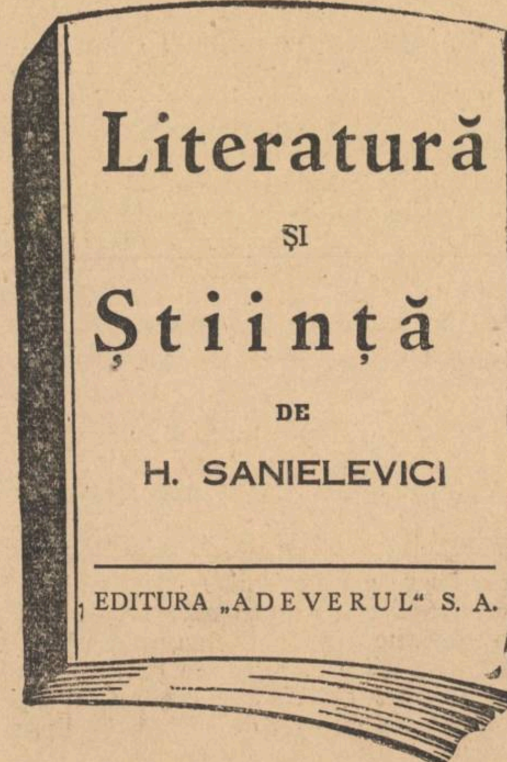
TAINELE CINEMATOGRAFULUI

PREȚUL 50 LEI la librării și depozite de ziare

Editura „ADEVERUL"

Cum se filmează la HOLLYWOOD
Cum se trăește la HOLLYWOOD
Cum se fac bogății la HOLLYWOOD
Cum se fac căsătoriile la HOLLYWOOD
Cum se lansează vedetele la HOLLYWOOD
Cum se iubește la HOLLYWOOD
Cum lucrează un scenarist la HOLLYWOOD

AȚI CETIT?

400 pagini Lei 120

Se potrivește

— Ai cincizeci de ani? Eu îți dau cel mult douăzeci ani.

— Tot atâta mi-au dat și jurații.

La minister

Nevasta directorului. — Spui că bărbatul meu a eșit. Nu știi unde a plecat?

Groomul. — Nu, doamnă.

Nevasta directorului. — Dar secretara nu ar putea să-mi spună?

Groomul. — Ba, da, doamnă. Au eșit împreună.

Asigurare

— Ai asigurat casa contra incendiului?
— Da, chiar eri.
— Cât ți-ar da dacă arde mâine?
— Doi până la trei ani.

Om econom

— Vrei să întorci lumina farului înspre partea asta? Am pierdut cincizeci de bani.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL X.-SERIA II-a.-No 529

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 25 Ianuarie 1931

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Sărbătorirea d-lui Liviu Rebreanu

Prietenul Rebreanu s'a retras din fruntea „Educației Poporului".

Am privit totdeauna cu deosebită satisfacție numirea unui scriitor în vre-o demnitate oarecare. In epoca noastră de răsturnare de valori, un literat învestit cu un rang oficial e — orice s'ar zice — o compensație pentru zece alte numiri nemeritate...

Dar aceasta numai, întrucât privește instituția la care scriitorul e chemat printr'un decret de numire.

Scriitorul însă nu aparține numai instituțiilor, care liberează ordine și decrete. El nu-și aparține nici lui însuși, ci admiratorilor cu care și-a creat legături de atracție și care-l așteaptă cu lucruri mari și concrete, din acelea care ilustrează editurile și vitrinele; nu cu apostile și adrese searbede, semnate în grabă indescifrabil, cu desgustul lui Napoleon la Vaterloo.

De dincolo de cortina luxoasă a teatrelor pe care le luase cu atâta eleganță în stăpânire, autorul lui Ion *și al* Pădurii Spânzuraților *a simțit imperativul inexorabilului* quousque tandem.

Sunt aproape doi ani de când pusese punct chemării sale artistice. Era prea mult.

Iată pentru ce, până și eu, care am privit totdeauna cu mulțumire numirea unui scriitor într'o demnitate oficială, văd acum cu bucurie trecerea prietenului Rebreanu dela educația poporului prin circulări, la desfătarea lui prin romane.

Și-l felicit.

I. A. BASSARABESCU

Cu prilejul retragerii d-sale dela Direcția Educației Poporului, domnul Liviu Rebreanu a fost sărbătorit printr'un banchet de foștii d-sale colaboratori.

D. Em. Bucuța, noul conducător al direcției Educației Poporului, a luat cuvântul subliniind că rostul acestei direcțiuni, care era imperios cerută de necesitățile de cultură și educație ale neamului nostru și-a pus bazele sub conducerea d-lui Liviu Rebreanu.

Colaboratorii lui au găsit în fostul conducător al Educației Poporului o minte înțelegătoare și un pasionat al muncii.

Liviu Rebreanu

Direcția Educației Poporului nu și-a început activitatea pe lângă ministerul de instrucție, ci paralel cu acesta și urmărind — în liniile ei mari — acelaș țel. Rezultatele acestui an de activitate se vor vedea în curând deși cu actualul budget și cu amputările imperios cerute de criza generală, munca devine mai anevoioasă.

Liviu Rebreanu și-a încheiat un an de muncă entuziastă.

D. Jean Bart spune că de multă vreme se simțea nevoia unui program cultural de luptă pe tărâmul educației. Am avut bucuria să vedem înjghebându-se un program în felul acesta.

Inchin în sănătatea celui care a condus cu pasiune și îndârjire această instituție de cultură, și am convingerea fermă că ceiace s'a făcut la Educația Poporului n'a fost o predică în pustiu.

D. Ion Marin Sadoveanu relevă opera de refacere a vieții teatrale care s'a făcut la Educația Poporului sub direcția d-lui Liviu Rebreanu.

Viața teatrală a fost pusă pe baze noui de încurajare și pe cât a fost cu putință de proteguire.

D. Liviu Rebreanu a încurajat manifestările teatrale cu aceiași dragoste cu care a condus întreaga Educație a Poporului.

In numele funcționarilor care n'au putut lua parte la această sărbătorire și în numele tuturor celor prezenți, eu închin în sănătatea d-lui Rebreanu.

D. G. D. Mugur spune că opera realizată de Liviu Rebreanu la Educația Poporului este cu atât mai mare cu cât a întâmpinat numai ură și adversități.

Oare a porni cu sinceritate și desinteresare o luptă pentru propagarea luminii este o crimă?

Cu tenacitate și răbdare, Rebreanu a izbutit să deschidă drumuri de lucru și să coordoneze eforturile elementelor de luptă.

Dacă astăzi Rebreanu se retrage, el va lucra de acum înainte pe drumul unor idealuri similare: în sihăstria lui din Argeș, între flori și suliți de soare, cărțile noui pe care le va scrie vor împlini cu siguranță aceiași misiune.

Răspunsul d-lui Liviu Rebreanu

Nu știu cum să vă mulțumesc și cum să vă arăt toată gratitudinea mea pentru toate lucrurile bune ce mi s'au spus astăseară aici și mai cu seamă pentru dovezile de prietenie ce le-am simțit în cuvintele frumoase ce s'au rostit.

Am să vă mărturisesc însă că pentru mine Direcția Educației Poporului a fost un accident din care mă bucur și mă mir că am scăpat totuș teafăr.

Căci, deși instituția aceasta s'a născut din gândul cel mai bun și mai curat, deși toate străduințele noastre n'au urmărit decât să facă bine, în marginile mijloacelor și ale înțelegerii noastre, totuși din chiar clipa zămislirii ei, nu i-a fost cruțată nici o suspiciune, nici o injurie, nu i s'a acordat nici cel mai mic credit. Ca la o comandă misterioasă, s'au ridicat avalanșe întregi de ură și adversitate. Parcă înființarea unei instituții de cultură ar fi jicnit profunde și ancestrale stări barbare... Astfel a trebuit să lucrăm toată vremea subt o tensiune sufletească atât de puternică, încât deseori, când reaua credință a atacurilor era prea supărătoare, îți venea să lași toate baltă și să-ți vezi de ale tale. Dacă totuși am stăruit un an întreg, n'am făcut-o din ambiție personală, ci numai pentrucă sunt profund convins că organizația aceasta e o necesitate pentru viitorul culturii românești.

S'a născut în împrejurări economice grele Direcția Educației Poporului și continuă, mai săracă, în împrejurări și mai aspre, când preocupările culturale cad în mod firesc pe ultimul plan. Realizările ei, în asemenea condiții nu pot fi decât modeste. Dar mai important decât toate mi se pare însăși existența ei, fiindcă aceasta însemnează persistența preocupării culturale din partea statului. Vor veni negreșit vremuri mai bune când, cu mijloace suficiente, se vor putea realiza treptat atâtea din proiectele frumoase și folositoare care s'au pregătit și se vor mai pregăti. Până atunci poate că vor dezarma și prea numeroșii sabotori din afară și dinlăuntru și se va crea în jurul instituției atmosfera de seninătate și obiectivitate care să-i înlesnească opera.

Urmașii mei poate să fie mai norocoși, dar eu, de ce n'aș spune, am avut atât de multe amărăciuni că, plecând, nu pot avea decât un înviorător sentiment de ușurare. Singura mea satisfacție a fost pe deoparte încrederea și recunoștința miniștrilor cu care am lucrat și pe de altă parte simpatia colaboratorilor mei. Păstrez un devotament neclintit celui ce a inițiat această instituție, celui care m'a onorat cu prietenia și încrederea sa, a cărui încredere și prietenie a crescut în măsura în care adversarii noștri s'au înmulțit, d-lui Iuliu Maniu. Apoi o amintire deosebit de afectoasă voi purta totdeauna d-lui prof. Iuliu Moldovanu, fostul subsecretar de stat, minunat tovarăș de muncă, de iluzii și de decepții, omul de o cultură într'adevăr superioară, europeanul cel mai distins. Și însfârșit tuturor colaboratorilor mei, cu care am dus împreună toate greutățile, le rămân recunoscător pentru bunele sentimente ce mi-au dovedit, pentru lealitatea cu care au stat la posturile de muncă și răspundere.

Voi avea lipsa de modestie să sfârșesc mărturisind că mă socotesc nu numai mai fericit, dar și mai mare azi când sunt, ca să zic așa, civil, decât eri când am fost șeful dv. Eri am fost încătușat, azi sunt liber. E un sentiment care-ți face bine.

D-voastră tuturor însă, cu care am muncit împreună, acuma, vă mai cer un singur lucru: să-mi dăruiți prietenia d-voastră și de-aci încolo, întreagă, caldă, așa cum vi-o păstrez și eu în sufletul meu. Va fi amintirea mea cea mai prețioasă dela Direcția Educației Poporului.

Din Literatura Persană

De ce atâta dulceață, atâta tandrețã, la începutul dragostei noastre? De ce atâtea desmierdări, atâtea delicii, pe urmă? De ce, acum, singura ta plăcere e să-mi sfâșii inima? De ce?

Când sufletele noastre curate vor fi părăsit corpurile lor, ni se va pune o cărămidă sub cap. Și, într'o zi, un cărămidar va frământa cenușa noastră.

Adu-mi vin! Inimii mele bolnave îi trebue acest balsam! Vin, cu parfum de tămâios! Vin, de coloarea trandafirului! Vin, ca să sting focul tristeței mele! Adu-mi vin și lăuta ta cu coardele de mătase, iubito!

Se vorbește despre creator... N'a făcut deci ființele decât să le distrugă! Pentrucă sunt urâte? Cine e răspunzător? Pentrucă sunt frumoase? Nu mai înțeleg nimic.

Toți oamenii ar voi să meargă pe drumul Adevărului. Acest drum, unii îl caută, alții susțin că l-au găsit. Dar, într'o zi, o voce va striga: „Nu există nici drum nici potecă!"

In vârtejul vieței, fericiți sunt numai oamenii care se cred savanți și acei care nu caută să se instruiască. M'am aplecat pe toate tainele Universului, și m'am întors în singurătatea mea, invidiind orbii pe care îi întâlneam.

Trad. de AL. T. STAMATIAD

Luca Cranach — **Adam și Eva**

Amorul și simțurile

Armonia vieții intime

II.

Am arătat în numărul trecut concepțiile d-rului Van de Velde în materie de viață conjugală și ne-am oprit la acel capitol din lucrarea d-sale *Căsnicia desăvârșită*, unde face expunerea influențelor externe care produc fie o excitație, fie o inhibiție a instinctului sexual.

După ce se ocupă de *impresiunile psihice* susceptibile de a influența sfera sexuală, dr. Van de Velde înfățișează *excitațiile sensoriale*.

Evoluția instinctului de apropiere spre faza amorului propriu-zis se traduce prin alegerea acelei persoane de celalt sex dela care s'a primit cea mai puternică impresie și excitație sexuală. E procesul pe care unii autori îl numesc „selecție sexuală". Chiar după această evoluție, excitațiile pomenite mai sus nu-și pierd nimic din valoare. Ele sunt indispensabile pentru conservarea amorului, pentrucă atracția constantă pe care o provoacă e esențială și nu se poate face decât prin intervenția lor.

„A iubi înseamnă să ai plăcere când vezi, te apropii și simți prin toate simțurile și cât mai de aproape o ființă care îți inspiră dragoste și care te iubește" (Stendhal, *De l'amour)*.

Să analizăm prin urmare diferitele simțuri în legătură cu influența pe care o exercită asupra sentimentelor amoroase.

* * *

E destul de dificil să atribuim *gustului* un efect sexual. Cred, în orice caz, că nu are o prea mare importanță. In genere, e aproape imposibil să diferențiăm, cu certitudine, senzațiile gustative de senzațiile olfactive care le însoțesc, mai cu seamă de acelea care pătrund prin gură în partea posterioară a cavității nazale; de asemenea, socot că această dificultate e deosebit de mare în condițiile care ne interesează. Nu aș voi să elimin cu totul simțul gustativ în legăturile sale cu amorul. Se înțelege că nu mă gândesc la vechiul dicton „Dragostea omului trece prin stomac", nici la faptul că o masă bună, chiar fără băutură, apropie adeseori perechile, căci în această împrejurare gustul n'are niciun raport direct cu excitația sexuală.

Mă gândesc mai curând la observațiile care dovedesc că unele secrețiuni ale ființei dorite, saliva bunăoară, pot să exercite prin gustul lor o acțiune excitantă asupra partenerului. Câteodată, excitația produsă pe această cale e foarte puternică. Sub acest raport, gradul de excitație depinde de sensibilitatea individuală, care se deosebește dela unul la altul, mai mult decât de calitățile speciale ale substanței gustative.

* * *

Insist în mod deosebit că, în acest capitol, ca dealtminteri în toată cartea, nu mă voi ocupa decât de sentimentele și de senzațiile care intră în cadrul, destul de vast, al senzațiilor și sentimentelor normale. Laturea patologică și în conflict cu natura nu face parte din fiziologia căsătoriei, deși e foarte importantă, foarte polimorfă și foarte frecventă în viața sexuală. Căsătoria trebue să se ferească de ea cu orice preț. „Patologia amorului e un infern ale cărui porți n'ar trebui să fie nici măcar întredeschise" (Rémy de Gourmont, *Physique de l'amour)*.

Vom face tot ce ne stă în putință ca să rămână închise.

* * *

Simțul auditiv pare să nu fi fost apreciat la justa lui valoare, de unii autori, în raporturile sale cu senzațiile sexuale.

„Când aud melodia — pe care o cânta odinioară iubita mea — mi se frânge inima — de durere și de desnădejde" (Heine, *Buch der Lieder)*.

In chipul acesta se tânguia neîntrecutul poet al iubirii. Cine reascultă sunetele care-i aduc aminte de o iubire și o fericire trecută, va înțelege versurile de mai sus, chiar dacă s'a simțit vrăjit de un „cântec fără cuvinte". Amintirea e deșteptată de melodie; mult mai pu-

(Continuare în pag. II-a)

ţin sau aproape deloc de cuvinte. Melodia e aceea care s'a asociat cu imaginea iubirii, şi prin urmare simţul auditiv e cel ce transmite sferei sexuale o impresie profundă şi nepieritoare.

In genere, domeniul sunetelor procură persoanelor sensibile în acelaşi timp la muzică şi la senzaţiile amoroase, emoţii sexuale intense. Nici un om din această categorie nu va putea să asculte furtuna instrumentală din actul al II-lea al operei *Tristan şi Isolda* de Wagner fără să se simtă profund mişcat în fiinţa sa sexuală; nimeni nu va putea să asculte *Wiener-Wald* de Johann Strauss, cântată de o orchestră desăvârşită, fără ca sexualitatea să-i vibreze la unison.

Shakespeare i-a spus muzicii: „hrana iubirii" (If music be the food of love, play on, give me excess of it...). Nu se putea o caracterizare mai bună a influenţei sale erotice.

Alături de melodie, ritmul joacă un rol capital şi uneori chiar mai mare decât al ei. El are, sub toate formele sale, o importanţă primordială pentru viaţa sexuală, importanţă observată de şcoala psiho-analitică.

Dar nu numai muzica poate produce efectul amintit. Instinctul de apropiere e impresionat şi de sunetele care au o culoare personală, în deosebi de voce.

Timbrul vocii şi articularea cuvintelor provoacă adesecori, într'o foarte mare măsură, emoţii erotice, înţelesul cuvintelor rămânând ceva cu totul secundar. Uneori e suficient ca o femeie să rostească vorba „tu" într'un chip deosebit, pentruca un bărbat să se îndrăgostească nebun şi să fie chinuit de dorinţă.

Se înţelege dela sine că nu intervin aci numai senzaţiile auditive; atitudinea, expresia fizionomiei, privirea fiinţei iubite au aceiaşi importanţă; dar impresia auditivă covârşeşte totul. Ca dovadă avem că un cuvânt ca cel amintit mai sus îşi poate avea efectul deplin, chiar dacă e transmis prin telefon. Trebue să mai remarcăm că memoria înmagazinează de preferinţă impresiile auditive — dovadă a efectului lor energic şi durabil. Cunosc cazuri în care amintirea vocii, transmisă prin telefon, a unei persoane iubite, care a murit după aceea, a lăsat o întipărire nepieritoare.

* * *

Calităţile personale joacă un mare rol în raporturile dintre *miros* şi emoţiile erotice, fie în ceeace priveşte receptivitatea mirosurilor, fie în ceeace priveşte producerea lor. E de remarcat că aceste două însuşiri sunt mai dezvoltate la femeie decât la bărbat şi că deosebirile de rasă contează de asemenea.

Receptivitatea pentru mirosuri variază simţitor după indivizi. Există persoane puţin impresionabile din acest punct de vedere; ba sunt unele care nici nu bănuesc măcar importanţa mirosului în viaţa sexuală şi a căror percepţie olfactivă e inconştientă, dacă o au. Prin aceasta ele ignorează una din minunatele emoţii erotice.

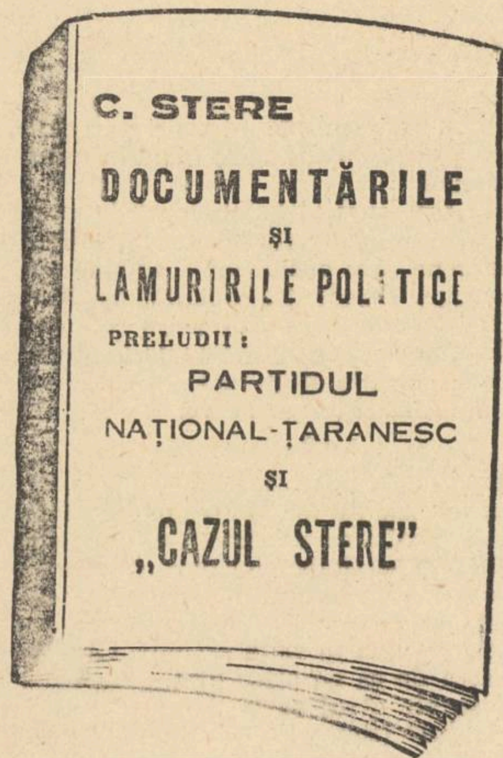
Pe de altă parte, există indivizi care posedă un simţ olfactiv mai dezvoltat. Savanţii, cărora le place să schematizeze totul, i-au catalogat printre „tipurile olfactive"; aceştia se apropie de tipul primitiv ancestral, la care mirosul, din punct de vedere sexual, prima asupra văzului.

* * *

Existenţa diferitelor mirosuri individuale e demonstrată de atitudinea oricărui câine mai de soiu. Mulţumită flerului său, îşi va putea recunoaşte stăpânul şi să-l urmeze fără ezitare în mijlocul unei mulţimi de oameni străini, chiar dacă n'a lăsat nici o urmă vizibilă pe pământ.

Unii oameni sunt de asemenea capabili să recunoască mirosuri proprii; occidentalii au această însuşire într'o măsură mai mică decât meridionalii sau orientalii. Şi totuşi — efluviile care izvorăsc din pielea şi părul fiinţei iubite, nu sunt oare un izvor de voluptate? Indrăgostitul nu vrea parcă să aspire cât poate mai mult parfumul atât de personal al suflului iubitei sale? „Ce e sărutarea?" — zice un autor dintre cei mai experţi în ale amorului. „Nu e oare dorinţa aprinsă de a aspira o parte din fiinţa pe care o iubeşti?" (Giacomo Cassanova, *La filosofia dell' Amore:* „Che cos' è un bacio? Non e forse il desiderio ardente di aspirare una porzione dell' essere che si ama?)

CETIŢI

370 pagini 120 lei

Feta-Gioca

Soarele începuse să coboare înroşind cu flacările lui uriaşe întreaga zare. Feta-Gioca îşi plimba privirea până departe peste pădure. Asvârli căciula şi rămase cu capul gol. Aerul rece de munte îi răcori tâmplele înfierbântate. Feta-Gioca se simţi uşurat şi liniştit. In văzduh un vultur făcea rotocoale, presimţind parcă o pradă bogată.

Feta-Gioca tresări deodată. Pe poteca, de departe se zăreau trei călători care urcau dealul. Feta-Gioca îşi luă puşca, sări în dosul stâncii şi aşteptă. Călăreţii înaintau în ordine. In cap Bey-ul, după el Nedelca şi în urmă, la oarecare distanţă, unul după altul, cei doi însoţitori.

Feta-Gioca aşteptă până când toţi călăreţii se avântară în trecătoare, puse puşca la ochi şi trase. Stâncile fură zguduite de ecoul prelungit al bubuiturii. Beyul lovit în piept, se rostogoli la pământ. Calul speriat o luă la fugă. A doua bubuitură şi un glonte nemeri, drept în burtă, calul pe care se afla Nedelca.

Cei doi însoţitori ai Bey-ului, surprinşi de atacul neaşteptat, descălecară şi, dosindu-se după cai, începură să tragă focuri la nemereală, dar, rând pe rând, fură seceraţi de gloanţele care veneau din dosul stâncii.

Feta-Gioca, ca o fiară sălbatecă, sări din stâncă în stâncă, coborî în trecătoare. Scoase iataganul, tăie frânghiile cu care era legată Nedelca. trase cu putere calul, care 'i căzuse peste gleznă şi o aşeză la o parte. După aceia, se repezi la cele trei cadavre, le reteză capetele, le puse într'o traistă şi o atârnă de şeaua unui cal. Luă bidonul de apă, se repezi la un izvor din apropiere, îl umplu şi se întoarse lângă Nedelca, care, de spaimă şi de durerea ce-i pricinuise greutatea calului căzut peste gleznă leşinase.

Feta-Gioca îi stropi faţa cu apă şi începu să-i frece tâmplele şi mâinile. Nedelca, încetul cu încetul, îşi reveni în fire. Deschise ochii şi privirea ei, uimită, se întâlni cu privirea plină de foc a tânărului cioban. Deodată, faţa i se lumină. Ingână o mulţumire.

Feta Gioca, fericit, o întrebă:

— Eşti rănită?

Ea arătă cu mâna glesnele.

Feta-Gioca, după ce, cu multă băgare de seamă, pipăi amândouă glesnele, zise:

— Slavă Domnului, nu-i nimic.

Nedelca, drept mulţumire, îl învălui cu o privire galeşă şi ochii i-se umplură de lacrimi.

Printre lacrimi şi sughiţuri, fata povesti, cum fusese răpită de bey, din casa părintească, cum mama ei, suferindă, voind s'o apere, primise din partea unuia din cei doi însoţitori, o puternică lovitură în cap şi cine ştie, adăugă ea, dacă o mai fi încă în viaţă.

Feta-Gioca, la rândul său, voi şi el să lămurească ce se petrecuse în sufletul său când o văzuse în stăpânirea Bey-ului. Cum simţise că îi furnica ceva prin vine, cum tot sângele îi năpădise în obraz; cum ar fi vrut, dacă ar fi fost cu putinţă, s'o răpească din faţa bey-ului, s'o ducă unde-va departe şi să nu o părăsească nici odată.

Dar toate aceste gânduri, îi mureau pe buze înainte de a se preschimba în vorbe.

Simplul şi naivul cioban nu putu, cu toată sforţarea pe care o făcea, să spue un singur cuvânt.

In cele din urmă. oftă din adâncul inimii şi zise:

— Hai să mergem! Mama ta trebue să fie tare îngrijorată.

Trase unul din cai lângă ea, o ajută să încalece; încălecă şi el pe celălalt cal şi porniră spre Vărbeni.

* * *

La Vărbeni ajunseră noaptea, târziu. Satul, un sat bulgăresc, sărăcăcios, cu căsuţe joase şi rari, acoperite cu stuf era cufundat în întuneric. Peste tot o tăcere de ţintirim. Numai lătratul câinilor şi cântecul cocoşilor aminteau că este o aşezare de oameni.

Ocoliră vatra satului, se opriră în faţa unei case ceva mai răsărite, cu un mic privdor. Intrară în ogradă şi descălecară. Câinii, deşteptaţi din somn, începură să latre cu putere, dar de nicăeri nu se zărea nici o fiinţă şi nu se auzea nici un glas. Gioca se apropie de căsuţă şi cu patul puştii bătu puternic în uşe. După puţină aşteptare, prin crăpătura uşii licări o lumină şi din năuntru o voce de femee răguşită şi stinsă întrebă.

— Oameni buni?

— Nu-ţi fie teamă, e Nedelca, deschide mai degrabă, răspunse Gioca.

Nedelca, abia putând umbla, se apropie. Uşa se deschise şi o femee cu capul înfăşurat, ţinând în mână un opaiţ, apăru în uşe.

Nedelca se aruncă în braţele mamei sale şi, fără să poată scoate o vorbă isbucni în plâns. Când, în sfârşit, aducându-şi aminte de Gioca, se întoarse în ogradă, îşi roti zadarnic privirile împrejur. Gioca dispăruse.

De la Cruşova, un drum judeţean duce la Bitolia, loc de reşedinţă a ţinutului. Cam pe la mijlocul drumului se află un han.

La acest han poposesc călătorii ca să-şi odihnească caii şi să le dea o mână de fân.

In dimineaţa următoare întâmplărilor pe care le-am povestit, înaintea acestui han se aflau înfipte în pământ trei ţepi cu trei capete în ele. Aceste trei capete se dovediră a fi ale faimosului Ali-Bey şi ale însoţitorilor săi, care, cu două zile înainte, răpiseră pe frumoasa Nedelca, a lui Mitre din Vărbeni.

Nedelca fu închisă şi cercetată. Se descoperi, astfel, cu uşurinţă, că odioasa şi îndrăzneaţa crimă fusese făptuită de tânărul cioban român: Feta-Gioca.

* * *

Samavolniciile turcilor, în acele timpuri, erau suportate de populaţia bulgărească cu acea resemnare a omului, care, purtând în el, prin ereditate, deznădejdea unui întreg şir de strămoşi, a ajuns să creadă că împotriva fatalităţii orice sforţare este zadarnică. De aceia, fapta îndrăzneaţă a ciobanului român se răspândi din comună în comună, din oraş în oraş, şi după scurt timp, în ţinutul întreg nu se mai pomenea de cât de un nume: Feta-Gioca.

Isprava lui Feta-Gioca fu rodnică: ea dezgheţă conştiinţele adormite, zgudui energiile amorţite, înarmă braţele!...

Treceau zilele, treceau lunile şi an după an, cu fiecare înverzire a codrilor, drumurile, pentru a tot puternicii de altă dată, deveneau nesigure. Plângerile beylor se înteţeau. Iscoadele cercetau satele, poterele cutreerau pădurile; dar de urma lui Feta-Gioca nu dădeau. Pe când Feta-Gioca era căutat în ţinutul Cruşovei vestea se lăţea despre o altă ispravă şi mai îndrăzneaţă săvârşită, la capătul celălalt, în ţinutul Morihovei.

Trecură. astfel, zece ani!...

Dar, puternica mână a aceluia care comanda peste credincioşii semi-lunei nu era destul de lungă ca să ajungă până în codrii Cruşovei.

Intr'o bună zi, Sultanul dădu o iradea prin care se vestea că Feta-Gioca era iertat şi poftit să depună armele. Această dorinţă a puternicului sultan fu adusă la cunoştinţa locuitorilor prin strigări în pieţele publice, în zilele de târg.

* * *

Feta-Gioca, în toţi anii, când codrii începeau a se desfrunzi şi piscurile munţilor a se acoperi de zăpadă, pleca în câmpiile Muzachiei, de pe coasta Mării Adriatice, unde erau turmele lui Guşa Palasca. Haiducul temut îşi relua acolo, în mijlocul tovarăşilor şi turmelor, viaţa lui de cioban. Dar, deşi la adăpost, Gioca era trist şi abătut. Numai când iarna se apropia de sfârşit, faţa lui se însenina din nou, devenea mai vorbăreţ şi nu mai avea astâmpăr până în clipa când stăpânul său dădea poruncă de plecare.

Intors în codrii Cruşovei, Feta-Gioca îşi începea din nou isprăvile. Şi, de multe ori, în serile fără lună, cobora de la munte.

In sat la Vărbeni, de mult, începuse a se şopti că, din când în când, o umbră se furişa, noaptea, în casa lui Mitre. Nimeni, însă, nu ştia dacă e adevărat sau numai o părere.

* * *

Iarna anului 188... fusese lungă şi grea. Prin munţi căzuse zăpadă multă. Cu venirea primăverii zăpezile începură a se topi. Drumurile care duceau din Albania în Macedonia erau desfundate. Plecarea turmelor de la câmpie la munte, începu ceva mai târziu. Turmele lui Guşa Palasca porniră şi ele. Pe 'ndelete, făcând numeroase şi prelungi popasuri, ajunseră la hotarul Macedoniei.

Feta-Gioca, ca în toţi anii, se pregătea să-şi ia rămas bun de la tovarăşii lui; ei urmând şoseaua împărătească, el trecând munţii. pe poteci lăturalnice, pentru a ajunge mai repede, în codrii lui dragi, de unde până în satul Vărbeni, nu era decât un pas.

Intr'o zi, turma lor, în drum, se încrucişă cu un chirigiu care, de la Bitolia, se ducea la Tirana. Feta-Gioca află, de la el, despre iradeaua împărătească. Vestea îl bucură. Zece ani de haiducie îi ajungeau; îi ajungeau mai ales pentru aceea care tremura la gândul că, într'o zi, şi el, haiducul vestit ar putea să aibă soarta semenilor lui.

Feta-Gioca, ca în toate faptele lui, se decise repede. Incălecă şi, luându-şi rămas bun de la tovarăşii lui, o porni spre Bitolia unde, potrivit poruncii împărăteşti, făcu actul de supunere. Cu sufletul uşurat de grijă şi cu inima plină de bucuria revederii, Gioca părăsi conacul împărătesc.

In semn de supunere dăduse puşca, de care nu se despărţise timp de zece ani, dar păstrase pistolul cu mânerul de argint. Se duse la han, unde'l aştepta calul. Ceru hangiului să-i facă socoteala, aruncă pe tejghea o piesă de aur fără să ceară restul; strânse bine chingile, încălecă, trase hăţurile şi înfipse pintenii în burta calului.

Calul o porni într'un galop nebun. Sub copitele lui, proaspăt ferecate, din caldarâmul şoselei eşeau scântei. In câteva momente străbătu oraşul, depăşi bariera, trecu prin faţa bisericii cu hramul Sfintei Duminici, îşi făcu semnul crucii, şi îşi continuă calea pentru a nu se opri decât în satul Vărbeni.

Era Duminecă. In vatra satului ţăranii stăteau la sfat.

Feta-Gioca coborî de pe cal. Ajuns până aci elanul lui scăzuse. Nerăbdarea lui, fără să ştie de ce, se prefăcu într'o nelinişte neexplicabilă, ciudată. Cu paşi domoli, cu capul plecat pe piept, el făcu sforţări ca să înainteze, când, de pe partea cealaltă a vetrei satului, zări un convoi.

Feta-Gioca se dădu de o parte, se apropie de o babă care, din faţa ogrăzii, privea trecerea convoiului şi o întrebă:

— Cine a murit, babo?

Baba se uită sfioasă la străin, şi, dând din cap, zise:

— Cea mai frumoasă fată din sat, Nedelca lui Mitre.

Feta-Gioca simţi ascuţişul unui pumnal că-i se înfige în inimă, se lovi cu palma peste obraz, îşi rezemă capul de coama calului şi stătu aşa câte-va clipe.

Baba continuă:

— Dumnezeu s'o ierte, dar nu-i lucru curat. A murit din naştere şi nimeni, în sat, nu ştie să fi avut vre-un ibovnic. Doamne păzeşte, dar oamenii din sat zic că-i necuratul la mijloc.

Feta-Gioca credea că visează un vis urât. Dar repede se dezmetici, ridică capul şi întrebă din nou.

— Dar copilul?

— Şi copilul a murit, zise baba. Cum putea să trăiască un copil făcut cu necuratul?

Feta-Gioca îşi făcu curaj, iuţi pasul, ajunse convoiul şi-l urmă până la ţintirim. Rămase la o parte până când preotul isprăvi prohodul, apoi îşi făcu loc printre oameni, îngenuche în faţa sicriului, sărută pe Nedelca şi pe copilaş pe frunte.

Scoase pistolul din sileaf, îl descărcă în aer, apoi îl puse în sicriu. Cu mâna lui acoperi sicriul şi făcu semn oamenilor să-l coboare în pământ. Aruncă primul pumn de ţărână peste coşciug şi, cu glas tare, zise oamenilor care îl priveau nedumeriţi:

— Oameni buni. Eu sunt Feta-Gioca. Impăratul m'a iertat, dar Dumnezeu, mai crud de cât Impăratul, m'a pedepsit, luându-mi pe Nedelca pentru care am vărsat atâta sânge omenesc...

Mi-a luat şi singura mângâere ce aşi fi putut să am la bătrâneţe, copilul. Decât, Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat, să-i fie numele binecuvântat.

Işi făcu semnul crucii, îşi luă calul de căpăstru şi se îndepărtă.

C. CONSTANTE

Cumpăraţi copiilor voştri:

„Iconiţa Zorinei"

de C. Manolache

Cea mai frumoasă poveste-roman cu ilustraţiuni în culori de MURNU petru copii şi tineret

PREŢUL 50 LEI

ESHIL

Darul pe mormânt [1)]

(Hoefóroi)
Fragment
(v. 89.-930)

ORESTE
Te căutam pe tine, cu el am isprăvit.
CLITEMNESTRA
Vai, ai murit Egistos, stăpânul meu iubit!
ORESTE
Ţi-e drag? Ei bine, groapa pe amândoi vă 'ncape:
Urmează-l credincioasă, şi morţi să fiţi aproape.
CLITEMNESTRA
Feciorul meu, te-opreşte şi sânul cruţă-mi-l...
Pe el dormeai aldată, el te-a hrănit, copil.
ORESTE
Pylade, ce pot face? Pot eu lovi 'ntr'o mamă?
PYLADE
De-oracolul lui Phoebus cutezi să nu ţii seamă?
Şi jurământul care-l făcuşi, să-l spulberi vrei?
Toţi oamenii 'mpotrivă să-i ai, dar nu pe Zei!
ORESTE
Cu tine e dreptatea şi vorba ta mi-ajunge.
(Clitemnestrei):
Urmează-mă: alături de el te voi străpunge!
Pe el îl îndrăgisei în locul tatălui:
Să dormi cu el alături, pe veci iubita lui.
CLITEMNESTRA
Eu te-am crescut, mă lasă să 'mbătrânesc la tine...
ORESTE
Tu, ucigaşa tatei, să 'mbătrâneşti la mine!...
CLITEMNESTRA
Aşa ne hotărâse ursita, fătul meu.
ORESTE
Ursita te trimete la moarte-acum, nu eu.
CLITEMNESTRA
A, teme-te, copile, de-al mamei greu blestem!
ORESTE
De-al mamei ce-şi alungă copiii, nu mă tem.
CLITEMNESTRA
Ai fost trimis în casă de oameni primitori...
ORESTE
Pe fiul unui rege-l vânduşi de două ori.
CLITEMNESTRA
Şi care-i preţul, spune, pe care mi l-au dat?
ORESTE
Nu-l pot rosti, mi-e scârbă de târgul blestemat.
CLITEMNESTRA
De ce uiţi că din vină şi el avù o parte...
ORESTE
Şedeai la gura sobei când el lupta departe,
CLITEMNESTRA
E greu pentru femeie făr 'de bărbat să fie.
ORESTE
Cu truda lui hrăneşte bărbatul pe soţie.
CLITEMNESTRA
Şi iată cum feciorul îşi va ucide muma!
ORESTE
Nu eu, ci tu, tu însăţi te vei ucide-acuma.
CLITEMNESTRA
Te va urma, copile, a mamei răzbunare.
ORESTE
Şi dacă iert, de-a tatei cum aş afla scăpare?
CLITEMNESTRA
Mă rog, mă rog zadarnic de-o groapă ne'ndurată!
ORESTE
Tu ţi-ai rostit osânda când l-ai ucis pe tată.
CLITEMNESTRA
Ah, am crescut cu grije, la sânul meu, un şarpe!
ORESTE
Se împlineşte spaima ce te prindea în vis.
Vei fi şi tu ucisă aşa cum ai ucis.

N. I. HERESCU

1) Agamemnon, rege în Argos, întorcându-se în patrie după lungul răsboi troian, este ucis de soţia lui, Clitemnestra, şi de Egist, iubitul acesteia. Cei doi complici, odată omorul consumat, îndepărtează de acasă, de teama răsbunării, pe Oreste, fiul lui Agamemnon şi al Clitemnestrei. Oreste totuşi, făcându-se mare, se întoarce şi îşi răzbună tatăl, ucigând pe propria sa mamă şi pe iubitul ei. Acesta este, numai în două cuvinte, subiectul tragediei lui Eshil.

Pasagiul tradus de noi este tocmai scena în care Oreste, după ce a ucis pe Egist, caută şi întâlneşte pe Clitemnestra, pentru a desăvârşi, ucigând-o şi pe ea, răzbunarea tatălui său.

A apărut:

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARA ŞI ŞTIINŢIFICA

No. 11 şi 12

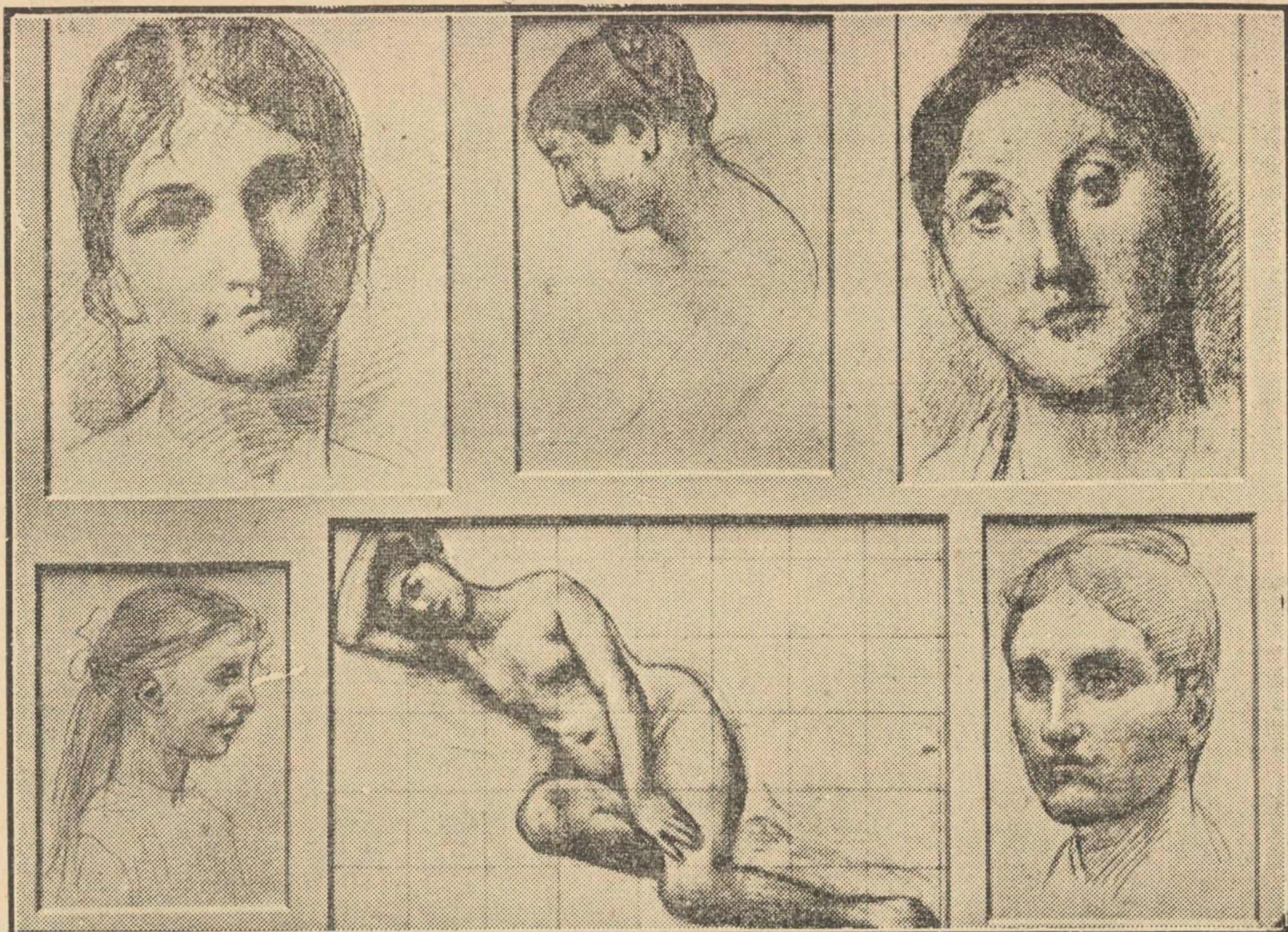
CU URMATORUL SUMAR:

A. Frunză — *Viaţă fericită.*
Dr. S. Irimescu — *Tratamentul tuberculozei.*
Ion Pillat — *Adormind (versuri).*
Petre Comarnescu — *Spiritul american.*
Zoe Verbiceanu — *Casa cu minuni.*
Eug. Herovanu — *Viaţa şi Dreptul.*
George Lesnea — *Corbii (versuri).*
H. Sanielevici — *Supravieţuiri din mysterele dionysiace la ereticii din Basarabia.*
Spiridon Popescu — *La Frumuşiţa.*
Al. Graur — *Strigătele în romîneşte.*
Marco I. Barasch — *Legislaţia muncii în cadrul politicii sociale.*
M. Sevastos — *Cronica teatrală.*
Const. I. Vişoianu — *Cronica externă (Organizarea federativă a Europei).*
P. Nicanor & Co. — *Miscellanea (Sărbătorirea d-lui M. Sadoveanu. — Ravagiile obscurantismului. — Economie politică şi literatură. — Artă şi cenzură. — Imoralitate artistică?).*

Recenzii, Revista Revistelor, etc.

PREŢUL 60 LEI

Citiţi azi:
LECTURA No. 311
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
RODA RODA
MUŞCĂTURA ŞARPELUI
Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari

Puvis de Chavannes — Desene

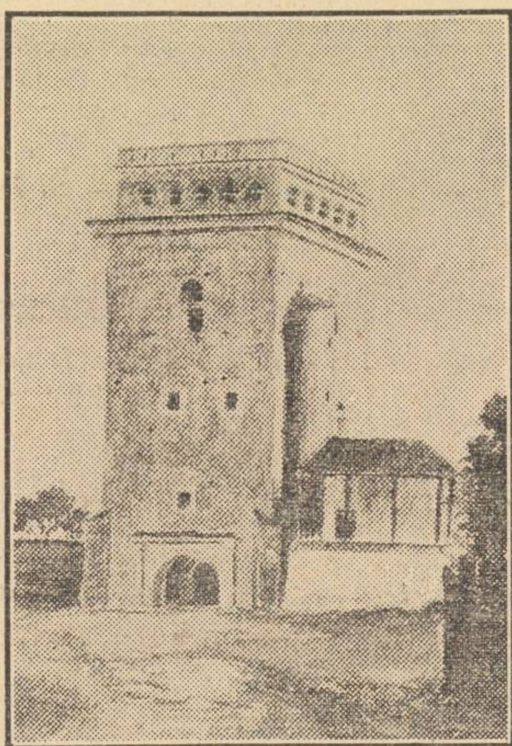
PLASTICA

Ianuar 1931 a vestit pentru anul care începe o nouă avalanşă inutilă de pânză vopsită. Spunem pânză vopsită, pentrucă nu putem numi altfel, de pildă, produsele în serie ale grotiştilor dela *al III-lea salon al Ateneului*. Sunt, în pivniţa palatului lui Exarcu, cele mai groaznice specimene de anchiloză artistică şi — cu foarte puţine excepţii — aproape toată „marfa" ce se expune acolo ar trebui arsă imediat, — ca un avertisment util celor care ar mai fi ispitiţi să imite exemplul *artistic* al grotiştilor.

Niciodată critica noastră, care se năpusteşte uneori cu elogii, în stare să sufoce pe acel lăudat, asupra celui din urmă diletant, n'a pedepsit mai crunt o expoziţie decât de data asta: nu s'a scris nicăeri un rând binevoitor despre al III-lea salon al Ateneului. Preferinţe izolate — unele destul de îndreptăţilte — au relevat lucrările meritorii ale câtorva, — dar nici-un cuvânt despre colectivitate. Niciodată critica de artă n'a fost mai deplin şi tacit solidară. Niciodată, însă, n'a fost nici un Salon mai unitar mediocru.

Şi parcă e în tradiţia Ateneului să solidarizeze toate sălile cu sala cea mai slabă. Mai mult decât o expoziţie bună n'a suportat niciodată, în acelaş timp, în cele câteva săli ale sale, Ateneul.

Expun deasupra grotei, şi în desăvârşită armonie cu ritmul şi cu atmosfera ei, domnii *Ţancu Tudor-Vulcana, Severo Burada* (acesta, proaspăt evoluat spre formulele lirice şi puternic contrastante ca dimensiuni, ale lui Puvis de Chavannes) şi doamna *Ersilia Latinca Bodea.*

Al. Ionescu-Iaşi — Turnul Golia din Iaşi (Aquarelă)

Expoziţia de nivel onorabil a Ateneului e de astădată a domnului *Nicolae Vermont:* ţigăncile meşteşugit realizate de totdeauna, flori, peisaje şi portrete.

Domnului Vermont nu-i mai putem cere să se schimbe. A găsit o formulă a d-sale, un fel cumpănit, nu lipsit de oarecare duioşie şi foarte sincer, de a se exprima plastic şi nu se mai poate depăşi. Prin ceiace a dat şi prin ceiace va mai face, d-sa rămâne însă necontestat în plastica noastră.

* * *

O altă sală oropsită, e sala Mozart. Deşi în centrul cel mai însufleţit şi mai frecventat al Capitalei, artiştii de reputaţie stabilită o ocolesc. Şi e cu atât mai curios, cu cât e special amenajată şi are şi un serios trecut artistic.

Aci nu expun decât diletanţii, începătorii sau rataţii.

După expoziţia cinstit înjghebată şi cu bune făgădueli a pictorului *S. Tiester*, concomitentă cu reeditarea unei manifestări obişnuite a domnului *Pan Ioanid*, s'a inaugurat tot aci o expoziţie fără surprize a pictorului *Ipolit Strâmbu*, una de stridenţe multicolore, dar doveditoare de suficientă bunăvoinţă, a d-nei *Lucie Rechenberg* şi, în sfârşit, o manifestare tinerească de mult optimism a domnului *Al. Ionescu-Iaşi.*

Acest tânăr artist îşi caută cu râvnă drumul. Gravurile, desenele în peniţă şi în creion, aquarelele şi mai puţin uleiurile, aduc în expoziţia sa toate însuşirile alese ale unui elev silitor şi înzestrat. Artistul însă nu trebue să se oprească aci.

Domnul Ionescu-Iaşi se găseşte azi la răspântia hotărîtoare a carierei sale. Până acuma n'a făcut decât lucruri corecte. D-sa, însă, e vrednic şi bine pregătit pentru lucrări *artistice.*

Punând viaţă, simţire, atmosferă în grafică şi mai multă vibraţie în culoare, va urca fără piedici treptele adevăratei satisfacţii de artă.

Tot la Mozart mai expun *Căpitanul Traian Savopol* şi sculptorul *V. Tabac.*

* * *

In sala Teatrului Maria Ventura expune o grupare de diletante: sculptură — d-ra *Maria Romalo*, pictură — d-rele *Laetiţia Lucasievici, Cella Missirliu, Eny Panaitescu, Viorica Scondrea, Tama Şeptilici,* şi lucrări în piele (rame şi cărţi) d-ra *Alexandra Bellio.*

* * *

Sala Ileana a „Cărţii Româneşti" a adăpostit câtăva vreme producţia colorată a domnului *Sigismund de Nagy*, care, pare-se, face parte dintre pictorii oficiali, — şi, ca şi colegii d-sale, nu are nimic comun cu arta. Dacă n'ar fi fost decât pentru portretul Reginei Maria — îngrozitor ca materie şi colorit — şi încă această expoziţie nu trebuia să aibă loc. Dar nu putem cere simţ autocritic unui artist care e atât de larg încurajat de oficialitate.

După domnul de Nagy, Sala Ileana a primit desenele şi picturile domnului *G. M. Cantacuzino.* E un debut, şi un debut destul de făgăduitor. Artistul stăpâneşte linia şi cunoaşte valorile cromatice.

Resursele de expresivitate nefiindu-i străine, având o puternică sensibilitate plastică şi o viziune originală, domnul G. M. Cantacuzino va izbuti în curând să se fixeze.

* * *

Pictorul *Poitevin-Skeletty* expune uleiuri şi gravuri, în atelierul său din strada Luterană Ni. 6.

Ca şi lucrările pictorului *Sârbu* (înfăţişate în casa Costescu din strada C. A. Rosetti) tablourile domnului Skeletty oglindesc preocupări şi eforturi cinstite de însufleţire plastică a naturii.

* * *

La Automobil Club Regal Român au stat câteva vreme expuse o serie de portrete ale pictorului *Eustaţiu Stoenescu.* Ne-a plăcut în deosebi portretul unui copil, — o pictură de rară calitate expresivă şi de mult sentiment.

* * *

In sala de expoziţii a ziarului Universul expune pictorul *Arthur Verona,* profesorul multora dintre artiştii noştri de vază.

Domnul Verona, excelent pedagog, a rămas profesor şi în arta d-sale. Lucruri aşezate, gândite, migălite, corectitudine didactică ce merge uneori până la exasperare, dar nici-o sclipire deosebită, nici-un efort de înălţare supremă. Şi ne dăm foarte bine seama că nu e vina artistului. S'a obişnuit să măsoare, să cântărească, să lucreze atâta în vederea efectului, încât contribuţia sufletului nu mai e posibilă.

Satisfacţia de azi a profesorului e însă cea mai frumoasă consolare pentru ceiace putea să fie artistul.

H. BLAZIAN

Inţepături

Drumul spre Stele
Adrian Maniu

Nu cumpăr cartea... Vremuri grele!
Dar chiar milionar să fiu
Eu — drumul spre sau către stele
Prefer să-l iau cât mai târziu.

Când am citit „Drumul spre stele"
Mi-am spus la cea din urmă stanţă:
De... drumul... poate-o fi spre ele,
Dar pân'la stele ce distanţă!

T. M.

De vorbă cu d. Gh. Pop

Dl. Pop, actualul subsecretar de Stat la departamentul cultelor, e un intelectual de mâna întâi, ziarist talentat şi subtil cunoscător al problemei naţionale.

L-am întâlnit de curând, şi am avut cu d-sa o interesantă convorbire.

La întrebările ce i-am pus s'a grăbit să-mi răspundă bucuros, manifestând un entuziasm care trăda pasiunea d-sale pentru literatură.

Omul politic şi literatura

— Trebue să-ţi fac o mărturisire: politica îmi lasă foarte puţin timp pentru vechea mea pasiune: cititul. Citesc, în timpul de faţă, puţin şi fără sistem şi continuitate. Cred totuşi că un om politic trebue să aibă sau măcar să fi avut, raporturi sufleteşti cu literatura şi cu arta. Politica e arta realităţilor. Totuşi nu-mi pot închipui un om politic care ar fi cu totul străin şi neînţelegător în faţa evoluţiunii literare şi artistice a poporului său. Nu-mi pot închipui o politică lipsită de ideal şi nu pot concepe idealismul fără o adâncă înţelegere a acelei manifestări delicate şi nobile a sufletului naţional, care este arta în toate ramurile ei.

Literatura şi muzica sunt izvoare care îmbogăţesc sufletul şi inteligenţa omului politic. Fără ele nu va putea să înţeleagă şi să pătrundă în adâncul sufletului naţional pe care are pretenţia să-l cârmuiască şi să-l facă fericit. Fără ele nu va putea să străbată în tainele psihologiei populare şi nu va înţelege trecutul şi viitorul unei naţii. El nu va înţelege miile de glasuri de la suprafaţa vieţii publice, care rezumă şi îmbină — ca zgomotul nelămurit din lăuntrul unei scoici — vuetul valurilor ce agită marea vieţii.

De aceea omul politic nu trebue să piardă complect contactul cu literatura. El trebue să treacă prin salonul artei, înainte de-a intra în odaia de lucru a politicii. El trebue măcar din când în când să se întoarcă în lumea ideală a literaturii şi artei, spre a-şi înnoi puterile intelectuale şi sufleteşti în luptă cu realitatea.

Nu pot uita că până la războiul am fost ostaşul unei lupte politice cu un înnalt ideal de cultură naţională. Cultura şi în special literatura naţională au fost nu numai pentru noi, dar pentru toate popoarele subjugate ale Europei fermenţi ai redeşteptării naţionale. Toate mişcările de dezrobire naţională (afară poate de cea poloneză) au început ca simple mişcări literare. Poeţii au adunat întâi acele armate de luptă pe care oamenii

Gh. Pop

politici le-au comandat şi le-au dus pe urmă la biruinţă. Din nord din Finlanda, până 'n sud, în Grecia ei au precedat pe marii înfăptuitori ai idealurilor naţionale, ca profeţii pe Messia. Literatura s'a dovedit un factor politic de primul rang; o forţă unică, distrugătoare a vechilor tiranii, creatoare de state nouă. In mai puţin de o sută de ani, ea a transformat harta Europei şi a tras hotare nouă care coincid cu hotarele ei de influenţă şi pătrundere şi, cel puţin în acest caz, poeţii s'au dovedit mai influenţi ca regii şi împăraţii; opera lor mai dăinuitoare ca a multor diplomaţi atotputernici.

De aceea când am putinţă mă reîntorc cu evlavie şi recunoştinţă la acei care au hrănit cu opera lor, lupta noastră naţională. Locul de frunte îl ocupă, fireşte Eminescu. Forma superioară artistică sub care se înfăţişează arta sa, lirismul delicat al simţirii sale, erau, ele singure, pentru noi cei din Ardeal o justificare a luptei noastre politice. Un popor care este în stare să producă opere de asemenea înălţime artistică şi putere sufletească, are dreptul să trăiască viaţa sa naţională; o limbă în care s'au scris asemenea versuri, are dreptul la un loc în concertul cultural al umanităţii. Aceasta era concepţia noastră care ne făcea să citim pe Eminescu şi cu alte satisfacţii decât acelea pe care le găsea în literatura lui, cititorul României vechi.

Astăzi, când aceste consideraţiuni au trecut pe planul al doilea, recitind pe Eminescu găsesc totuşi că niciuna din paginile cărţii sale de versuri nu e veştedă. La un an-doi când îl reiau, el îmi procură momente de încântări, adesea mai adânci, ca atunci când, cu zeci de ani în urmă, în mediul vitreg al unui oraş şi al unui liceu străin, mă retrăgeam pe ascuns ca să mă'mbăt recitind a o suta oară „Epigonii" sau sonetul Veneţiei din acel volum (editat de Maiorescu) pe care-l stiam pe de rost, de la început până la sfârşit. Generaţia noastră se resimte şi azi de adânca influenţă a scrisului d-lui N. Iorga căruia îi păstrăm o recunoştinţă de natură îndoită: naţională şi estetică în acelaş timp.

Este greu să-ţi răspund în pripă tot ce am îndrăgit în literatură.

Dintre scriitorii noştri m'au încântat în afară de Eminescu, Negruzzi, Vlăhuţă, Iosif, Coşbuc, Delavrancea, Caragiale şi scriitorii contemporani, Goga, Sadoveanu, Bassarabescu, etc.

Din literaturile străine îţi pot spune în fugă că recitesc cu adâncă emoţie unele din poeziile lui Goethe (Prometheus, Ganymed, Mahomets Gesang, Gesang der Geister über den Wassern, Mächtiges Überraschen, etc.) sau pe Schiller (Der Spaziergang, Die Götter Griechenlands etc.) apoi cele mai multe din baladele lui Heine mă încântă şi astăzi ca la 18 ani şi afară de „Cartea Cântecelor", citesc cu deliciu şi astăzi genialele sale satire „Atta Troll" şi „Deutschland ein Wintermärchen". Recitesc cu drag pe un poet german prea puţin cunoscut la noi, pe Joseph Freiherr von Eichendorf, minunat cântăreţ al pribegiei, şi al naturei. Nu voiu uita pe Lenau şi splendidele poezii ale elveţianului Gottfried Keller, sau cântecele de luptă ale lui Herwegh.

Dintre francezi recitesc ades pe Musset, Hugo, Baudelaire, (ce minunat e Albatrosul!) şi pe Verhaeren. Nu voiu uita adânca influenţă pe care, în epoca romantismului tineresc, au exercitat-o asupra mea poemele lui Byron, truduse în nemţeşte, apoi puterea uriaşă a dramelor lui Shakespeare. In altă ordine de idei amintesc pe Anatole France, Henri Bordeaux, Carlyle, Maupassant, Rémy de Gourmont, ungurul Mikszáth, Ady şi alţii.

O carte de căpătâiu poate fi şi aceea pe care o reciteşti în gând câteodată. Şi între acestea sunt şi poeziile lui Puşkin, ale lui Lermontow, Nikrasow, Apuhtin, şi Nadson. Ce păcat că nu sunt cunoscuţi la noi!

Iată de pildă o poezie de Lermontow care mi-a rămas adânc săpată în minte. Ţi-o spun în proză românească improvizată.

O negură aurie a dormit o noapte
La sânul unui munte uriaş.
In zori, negura a pornit mai departe
Jucându-se vesel în azur.

A rămas în urma ei, o lacrimă
In zbârcitura bătrânului munte;
Singuratic, el stă pe gânduri
Şi plânge, încet, în pustietate...

Nu pot să încheiu fără să amintesc preferinţa şi cultul pe care îl am pentru marii critici ai lumii. Lessing şi Taine trebue puşi alături de cei mai reprezentativi scriitori ai tuturor epocilor. Regret că operele lui Lessing şi monumentala operă a lui Georg Brandes „Curentele Principale ale Literaturii în sec. XIX", sânt atât de puţin cunoscute la noi. Cred că ele aşteaptă un traducător care ar aduce un serviciu nu numai publicului cititor, ci şi educaţiunii literare a scriitorilor noştri.

Distinsul intelectual şi om politic ardelean, vibrează în mărturisirile sale de mai sus, de un sincer naţionalism.

Accentele cu care d-sa preamăreşte poezia lui Eminescu ni-l arată ca un spirit fin şi cultivat al Ardealului.

L. LEONEANU

A. CEHOV

Ce-i mai bine?

(Din cugetările plutonierului Crocodilov)

— La cârciumă se pot duce şi bătrâni şi copii — pe când la şcoală — numai copii.

Alcoolul domoleşte asimilarea substanţelor, favorizează depunerea grăsimii, înveseleşte inima omului. Toate acestea, şcoala nu e în stare să le facă. Lomonosov a spus: „Ştiinţa hrăneşte tinereţa şi bucură bătrâneţa". Pe când cneazul Vladimir a repetat mereu: „Băutura e bucuria Rusiei". Care are dreptate?

— Fireşte, că cel mai mare.

— Venituri aduce numai spirtul, pe când şcoala...

— Folosul învăţăturii rămâne să fie încă dovedit, pe când paguba sare în ochi.

— Pentru trezirea poftei de mâncare nu-i nevoie de carte, ci de-un păhărel de rachiu.

— Pretutindeni se găsesc cârciume, pe când şcoli, nu...

— Din toate aceste reesă că nu trebue stârpite cârciumele, iar în privinţa şcoalelor — să ne mai gândim.

— Nu se poate afirma că învăţătura nu-i bună de nimic. Ar fi o nebunie să spunem aşa ceva. Fiindcă-i de folos când poţi ceti: „băuturi spirtoase".

(Din operele inedite)

Trad. din ruseşte de F. DIMA

Mici întâmplări

— Elogiul bicicletei?... Nimic mai greu, domnii mei, şi totuşi nimic mai necesar. Bicicleta a dat unui tipograf gustul să călătorească singur dela Buenos-Aires la New-York; căci bicicleta — intermediara între omul-pe-jos şi omul-aerolit — nu distruge impresiile estetice ale peisagiului, ca automobilul. Şi însfârşit — iată o anecdotă care a circulat o vară întreagă prin provinciile basce:

Un episcop călătorea prin diocezie. In primul sat, preotul îi spune: La noi s'a petrecut un singur eveniment de seamă. Două fete care... hm... au păcătuit.

— Sub pirostrii cu ele... numaidecât!... Să se mărite, repede!

— Partea proastă e că... hm, amândouă ar trebui măritate cu acelaş om...

Chipul prea-sfinţiei sale se întunecă. „O să mai vedem..." şopteşte şi pleacă mai departe.

In satul următor, întâia impresie e excelentă.

— Satul acesta, Prea-Sfinte, zice preotul, e un model de virtute şi credinţă. Toţi îşi îndeplinesc datoriile faţă de Domnul nostru Iisus. (Pauză). O singură problemă îmi dă de gândit. Două fete care...

— Ia te uită ce întâmplare! Aici e coada necuratului! Să le măriţi, părinte, să le măriţi numaidecât!...

— Dacă s'ar putea!... Dar s'au legat, păcătoasele, cu acelaş om.

Episcopul ridică ochii la cer, aşteptând o inspiraţie. Şi ajunge în satul al treilea.

— Rog prea-sfinţia voastră să-mi dea un sfat!... zice preotul. S'a întâmplat că două fete...

— Ajunge! Cu acelaş om?...

— Da, răspunde repede preotul, uluit de uşurinţa de pricepere a prea-sfinţiei sale. Prelatul nu vrea să plece mai departe: cere să i se aducă numaidecât vinovatul.

După câteva ore apare ticălosul. N'are curajul să ridice ochii. Are pantaloni scurţi şi pulpe goale. Talpa ghetelor lată.

— Aşa dar, tu eşti, ticălosule! — izbucneşte episcopul. Ce ai făcut? E cu putinţă ca'n atâtea locuri să dai păcatul? Cum de-ai izbutit, nenorocitule?... Căci mintea mea nu pricepe...

— Cu bicicleta, Prea-Sfinte, răspunde vinovatul.

Şi episcopul şopteşte în sine:

— Binecuvântată fie Providenţa, de o mie de ori, că n'a dat fiecărui om câte un automobil!... — *W.*

Anecdote despre Joffre

Corespondentul din Paris al unui ziar vienez publică unele amintiri despre Mareșalul Joffre, care pun într'o lumină foarte interesantă caracterul și vederile marelui dispărut. Prin anul 1926 i-a trebuit ziaristului un ceas întreg ca să descopere o adresă: 6, **Villa** Michel-Ange; era un „impasse" cu o singură clădire. Portăreasa — căreia i se plânse de greutatea cu care găsise casa — i-a povestit următoarele:

„Casa asta există de 50 de ani, dar se găsește greu pentru că toată lumea o confundă cu **strada** Michel-Ange. Chiar posta ne trimite mereu scrisorile — cu toate reclamațiile noastre — în **strada** Michel-Ange No. 6, care este un mic „ hotel privé". Aproape în fiecare dimineață venea un domn bătrân, scund, cu mustața albă, și-mi aducea scrisorile pe care le lăsase factorul din greșală. Cu timpul ne-am împrietenit. Mă zărea de departe — eu stau adesea de vorbă cu vecinii în fața casei — și mă saluta respectuos.

Ce om cumsecade și bine crescut, mă gândeam eu. Multă vreme l-am luat drept portarul casei din strada Michel-Ange; odată i-am spus: Păcat de osteneala dumitale, bătrânelule. Eu sunt mai cuminte: când vine factorul, mă uit îndată la adrese și-i dau înapoi scrisorile care nu sunt pentru chiriașii mei. De ce nu faci și dumneata așa?"

„Nici nu-ți închipui ce bine-mi face plimbarea asta zilnică — îmi răspunse el. De altfel, eu nu sunt portar. La noi nu-i portar; eu sunt singurul locatar al casei. Mă chiamă Joffre și sunt general".

Povestea portăresei l'a amuzat atât de mult pe ziarist, încât se gândi să-i ia un interview învingătorului dela Marna, care în interval se mutase într'o casă foarte simplă din rue de la Pompe. După multe peripeții și trucuri, ziaristul putu pătrunde la dânsul, dar mareșalul îl primi în picioare, privindu-l țintă în ochi, și după lungi minute de tăcere îi declară că nu dă interviewuri pentru gazetă. Ziaristul întrebându-l atunci de ce-l mai chemase dacă era decis să nu vorbească, Joffre îi răspunse: „Ai dreptate, dar totul se reduce la un malentendu. Aghiotantul mi-a vorbit de situația Austriei și de sentimentele dumitale de prietenie pentru Franța, și m'a îndemnat să-ți fac cunoștința și să-ți strâng mâna. Dacă știam că vrei declarații pentru ziar, nu te mai deranjam".

In ochii generalului era atâta hotărâre, încât ziaristul își dădu seama că era de prisos să ia apărarea presei.

„Eu sunt soldat, — îi explică Joffre —; datoria supremă a soldatului este să tacă. Nu c'ar avea de păstrat cine știe ce secrete sau că apărarea țării ar fi un lucru tainic, dar singura lui misiune este să asculte și să tacă. Așa am învățat la Saint-Cyr și așa am făcut toată viața. Poincaré și mulți oameni mari au scris prin cărți și prin memorii o mulțime de lucruri neadevărate despre mine, dar eu am tăcut: bărbatul de stat critică, oratorul ține discursuri, ziaristul scrie, iar soldatul tace".

„Domnule Mareșal, răspunse ziaristul, așezându-se pe scaun în fața lui Joffre, care rămăsese în picioare. Eu sunt de meserie jurnalist. Imi respect meseria după cum v'o respectați Dvs. pe aceea de soldat. Execut toate poruncile șefilor mei, ca și soldatul căruia i se ordonă să atace o poziție. Șeful meu mi-a ordonat să obțin dela Dvs. declarații în anumite chestiuni. Nu voi părăsi camera fără a-mi fi executat porunca".

Lui Joffre îi plăcu hotărârea ziaristului și se decise să facă pentru dânsul o excepție. Ii cercetă însă interviewul în manuscris, în limba germană și în limba franceză, și-i șterse unele declarații, interzicându-i să le publice. Subiectul interviewului era: **Stabilizarea francului.**

„Austria și-a stabilizat moneda cu ajutorul străinătății, dar Franța nu poate face asta. I-o interzice caracterul ei. Franța își va stabiliza francul numai prin propria ei credință. **La France ne demande pas, la France s'offre.** Nu e vorba aici de bani, ci de credință. După cum și în răsboi învinge numai credința, moralul ridicat. Eu nu mă pricep la finanțe, sunt soldat, dar cunosc puterea credinței, am înțeles-o în războiul cel mare. Dacă am învins, nu e pentru că am fost mai tari sau mai bine echipați, ci pentru că am avut puterea să rezistăm și pentru că cu toții ne-am făcut datoria. Stabilizarea monedei va fi Marna francului. Bătălia de la Marna n'am câștigat'o eu, au câștigat-o civilii care-au avut credința, conducătorii de autobuze din Paris care de la o zi la alta au făcut să răsară ca din pământ o armată puternică; recruții neinstruiți, femeile, copiii — glia strămoșească. Cu toții, Franța toată, a câștigat bătălia dela Marna. E o simplă întâmplare că în clipa aceia mă aflam eu în capul armatei".

La sfârșitul convorbirii, ziaristul îndrăzni să-l întrebe pe Joffre — care-l condusese la ușă: „Domnule Mareșal, vă întreb acum dela om la om. Credeți că va mai fi război?"

— Nu, nu cred asta, răspunse Joffre. Nu că-mi place războiul pentru că sunt soldat; aș prefera să nu existe soldați, și de fapt n'ar trebui să existe. Scopul războiului este pacea. Liga Națiunilor și celelalte instituții similare vor evita adesea războiul, după cum l'au evitat de multe ori și până acum. Dar nu vor reuși să'l desființeze cu totul. Nu știu pentru ce se vor da războaiele viitoare: pentru cauze economice, idealuri naționale sau pentru deosebiri sociale. Ceeace știu din experiența vieții mele este că războiul, forța brutală, zace în însăși natura omului. Nu cu vorbe frumoase se va menține pacea. Oamenii mari pot spune ce vor; singurul mijloc pentru împiedicarea războiului este să ne armăm cât mai bine, sub ocrotirea unui guvern civil pacinic. Misiunea civilului este să guverneze, aceea a soldatului este să-și apere patria. Armatele puternice sunt necesare nu pentru a face războiul, ci pentru a-i împiedica pe ceilalți să ni-l facă. In Franța, care este — din fericire — o republică democrată, este însă foarte greu să facem poporul să înțeleagă aceste adevăruri atât de simple... Dar ce ți-am spus acuma rămâne bineînțeles între noi".

Cum se poate ajunge la HOLLYWOOD

Puteți afla din cartea

TAINELE CINEMATOGRAFULUI

PREȚUL 50 LEI la librării și depozite de ziare

Editura „ADEVERUL"

Cum se filmează la HOLLYWOOD
Cum se trăește la HOLLYWOOD
Cum se fac bogății la HOLLYWOOD
Cum se fac căsătoriile la HOLLYWOOD
Cum se lansează vedetele la HOLLYWOOD
Cum se iubește la HOLLYWOOD
Cum lucrează un scenarist la HOLLYWOOD

Cronica cinematografică

„Das Lied ist aus"

In seria filmelor „Mercur", „Zwei Herzen" a impresionat mai întâi prin noutatea genului. De aceea și azi au rămas unii cu iluzia că e cel mai bun din serie. De fapt, „Ein Tango für dich" îi e artisticește superior. Dar a venit după. Acesta i-a fost cusurul. S'a reprezentat apoi „Nur du", care a fost francamente ratat. Ceia ce a confirmat pe public în iluzia că „Zwei Herzen" ocupă locul întâi și din punct de vedere cronologic, și artistic.

Reamintesc toate acestea pentru a pricepe mai bine de ce „Das Lied ist aus", care e incontestabil mai bun decât toate cele precedente reunite, a fost considerat de unii ca o simplă repetiție a celor anterioare.

„Zwei Herzen" era minunat ca atmosferă, ca idei de ansamblu. Capetele erau de asemeni bine făcute. Dar subtilități de joc cinematografic nu prea existau. Apoi umplutura cu muzic-hall, deși abil introdusă, tot umplutură era. Pe când în „Das Lied, ist aus" exhibițiile coreografice, defilările de girle cu pulpe goale și chipiu pe cap, toate acestea au fost eliminate. Ceiace e un mare progres. „Das Lied ist aus" nu-i o repetiție a celorlalte, ci din contră, o evoluție. Evoluția spre o artă gravă, și încercarea de a trata subiecte mai profunde prin mijlocul tinereții și veseliei.

Căci tinerețea și veselia sunt armele expresive, alfabetul de exprimare al genului Mercur. Intocmai cum Charlot exprimă orice stare sufletească prin salturi și tumbe, tot așa Willy Forst et Co., exprimă totul prin — cum să spun? — prin tinerețe, prin diversele gesturi și conduite specifice acesteia.

Se numește tinerețe, un lucru foarte complex. Insamnă a fi în același timp sentimental și nepăsător. Sentimental, pentru că la această vârstă totul ne impresionează. E vârsta elanurilor lirice și a tragismului, e vârsta entuziasmelor și a sensibilității la sublim. Am adăogat însă: „și nepăsător". Căci tot tinerețea e care ne dă, prin bogăția ei în energie, posibilitatea de a ne reînnoi, de a trece peste catastrofe, de a uita, de a ne arunca în întreprinderi nouă, de a ne consola de o nenorocire grație facultății de a ne angaja într'alta. Iată de ce omul tânăr ia foarte în tragic toate, păstrându-și totuși un surâs nepăsător, care indică libertate. Este surâsul acela aproape permanent al lui Willy Forst când spune „Selbstverständlich, N'ge rau". In momentele acelea e profund nenorocit. Pentru că e tânăr. Și la vârsta asta nenorocirile de amor par enorme. Și totuși surâde ca și când ar fi liberat de orice apăsare. Și asta tot pentru că e tânăr. Numai atunci poți rezista unei pasiuni puternice. Numai atunci ai tăria să refuzi o șansă de fericire. Căci viitorul e larg la această vârstă, și gândul că toate șansele s'au terminat acum nu poate să-ți vină.

Surâsul timid, politicos, aproape drăguț, și în acelaș timp indicator al unei voinți de fier (cum numai la tinerețe se poate avea), surâsul lui Willy Forst din filmul „Das Lied ist aus" este de o absolută perfecție cinematografică. Tot jocul lui este ca o serie bogată de variații muzicale pe o temă unică, reprezentată prin acel surâs de care vorbeam.

Zâmbetul se deschide larg atunci când cântă sau se joacă cu marionetele. Zâmbetul se crispează atunci când spune bogatului său rival că, chiar fără cumințile lui povețe, putea și singur să știe ce are de făcut. In momentul acela zâmbetul său este cât se poate de închis. Dar tot zâmbet rămâne. Și, lucru curios, n'are nimic înțepat sau răutăcios. E mai degrabă iertător și binevoitor. Căci e zâmbetul unui om tânăr. Si tinerețe înseamnă generozitate, înseamnă cadou făcut în permanență altora.

Apoi zâmbetul lui devine puțin amar atunci când cântă, lipit de ușe, câte-va cuvinte din „Lied".

Când își ia rămas bun, zâmbetul lui este actoricește vorbind cu totul remarcabil. Tot tumultul de sentimente din sufletul personajului se găsește acoperit de un surâs blând, politicos, tandru și puțin protector. Și să se observe că acest surâs e contagios. I se comunică și ei. Ea vrea, ce-i drept, să dea acestei scene o alură mai tragică. Dar se lovește la fiecare dată de zâmbetul lui care prin amestecul său de tristețe și politețe, pare a spune: „nu vezi că eu te iubesc mai mult decât Dumneata pe mine?; nu vezi că eu sufăr mai tare decât dumneata?; și dacă totuș, în loc să te iau în brațe și să te sărut, stau aci, drept, în atitudinea unui bine-crescut prezentator de omagii, e semn că așa trebue să fie, că așa e mai bine să fie.

Și atunci ea nu mai insistă. Și întinde mâna. „Also adieu", pauză, „mein kleiner" (ușoară tremurare în voce; pauză mai lungă decât cea precedentă) „Garde offizier". Aci tremurătura vocii, care fusese adusă de emoție și de nevoia de a isbucni în lacrimi, este deviată de la destinația ei primitivă, și se preface în surâs. Acest surâs final (e penultima scenă) încheie filmul în chip minunat, închiagă toate detaliile de joc anterioare și le dă o unitate artistică superioară.

Dar n'am terminat cu tinerețea. Tinerețea nu-i numai acel amestec curios de sensibilitate și nepăsare, de tragism combinat cu „je m'en fiche-ism" —; mai este încă multe alte lucruri pe deasupra.

Tinerețe mai însamnă și petrecere. Insamnă chef, „noce", „bummel", „bombă", etc... Cine nu-și aduce aminte de aerul grav și solemn cu care junele de 20 ani privește nobila ocupație de a pierde științific noaptea, bând, dansând și frequentând femei de rele moravuri.

Și aceasta a fost pus în film. Baronul (fostul amant al Tillei), compozitorul (actualul amant al Tillei) și Bancherul (viitorul amant al Tillei) fac în fiecare seară chef, se îmbată conștiincios ca și când ar fi trimeși de guvern să facă asta. Odată Tilla le spune: „Hai, duceți-vă, chefuiți, fiți veseli". La care unul din ei (și aci Verebes face o figură foarte nostimă) spune: „Iți făgăduim că vom chefui. Dar veseli nu vom putea fi". După care se înclină foarte caraghios, și iese demn, și cam într'o parte.

E caracteristic faptul că tocmai bancherul e cel mai tânăr din toată banda. Și baronul, și compozitorul sunt mai bătrâni ca el. Bogatul Tövli este aproape un adolescent. Și asta e în perfectă armonie cu toată atmosfera de tinerețe a filmului.

Și nici acum n'am terminat.

Tinerețe mai însamnă și alte lucruri. Ea se poate exprima foarte plastic, prin bogăția de talente. A ști de toate, a fi priceput în toate, a face multe lucruri cu un egal talent și cu o egală competență, este exactul contrariu al bătrâneții. Bătrânețe înseamnă tocmai ankiloză, specializare, paralizie și înțepenire într'o singură ocupație. Ca să ai specialități multe îți trebue, în primul rând, o anumită suplețe, putința de a trece fără greutate dela o ordine de idei la alta, dela o anumită dispoziție a corpului și a sufletului la o alta, diferită. Această mlădiere numai tinerețea o are. Și când o asemenea suplețe există, există și tinerețea corespunzătoare.

In tot cazul nimic nu poate evoca mai plastic ideea tinereții decât prezentarea în fața noastră a unui individ care să știe să facă *de toate*, care să aibă toate talentele. Iată de ce ideea personajului „Privat secretär"-ului bun la orice, care știe să cânte, să danseze, să tapeze la mașină, să stenografieze, care vorbește franțuzește, englezește, nemțește, care știe să conducă automobilul, să călărească, să joace teatru de marionete, să prepare salate, să facă scamatorii cu cărțile, „și altele", — este o excelentă invenție, și un mijloc sigur de a trezi sentimentul acelui lucru complicat și fermecător care este tinerețea.

Am explicat, într'o cronică făcută în „Realitatea ilustrată", alt aspect al acestui film, și anume felul cum sunt inserate într'însul diversele melodii. Rezumăm: 1) Melodii sunt mai puține ca în filmele anterioare. 2) Sunt plasate astfel încât colorează cu atmosfera lor toate evenimentele care se desfășoară ulterior (în deosebi melodia „Adieu, mein kleiner Gardeoffizier), 3) S'a eliminat sistemul american al „numerelor". Nimeni nu „dă reprezentație" la rampă. Teatrul de marionete are altă socoteală. Este unul din multele mijloace de evocare a tinereții generale din acest film. Cât despre cântecul cântat de Tilla în actul I, scena I, este un pretext pentru a se ajunge la scena întreruperii brutale a cântecului de către un client misterios — fapt care oarecum deschide povestea, deschide tot interesul filmului.

In două cuvinte: cântece mai puține decât în celelalte filme, și toate introduse numai în interesul jocului cinematografic, ca niște auxiliare ale acestuia. Cântecul principal nu este cântat de Willy Forst decât doar câteva versuri, nici două strofe întregi. E cântat numai de orchestra care face acompaniamentul muzical al filmului (iar acel Tauber-bis care cântă dramatic „Das Lied ist aus" este și el unul din instrumentele orchestrei, la fel cu trombonul sau cu toba mare).

Pentru toate aceste motive, filmul „Das Lied ist aus" marchează o evoluție față de filmele anterioare, un progres din punctul de vedere al părții muzicale, după cum am văzut că însemna și o schimbare de orientare în ce privește subiectul și tratarea lui.

„Das Lied ist aus" este un 100% vorbitor. Și fiindcă e un film foarte bun, ne-ar putea da lămuriri folositoare asupra problemei în sine a cinematografului vorbitor. Și într'adevăr: concluzii extrem de interesante se pot trage. Dar asta ar necesita explicații care ar umple cu prisos dimensiunile unei cronici întregi. Aci sau aiurea, ne propunem să arătăm altădată cetitorilor ce învățăminte se pot culege din filmul acesta cu privire la destinul viitor al ecranului vorbitor.

Ne mărginim, pentru a termina, să aducem pe scurt oarecari obiecții. Există câteva scene de prisos, bu chiar stricătoare. De pildă aceea a simulacrului de îmbrățișări între Tilla și un amant imaginar. Este anost, vulgar, prost jucat — și, pe deasupra cu totul falș ca psihologie. Nu gelozie, ci dezgust putea doar să trezească o asemenea exhibiție în sufletul acelui „chevalier sans peur et sans reproche", al tandrului mic ofițer al gărzii.

Scena lecției de dans poate la urma urmelor să fie nostimă în sine. Dar plasată în film apare grotescă, complect străină de atmosfera generală, de o bufonerie deplasată, și mai ales căzută hodoronc-tronc. E păcat că un giuvaer ca filmul acesta să fie stricat de prezența acestor câteva pietre false.

Au fost spectatori care au găsit trivială scena unde Liane Haid dictează scrisoarea de dragoste. Cred că se înșală. Liane Haid joacă magistral această bucată a rolului. Distincție? Vroiați poate ca în scrisoarea ei să citeze pe Kant sau pe Schopenhauer? Sau să se exprime în versuri alexandrine? Să nu uităm că nu e aci vorba de o fată mare ci de o fată ușoară. Ș'apoi tocmai găsesc că e o mare fresche și o sinceritate directă, copilărească, în felul cum dragostea ei isbucnește la fie care virgulă, cum explodează mereu altfel, mereu întreagă. Scenă greu de realizat, pe care Liane Haid a jucat-o încântător (afară de ultimele cuvinte: Jerôme Tonli, care au fost spuse cu un accent falș și penibil).

După cum am făcut o listă a cusururilor am putea face una a detaliilor nouă, a invențiilor cinematografice fericite din acest film. Dar vedeți, lista ar fi mult mai lungă decât aceea a cusururilor. De altfel, nici pe aceasta din urmă n'am arătat-o toată. Decât, — cusururile de care n'am vorbit țin de problema generală a filmului vorbitor, despre care am spus că ne vom ocupa altădată.

D. I. SUCHIANU

Insemnări științifice

RENAN ȘI PROGRESUL ȘTIINȚELOR NATURII

Intr'o scrisoare, pe care Renan o scrie lui Berthelot în 1863 și în care tratează despre științele naturii și științele istorice, se vede la acest filosof și literat o frumoasă concepție asupra progresului, care concordă cu concluziile științei din vremea noastră. Istoria în sensul obișnuit al **seriei de fapte,** despre desvoltarea **Umanității** nu-i decât o porțiune din istoria despre desvoltarea Universului.

După el, științele sunt eșalonate prin obiectul lor, într'un moment de pe linia timpului și cel mai apropiat moment de pe această linie ni-l face cunoscut **istoria propriu zisă.** Ea, servindu-se de **documente scrise,** ne luminează asupra ultimei perioade a lumii sau asupra ultimei faze a acestei perioade, când Umanitatea a ajuns la o stare înaintată de reflexie. Limitele istoriei au fost mărite în sec. al XIX prin creiarea **filologiei și mitologiei comparate,** care ne-au descoperit istoria epocilor anterioare, oricărui document scris. Omul vorbi și creie mituri, înainte de a scrie. Aceste științe ne-au făcut să cunoaștem pe Arienii primitivi, pe Sirieni, Arabi și Evrei. Istoria înaintea limbajului, o găsim în **Antropologia comparată,** sau știința despre om în general. Inaintea limbajului, personalitatea omului e caracterizată de faptul, că-și fabrică singur unelte, ceea ce aflăm din ramura științei numită **arheologia** preistorică. Alergând tot așa îndărăt pe linia timpului ajungem la istoria **pământului inaintea vieții,** pe care o găsim povestită în **Geologie.** Intr'un alt moment vom fixa istoria formării sistemului solar și sideral, ce ni'l descrie **Astronomia.** In primul moment, când se creiază materia și energia în Univers, putem fixa istoria acelor creațiuni, pe care ni le descrie **Fizica și Chimia.**

Observăm astfel o desvoltare eșalonată în timp și în care distingem:

1°) **O perioadă atomică,** conținând germenul a tot ce trebue să existe și să urmeze în spațiu; avem domnia **mecanicei pure.**

2°) **O perioadă moleculară,** când materia se grupează distinct în elemente chimice bine determinate.

3°) **O perioadă solară,** când materia se aglomerează în spațiu în mase colosale, separate prin distanțe enorme.

4°) **O perioadă planetară,** când urmează o concentrare de materie, deslipită din soare, care rămâne centru, materie adunată în jurul unor puncte ce devin **planete** și **sateliți.**

5°) Perioada desvoltării planetare, când se formează învelișurile globului pământesc și se desvoltă viața pe pământ.

6°) Perioada Umanității inconștiente, când se desvoltă limbajul și miturile vieții primitive.

7°) Perioada istorică, care cuprinde vre-o 6000 de ani, din care 300—400 ani, cu o deplină conștiință despre toată planeta și toată Umanitatea. Sesizăm astfel mai multe faze ale unei desvoltări, care se continuă de milioane de secole după o lege determinată. Această lege este **progresul,** începând dela starea mecanică a lumii până la starea de conștiință desvoltată în care se găsește astăzi. Se pune atunci dela sine întrebarea: din lunga istorie pe care o cunoaștem, ce inducții putem scoate asupra viitorului? La care întrebare, Renan răspunde, cu un avânt metafizic, pe care numai stilul său măestrit putea să-l concretizeze într'o pagină nemuritoare: „Infinitul timpului va fi după noi, după cum a fost și înaintea noastră. In miliarde de ani Universul va diferi de ceea ce este astăzi, tot așa după cum Universul de azi diferă de acela, când nu era nici pământul și nici soarele. Umanitatea a început; umanitatea va sfârși. Planeta pământ a început; planeta pământ va sfârși. Sistemul solar a început; sistemul solar va sfârși. Ce va fi lumea, când de un milion de ori se va fi reprodus, ceea ce s'a întâmplat de la 1763, când chimia în loc de a avea 80 ani de progres va avea 100 milioane de ani? Greu de imaginat acest **viitor,** dar acest **viitor** va fi! Cine știe dacă omul sau o altă ființă inteligentă, ce se va desvolta din om, așa cum s'a format omul din existența primitivă, nu va ajunge să cunoască ultimul cuvânt al materiei, al legii atomului, al legii vieții? Cine știe, dacă fiind stăpân pe secretele materiei, un chimist predestinat nu va transforma toate lucrurile? Cine știe, dacă stăpân pe secretele vieții, un biologist a tot știutor nu-i va modifica condițiile; dacă într'o zi speciile naturale nu vor trece ca resturile unei lumi vechi, incomode, ale căror urme se vor păstra în muzee, spre curiozitatea tuturor?

Cine știe dacă știința infinită nu va aduce putere infinită?

Ființa, care va poseda o asemenea știință va fi cu adevărat stăpâna Universului. Spațiul nemai existând pentru ea, va putea trece de limitele planetei noastre. O singură putere va guverna în mod real lumea. Va fi știința, va fi spiritul".

Putem afirma cu siguranță, prin urmare, că progresul este o condiție a firii, a existenții și el se manifestă prin desvoltarea neîncetată a științii.

Reforma științifică a lumii e o operă de abia începută: în ordinea fenomenelor naturii întâi, apoi în ordinea fenomenelor sufletești, individuale și **la urmă** în ordinea fenomenelor sociale.

OCTAV HALUNGA

A Apărut NOU

MOARTEA LUI Olivier Bécaille

Cheful dela Coqueville

de EMILE ZOLA

Traducere cu autorizația autorului de

CONST GRAUR în Biblioteca Dimineața

No 132 — 112 pagini

Prețul 10 Lei

A apărut:

IVAN PETRUSKA

CONTESA

MARIA WALEWSKA

ROMAN

Minunata poveste de dragoste a lui Napoleon cu frumoasa contesă poloneză este scrisă cu mare putere de evocare de Ivan Petrușka. Cunoașterea sufletului marelui împărat, pe fațeta sa cea mai subtilă — impresionează adânc cititorul.
— „Adevărul" S. A. — București.
De vânzare la toți librarii. — Expediază ramburs la cerere.

Manual de Morală practică

„Ereticul dela Mânăstirea Neamțu"

E un basm frumos, care transpare de pretutindeni. Rușii noștri ne spuneau acum 25 de ani la Geneva:

— Tolstoi? Andreiew? Dostoiewski? Europa cunoaște ceeace cunoaște din soare și constelații, numai partea sau frânturile, care-i stau la nas... Rusia are scriitori mai mari și haosul aștri mai înflăcărați. Vezi colo, mijind într'unul din clopotele depărtate ale nopții scânteia unui vârf de ac? E ca un por de argint al pergamentului albastru, poate că nici nu-l vezi. Abia de acolo începe o altă lume, poate mai mare, poate că mai mică, dar cu alt sens și cu alte desfășurări decât ne-am obișnuit noi să cuprindem într'un vocabular local și insuficient.

In stepele fără drumuri ale Aziei, către Tibet și către înghețul de sus, sunt povestite lucruri necunoscute și se cântă pe unelte născocite dinaintea focului versuri cu totul noi, care pornesc într'altfel de cât stihurile literaturii și destramă altă temă de cât a cărturarului dela Guadalquivir. Cuvintele poartă'n ele înțelesuri particulare și unele au ajuns să fie luminate, la marginea unui munte, ca niște izvoare cu o stea vecinică la fund.

Desamăgește-te, iubite coleg: Nici Dostoiewsky, nici Tolstoi nu reprezintă toată mâzga botanicei literare rusești: ei sunt în țarina noastră cu 40 de climate, niște rădăcini izolate, o mătrăgună, un pir. Avem cu mult mai multe plante decât bănuiești și chiar noi, Rușii, suntem variat obsedați și copleșiți de infinita noastră literatură, despre care nici Europa, nici noi nu vom avea niciodată nici bănuiala posibilității lor.

— Ce-mi spuneți voi e firesc și admirabil, camarazi din sutele de Rusii pe care le conține universul vostru rusesc. Intuiția acestui fenomen am mai avut-o, deschizând cărțile, acele cărți care confecționate, ca niște geamantane, după moda europeană, păstrează totuș înlăuntrul substanței lor, pecetea unui stil de gândire inevitabil original. Am avut-o în lumea florilor și în exprimarea pietrelor și a pământului. Indiferent de regula legendară, o crăiță își începe ființa dintr'alt punct decât helianta iar crinul, orchideea, trandafirul și Poala Maicii Domnului, înfățișează fiecare o epocă, un stadiu de epocă, un personal univers. De câte ori răsfoiesc o mai nouă istorie documentară a științelor Naturale, din cinci în cinci ani, găsesc noi forme de pești, alte vegetale, sute de monștri necunoscuți între pasări și jivine care poate că trăiesc încă din cele dintâi tipare ale lumii neștiute, dar care în parte reprezintă alte tărâmuri, alte priveliști ale creației, alte legi.

Și de ce crezi d-ta, care nu te gândești la toate lucrurile, că pot să fie în acelaș timp atâtea limbi, în diversiunea universală și atâtea limbi într'una și aceiaș limbă, atâtea cuvinte, care adunate laolaltă dau miliarde de cuvinte neasemănate între ele, ca niște haosuri de insecte în număr individual infinit?... Va veni timpul când concepțiile, dacă ne vor da răgaz războaiele, se vor schimba într'atât, încât actualele sensuri, structurate parazitar, vor rămâne ca niște artificii simpliste de a pricepe viața, cu vârful urechii și cu unghia degetului mic.

Un covor din Persia e mai frumos decât toate covoarele persane catalogate și pe acel covor, pus pe o spinare de asin alb, se leagănă o fată săracă, neagră, cu un urcior, între bordei și fântână.

Cine-și mai aduce aminte de Remy de Gourmont, acest unic bolnav de lepră fizică din Paris? El a murit parcă acum 500 de ani, după ce a zgâriat inteligența cu cristalele lui intelectuale, integral originale. Și în el, ca și în floarea soarelui, aromele se cerneau cu totul într'altfel decât în garoafe sau în floarea de pătrunjel. Italienii l-au analizat dintr'un punct de vedere neașteptat pe vremuri în critica literară, al fiziologiei, care a surprins în creerul lui de Gourmont, o evoluție nouă a intelectului uman la un stadiu încă, aparent, neatins. Dar n'au fost fluturi noi și crisanteme noi și nuferi negri și noi dispozitive pentru urzirea bumbacului în războaiele englezești sau nipone, în acelaș timp?

Pe mine, prietene, nu mă înebunește fenomenul diversității, pentru că nu fac prostia să caut să-l înțeleg. In schimb, el mă încântă... In baia caldă a infinitei felurimi transpare misticismul fundamental și liber al vieții, pe care o respect când cântă, când lucește, când ridică și când scoboară: frumoasa ciutură de ivoriu în cumpăna de mărgean!

Vezi tu, te-ai mai supărat o dată pe mine, când ți-am deschis pe masă cartea întâia lui A. C. Zissu, *Spovedania unui candelabru*. Tu n'ai voit să ții seamă de acest scriitor, care seamănă cu niciunul din noi și își începe firul, de acolo de unde nu l-a mai prins nimeni, pentru că acest literat, mai mult decât un literat și acest artist, mai mult decât un artist, s'a întâmplat să fie proprietarul unei fabrici și un milionar; ceeace se pare că dela Marcu Aureliu, posesorul unei situații analoage, și dela David psalmistul și dela Solomon, nu mai este permis, când umbli cu sârma de aur după mărgăritarul minuscul al ideii. Proletar fără nobleță, tu concepi posibilitățile zămislirei cu coatele goale și cu talpa găurită. Abstras în căutarea miiei, ți se pare supect miliardul Apostolului Pavel, fără să vezi că tu ești mai sărman cu duhul decât cu buzunarul.

Ia și citește *Ereticul de la Mânăstirea Neamțu*, o carte nouă de vre-o sută cincizeci de pagini, apărută acum în editura revistei „Adam", condusă de un confrate mai inteligent și mai ascuțit, dar și mai intimidat de brutalitățile existenței, ca toți și căruia i-a plăcut să-și semneze sentințele cu numele de Ludo. Citește cartea nouă a lui A. L. Zissu, ca să te găsești dinaintea aceleiaș probleme, mai pietrificată numai și mai prismatică, dinaintea aceluiaș fenomen al *Spovedaniei unui candelabru*, al rândunicii, al crăiței, al stelei foarte depărtate și al covorului persan, din spinarea asinei albe. E o limbă nouă pentru toate datinele și inspirațiile, o începătorie. Nu te înfuria: nu e nimic de făcut, e concret și definitiv! Rotogolul pe care pășește foarfeca scriitorului ca să taie frumuseți circulare dintr'o foaie fină de aur, reeditează conținutul, multiplicându-i-se forma. Ștofa sensibilă e acelaș azur invadat de soarele mare al asfințitului din Est. Povestirea banală a vieții de simplă carne sau de simplă țărână, nu-i de resortul lui A. L. Zissu, care a reținut atâta fabulă dintr'o lumină și dintr'o umbră, de câtă e nevoie pentru a-i da văzduhului și impalpabilului un schelet sau un eșafodaj de ridicat materia până la ele. După ce și-a construit omul ce-i trebuia și o dată cu el ideea, căreia îi acordă corp, autorul scoate scheletul, ca turnătorul forma și rămâne noul material înghețat în cihlimbarul lui...

Și încăodată, de cartea nouă a d-lui A. L. Zissu se va scri puțin, pentrucă pe de o parte autorul și-a ales în legăturile lui cu presa și cu confrații abondenți, atitudinea de rezervă inaccesibilă, iar pe de alta, în metempsihoza vieții de contimporan, veștmântul unei fantome, care s'a îngândurat numai pe linia dintre pământ și orizont, de unde scapără depărtatul Altair...

T. ARGHEZI

Roda-Roda

Generalul Johann Kiefer

Era prin anul 1896. Pe vremea aceia, generalul Johann Kiefer care ocupase un post înalt în Ministerul armatei, obținu comanda diviziei a 13-a de cavalerie.

Se povestește că la regimentul 17 de huzari din Topola, un soldat fusese bătut cumplit de către un superior. Generalul, aflând de această ispravă, plecă imediat la fața locului și spuse:

— Domnilor, nu mai merge așa. Să nu se mai întâmple niciodată una ca asta. Doară trăim în secolul pedagogiei.

Purtarea bajină a generalului, dădu curaj căpitanului, care-și îngădui să facă o obiecțiune:

— Domnule general, să vedeți ce se întâmplă: pe lângă soldații deștepți și supuși, sunt alții foarte încăpățânați și mai cu seamă foarte murdari; închisoarea nu le e de nici un folos; din contra, nu mai intră în grajd să mai țăsale, să mai perie; nu fac nimic; stau trântiți a lene în arest și dorm sau cântă. Oamenii aceștia numai când îi scuturi mai puternic, pot să-și vadă de treabă și de datorie — desigur fără brutalitate, dar... energic. Și câți nu sunt așa!...

— Nu, — zise generalul, — nu, și iar nu. Ceiace mi-ai spus d-ta, domnule căpitan, sunt păreri vechi, demodate, ca atâtea altele. Domnii ofițeri ar trebui să se obișnuiască să facă apel la cele mai frumoase, mai cavalerești sentimente ale omului. Chiar în cel mai prost, în cel mai păcătos dintre oameni, există un grăunte de bunătate, așa că fără palme și numai fără palme, se poate face din cel mai rău, un element admirabil. Domnule căpitan, unde-i huzarul pe care l-ai maltratat?

— E un țigan tâmpit de tot, domnule general.

— Adu-mi-l încoa! Vreau să-ți arăt, cum trebue să te porți cu soldații.

Aduseră pe țigan. Venea ca un câine, care se întoarce dela vânat: murdar până la urechi, cu capul în jos, înfricoșat, conștiința cea mai mizerabilă în haină militară.

— Băete, — începu mieros generalul, zâmbind, nu trebue să te temi de mine. Știi tu cine sunt eu?

— Ge... Domnul ge..: general de di...

— Perfect, dragă, perfect: general de divizie. Și tu ești — nu-i așa? țigan. O, să nu-ți fie rușine de asta! Ce poate fi mai frumos, ca viața de șatră, liberă, veselă, viața sub acoperișul lui Dumnezeu! Și eu, dacă n'ași fi general... Dar, ia spune-mi cum mă chiamă pe mine?

Huzarul tremurând — de-atâtea ori l'au învățat:

— Excelența Sa Feldmareșalul Emmerich von Plöhn.

— Te înșeli! Feldmareșalul Emmerich v. Plöhn, a fost mai înainte generalul tău. Acum sunt eu. Eu, Johann Kiefer. Pricepi? Cum îl cheamă pe generalul de divizie pe care-l ai acum?

— Excelența Sa Feldmareșalul Emmerich von Plöhn.

— Nu așa, băete! Bagă de seamă: Excelența sa von Plöhn a fost înaintea mea. A murit după patruzeci de ani de serviciu. Majestatea Sa m'a numit pe mine în locul lui. Și acum sunt eu, — eu, Johann Kiefer, sunt generalul tău. Așadar, cum se numește generalul tău?

— Excelența Sa Feldmareșal Emmerich von Plöhn.

— Ei, Doamne! Nu ne înțelegem de loc. Pe mine nu mă chiamă von Plöhn. Excelența Sa von Plöhn nu mai este. Trebue să-l uiți. A murit — din nenorocire. Nu mai ai nimic cu el. Acum sunt eu în locul lui, — eu Jo-hann Kie-fer. Eu sunt general de divizie. Inc'odată: Cum îl chiamă pe generalul tău de divizie?

— Excelența Sa Feldmareșalul von Plöhn.

— Nu-i bine!! Jo-hann Kie-fer îl chiamă. Spune și tu: cum îl chiamă pe generalul tău de divizie?

— Excelența Sa Feldmareșalul von Plöhn.

Generalul își ștergea nădușala de pe frunte.

— E greu, — spuse el încet, — e foarte greu!

Apoi, începu din nou, râzând și glumind:

— Mă țigane, de ce nu mă asculți? Bagă de seamă, trebue s'o scoatem la capăt. Colonelul, domnii căpitani, toată lumea ți-au spus desigur că: Excelența Sa von Plöhn a murit... sau... s'o luăm altfel: Huzar, ai tată?

— Nu.

— Bietul băiat! Dar ai avut un tată.

— Nu.

Generalul ridică tonul:

— Nu se poate, ai avut un tată. A murit. Și tu ai moștenit totul dela el. Cort, căruță, țoale, ca orice om de starea ta... scurt și cuprinzător: tatăl tău a murit și tu ești aci. Tot așa și în cazul: Excelența Sa von Plöhn a fost odată și acum sunt eu Johann Kiefer. Mă vezi? Stau în fața ta, eu, Johann Kiefer. Cum mă chiamă pe mine?

— Excelența Sa Feldmareșalul Emmerich v. Plöhn.

— Măăă! — strigă generalul, — măă!! Ia seama — către căpitan (care nici nu sufla) —: Vă rog liniște!

— Pentru a șaptesprezeceaoară, huzar!... Dar stăi, nu vreau să devin violent. S'o luăm dela început. Ești huzar — da? Bine. Și eu sunt huzar. Lăsăm gradul la o parte. Suntem camarazi, ne vedem pentru întâia dată. Ne întâlnim la cazarmă. Ași vrea să aflu numele tău și tu pe al meu. Bagă de seamă! — Salutare, camarade! Cum te chiamă, dragul meu?

— ...Johann Kiefer.

Atunci se repezi generalul și îi cârpi țiganului o palmă, și îi mai dădu una... desigur iar fi dat-o și pe a treia — când sări căpitanul și spuse repede:

— Iertați-mă, domnule general, dar pe om îl chiamă într'adevăr Johann Kiefer.

...In anul acela generalul nu s'a mai zărit pela 17 huzari.

Trad. de ALEXANDRINA CHIRIAC

M. SIBIREAC

Monetca

A apărut în orașul Propadinsc nu se știe de unde, parcă ar fi căzut din cer; își alesese și timpul cel mai nepotrivit: cu câteva zile înainte de Crăciun, pe un ger strașnic.

Cel dintâi care i-a descoperit prezența a fost Prov Cilantici Icov, inspectorul pieții, pe care serviciul îl silea să se scoale dis de dimineață, spre a inspecta carele țăranilor ce soseau încărcate cu fel de fel de mărfuri. Se uită Prov Cilantici și vede că printre care umblă un necunoscut cu o lădiță de lemn atârnată de umeri cu o curea lată. Ce era mai de mirat, e că necunoscutul, cu tot gerul, purta un palton subțire și rupt, iar capul îi era înfășurat caraghios într'o broboadă femeiască.

Prov Ciliantici îl întrebă sever:

— Cine ești și ce umbli printre care?

— Eu de abia am sosit... Chiar azi... zău așa! — răspunse necunoscutul sărind dintr'un picior într'altul ca să se încălzească.

— Mie puțin îmi pasă când ai sosit! Vorba e: nu ești vr'un hoț?

— Vai de mine! Ferească D-zeu!...

— Pașaport ai?

— Cum de nu? Pașaport adevărat... cu timbru, cu stampilă...

— Dar dece te învârtești printre căruțe?

— Eu vând mărfuri țăranilor... am de toate felurile, pentru oricine ce vrea. Eu vând mai ieftin decât oricine... Pe urmă eu mai sunt și maistru metalurgist...

— Mi se pare că știi să faci și bani falși?

— Vai de mine? S'ar putea?... Să zicem că aveți un samovar, eu îl fac ca nou! Dreg lămpi, ceasuri... și cumpăr și haine vechi... știu să fac și muzică seara la petreceri... Știu de toate! Să vedeți, o să ziceți: Bravo, bun băiat!

— Bine, bine. Acuma hai la prefectură, acolo are să se hotărască.

La auzul cuvântului prefectură omul a tresărit, și chiar parcă a vrut s'o ia la fugă, dar Prov Ciliantici l'a și apucat de guler.

— Hai, amice, că acolo are să se deslușească tot!

La prefectură era la birou Ivan Mitrici, obosit de o razie pe care o făcuse noaptea trecută. In fața lui, necunoscutul își desfăcu capul din broboadă, apărând sub înfățișarea unui ovrei slab, fără dinți, cu ochii lăcrămoși și urechile mari.

— Pașaportul... a zis Ivan Mitrici.

După ce examină cu atenție pașaportul: — Ei, ce vrei, e în regulă. Isai Levdic?

— Eu sunt în persoană, excelență!

— Să nu fie vre-un hoț! zise Prov Cilantici.

— Ei, asta nu scrie în pașaport. Uite, scrie că e maistru.

— Eu știu să fac de toate! — îi asigură Levdic. Spuneți-mi numai: „direge ceasul ăsta" sau „să-mi aduci cutare lucru"... ce nici prin gând nu-ți trece!

— Dar cum de-ai nemerit aici?

— Eu sunt din Tomsk și m'am certat cu guvernatorul. Mi-a zis: „Ieși afară!" dar foarte sever. Și am plecat.

In Propadinsc nu mai fuseseră ovrei până atunci, fuseseră nemți, tătari, cerchezi, dar de ovrei nu se pomenise.

— Va să zică pașaportul e în regulă — zise posomorât Prov Cilantici. — Te pomenești că l'a făcut el singur și atunci poate că face și bani falși. Altfel de ce a vrut să fugă?...

— N'ai ce-i face! Pașaportul e în regulă. Maistru meseriaș, poate să locuiască aici.

II

Orașul Propadinsc avea două mii de locuitori care trăiau, nu se știe din ce. Negustorii stăteau în prăvăliile lor, funcționarii la slujbe iar ceilalți îndeplineau tot ce trebuia, ca să poată fi administrat orășelul.

A trecut câtva timp și Levdic și-a luat odaie într'o căsuță la marginea orașului, și și-a atârnat firma la ușă: „Maistru Metalurgic". Peste câteva zile știa toate prețurile a tot ce-ți putea trece prin minte. Toate negustoriile îl atrăgeau, și asculta ceasuri întregi cum orășenii se tocmeau cu țăranii. Umbla prin toate prăvăliile unde se uitau la dânsul ca la un animal curios.

— Ei, ce aștepți?! — se repezeau la el băeții de prăvălie.

— Uite așa... Poate aveți ceva de metal de dres... Că eu cânt și din vioară...

Negustorii, nu se știe dece, strigau după el: „Monetca, Monetca!" și această poreclă i-a rămas. Icov tot îl mai suspecta că falsifică bani. Dovezi nu erau, dar asta nu dovedea nimic. Toți se legau de asemenea de religia lui. Sărbătorile nu le ține... e mai rău ca un tătar...

— Tătarul își știe legea lui — discutau negustorii între ei — dar Monetca ăsta... nimic!

Sâmbăta îi trimeteau de lucru sau bani datorați ca să-l încerce; dar Sâmbăta Levdic era ca nebun; nu înțelegea nimic, ședea zicând rugăciuni și nu vroia să ia nimic în mână. Asta îi mai ridica autoritatea.

— Ei, vrea să zică legea lui o ține. Ii bagi banii cu sila în mână și nu-i vrea. Și cât sunt ei de lacomi după bani!...

Mulțumită energiei și răbdării sale a început să-i meargă binișor lui Levdic. Avea de lucru, cânta din vioară la serbări și îndeplinea ori ce fel de însărcinări. Chiar Ivan Mitrici trimetea după dânsul când avea ceva grabnic.

— Mă, Monetca... un picior aici, ălălalt dincolo... înțelegi?

— Eu?! Eu pentru Excelența Voastră îmi las și pielea. Lasă, n'am nevoie de piele, numai autoritățile să fie mulțumite!

— Bine, bine... dar bagă de seamă cu banii falși... Acolo are să ți se înfunde!

După jumătate de an toată lumea s'a deprins cu Monetca, parcă s'ar fi născut în Propadinsc. Ce-i drept, de bine nu-l vorbea nimeni. Uite, toată iarna a umblat fără șubă; altul de mult ar fi pierit, dar Monetca saltă doar dintr'un picior într'altul. Cum trăia și ce gândea Levdic nu interesa pe nimeni. Toți știau una: Dacă e ovrei, știe el să se strecoare singur. Uite, meșterii noștri chefuesc într'una, umbli după dânșii să-i rogi să vie, pe când Monetca vine singur după lucru.

Mirarea tuturor a fost mare când în primăvară Monetca a venit la atelier însoțit de un tânăr cu pleoape umflate și urechi mari.

— Ăsta cine o mai fi? O fi fiu-su!

— Da, ăsta e fiu-meu.

— Fiul cui?

— Fiu-meu. Eu l'am făcut, prin urmare e al meu.

— După urechi se cunoaște că e al tău. Bravo, Monetca!

Nu e nimica rar ca un om să aibă un fiu și totuși toată lumea socotea că trebue să se mire. Bătrânul Icov s'a supărat chiar:

— Poftim! Al doilea falsificator de bani! Dar... cui să te plângi!?...

— Ianchel al meu cântă și din vioară și e și croitor — explica fericit Monetca. — Băiat bun!

Din Tomsc cu primul vapor a sosit toată familia lui Levdic: nevasta, trei băieți și patru fete. Au sosit la tot gata și locuiau într'o singură odaie. Toți negustorii erau convinși acum că Monetca nu numai că e șmecher dar și bogat. Ca să întreții așa familie trebue să ai parale, nu glumă! Nu cumperi opt perechi de ghete de o dată cu o copeică.

— Am o nevastă foarte cuminte! Și ea se pricepe la toate!

— Și ea s'a certat cu guvernatorul?

— Nu, guvernatorul numai cu mine.

III.

Nevasta lui Levdic a început să umble pe la toate casele și să cumpere haine vechi.

— Unde ai să poți vinde zdrențele astea, Lea? — se mirau vânzătoarele. Măcar să le arunci în stradă că nu le ia nimeni.

— La noi se vând — răspundea Lea.

Sub firma de atelier metalurgic s'a deschis și o croitorie cu haine vechi. Ianchel croia iar ceilalți lucrau.

— Ce șireți sunt, și ce lacomi! Poftim ce-au născocit acuma! — exclama lumea din oraș.

Hainele mai bune le înoiau și le trimeteau nu se știe unde. Din cele rele făceau șăpci și berete, și le vindeau țăranilor. Negustorii de șăpci din oraș s'au plâns la poliție, să-i scape de hoții ăștia.

— Vindeți și D-voastră mai ieftin — i-a povățuit polițaiul.

— Nu putem, că ei lucrează cu ștofă furată.

— Vorba e așa: că dacă nu l'ai prins — e om cinstit.

Incât au plecat cum au venit.

Acum toți negustorii erau furioși pe Levdic: „Locuiesc toți într'o odaie și de mâncat mănâncă D-zeu știe ce — pâine și ceapă! Așa e ușor să te îmbogățești! Ba încă mai lucrează și Duminica, când oamenii cum se cade se roagă lui Dumnezeu.

— Noi nu lucrăm Sâmbăta — se scuza Levdic.

— Asta-i treaba voastră! Dar Duminica...

— Ai să vezi că mâine, poimâine are să facă vre-o brutărie sau are să deschidă vre-o prăvălie — urmau să se vaite negustorii. De la așa oameni te poți aștepta la orice. Cine știe ce clocesc în mintea lor.

Iar Icov repeta: Eu am spus că e ceva necurat la mijloc! Dar...

După vre-un an a început în fine să se obicinuiască lumea și cu familia lui Levdic. Când îl întâlneau pe Levdic grăbit ziceau numai că de aia e ovrei ca să fie grăbit. Dar lui Levdic i s'a întâmplat ceva încât a ajuns iar în gura lumii. Lucrul s'a petrecut primăvara, când în Petersburg era o epidemie mare de scarlatină și difterită. Lea a cumpărat niște rochii din casa unui funcționar unde fusese un copil bolnav de difterită, le-a adus acasă și s'a molipsit toată familia. Intr'o săptămână au murit toți copiii, iar după altă săptămână a murit și Lea.

Levdic nu s'a arătat în piață o lună întreagă. Negustorii își uitaseră de el, când în fine, într'o dimineață, îl văzură iar. Nu'l mai întâmpinară cu glumele obicinuite și toți așteptau să vadă ce are să zică el. Erau mirați de veselia de pe fața lui Monetca.

— Ei, ce mai faci, Monetca?

— Ce să fac, trăiesc și eu, mulțumesc lui Dumnezeu.

— Iți pare rău după nevastă, după copii?

— Ce nevastă, ce copii?.. Eu sunt muzicant... am o vioară. Sunt și meșter metalurgic.

Bietul Levdic era nebun, dar nebun liniștit. Uitase tot trecutul, iar din obiceiurile lui de pe vremuri îi rămăsese numai mersul la piață în fiecare dimineață.

— Vezi, și el simte și sufere — zicea cam mirat Prov Cilantici când trecea pe lângă el Monetca nebunul.

Din rusește de S. DOBROGEANU GHEREA

ANECDOTE

— E periculoasă curba asta. De ce nu puneți o tăbliță de avertisment?

— A fost una, răspunse picherul! dar pentru că nu s'a întâmplat niciodată nimic, am scos-o!

* * *

Institutorul vorbește copiilor de pedeapsa pe care i-a dat-o Dumnezeu în rai șarpelui: „Ai să te târăști toată viața pe burtă".

Unul din copii ridică degetul și întreabă: „ Dar până atunci pe ce se târa?"

Al. Ionescu-Iași — *Biserica Sf. Sava din Iași (Gravură)*

Femeia de azi

Arta de a primi

— Cum aţi petrecut sărbătorile?
— Am fost la Sinaia.
— De ziua onomastică faceţi petrecere?
— Nici nu primim. Plecăm la Braşov.

Sărbătorile de Crăciun şi Paşte, zilele de onomastică, măcar copilăria noastră şi le aminteşte cu mesele lungi, uneori instalate dublu în sufrageria largă, cu tacâmurile înghesuite ca să încapă toată familia, rudele până la a noua spiţă, în casa celui mai bogat din toţi.

Azi, rudele sunt toate bogate, sau nu mai sunt rude, iar cel cu ospitalitatea la mese lungi, posedă un automobil în care-şi urcă de dimineaţă nevasta şi părăsesc amândoi pentru ziua de sărbătoare casa lor plăcută ca pe un loc primejduit.

Vara, Capitala oferă şi prin împrejurimi, ici şi colo, câte-un ţinut abordabil — nu înţeleg pitoresc, ceea ce se cercetează numai întâmplător, — abordabil, adică un peisaj cu şosea, cu restaurant şi cu pompă de benzină. Iarna însă, cel mai apropiat popas posibil e abia la patru ceasuri de Capitală: Sinaia. Dar distanţa nu descurajează pe nimeni.

Ar fi într'adevăr lăudabilă plăcerea unui voiaj chiar nefolositor şi inconfortabil, după săptămânile de muncă şi oboseală, scuzabilă dorinţa de a te împrospăta, vizitând locuri pe care civilizaţia nu le-a degradat încă cu mirosuri de uzină şi de abator.

Dar plecarea precipitată nu-i altceva decât un pretext, o corvadă pentru a scăpa de altă corvadă, o fugă de zilele destinate veselirilor familiare şi de obligaţia de a fi gentil cu atâta lume care-ţi intră în salon ca să te felicite.

Intr'un jurnal feminin francez, o scriitoare începuse un ciclu de învăţături pentru tinerele căsătorite: arta de a primi oaspeţi, de a face vizite, de a plăcea în lume...

Numai citind diversitatea formalităţilor şi convenţiunile rigide care trebuiau observate, socoteai epoca în care autoarea fusese tânără şi constrânsă de voe sau de nevoe obligaţiilor.

Cât de puţin se sileşte tânăra femee de azi să transforme prezenţa sa într'un isvor de încântare şi de farmec pentru indiferenţii, care şi ei vin în silă să ocupe un scaun, timp de un sfert de ceas, la o zi de primire.

Tindem, toţi, să ne scuturăm unii de alţii pe cât posibil. Ursuzi, n'ar fi cuvântul potrivit, ci numai căutători de oarecare independenţă fizică, mai greu de obţinut azi decât cea morală.

Constrânşi de prefacerile vieţii să trăim aproape în comun, douăzeci de case într'o singură casă, pe a cărei scară de piatră mereu se urcă sau coboară cineva, cu pereţii subţiri care-ţi divulgă traiul, în timpurile când nici munca, nici studiul nu mai pot fi făcute la domiciliu, când „splendidele izolări" au devenit un mit sau o excentricitate dăunătoare, reacţionăm cum putem.

Prilejurile, care erau altădată de reunire şi de petrecere, au devenit prilejuri de a fi singuri. Căutăm, măcar în zilele de repaos, o singurătate de câteva ceasuri, ca o liberare.

In afară de sezon, restauratorii din Sinaia îşi fac desigur pregătirile culinare nu după timpul bun care se anunţă, ci după socoteli mai precise.

— Sfântul Grigore... E un nume destul de răspândit, se bucură ei. Să tăem deocamdată cincisprezece pui.

Vizitatorii sosesc astfel după categorii calendaristice. Ionii au furnizat o zi dintre cele mai productive, Floricele vor debarca toate odată înaintea florilor încă sub zăpadă, şi vine pe rând ziua tuturor: a Haralambilor, a Toaderilor, a Constantinilor...

Insă, întrunindu-se astfel în serii şi făcându-şi cunoştinţa, vor regăsi cu siguranţă acolo convenţionalismul de care au fugit. Lumea e hotărât prea mică pentru un dor colectiv de independenţă.

Cod masculin de amor

Printre manuscrisele unui romancier francez mort de curând, s'a găsit un stoc de reflexiuni şi învăţăminte asupra artei de a seduce femeile.

Citâm numai câteva:
— Primeşte şi promite totul.
— Nu ezita în faţa nici unei ipocrizii.
— Nu rosti niciodată adevărul pe care-l gândeşti.
— Abţine-te chiar de a gândi.
— Institue inconştienţa principiu absolut.
— Nu te încrede unui singur succes. Fă-te iubit de mai multe, ca să poţi fi iubit de una.

Scriitorul francez nu a publicat el însuşi reţetele, căci voia într'adevăr să fie cu ele de folos novicilor seducători. Publicate acum, ele folosesc şi părţii adverse, femeilor, pe care le pun în gardă. Pentru ele, am încerca să adăugăm la acest formular de început de amor, procedeele curente de la sfârşit:

— Dacă ai siguranţa că femeia iubită s'a ataşat sincer de tine şi că ar îndurera-o peste măsură pierderea ta, e momentul s'o părăseşti. Rolul tău e sfârşit.

— Dacă ţi-a cedat uşor, fii corect şi părăseşte-o cu indiferenţă.

— Dacă ţi-a rezistat mult, nu avea nici un scrupul. Loveşte-o mai ales în onoarea în numele căreia ai aşteptat şi, poate, ai suferit.

— O prietenă care nu ţi-a plăcut în mod deosebit, rămâne o prietenă. Una, care ţi-a aparţinut, devine o persoană pe care familia ta va trebui s'o evite. Poţi să dai şi motivul: persoana e compromisă.

In definitiv, punctele adăugate nu sunt decât urmarea logică a celor de la început, şi nu pot să jignească pe adepţii prncipiului absolut de care vorbeşte şi romancierul francez. Dar tocmai aici stă răul; că, în materie de „femei", nici o acuzaţie şi nici o demascare nu parvine să jignească.

Gama parfumurilor

Emblemele flacoanelor de parfum au devenit scurte misive, poetice şi practice, care dispensează de alte compoziţii epistolare şi dau siguranţa că vor fi bine primite şi bine păstrate — cel puţin atât timp cât durează parfumul.

Colecţia acestor titluri de sticluţe documentează amplu fazele amorului şi ar putea servi cu succes unui studiu modern în acest domeniu.

Cele din perioada începutului sunt, cum e şi natural, cele mai avântate: **Coeur en folie, Un jour viendra, Nuit de Noce.**

In faza a doua, ele devin subit impersonale, ca şi cum ar insinua: „să vorbim de altele": **Soir de Paris, Au fil de l'eau, Rouge et noir...**

Comode şi indispensabile sunt însă misivele acestea pentru faza de la sfârşit. O femee modernă va şti să interpreteze îndată conciziunea unui **Jadis,** să nu mai ceară socoteală de absenţele repetate când a primit flaconul explicativ **Une femme passa,** ori numai: Jockey-Club.

Iar dacă **Sans Adieu,** ultima etichetă a unei mari fabrici pariziene, îi va părea brutală, parfumul suav e acolo ca să calmeze nervii.

Chewing-gumm

Reclame de ziar ne ispitesc şi pe noi cu americana chewing-gumm care se mestecă fără oprire dincolo de ocean.

Inainte de a adopta moda aceasta, cum am adoptat tot prin modă ţigara, şi am regretat, e bine să amintim impresia detestabilă pe care o face unui european nou sosit în New-York, deprinderea americană la fel generalizată printre bărbaţi şi femei, şi de orice vârstă, de a avea mereu gura plină cu o pastă care încleе dinţii, râsul şi vorba.

A duce o ţigară la gură şi a-i sufla fumul, conţine cel puţin posibilitatea unui gest graţios care atenuiază măcar vizual, reaua deprindere. Guma de mestecat nu oferă nici posibilitatea aceasta.

De altfel, e probabil că moda nu va prinde la noi deoarece n'a trecut cu succes prin Parisul tuturor ordinelor.

Modă şi simbol

Rochia de logodnică şi rochia de mireasă nu sunt simple rochii „pentru ocazie". Ele conţin şi resfrâng ceva din importanţa orelor unice cărora sunt destinate, au aproape o semnificare de simbol.

O rochie de logodnă posedă, în primul rând, culoarea sa clasică. Oricât ar fi de modern în iarna aceasta albul, verdele, albastrul turquoise şi saphir, rochia de logodnă cere mereu culoarea roză a iluziilor, a zorilor de zi, a începuturilor. Ea nu primeşte somptuozităţi de rochie de serată. Dantela în culoare exactă ca a materiei şi care intră cu savante şi frumoase combinaţii în rochiile actuale de seară, o rochie de logodnă e dispensată de a o întrebuinţa. Numai crêpe-ul Georgette, drapat după un model fără complicaţii, cu foi largi de sus, cu decolteul moderat, astfel de simplicitate convine ultimei rochii de adolescenţă.

Rochia de nuntă stă departe de cea de logodnă, deşi e îmbrăcată adesea numai la o lună distanţă. Rochia de nuntă e serioasă şi severă. In crêpe-ul ei opac, alb-întreg, care acoperă corect pieptul şi braţele şi coboară în falduri adânci până la pământ, parcă s'au concentrat toate preocupările, reculegerile şi răspunderile vieţii care începe.

Giulgiul de tul al voalului şi beteala grea pe creştet contribue s'o înveselească? De loc. Poate fi o rochie splendidă şi scumpă, dar despre care nici o mireasă nu va spune: Imi place, o ador. Ar zice mai degrabă: o respect. Bunicile noastre o păstrau cu un fel de teamă, păturind-o într'un cearşaf de-a doua zi după nuntă, închizând-o într'un saltar alături cu buchetul alb care se usca şi se scutura cu încetul. Fericirea căsniciei părea că e pusă bine acolo, împiedicată să se împrăştie.

S'ar spăimânta bietele bunici văzând azi graba cu care o lună după nuntă rochia de mireasă e dată la vopsit, forfecată şi umilită într'o rochie oarecare de seară. Nimeni n'o mai recunoaşte, iar dansul terfeleşte în ea şi sfinţenia zilei pentru care a fost întâi pregătită.

Superstiţia singură n'ar avea valoare, dar preţueşte faptul de a păstra sfânt fie şi numai o idee.

Economia cea mai chibzuită permite totuş risipa aceasta: patru metri de mătase albă lăsată să putrezească într'un saltar, cu lămâiţa, voalul şi beteala ei până... la sfârşitul vieţii? Mai puţin, până la divorţ.

Bine de ştiut

— Pălăriile de feutru şi taupé şi-au recăpătat supremaţia asupra celor de catifea. Formele noi sunt bicorne. Garnitura poate fi nu numai simpla panglică de rips, ci, adesea, puful mare de crosse — alb şi negru — într'o parte a pălăriei, sau mai multe pufuri mici ornând sus borul.

ALICE GABRIELESCU

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 346

— Din concursul nostru de probleme —

Motto: „Dohna"

(inedită)

Negru:

Rd4, Df6, Tb6 şi c8, Ca8 şi h3, Nb5 şi é5, Pd5, g3 şi h4 (11)

Alb:

Ra2, Df8, Th5, Ca3 şi g7, Ng2 şi h2, Pb3, b4, d2, d7 şi é2 (12).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 152

Jucată din Ianuarie până în Iunie 1928 în concursul prin corespondenţă organizat de revista „Wiener Schach-Zeitung".

Alb: Dr. I. Balogh *(România)* — **Negru: J. W. Keemink** *(Olanda)*

Partidă rusească

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cg8—f6; 3. Cf3×é5, d7—d6; 4. Cé5—f3, Cf6×é4; 5. d2—d4, d6—d5; 6. Nf1—d3, Cb8—c6; 7. 0—0, Nf8—é7; 8. c2—c4!, prin această mutare alb pare a obţine în toate cazurile o desvoltare superioară. 8...., Cé4—f6; tratatul lui Bilguer consideră că aceasta e singura mutare care egalizează partida, deoarece negru poate izola pionul alb din linia d. Partida de faţă dovedeşte însă că şi în acest caz albul stă mai bine. 9. Cb1—c3, d5×c4; mai bine ar fi fost rocada. 10. Nd3×c4, Nc8—g4; 11. d4—d5, Cc6—é5; 12. Nc4—b5+, Cf6—d7? prin această mutare partida negrului este surprinzător de repede pierdută. Trebuia să joace neapărat Cé d7, cu toate că şi atunci albul ar fi stat mai bine. 13. Dd1—d4!, Ng4×f3; 14. Dd4×é5, f7—f6; 15. Dé5—é6, Nf3—h5; 16. d5—d6!

Situaţia partidei după a 16-a mutare a albului

Negru: Keemink.

Alb: Dr. Balogh.

mutare decisivă, toate mutările următoare ale negrului sunt forţate. 16....., c7×d6; 17. Cc3—é4!, Dd8—c7; 18. Tf1—é1, Ré8—d8; 19. Nc1—f4, Cd7—f8; 20. Dé6—d5 şi negru abandonează.

BIBLIOGRAFIE

A apărut „Revista Română de Şah" anul VI No. 12 (pe Decembrie). Această admirabilă publicaţie — singura de acest fel în limba română — poate rivaliza cu multe similare din străinătate. Ea apare la Iaşi sub direcţia d-lui Mihail Sadoveanu, marele nostru scritor şi membru al Academiei, care este preşedinte de onoare al „Federaţiei Române de Şah".

Printre colaboratorii acestei reviste cităm în primul rând pe d. W. Pauly din Bucureşti, unul din cei mai mari problemişti ai lumii care, împreună cu alţi mari problemişti din străinătate ca F. Palutz, G. Fuhlendorf, E. Salardini, etc. colaborează cu probleme inedite. Cu analiza studiilor se ocupă d. S. Herland, marele maestru, şi celebru componist de probleme de tot felul. Analiza problemelor este încredinţată cunoscuţilor I. Schlarko şi R. Cofmann. Partidele publicate conţin glosele faimoşilor maeştri şi comentatori din străinătate şi analize din partea maeştrilor noştri, în primul rând ale d-lor I. Balogh şi H. Taubmann.

Apariţia ei în condiţii redacţionale şi technice ireproşabile se datoreşte celor doi harnici şi competenţi şahişti Anatole Ianovcic şi Milu Augutstein. Acest număr conţine ca toate celelalte, interesante articole, frumoase studii şi probleme, partide bine analizate şi numeroase ştiri din ţară şi străinătate.

„Revista Romnă de Şah" este deci o podoabă pentru orice bibliotecă de şah şi foarte folositoare oricărui amator al nobilului joc. Indemnăm pe toţi să se aboneze. Costul abonamentului — mai redus ca la orice revistă din străinătate — este de 300 lei pe an şi 175 pe 6 luni. Se trimet numere de probă. Cererile se vor adresa la: „Revista Română de Şah" — Iaşi, str. Zugravilor 19.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

„Aş vrea să ştiu"

F. ILIESCU-Loco.

Ce asemănări şi deosebiri există între filozofii francezi Taine şi Renan?

Atât Taine cât şi Renan, adepţi ai lui Auguste Comte, reprezintă spiritul pozitivist în filozofia franceză din veacul al 19-lea. Acelaş cult pentru stilul limpede, colorat şi judecata de o logică strânsă, îi caracterizează pe amândoi. Respectul şi admiraţia pentru ştiinţa exactă sunt deasemenea trăsături comune ale celor doi iluştri scriitori francezi.

Pe când însă Taine are o rigoare filosofică aproape rigidă, Renan, îmbibat adânc de un spirit creştin eclesiastic, şi cu o mlădiere extremă în inteligenţă, tinde să apropie lumea modernă de marile figuri ale creştinismului şi păgânismului. Deşi educat intelectualmente într'o disciplină pozitivă ştiinţifică, Renan este sedus totuşi de unele „visuri" şi proecte îndrăzneţe de imaginaţie, care frizează metafizica. Taine, spirit metodic, înarmat cu o documentare rigidă şi meticuloasă, urmează o cale strict rectilinie, spre deosebire de căile şerpuitoare pe care sboară adesea închipuirea lui Renan. Ca atitudine în filosofia evenimentelor, Taine se arată pesimist şi Renan mai mult optimist.

ALEX. POPOVICI-Cluj.

Ce se înţelege în filosofie prin materialism?

Prin materialism se înţelege în filosofie un sistem care reduce tot ce există la unitatea materiei şi — într'un sens restrâns — la negaţiunea spiritualităţii sufletului. Aşa de ex., atomismul vechilor filozofi greci reprezintă un sistem materialist.

Pe de altă parte, teoriile, care tind să explice viaţa omului ca un rezultat al unui mecanism pur fizic, atribuind de ex., gândirea unei „secreţiuni" a creerului (teoria lui Cabanis) înfăţişează evident teze materialiste. Materialismul constă în esenţă în tendinţa de a explica superiorul prin inferior, gândirea prin viaţă, viaţa prin mecanică etc.

V. I. TRIFU-Botoşani.

a) **Care este caracteristica panteismului spinozian?**

Panteismul lui Spinoza este un panteism de **imanenţă,** spre deosebire de panteismul de **emanaţie,** caracteristic filosofiei alexandrine.

După Spinoza, **substanţa** este imanentă lucrurilor; **atributele** substanţei, cel puţin acelea care ne sunt cunoscute, fiind gândirea şi întinderea; **modurile** atributelor constitue spiritele şi corpurile.

Acest panteism spinozian este **fatalist,** întrucât după el — libertatea omenească nu este altceva decât necunoaşterea motivelor, care ne determină întotdeauna, în mod fatal. El nu este **ateist,** ci **acosmist** întrucât consideră că lumea, n'are realitatea decât în Dumnezeu.

b) **Ce se înţelege prin monism?**

Monismul reprezintă doctrina unităţii substanţei. In acest sens, panteismul lui Spinoza este o teorie **monistică.** In accepţiunea modernă filozofică, monismul este termenul întrebuinţat pentru a desemna teoria, după care, în orice element din realitate există în acelaş timp materie şi activitate psichică. Materia şi spiritul sunt astfel reduse la o unitate radicală şi la o identitate fundamentală. (Büchner, Haeckel etc.).

T. SIMINA-Lespezi.

Ce opere de Wundt există traduse în româneşte?

„Hipnotism şi sugestiune", publicată în colecţia de popularizare: „Biblioteca pentru toţi".

A APARUT
Almanahul ziarelor „Adeverul" şi „Dimineaţa"
pe anul 1931
320 pagini cu un bogat material literar, artistic şi ştiinţific. Toate evenimentele importante ale anului sunt trecute în revistă. Cronici documentate oglindesc mişcarea literară, culturală, teatrală, muzicală, sportivă, feminină, politică a anului 1930.
Numeroase clişee ilustrează textul. O frumoasă copertă în culori de pictorul G. Murnu şi 16 planşe de artă, colorate, pe hârtie cromo, dau un aspect luxos acestei publicaţii.
Versuri şi proză semnate de: **I. A. Bassarabescu, Marin Simionescu Rîmniceanu, dr. N. Lupu, Const. Graur, Ioan Teodorescu, Gib. Mihăescu, Andrei Dănescu, Dem. Theodorescu, Ştefan Petică, Ing. Şerban, Iuliu Cezar Săvescu, I. Neagreanu, I. Pas, Mister Walk, I. St. Ioachimescu, F. Brunea-Fox, Sym. Veturia-Mileva Marcovici, Suzana Munte, H. Blazian, Vero, George Lesnea, Julieta Lupaşcu-Blazian, Bogdan Varvara A. Vogel, T. Teodorescu-Branişte şi A. Munte.**
PREŢUL UNUI EXEMPLAR Lei 40.—

Citiţi azi **Realitatea No. 208**
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
5 culori — 10 lei

Curiozităţi

Surplus de femei în Germania

Din cauza marelui număr de combatanţi căzuţi în luptă şi a descreşterii naşterilor în Germania de după război, surplusul de femei a crescut acolo şi mai mult. Inaintea războiului acest surplus se repartiza mai mult asupra vârstelor mijlocii şi asupra bătrânilor; astăzi, el a atins cifra de două milioane, repartizându-se în 1925 la vârstele între 25 şi 45 de ani, (astăzi 30 până la 35 de ani). După cum se vede aceste două milioane se compun numai din femei în floarea vârstei.

Un concurs original

La 1 Ianuarie 1931, Staţia de radio din Viena a organizat un concurs original. Emiţând în cursul aceleiaşi zile producţiuni originale şi plăci de patefon, a cerut ascultătorilor să le distingă unele de altele. S'au primit 23481 cărţi poştale şi 1000 de scrisori, din care 3400 au nimerit adevărul. Cam 80 la sută din ascultători au distins perfect muzica originală de placa de patefon, cu excepţia unei singure bucăţi, emise jumătate prin patefon şi jumătate de orchestra Radio. Trucul acesta, pe care nu l'au recunoscut decât foarte puţini ascultători, arată psihologia radiofonistului, influenţat de ideea preconcepută, deşi în genere are destul simţ muzical ca să distingă calitatea emisiunilor.

Instalaţiile de radio în Arabia

Societatea Marconi a încheiat cu Regele din Hedjaz (Arabia) un contract pentru construirea unui număr de 15 staţiuni de radio în centrele importante ale ţării. La Meca şi Rijadh, — cele două reşedinţe ale regelui, — se vor construi două staţiuni speciale; deasemenea societatea se obligă să amenajeze cu radio patru auto-camioane, care-l vor însoţi pe rege în frequentele sale călătorii prin pustiul arab, pentru a-i da putinţa să comunice cu toate colţurile ţării chiar şi în timpul călătoriei. Staţia din Meca va fi construită de ingineri mahomedani — nu englezi —, pentru că în oraşul sfânt al Islamului n'au voe să intre străinii. Patru supuşi de-ai regelui au fost trimişi la şcoala lui Marconi, pentru a se specializa în telefonie şi radio-telegrafie.

A apărut în editura „ADEVERUL"
CATACLISMUL
ROMAN DIN ANUL 2000
DE UPTON SINCLAIR
De vânzare la toate librăriile
PREŢUL LEI 70

Cărți și Reviste

FRANZ WERFEL: Barbara

Franz Werfel este un german din Praga iar *Barbara* un imens roman de 800 de pagini, inegal, dar de o mare amploare și de o esență umană universală, care permite să fie așezat, pentru unele pagini ale sale, alături de Tolstoi și de Beethoven, care sunt incarnațiunile cele mai geniale ale acestui *fundamental omenesc*. In special partea întâi și a patra a romanului sunt ca o muzică măreață și duioasă, un poem universal și individual, în acelaș timp, cu o tonalitate care nu se găsește în literatura modernă de cât la Wassermann în *cazul Maurizius*. Acest enorm roman în care e viața de garnizoană din Bohemia înainte de 1914, războiul, revoluția, este admirabil echilibrat în compoziția sa. Autorul, extrem de lucid în spiritul său critic, pare că s'a detașat de opera sa și o cântărește, orientând'o după acel simț al esențialului uman care stăpânește întreg romanul.

Barbara, servitoarea care a crescut pe tânărul Ferdinand rămas orfan prin o dublă tragedie, îl crește numai prin influența sufletului ei, de o credință care nu e bigotism, ci esența spirituală a ființei ei înseși, într'o atmosferă de pietate, ce învăluie copilul și i se comunică prin transmisiune directă. Capitolul în care Ferdinand, întorcându-se de la războiu, după revoluție și după toate peripețiile ce au distrus în el orice ambiție și orice nădejde, regăsește pe bătrâna Barbara, pe care o credea moartă, bătrână, căzută, dar cu acelaș suflet, este dintre cele mai frumoase în literatura universală. E în el ceva din măreția simplă a epopeelor antice, într'o atmosferă de creștinism neformulat.

Apoi descrierea revoluției din Viena, deși cu multe lungimi, este de un relief impresionant. Asemene și paginile în care e descris mediul haotic în care se pregătește revoluția vieneză, într'un curios amestec de bolșevici fanatici și simpli diletanți, fără contact real cu evenimentele și care sunt luați și nimiciți de șuvoiul acestor evenimente. In acest ansamblu se detașează admirabile portrete dintre care unul din cele mai ascuțite, și mai reliefate este fără îndoială ovreiul convertit la catolicism Alfred Engländer. E păcat că din cauza lungimii sale neobișnuite nu va fi probabil tradus în franțuzește. Este o operă ce trebuie neapărat citită de orice intelectual care a trăit marile evenimente din războiu și de după războiu. — *I.*

WELLS: LE NOUVEAU MACHIAVEL
trad. Madeleine Rolland

Noul Machiavel al lui Wells este pe deoparte căutarea unui echilibru interior, în acord cu un echilibru exterior și descoperirea femeii sau a sexualității. In tot romanul răsună chemarea patetică a lui Wells pentru o unificare a sforțării umane spre a pune capăt dezordinii, acelei risipe nebune de forță pe care autorul o arată prin vorbele mereu repetate: *muddle, waste entanglement.*

Artistul este adeseori aci întunecat de publicist ca și în alte scrieri ale sale, care par mai mult articole improvizate decât romane, opere de artă create. Totuși cititorul este profund impresionat de vigoarea și profunzimea cugetării și mereu cucerit de puterea patetică a convingerii acestei strălucite cugetări.

Iată câteva rânduri din admirabila scrisoare pe care Margaret o scrie soțului său după ce acesta fuge cu Isabel Rivers:

„A fost, a fost întotdeauna diferența aceasta între noi că D-tale ți-au plăcut goliciunea și puterea neînfrânată, pe când mie mi-au plăcut vestmântul și disciplina. Aceasta era pretutindeni și mereu între noi. Vorbești mereu de ordine, de sistem, de visul măreț al acestei ordine care ar înlocui sistemul haotic pe care-l urăști, dar printr'un fel de instinct pare că simți nevoia de a înfrânge legea. Te-am observat de aproape. Or, eu am nevoie să ascult de lege, să mă jertfesc, să urmez regulele. N'am nevoie să creez... Am nevoie să păstrez".

Această contrazicere perpetuă, acest paradox adânc răsfrânt în senzibilitatea eroilor, îi face umani și dă putere de viață, culoare reală abstracțiunilor, precum și acel farmec cu care Wells antrenează cititorul în lectura operelor sale chiar când le simte imperfecțiunea artistică. — *I.*

Divina comedie fascistă

Poetul Virgilio Florentino a scris o nouă „Divina Comedie". Eroul poemei e Mussolini. Volumul conține 27 de cântece despre fascism, e bogat ilustrat și costă — în valută străină — 25 de dolari.

Conținutul acestei poeme scumpe e următorul. Dante, Madona și Soldatul Necunoscut s'au rugat lui Dumnezeu ca să salveze Italia printr'o „intervenție cerească" specială.

Dumnezeu le-a ascultat ruga și l'a trimes în Italia pe arhanghelul Gavril care, trecând în revistă pe toți italienii, l'a ales pe Mussolini.

Acțiunea poemei cuprinde epoca din Martie 1919 până în Octombrie 1922 și se termină cu marșul fascist asupra Romei.

In primul cântec îl vedem pe Mussolini care acceptă însărcinarea divină, diavolul încearcă însă să-i distrugă planul de salvare a Italiei. Necuratul trimite pe un reprezentant al său la Versailles, care prin gura lui Wilson se trudește să convingă pe aliați că Austria n'a fost învinsă de Italia, ci de Iugoslavia.

Alt cântec descrie visul lui d'Annunzio căruia îi s'a prezentat umbra lui Garibaldi pentru a-l convinge că trebuie să cucerească Fiume. Diavolul încearcă o nouă intervenție și-l împinge pe Giolitti contra lui d'Annunzio dar cerul expediază pe pământ un cor de îngeri care-l ocrotește pe marele poet.

Inainte de-a porni spre Roma, Mussolini vizitează cerul. Dumnezeu îl primește cu onorurile cuvenite și-i arată viitorul fascismului și al Italiei catolice.

In fruntea legiunilor îngerești, Dumnezeu se coboară pe pământ pentru a asista la marșul fascist contra Romei.

In sfârșit, Mussolini cucerește Roma. Porțile catedralei Sf. Petru se deschid și Papa binecuvântează izbânda fascistă. — *D.*

Revista de filosofie

Cu No. 4 pe Octombrie-Decembrie 1930, „Revista de filosofie" de sub conducerea d-lui C. R. Motru, a împlinit 15 ani de activitate. Așadar revista aceasta desminte credința că periodicele noastre nu pot trăi decât: ce que vivent les roses... A fost însă necesară tot timpul voința neclintită a directorului ei, și necesar a fost și entusiasmul colaboratorilor.

Ultimul număr este bogat în studii și are numeroase recenzii: Aforismele lui Titu Maiorescu, de I. Petrovici; Il Principe, de Antoniade; metafizica lui Brandley, de N. Petrescu; estetica antică, de Tudor Vianu; teoria orientării și selecțiunii profesionale, de G. Zapan. La mișcarea culturală în țară, dl. C. R. Motru scrie despre vocațiunea și munca profesională. Se face aci deosebirea între munca interesată și forțată a profesionistului și munca desinteresată și instinctivă a omului de vocație. Numai aceasta din urmă are originalitate. D-l C. R. M., își pune totuș întrebarea dacă vocația poate fi cultivată prin educație, și arată că aceasta e posibil prin selecționarea copiilor supranormali sau supradotați. Vocațiunea va fi înlesnită apoi prin exercitarea dispozițiilor globale ale copilului supradotat. Pentru acești copii se propune munca în comun, fiindcă din lucrările în comun se aleg însușirile speciale fiecărui elev. „Nu este un judecător mai sigur, încheie dl. C. R. M., pentru descoperirea unei viitoare vocații decât intuiția camaradului. Instinctul creator rodește în atmosfera de sinceritate a camarazilor congeniali. — *i. br.*

Curierul literar

„Un manuel international de littérature" va apare în Franța din inițiativa lui Frédéric Lefèvre care și-a asigurat câțiva colaboratori dintre elementele mai tinere și mai valoroase dela Sorbona.

In manualul international al literaturii, redactat de Lefèvre, toate epocile mari literare vor fi studiate în vederea relațiilor dintre ele și influența pe care au exercitat-o asupra diferitelor națiuni.

„A studia pe Goethe numai din punct de vedere german; pe filosoful englez Locke, fără a vorbi în același timp de descendența sa directă franceză; romantismul francez ca și cum ar fi fost o mișcare națională — înseamnă a dovedi un spirit superficial, a aborda știința cea mai complexă și subtilă fără un pic de spirit științific".

Pentru ridicarea acestui monument literar va fi, firește, nevoie de câțiva ani de muncă. Această operă este însă, — după fericita expresie a lui Lefèvre, — foarte necesară, fiindcă va ajuta la elaborarea unei mișcări umaniste noui de care se simte mare nevoie dela războí încoace.

„Tatsachen und Zahlen Europas" de Wladimir Woytinsky, cuprinde o serie de date și cifre importante care ilustrează în modul cel mai precis problemele care agită azi lumea întreagă.

Din datele culese și controlate de talentatul statistician se desemnează rețeaua economică mondială și liniile de legătură dintre diferite state, basinuri industriale, colonii și continente.

Participarea Europei la producția mondială a scăzut. Inainte de războí participarea europeană era de 32,3 la sută, după războí 28,9; pe când participarea Americii a sporit dela 26,1 la 27,6 la sută.

Schimbările nu sunt, totuși, atât de senzibile încât să indrituiască pesimismul alarmant de care au fost cuprinși atâția europeni.

Organismul european n'a degenerat și nu suferă de vicisitudinile bătrâneții, ci simte numai consecințele activității sale unilaterale. Această activitate a fost îndreptată timp de decenii către colonii. Coloniile însă s'au emancipat economicește și zăvoresc piețele de desfacere pentru mărfurile europene.

In consecință, Woytinsky ajunge la concluzia că se impune o altă orientare: Europa trebuia să părăsească colonizarea transoceanică și să se ocupe cu colonizarea internă europeană.

Dacă statele europene se unesc și orânduiesc legăturile lor politice și economice, buna stare a Europei poate fi restabilită și asigurată.

„Got" (Fagure) de Leonid Leonov este un roman în care se resfrânge lupta între vechea și noua Rusie. Acțiunea se desfășoară pe fondul peisajului sumbru al Rusiei de Nord.

Ingineri sovietici construesc o linie ferată în regiunea codrilor seculari din districtul Arhangelsk. Cu acest prilej ei descoperă sate și cătune ai căror locuitori nu știu nimic de schimbările din Rusia.

Pas cu pas pătrund inginerii în inima sălbătăciei; iar țăranii se luptă aprig și cu îndârjire împotriva schimbărilor care le aduce drumul de fier.

Rezultatul luptei se poate prevedea dela prima ciocnire.

Leonid Leonov este un peisagist puternic, un psicholog profund și un stilist strălucit. Puterea lui vizuală concentrează și dă relief realităților, fără a fi influențat de dogmele estetice ale partidului comunist. Romanul lui Leonov este o operă în stil mare, care întrece tot ce a apărut în ultimii ani în literatura rusească.

Librăria Universala ALCALAY & Co.

Calea Victoriei Nr. 27, colț cu Bulv. Elisabeta

în totdeauna bine asortată cu noutăți în limbile: română, franceză, germană și engleză, recomandă următoarele noutăți:

IN LIMBA FRANCEZĂ

Conférences sur l'orientation actuelle des sciences — Lei 162
Piganiol: Esquisse d'Histoire Roumaine — „ 78
Daniel: L'Ologénèse (évolution et distribution géographique) — „ 227
Czapska: La vie de Mickiewitz — „ 105
Tibal: La Roumanie — „ 117
Poincaré: Au service de la France vol. VII Guerre de Siège — „ 195
Colette: Les plus belles pages — „ 78
Durtain: Lignes de vie — „ 78
Anita Loos: Mais ils epousent les brunes — „ 98
Rappel: Les hommes préfèrent les blondes — „ 78
Prior: Morceaux choisis des Penseurs Français XVI a XIX siècle — „ 195

IN LIMBA GERMANĂ

Feuchtwanger: Erfolg, roman 2 bende — Lei 392
Klein: 13 Männer regieren Europa — „ 232
Trotzki: Die Permanente revolution — „ 140
Ludwig: Napoleon (volgsausgabe) — „ 150
Binder: Reisen und Erlebnisse — „ 160
Renn: Nachkrieg — „ 200

IN LIMBA ENGLEZĂ

Vaughan: Her Father's House (Tauchnitz Edition) — Lei 70
Sackville-West: The Edwardians — „ 70
Von Hutten: The Curate's Egg — „ 70
Lewisohn: Stephen Escott — „ 70
Lobagola an African Savage's own Story — „ 70

Se primesc abonamente pentru toate revistele și ziarele române și străine cu prețurile originale. Comenzile pentru provincie se expediază și contra ramburs.

Bine ras bine dispus
DIAMOND
DE VANZARE PRETUTINDENI
REPR. GRALĂ A. SCHOR S.A. BUCUREȘTI STR. TUDOR VLADIMIRESCU 28

A. D. XENOPOL: Istoria Românilor

Editura „Cartea Românească"

A apărut în editura „Cartea Românească" *„Istoria Românilor"* de A. D. Xenopol ediția a III-a.

Aceasta va permite tuturor să reia contact cu spiritul viui și ascuțit al autorului și cu o operă, despre care însuși d. N. Iorga zice, că „are părți trainice" și constituie „o carte lămuritoare de care cei ce lucrează în margini mai apropiate au nevoie necontenit".

In prefața primei ediții, însuși A. D. Xenopol priveste încercarea sa ca o îndrăzneală față de lipsa de documente și de greutățile strângerii materialului pentru o asemenea întreprindere.

Iată ce zice și d. Iorga în această privință: „Ar fi fost greu a lucra în mai rele condiții de cât A. D. Xenopol. Dacă multe inedite s'au adunat de oameni vrednici de toată lauda, monografiile, fără de care lucrarea generală e aproape cu neputință, sunt fără exemplu de puține... sărăcia fabuloasă a bibliotecilor noastre împiedică la orice pas pe cercetător. Acestea sunt greutățile cu care d. Xenopol a avut să lupte: ele sunt atât de mari, încât pe mulți lucrători harnici, curajoși și patrioți ele i-ar fi silit să renunțe. D. Xenopol n'a făcut așa: cu o statornicie, mai presus de orice laudă, opera a fost dusă înainte.

Ceiace a urmărit A. D. Xenopol cu opera sa și l'a făcut să treacă peste toate greutățile a fost dorința de a da, după cum se exprimă el însuși, nației sale un „sistem întreg" prin care să-și dea seamă de *succesiunea* împrejurărilor pin care a trecut și de rezultatele firești ale înlănțuirii lor. Aci este indicată atitudinea filosofică a lui Xenopol, care, după cum observă d. N. Iorga, este acela *„care a făcut din Istoria Românilor un sistem"*.

„Crescut în cele mai bune tradiții ale școlii economice de la jumătatea veacului al XIX, el a fost în acelaș timp o minte filosofică deprinsă cu abstracțiile și mai presus de toate a avut o nesfârșită iubire față de subtilele legături dintre ele", observă tot d. Iorga. I-a trebuit o sforțare eroică spre a se smulge dintre ele și a reveni la Istoria Neamului său din iubire de nație și înnalt patriotism.

Xenopol citează din Gabriel Monod, următoarele, spre a justifica oarecum curajul cu care a întreprins opera sa în împrejurări atât de dificile și de neprielnice: „Este soarta acelora care întreprind cei dintâi a schița o mare perioadă istorică, de a da un mare prilej de critică și de îndreptare celor care, după ei, vor veni să adâncească amănuntele. Nu este mai puțin adevărat că ei au pus cele dintâi îndrumări care asigură mersul succesorilor și că au statornicit marile linii ale tabloului pe care alții îl vor îndeplini și aduce la desăvârșire.

Aceste păreri și le însușește și Xenopol față de criticile pe care le prevede. El se bucură douăzeci de ani mai târziu, în prefața de la ediția II-a de avântul pe care l'a luat publicarea materialului documentar și de marele număr de izvoare istorice pe care el nu le-a avut la îndemână când a „îndrăznit să scrie istoria neamului său". Totuși constată că opera sa, dacă a pierdut ceva în bogăția materialului informativ, care i-a lipsit, nu a pierdut mult în ceia ce privește orientările sale generale, în înjghebările sale fundamentale. Și aceasta, observă el, pentru că a avut intuiția istorică a celor mai multe din faptele descoperite mai târziu, așa că în genere documentul nu a făcut decât să întărească hipotezele sale.

D-l N. Iorga zice cu drept cuvânt că dacă materialul enorm ce nu s'a tipărit încă, va da o mai largă bază de siguranță paginilor de istorie ce se vor scrie mai târziu, aceasta nu va scădea nimic din valoarea Istoriei lui Xenopol. Ceia ce face valoarea statornică a operei acestuia sunt calitățile inteligenții și ale spiritului său de istoric: judecata, punerea în lumină și explicarea faptului. Este în această operă monumentală o unitate internă și o sistematizare a faptelor care-i dă viabilitate și o ține măreață și neclintită cu toate criticile ce s'ar face amănuntelor. Peste toate rămâne acel „întreg" la care ne îndeamnă să privim, dacă vrem să-i înțelegem valoarea, profesorul N. Iorga.

Din luminosul studiu publicat de d. D. Gusti, în buletinul Institutului Social, în memoria lui A. D. Xenopol, se vede din fragmentul de autobiografie reprodus, că A. D. Xenopol nu era încă preocupat de filosofia Istoriei în clipa în care a apărut Istoria Românilor. Dar practica îndelungată a istoriei, căci el a pus 16 ani de pregătire și 10 ani la redactarea acestei monumentale opere, și reflexiunea, l'au adus încetul cu încetul la concepția că Istoria este nu numai o știință a sufletului, ci că, ea se referă la dezvoltarea sufletului uman în legătură cu organismele și cu întreg universul. Aceleași *legi abstracte* care înseamnă modul regulat, uniform, permanent și etern al producerii fenomenelor, dau pe deoparte *legile concrete* ce iau naștere din *repetiția* fenomenelor în științele pozitive și legile concrete ce iau naștere din *succesiune* și au ca rezultat *seriile de dezvoltare* în știința istoriei.

Totuși nu renunță nici la părerea că istoria este și o artă. De aci diversiunea stilului său; silit a deveni uscat și arid în discuțiunile științifice, el se încălzește și se colorează căpătând acea fluență strălucitoare care face atât de plăcută citirea acestei opere.

Nu e deci un scriitor neegal, cum a fost caracterizat de unii critici, ci un scriitor cu o concepție dublă asupra disciplinei sale. Un intelectual lucid, cu o neprevăzută putere de simțire sub zâmbetul lui ușurel, un adânc iubitor și un fervent admirator al neamului și patriei. Personalitate complexă, el știe să echilibreze și să împace în ființa sa cerințele migăloase ale muncii sale de specialist istoric, cu aspirațiile sale metafizice și cu avântul unui suflet nobil și plin de senzibilitate artistică. Aceste calități diverse și numeroase fac citirea istoriei sau „Cartea neamului", cum îi zicea el, de o lectură atât de interesantă, de un farmec cum rar se întâlnește. E în acele pagini sagacitatea sa de bun istoric, siguranța unui spirit științific, vioiciunea unui temperament neostenit, avântul și poezia unui artist.

In această operă măreață e înfățișat întregul curs al vieții poporului nostru, împărțit în patru perioade care nu coincid cu acele ale Istoriei generale. Ele au la Români alt înțeles și altă extindere. Istoria veche începe cu primele așezări ale neamurilor și se oprește la descălicare. In această perioadă nu poate fi vorba de evenimente politice. Ea se petrece în centrul Carpaților și este dominată de marele fapt al formării naționalității. De aci înainte sunt trei perioade în trei răstimpuri deosebite nu prin evenimente politice ci din punct de vedere cultural, deși s'ar crede că tocmai în această privință ar fi mai puține evenimente. In adevăr de la înființarea Moldovei și Munteniei domină cultura slavonă, pe la jumătatea domniei lui Matei Basarab și Vasile Lupu aceasta este complect subplantată de grecism, până în 1821 când începe românismul, adică abia de acum înainte putem conta pe o cultură națională proprie. Pe liniile acestea mari de orientare se desfășoară apoi întreg sistemul de întâmplări care constituie trecutul nostru. E un izvor de cunoștințe, o comoară de informații în toate domeniile culturii și vieții noastre naționale și una din cele mai plăcute și mai antrenate lecturi ce se poate închipui.

D-l Octav Botez în minuțiosul și documentatul său studiu asupra lui A. D. Xenopol, îl caracterizează ca aparținând, prin încrederea sa în progresul moral, prin optimismul său generos și entuziast, generației lui V. Alecsandri. Iar prin tendințele sale intelectuale poate fi privit ca un premergător al generației de azi.

In tot cazul este o carte care nu poate să lipsească din biblioteca nici unui intelectual român.

Domnul N. Iorga zice că este „o operă de îndelungă stăruință, o operă frumoasă, un sublim exemplu pentru tineretul care trebuie deprins cu *muncă spornică* și *idealism activ*" Cartea deci nu trebuie să lipsească nici din bibliotecile școlilor și nici din bibliotecile publice. Dacă s'ar introduce pe lângă aceste biblioteci ore de lectură interpretată pentru a se trezi gustul de citit și a se creia puțină viață în jurul dulapurilor cu cărți prăfuite ce sunt mai toate aceste biblioteci, „cartea neamului" a lui A. D. Xenopol ar fi fără greș una din cele mai potrivite pentru o asemene oră de bibliotecă. Ar fi un tonic sufletesc în aceste vremuri de lașitate și șovăire, în care ne prăpădim de după războiu, o călăuză spre un patriotism sănătos și idealist în aceste vremuri de rătăcire a tineretului nostru. Cele patrusprezece volume pe care ni le dă harnica editură Cartea Românească sunt cea mai demnă comemorare a omului și istoricului ce a fost A. D. Xenopol. E în acelaș timp și opera care ne trebuie pentru educarea și reîntărirea sufletească a poporului nostru. E o carte pentru specialiști și pentru simpli iubitori de cultură, pentru tineret ca și pentru orice om de orice vârstă. E cu adevărat „cartea neamului". Ne-a lipsit până acum tuturor, căci edițiile vechi s'au epuizat și s'au risipit pentru că nu erau cărți trainice, cărți de bibliotecă. Sub forma frumoasă, bine tipărită, îngrijit editată regăsim o prietenă bună de mult pierdută, istoria neamului pe care o ediție populară o pusese odinioară în mâna tuturor. Ediția Cărții Românești ne vine la timp. Toți cei care ne-am deprins a cerceta această carte a neamului o salutăm cu bucurie. E „cartea lămuritoare" de care vorbește atât de frumos Profesorul N. Iorga, cartea din care pot scoate cunoștințe toți cei ce au pretenția de a fi educatorii poporului. E cunoștința și slăvirea neamului prin fapte, epizoade, caractere și personalități evocate de un istoric și un artist pentru a ne da încrederea în noi și a ne redeștepta demnitatea națională și iubirea pentru tot ce a făcut valoarea noastră în trecut. La aceasta contribuie nu numai textul rapsodului nostru național ci și ilustrațiile.

Minunatele portrete ale domnilor, dintre care cităm pe acel al lui Alexandru cel Bun de la Bistrița, apoi portretele puțin cunoscute ale doamnelor și ale domnițelor, toate interesantele reproduceri de diferite ornamente și colțuri din lumea trecutlui care creiază atmosfera fiecărei epoce și complectează figura domnilor, recheamă sufletul diferitelor răstimpuri. Iar pe lângă aceasta hărțile de care se simțea atâta nevoie și pe care le găsim la finele fiecărui volum.

Putem să considerăm apariția acestei ediții ca un eveniment cultural, ce trebue cunoscut de toți și recunoscut de autorități, de la care trebuie să vină, acum, în aceste vremuri dureroase, imboldul și încurajarea spre a nu pierde și bunurile sufletești pe lângă cele materiale.

IZABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Cum ne cunosc străinii

Revista „Mercure de France" are o rubrică destinată mişcării literare din lume — deci şi României; iar informator cultural al nostru este d. Pompiliu Păltănea.

In numărul de 15 Ianuar, d-sa — supărat foarte că străinii nici nu ştiu în ce ţară se găsesc Bucureştii — îşi ia sarcina a ne face cunoscuţi culturaliceşte peste graniţă.

Şi cum ne prezintă d. Păltănea?

Din ultimele „Lettres roumaines", aflăm de pildă — după numele scriitorilor citaţi şi după operele recenzate — că România, această ţară de plugari, are o literatură de avantgardă, concepută în cafenele apusene şi transplantată cu succes la noi. Transplantarea a reuşit atât de bine, încât literatura de avant-gardă rămasă la origini a sucombat — trăind numai în serele noastre de experienţă.

In al doilea rând, d. Păltănea prezintă şi o literatură autohtonă — dar proastă, reprezentată de d-nii I. Foti, Eugen Goga, Romulus Seişanu, Don José (M. Mora), V. Militaru, Alex. Popescu-Necşeşti... în frunte cu „celebrul critic Michel Dragomiresco!"

Când d. Păltănea recunoaşte numai două literaturi la noi: una de avant-gardă subt preşidenţia d-lui Ovid Densuşianu, şi alta, clasică — à la Foti et Comp. — diriguită de d. Dragomirescu... când pentru d-sa cel mai bun ziar este „Universul" şi cea mai bună revistă „Vieaţa nouă" (care a murit de nu ştiu când), — ne vine să regretăm rubrica din „Mercure de France", care a vrut să informeze exact publicul străin, nu să se facă ecoul tuturor coteriilor publicistice de rea credinţă.

Şi atunci străinii care socot că Bucureştii figurează pe harta Bulgariei sau pe cea ungurească — nu vor fi mai bine informaţi, după scrisorile d-lui Păltănea, nici asupra literaturii noastre.

Pentru un cititor străin numele d-lui Romulus Seisanu de exemplu nu spune nimic. Noi însă care-l cunoaştem doar ca stilist de teapa agenţilor de siguranţă tari în rapoarte senzaţionale, — ridicăm din umeri când ne vedem reprezentaţi la Paris de literaţii d-lui Stelian Popescu.

Interviewul d-rei Henriette Yvonne Stahl

Reprezentantul unei publicaţii săptămânale a luat un familiar interview d-rei Henriette Yvonne Stahl, talentata autoare a romanului „Voica". Faţă de întrebările amicale ale interviewerului („Spune dudue, dece să nu spui"... „Revenonsanos moutons", — d-ra Stahl a răspuns cu aceiaşi intimitate. D-sa ne anunţă câteva opere „ultra moderne" — printre care comedia bufă „4, 2 şi proprietarul".

Auzind acest titlu, reprezentantul revistei — făcând ochii mici — s'a adresat languros scriitoarei: „Simpatice titluri, dudue, d-voastră le-aţi găsit?"

„O nu!, — a răspuns d-ra Stahl. — Nu sunt nici odată în stare să-mi descoper singură titlul. Am întotdeauna tendinţa să dau titluri quasi ştiinţifice. Aşa de pildă „Voica" eu voiam s'o numesc „Despre ţărani". De aceea sunt silită să recurg la o adunare generală a familiei ca să pot găsi un titlu. Astfel „Mătuşa Matilda" şi „Voica" mi le-a găsit mama, „La bătălia de la Port-Arthur" fratele, „Plumb" un cumnat, „Nu poate fi" acelaş cumnat.

După cum vezi cercul colaboratorilor mei familiali e foarte eclectic".

Cum d-ra Stahl spune că „teatrul e acţiune iar literatura stilistică", — nu vom vorbi nimic de piesele-i de teatru. Pentru celelalte opere, pline de viaţă, regretăm un singur lucru: că d-ra n'are în familie şi un stilist...

Ne-am permis această reflecţie numai din pricina caracterului de sinceritate, familiaritate şi intimitate al interviewului.

Aşa, „dudue"...

Poşta redacţiei

M. C. — V'am primit, domnişoară, versurile: „imaginaţiile", cum le ziceţi cu drept cuvânt. Din descrierea iubitului, ne-a plăcut mai ales gura („Gura ta, candidă, era o raritate").

Păcat că restul nu-i la înălţime.

T. D. — V'am cetit cu înduioşare scrisoarea. Sânteţi mişcat de bunătatea pe care-o punem în răspunsuri la „Poşta Redacţiei". Apoi ne cereţi să vă fim nici mai mult, nici mai puţin decât... Mecena „pentru artă ca 'n timpul Renaşterii".

Dacă-i vorba *numai* de încurajare — cu plăcere!

O. S. — Ne rugaţi: „Răspundeţi-mi dacă pot trimite spre publicare în revista „Adevărul Literar" din poeziile mele, de care, vă promit că nu sunt prejos de revista d-voastră". Vai de mine, nici nu ne-a trecut prin minte aşa ceva: trimiteţi-ni-le — oricum...

V. C. — V'am primit volumul spre recenzare. Vă mulţumim. „Tot odată, — adăogaţi d-voastră, — vă încredinţez că nu mă supăr, orice opinii aţi emite".

... Şi chiar dacă te-ai supăra...

F. D. — Am luat cunoştinţă de scrisoarea d-voastră: „Sânt un provincial, un burghez, un şauer, sau, nici nu mai ştiu ce sunt. Şi pentrucă n'am nici o ocupaţie caut să-mi creez cât mai multe".

Un lucru numai: „provincial", „burghez" şi „şauer" puteţi fi fără talent — scriitor însă, nu!

V. B. — Ne-au plăcut două strofe:

... Prin timpi ea tot mai crudă fu,
Scurmând au brusc au lento;
Dar copodopera-i eşti tu,
Mereu indiferento...

O voiu păzi şi-o voiu păstra,
Deşi piezi̦ş mi-ai dat-o: [1])
Mi-o aminti de firea ta,
Cocheto şi şireato.

Bravo, domnule. Să ştii c'ai dat-o gata...

1) Fotografia.

P. — D-voastră sânteţi prea violent. Aveţi nişte porniri...

Să mă răstorn pe piepturi, de patimi decoltate
Şi să le dau senzaţii, de joc de şobolani.

O, o...

T. J. M. — Ne trimiteţi poeziile, — în care vreţi să vă sculptaţi iubita cu „dalta nervului optic", — însoţite de următoarele rânduri:

„Dornic însă, caşi alţii, cari vor să-şi încerce visurile lor într'un spaţiu exterior persoanei sale, m'am decis a vă prezenta Dv. câteva din producţiile mele literare, pentru ca rămânând la atitudinea părerii dv. şi recomandările ce credem că le veţi face, să poată fi publicate în ziarul *Adevărul Literar*".

Aceste „visuri" nu merg. Mai trimiteţi-ne, dar numai dupăce le veţi fi lucrat mai bine — înainte „de a le încerca într'un spaţiu exterior persoanei d-voastră"...

M. SEVASTOS

Fără sânge!

S'a întemeiat de curând la Londra o societate literară, al cărei scop este „suprimarea sângelui vărsat prin ucidere sau sinucidere din romanul modern". Mijloacele sunt radicale: nici un părtaş al numitei societăţi nu va cumpăra o carte în care se va afla omucidere. Ţel nobil, de sigur — dar e atât de anti-artistic încât, prin însuşi acest atentat la libertatea creaţiei, devine mai imoral decât o sinucidere şi mai odios decât o crimă. Ce-ar face membrii societăţii pentru suprimarea sângelui din literatură, dacă ei ar fi trăit, bunăoară, pe vremea lui Shakespeare sau Shakespeare ar trăi în vremea noastră?... L-ar boicota?... Ar fluera pe „Hamlet" şi ar refuza să meargă să vadă pe lady „Macbeth"?... Ar cere înlăturarea acestui autor fără pereche din istoria literaturii engleze?...

Nu Shakespeare a creat crima!

Cu acelaş drept s'ar putea întemeia în Anglia — rămânem la Anglia unde intenţiile morale sunt totdeauna sincere şi puternice — o societate literară care să ceară din literatură suprimarea tutunului, nici un erou nemai având voe să fumeze în timpul acţiunii sau a berei şi vinului; o altă societate literară care să ceară suprimarea trenului accelerat sau a automobilului; o societate de misoghini să proclame suprimarea femeii şi o societate de amatori de filme suprimarea, însfârşit, a oricărei cărţi şi a oricărei inspiraţii exprimate cu cerneală.

Fenomenul estetic e tratat, în ţările cele mai vechi, mai bogate şi mai culte, tot atât de barbar ca la popoarele primitive, spre deosebire că negrii din Africa atunci când sunt convinşi că alcoolismul sau sterilitatea purced de la un spirit nevăzut, în loc să-l insulte, îl fac tabù îi ridică o statue de mâl sau de lemn şi îi cere ertare pentru slabă mintea lor.

Roda Roda

Alexander Roda Roda, reputatul humorist, s'a născut la 13 Aprilie 1872 în Slavonia, ca fiu al unui director domenial. A fost ofiţer austriac, profesor la şcoala de echitaţie din Agram, apoi la cea de scrimă din Viena. A părăsit în 1902 serviciul activ, cu gradul de maior, şi a fost şters din controalele armatei în urma unor atacuri în

Roda-Roda

presă împotriva unor generali cezaro-crăeşti. Se consacră cu totul literaturii ca satiric şi humorist. E unul din cei mai vechi colaboratori ai lui „Simplicissimus". A călătorit prin Balcani, Italia, Spania. Din 1906 până la 1914 se stabilise în München. In calitate de conferenţiar a colindat Germania şi ţările învecinate. In 1906 este reporter de presă în Belgrad, iar la începutul războiului balcanic, prin 1912-13, în Constantinopole, Atena şi Belgrad. In războiul mondial funcţionează în cartierul presei pe lângă Comandamentul suprem, pe toate fronturile austriace: Galiţia, România, Bulgaria, Serbia, Muntenegru, Italia.

După război, prin 1923 ţine conferinţe în America. In 1924 în Portugalia, în 1926 în Finlanda şi ţările baltice, din 1926 până la 1928 la Paris, în 1929 la noi în România, iar de atunci la Berlin. O viaţă ce nu-şi găseşte astâmpăr.

Şi producţia lui literară e bogată şi plină de fantazie. A scris un mare număr de lucrări, — humor, satire, nuvele, texte de operetă, drame, etc.

Delicioasa lui nuvelă satirico-sentimentală *„Muşcătura de şarpe"* formează cuprinsul numărului pe această săptămână al „Lecturii".

Concertul Vasa Prihoda

Concertul celebrului violonist ceh Vasa Prihoda, din seara de 20 Ianuarie, a fost obiectul unei deosebite desfătări. Succesul pe care l-a avut ne lasă numai regretul de a nu-l fi putut asculta decât o singură dată.

Programul a fost alcătuit din Brahms (Sonata în re minor), Tchaikovsky (Concertul în re major), Bazzini (La ronde des lutins), Mendelsohn (Cântec fără cuvinte), Paganini (Sonatina), Richard Strauss (Valsul din opera „Cavalerul Rozelor"). Cele trei lucrări din urmă au fost înfăţişate în transcrierea foarte ingenioasă a lui Vasa Prihoda.

Tânărul Prihoda e socotit astăzi — şi cu drept cuvânt — ca unul dintre cei mai remarcabili violonişti. Prihoda posedă o tehnică de mare virtuos. Delicat şi fugos totodată, el stăpâneşte mijloace de expresie surprinzător de variate, care dau interpretării sale o culoare cu desăvârşire personală şi cu adevărat fermecătoare.

D. Emmerich Kris, un pianist remarcabil i-a dat concursul în mod strălucit, învingând toate dificultăţile.

Se cuvine să mulţumim Societăţii academice de turism „Turismul Român" sub auspiciile căreia ne-a fost dat să ascultăm un concert atât de înălţător. Urmărind o cunoaştere reciprocă a intelectualilor din toate ţările, „Turismul Român" a avut fericita idee de a ne înfăţişa străinătatea şi sub acest aspect. Să continue, căci a apucat pe-o cale bună. — *j.*

Literatura rusă

— *„Die neueste russische Dichtung"* de N. A. Otzoup. Osteuropa-Institut din Breslau a început să editeze o colecţie de cărţi privitoare la Rusia contimporană. Din această serie face parte şi lucrarea publicistului şi poetului rus Otzoup (cunoscut şi sub pseudonimul Serghei Gorni) despre literatura rusească modernă. Pentru cetitorii europeni, cartea lui Otzoup este un ghid excelent în labirintul nouei literaturi ruseşti. Autorul a reuşit să deie într'un volum de 100 de pagini o descriere precisă a curentelor literare şi o caracterizare scurtă şi plastică a tuturor scriitorilor ruşi, mai de seamă, din ultimele decenii.

Cu aceiaşi obiectivitate critică, Otzoup analizează operele emigranţilor ca şi ale scriitorilor sovietici. Metoda autorului merită în deosebi să fie relevată: el priveşte întreaga producţie literară rusească sub aspectul unui fenomen omogen şi organic, strâns legat de criza prin care trec, în genere, societatea şi cultura rusească. Literatura sovietică, de subt un regim special de cenzură şi control, şi literatura emigranţilor, lipsită de huma fertilă a patriei, reprezintă totuşi laturile unui singur şi întreg monolit. După cum revoluţia este consecinţa unor împrejurări istorice, tot aşa şi literatura rusească îşi are rădăcinile ei adânc înfipte în trecutul organic al Rusiei. Furtuna revoluţiei şi criza culturală n'au rupt firul tradiţiei şi continuităţii literare ruseşti.

Turneul Jean Sarment

Ansamblul teatral francez, în frunte cu celebrul autor şi artist *Jean Sarment*, va da la Bucureşti o serie de spectacole.

Ordinea reprezentaţiilor este următoarea:

Luni 26 Ianuarie: *Le pêcheur d'ombres;*

Marţi 27 Ianuarie: *Jean de la lune;*

Miercuri 28 Ianuarie: *Les plus beaux yeux du monde;*

Joi 29 Ianuarie: *As-tu du coeur?.*

Biletele se găsesc de vânzare la Agenţia teatrală *Jean Feder.*

Mărunte

— Revista săptămânală literară a „Universului" a introdus o rubrică nouă: „Fişa cărţii".

Ideia trebue să fie a d-lui Romulus Voinescu.

— In curând va avea loc concertul *Lotte Lehmann*, care şi la Londra a avut un mare succes. Criticii englezi i-au recunoscut „cea mai frumoasă voce din lume".

Biletele la Agenţia Feder.

Astăzi în toate librăriile

Henriette Yvonne Stahl

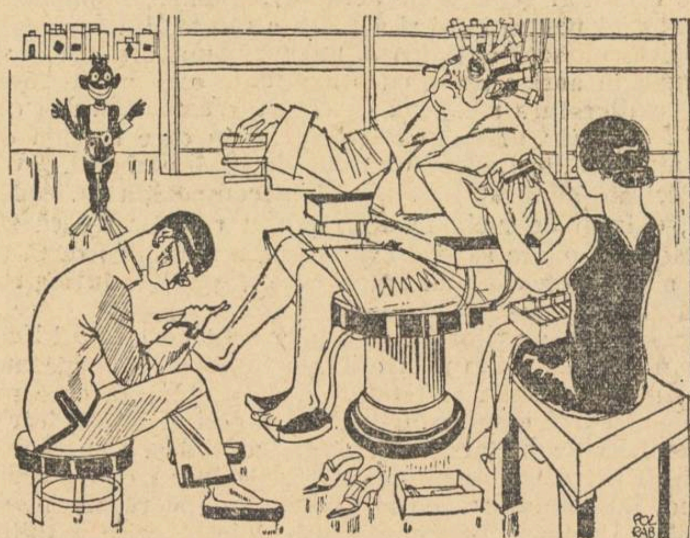
MĂTUŞA MATILDA

Cu un portret inedit de Lucia Demetriade-Bălăcescu

Editura „CULTURA NAŢIONALĂ"

Bucureşti I. 2, Pasajul Macca

In lumea civilizată

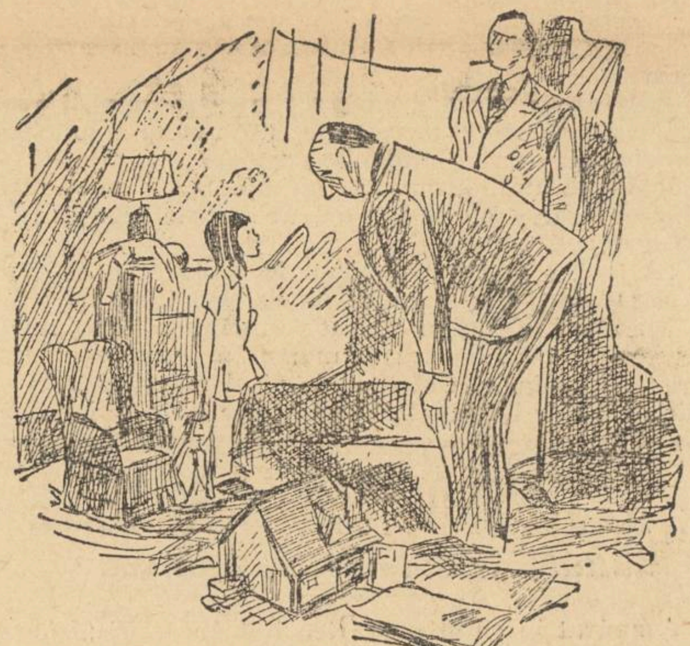
Puiul de negru. — Ce ocazie minunată să asist la o sacrificare...

Ştiinţe naturale

Bob (ridicând o castană). — Roger, am găsit un ou de ariciu.

Copiii de azi

— Nu vrei să dai o sărutare unchiului tău?
— Ba da... ca Greta Garbo sau ca Gloria Swanson?

Comis-voiajorul din Evul-Mediu

— Daţi-mi voe să vă recomand acest instrument care ne-a adus numai felicitări şi care a fost adoptat de cele mai bune camere de tortură ale regatului.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11